



Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 18. aprill 2018
(OR. en)

Institutsioonidevaheline
dokument:
2018/0092 (NLE)

7959/18
ADD 1

WTO 63
SERVICES 12
COASI 80

ETTEPANEK

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Jordi AYET PUIGARNAU, direktor
Kättesaamise kuupäev:	18. aprill 2018
Saaja:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2018) 193 final - ANNEX 1
Teema:	LISA järgmise dokumendi juurde: Ettepanek: nõukogu otsus Euroopa Liidu ja Jaapani vahelisele majanduspartnerluslepingule Euroopa Liidu nimel allakirjutamise kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2018) 193 final - ANNEX 1.

Lisatud: COM(2018) 193 final - ANNEX 1



EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 18.4.2018
COM(2018) 193 final

ANNEX 1

LISA

järgmise dokumendi juurde:

Ettepanek: Nõukogu otsus

**Euroopa Liidu ja Jaapani vahelisele majanduspartnerluslepingule Euroopa Liidu nimel
allakirjutamise kohta**

EUROOPA LIIDU JA JAAPANI VAHELINE
MAJANDUSPARTNERLUSLEPING

SISUKORD

PREAMBUL

1. PEATÜKK ÜLDSÄTTED (artiklid 1.1–1.9)

2. PEATÜKK KAUBAVAHETUS

A JAGU Üldsätted (artiklid 2.1–2.5)

B JAGU Võrdne kohtlemine ja kaupade turulepääs (artiklid 2.6–2.22)

C JAGU Veinitoodete ekspordi lihtsustamine (artiklid 2.23–2.31)

D JAGU Muud sätted (artiklid 2.32–2.35)

3. PEATÜKK PÄRITOLUREEGLID JA -MENETLUSED

A JAGU Päritolureeglid (artiklid 3.1–3.15)

B JAGU Päritolumenetlused (artiklid 3.16–3.26)

C JAGU Mitmesugust (artiklid 3.27–3.29)

4. PEATÜKK TOLLIKÜSIMUSED JA KAUBANDUSE LIHTSUSTAMINE (artiklid 4.1–4.14)
5. PEATÜKK KAUBANDUSE KAITSEMEETMED
- A JAGU Üldsätted (artikkel 5.1)
- B JAGU Kahepoolsed kaitsemeetmed (artiklid 5.2–5.8)
- C JAGU Üleilmsed kaitsemeetmed (artiklid 5.9 ja 5.10)
- D JAGU Dumpinguvastased ja tasakaalustusmeetmed (artiklid 5.11–5.14)
6. PEATÜKK SANITAAR- JA FÜTOSANITAARMEETMED (artiklid 6.1–6.16)
7. PEATÜKK TEHNILISED KAUBANDUSTÕKKED (ARTIKLID 7.1–7.14)
8. PEATÜKK TEENUSKAUBANDUS, INVESTEERINGUTE LIBERALISEERIMINE JA E-KAUBANDUS
- A JAGU Üldsätted (artiklid 8.1–8.5)
- B JAGU Investeeringute liberaliseerimine (artiklid 8.6–8.13)

C JAGU	Piiriülene teenuskaubandus (artiklid 8.14–8.19)
D JAGU	Füüsiliste isikute sisenemine lepinguosalise territooriumile ja seal ajutiselt viibimine (artiklid 8.20–8.28)
E JAGU	Õigusraamistik
1. ALAJAGU	Siseriiklikud õigusnormid (artiklid 8.29–8.32)
2. ALAJAGU	Üldkohaldatavad sätted (artiklid 8.33–8.35)
3. ALAJAGU	Posti- ja kulleriteenused (artiklid 8.36–8.40)
4. ALAJAGU	Telekommunikatsiooniteenused (artiklid 8.41–8.57)
5. ALAJAGU	Finantsteenused (artiklid 8.58–8.67)
6. ALAJAGU	Rahvusvahelised meretransporditeenused (artiklid 8.68 ja 8.69)
F JAGU	E-kaubandus (artiklid 8.70–8.81)

9. PEATÜKK KAPITALI LIIKUMINE, MAKSED JA ÜLEKANDED NING AJUTISED
KAITSEMEETMED (artiklid 9.1–9.4)

10. PEATÜKK RIIGIHANKED (artiklid 10.1–10.17)

11. PEATÜKK KONKURENTSIPOLIITIKA (artiklid 11.1–11.9)

12. PEATÜKK SUBSIIDIUMID (artiklid 12.1–12.10)

13. PEATÜKK RIIGI OSALUSEGA ETTEVÕTTED, ERI- VÕI EELISÕIGUSTEGA
ETTEVÕTTED JA MÄÄRATUD MONOPOLID (artiklid 13.1–13.8)

14. PEATÜKK INTELLEKTUAALOMAND

A JAGU Üldsätted (artiklid 14.1–14.7)

B JAGU Intellektuaalomandit käsitlevad normid

1. ALAJAGU Autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused (artiklid 14.8–14.17)

2. ALAJAGU Kaubamärgid (artiklid 14.18–14.21)

3. ALAJAGU	Geograafilised tähised (artiklid 14.22–14.30)
4. ALAJAGU	Tööstusdisainilahendused (artikkel 14.31)
5. ALAJAGU	Toodete registreerimata välimus (artikkel 14.32)
6. ALAJAGU	Patendid (artiklid 14.33–14.35)
7. ALAJAGU	Ärisaladused ja avalikustamata uuringuandmed või muud andmed (artiklid 14.36 ja 14.37)
8. ALAJAGU	Uued taimesordid (artikkel 14.38)
9. ALAJAGU	Ebaaus konkurents (artikkel 14.39)
C JAGU	Õiguskaitse tagamine
1. ALAJAGU	Üldsätted (artiklid 14.40–14.41)
2. ALAJAGU	Õiguskaitse tagamine – tsiviilõiguslikud kaitsevahendid (artiklid 14.42–14.49)

3. ALAJAGU Ärisaladuste omastamise vastase kaitse tagamine (artikkel 14.50)

4. ALAJAGU Õiguskaitse tagamine – piiril võetavad meetmed (artikkel 14.51)

D JAGU Koostöö ja institutsioonilised kokkulepped (artiklid 14.52–14.55)

15. PEATÜKK ÄRIÜHINGUTE ÜLDJUHTIMINE (artiklid 15.1–15.7)

16. PEATÜKK KAUBANDUS JA KESTLIK ARENG (artiklid 16.1–16.19)

17. PEATÜKK LÄBIPAISTVUS (artiklid 17.1–17.8)

18. PEATÜKK HEA REGULEERIMISTAVA JA REGULATIIVNE KOOSTÖÖ

A JAGU Hea reguleerimistava ja regulatiivne koostöö

1. ALAJAGU Üldsätted (artiklid 18.1–18.3)

2. ALAJAGU Hea reguleerimistava (artiklid 18.4–18.11)

3. ALAJAGU Regulatiivne koostöö (artiklid 18.12 ja 18.13)

4. ALAJAGU Institutsioonilised sätted (artiklid 18.14–18.16)

B JAGU Loomade heaolu (artikkel 18.17)

C JAGU Lõppsätted (artiklid 18.18 ja 18.19)

19. PEATÜKK PÕLLUMAJANDUSKOOSTÖÖ (artiklid 19.1–19.8)

20. PEATÜKK VÄIKESED JA KESKMISE SUURUSEGA ETTEVÕTJAD (artiklid 20.1–20.4)

21. PEATÜKK VAIDLUSTE LAHENDAMINE

A JAGU Eemärk, kohaldamisala ja mõisted (artiklid 21.1–21.3)

B JAGU Konsulteerimine ja vahendamine (artiklid 21.4–21.6)

C JAGU Vahekohtumenetlus (artiklid 21.7–21.24)

D JAGU Üldsätted (artiklid 21.25–21.30)

22. PEATÜKK LÕPPSÄTTED (artiklid 22.1–22.6)

23. PEATÜKK LÕPPSÄTTED (artiklid 23.1–23.8)

LISAD (loetletud on ainult olemasolevad lisad)

2-A LISA TOLLITARIIFIDE KAOTAMINE JA VÄHENDAMINE

2-B LISA ARTIKLITES 2.15 JA 2.17 OSUTATUD KAUPADE LOETELU

2-C LISA MOOTORSÕIDUKID JA NENDE OSAD

2-C-1 liide ÜRO normid, mida kohaldavad mõlemad lepinguosalised

2-C-2 liide ÜRO normid, mida üks lepinguosaline kohaldab, kuid mida teine lepinguosaline ei ole veel kaalunud

2-D LISA SHOCHU EKSPORDI LIHTSUSTAMINE

2-E LISA VEINITOODETE EKSPORDI LIHTSUSTAMINE

3-A LISA TOOTEPÕHISTE PÄRITOLUREEGLITE SISSEJUHATAVAD MÄRKUSED

3-B LISA TOOTEPÕHISED PÄRITOLUREEGLID

3-B-1 liide Teatavate sõidukite ja sõidukiosadega seotud sätted

3-C LISA	ARTIKLIS 3.5 OSUTATUD TEAVE
3-D LISA	PÄRITOLUKINNITUSE TEKST
3-E LISA	ANDORRA VÜRSTIRIIK
3-F LISA	SAN MARINO VABARIIK
LISA 6	TOIDU LISAAINED
8-A LISA	ÕIGUSKOOSTÖÖ SEOSSES FINANTSREGULATSIOONIGA
8-B LISA	8. PEATÜKIS ESITATUD LOENDID
I LISA	KEHTIVATE MEETMETE RESERVATSIOONID
II LISA	TULEVASTE MEETMETEGA SEOTUD RESERVATSIOONID

III LISA ÄRIVISHIDIL OLEVAD ISIKUD, ÄRIÜHINGUSISELT
ÜLEVIIDAVAD ISIKUD, INVESTORID JA LÜHIAJALISEL
ÄRIVISHIDIL OLEVAD ISIKUD

IV LISA LEPINGULISED TEENUSEOSUTAJAD JA SÕLTUMATUD
SPETSIALISTID

IV liide Piirangud, mida Jaapanis kohaldatakse lepinguliste teenuseosutajate ja
sõltumatute spetsialistide äritegevuse suhtes

8-C LISA SEISUKOHT FÜÜSILISTE ISIKUTE LIIKUMISE KOHTA ÄRILISEL
EESMÄRGIL

10. LISA RIIGIHANKED

14-A LISA LEPINGUOSALISTE GEOGRAAFILISI TÄHISEID KÄSITLEVAD
ÕIGUSNORMID

14-B LISA GEOGRAAFILISTE TÄHISTE LOEND

23. LISA ÜHISDEKLARATSIOON

PREAMBUL

EUROOPA LIIT ja JAAPAN (edaspidi „lepinguosalised“),

OLLES TEADLIKUD oma pikaajalisest ja kindlast partnerlusest, mis tugineb ühistele põhimõtetele ja väärtustele, ning oma olulistest majandus-, kaubandus- ja investeerimissuhetest;

TUNNISTADES, kui oluline on tugevdada oma majandus-, kaubandus- ja investeerimissuhteid kooskõlas kestliku arengu eesmärgiga majanduslikes, sotsiaalsetes ja keskkonnaalastes aspektides ning edendada kaubandust ja investeringuid, pidades silmas mõlema lepinguosalise äriühingute, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate vajadusi ning keskkonna- ja töökaitse kõrget taset asjakohaste rahvusvaheliselt tunnustatud standardite ja rahvusvaheliste lepingute kaudu, millega mõlemad lepinguosalisel on ühinenud;

TUNNISTADES, et käesolev leping aitab suurendada tarbijate heaolu, rakendades poliitikasuundumusi, millega tagatakse tarbijakaitse kõrge tase ja majanduslik heaolu;

MÕISTES, et üleilmastumise ja maailma riikide üha tihedama majandusliku integratsiooni tagajärjel tekkinud dünaamiline ning kiiresti muutuv globaalne keskkond tähendab mõlema lepinguosalise jaoks mitmesuguseid uusi majanduslikke väljakutseid ja võimalusi;

TUNNISTADES, et nende majandustingimused pakuvad võimaluse üksteist täiendada ja et see vastastikune täiendavus peaks parandama lepinguosaliste kaubandus- ja investeerimissuhteid nii, et kahepoolse kaubandus- ja investeerimistegevuse käigus võetakse arvesse kummagi majandussüsteemi tugevaid külgi;

USKUDES, et selge ja turvalise kaubandus- ja investeerimisraamistiku loomine mõlemale lepinguosalisele soodsate kaubandus- ja investeerimiseeskirjade abil parandab nende majandussüsteemide konkurentsivõimet, muudab nende turud tõhusamaks ja elujõulisemaks ning tagab prognoositava ärikeskkonna, mis võimaldab nendevahelisi kaubandus- ja investeerimissuhteid veelgi laiendada;

KINNITADES VEEL KORD oma tahet järgida Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja ning võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsioonis sõnastatud põhimõtteid;

TUNNUSTADES läbipaistvuse olulisust rahvusvahelises kaubandus- ja investeerimissuhetes kõigi osaliste jaoks;

PÜÜDES kehtestada lepinguosaliste vahel selged ja vastastikku kasulikud kaubandus- ja investeerimiseeskirjad ning vähendada kaubandus- ja investeerimistõkkeid või need kaotada;

OLLES OTSUSTANUD aidata käesoleva lepinguga kaubandus- ja investeerimistõkkeid kaotades kaasa rahvusvaheliste kaubandus- ja investeerimissuhete harmoonilisele arengule ja laienemisele ning vältida lepinguosaliste vahel uute kaubandus- ja investeerimistõkete loomist, mis võivad vähendada käesolevast lepingust tulenevat kasu;

TUGINEDES oma vastavatele õigustele ja kohustustele, mis tulenevad Maailma Kaubandusorganisatsiooni (edaspidi „WTO“) asutamislepingust ning teistest mitmepoolsetest, piirkondlikest ja kahepoolsetest lepingutest, millega mõlemad lepinguosaliselised on ühinenud, ning

OLLES KINDLALT OTSUSTANUD luua majanduspartnerluse tugevdamiseks õigusraamistik,

ON KOKKU LEPPINUD JÄRGMISES:

1. PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

ARTIKKEL 1.1

Eesmärgid

Käesoleva lepingu eesmärk on liberaliseerida ja lihtsustada lepinguosalistevahelisi kaubandus- ja investeerimissuhteid ning veelgi tihendada lepinguosalistevahelisi majandussuhteid.

ARTIKKEL 1.2

Üldmõisted

Kui ei ole sätestatud teisiti, kasutatakse käesolevas lepingus järgmisi mõisteid:

- a) „põllumajandusleping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas esitatud põllumajandusleping;

- b) „dumpinguvastane leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas esitatud 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe VI artikli rakendamise leping;
- c) „impordi litsentsimise protseduuride leping” – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv impordi litsentsimise protseduuride leping;
- d) „kaitsemeetmete leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas esitatud kaitsemeetmete leping;
- e) „ÜRO ühtne tooteklassifikaator (CPC)” – ajutine ühtne tooteklassifikaator (Statistical Papers, Series M, nr 77, Department of International Economic and Social Affairs, Statistical Office of the United Nations, New York, 1991);
- f) „tolliasutus“ –
 - i) Euroopa Liidu puhul tolliküsimuste eest vastutavad Euroopa Komisjoni talitused ning kõik teised tolliasutused või mis tahes muud asutused, keda Euroopa Liidu liikmesriigid on volitanud kohaldama ja jõustama tollialaseid õigusakte, ning
 - ii) Jaapani puhul rahandusministeerium;

- g) „tollialsed õigusaktid“ – Euroopa Liidu või Jaapani mis tahes õigusnormid, millega reguleeritakse kaupade importi, eksporti ja transiiti ning suunamist muudele tolliprotseduuridele, sealhulgas tolliasutuste pädevusvaldkonda kuuluvad keelustamis-, piiramis- ja kontrollimeetmed;
- h) „tolliterritoorium“ –
 - i) Euroopa Liidu puhul Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määruse (EL) nr 952/2013 (millega kehtestatakse liidu tolliseadustik)¹ artiklis 4 osutatud territoorium ja
 - ii) Jaapani puhul territoorium, kus kehtivad Jaapani tollialased õigusaktid;
- i) „päev“ – kalendripäev;
- j) „vaidluste lahendamise käsituslepe“ – WTO asutamislepingu 2. lisas esitatud vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride käsituslepe;
- k) „GATS“ – WTO asutamislepingu 1B lisas esitatud teenustekaubanduse üldleping;

¹ ELT L 269, 10.10.2013, lk 1.

- l) „GATT 1994“ – WTO asutamislepingu 1A lisas esitatud 1994. aasta üldine tolli- ja kaubanduskokkulepe; käesoleva lepingu kohaldamisel hõlmavad viited GATT 1994 artiklitele ka tõlgendusmärkusi;
- m) „riigihankeid käsitlev leping” – WTO asutamislepingu¹ 4. lisas sisalduv leping riigihangete kohta;
- n) „harmoneeritud süsteem” – kaupade kirjeldamise ja kodeerimise harmoneeritud süsteem, sealhulgas selle tõlgendamise üldeeskirjad ning jaotiste, gruppide ja alamrubriikide märkused;
- o) „IMF” – Rahvusvaheline Valuutafond;
- p) „meede” – lepinguosalise võetav meede seaduse, õigusakti, eeskirja, menetluse, otsuse, tava, haldusmeetme või mõnel muul kujul;

¹ Suurema õiguskindluse huvides käsitatakse riigihankeid käsitleva lepinguna riigihankeid käsitlevat lepingut, mida on muudetud riigihankeid käsitleva lepingu muutmise protokolliga, mis võeti vastu 30. märtsil 2012 Genfis.

- q) „lepinguosalise füüsiline isik“ – Euroopa Liidu puhul Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik ja Jaapani puhul Jaapani kodanik vastavalt kummagi lepinguosalise kohaldatavatele õigusnormidele¹;
- r) „isik“ – füüsiline või juriidiline isik;
- s) „subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas esitatud subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete leping;
- t) „sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas esitatud sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete rakendamise leping;
- u) „tehniliste kaubandustõkete leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas esitatud tehniliste kaubandustõkete leping;
- v) „territoorium“ – territoorium, mille suhtes käesolevat lepingut kohaldatakse vastavalt artiklile 1.3;
- w) „ELi toimimise leping“ – Euroopa Liidu toimimise leping;

¹ 8. peatüki kohaldamisel hõlmab mõiste „lepinguosalise füüsiline isik“ ka füüsilist isikut, kes elab alaliselt Läti Vabariigis, kes ei ole Läti Vabariigi ega ühegi teise riigi kodanik, kuid kellel on Läti Vabariigi õigusnormide kohaselt õigus saada mittekodaniku pass.

- x) „TRIPS-leping“ – WTO asutamislepingu 1C lisas esitatud intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping;
- y) „WIPO“ – Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsioon;
- z) „WTO“ – Maailma Kaubandusorganisatsioon ja
- aa) „WTO asutamisleping“ – 15. aprillil 1994 sõlmitud Marrakechi leping, millega asutati Maailma Kaubandusorganisatsioon.

ARTIKKEL 1.3

Territoriaalne kohaldamisala

- 1. Käesolevat lepingut kohaldatakse järgmiste territooriumide suhtes:
 - a) Euroopa Liidu puhul nende territooriumide suhtes, kus kohaldatakse Euroopa Liidu lepingut ja ELi toimimise lepingut, neis lepingutes sätestatud tingimustel ja
 - b) Jaapani puhul Jaapani territooriumi suhtes.

2. Kui ei ole kindlaks määratud teisiti, kohaldatakse käesolevat lepingut ka väljapoole lepinguosalise territoriaalmerd jäävate merealade suhtes (kaasa arvatud nende merealade all asuva merepõhja ja selle aluspinnase suhtes), mille üle lepinguosaline teostab suveräänseid õigusi või mis on lepinguosalise jurisdiktsiooni all vastavalt rahvusvahelisele õigusele, sealhulgas vastavalt 10. detsembril 1982. aastal Montego Bays koostatud ÜRO mereõiguse konventsioonile, ning rahvusvahelise õigusega kooskõlas olevatele siseriiklikele õigusnormidele¹.
3. Käesoleva lepingu tariifset sooduskohtlemist käsitlevaid sätteid ning artikleid 2.9 ja 2.10 kohaldatakse ka nende Euroopa Liidu tolliterritooriumi piirkondade suhtes, mis ei ole hõlmatud lõike 1 punktiga a, ning lisades 3-E ja 3-F sätestatud piirkondade suhtes.
4. Lepinguosaline teatab teisele lepinguosalisele käesoleva artikli lõigetes 1–3 osutatud asjakohaste territoriaalsete kohaldamisalade muudatustest ning esitab teise lepinguosalise taotluse korral sellise muudatuse kohta viivitamata täiendavat teavet või selgitusi.

¹ Suurema õiguskindluse huvides käsitatakse Euroopa Liidu puhul lepinguosalise territoriaalmerest väljapoole jäävate merealadena Euroopa Liidu liikmesriikide asjakohaseid merealasid.

ARTIKKEL 1.4

Maksustamine

1. Käesoleva artikli kohaldamisel kasutatakse järgmisi mõisteid:
 - a) „elu- või asukoht“ – maksuresidentsus;
 - b) „maksualane leping“ – topeltmaksustamise vältimiseks sõlmitud leping või mis tahes muu rahvusvaheline leping või kokkulepe, mis on täielikult või osaliselt maksustamisega seotud ja millega Euroopa Liit või Jaapan on ühinenud, ja
 - c) „maksumeede“ – Euroopa Liidu, selle liikmesriikide või Jaapani poolt maksualaste õigusaktide kohaldamiseks võetud meede.
2. Käesolevat lepingut kohaldatakse maksumeetmete suhtes üksnes niivõrd, kuivõrd see on vajalik käesoleva lepingu sätete jõustamiseks.

3. Ükski käesoleva lepingu säte ei mõjuta Euroopa Liidu, selle liikmesriikide või Jaapani maksualaste lepingute kohaseid õigusi ja kohustusi. Käesoleva lepingu ja mõne eespool osutatud maksualase lepingu vastuolu korral kohaldatakse vastuolu ulatuses asjaomast maksualast lepingut. Kui Euroopa Liit või selle liikmesriigid ja Jaapan on sõlminud maksualase lepingu, teevad käesoleva lepingu ja asjaomase maksualase lepingu kohased pädevad asutused ühiselt kindlaks, kas käesoleva lepingu ja asjaomase maksualase lepingu vahel on vastuolu või mitte.

4. Käesoleva lepingu kohaseid enamsoodustusrežiimiga seotud kohustusi ei kohaldata soodustuste suhtes, mille Euroopa Liit, selle liikmesriigid või Jaapan on andnud vastavalt maksualasele lepingule.

5. Artikli 22.1 kohaselt moodustatud ühiskomitee võib peatüki 21 kohase vaidluste lahendamise menetluse raames võtta vastu otsuse kasutada maksumeetmete puhul teistsugust kohaldamisala.

6. Vastavalt nõudele, et maksumeetmeid ei kohaldataks viisil, mis võib tekitada meelevaldset või põhjendamatut diskrimineerimist maade vahel, kus valitsevad sarnased tingimused, või kaubandus- ja investeerimissuhete varjatud piirangut, ei tõlgendata ühtki käesoleva lepingu sätet nii, et see takistaks Euroopa Liidul, selle liikmesriikidel või Jaapanil vastu võtta, säilitada või jõustada otseste maksude õiglase ja tõhusa kehtestamise või kogumise tagamiseks maksumeetmeid, mille eesmärk on:

- a) teha vahet maksumaksjate vahel, kes ei ole ühesuguses olukorras, eeskätt oma elu- või asukoha või selle koha poolest, kuhu nad on oma kapitali investeerinud, või
- b) vältida või takistada maksudest kõrvalehoidumist vastavalt maksualaste lepingute või siseriiklike maksualaste õigusaktide sätetele.

ARTIKKEL 1.5

Julgeolekuerandid

- 1. Ühtki käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata nii, et see:
 - a) kohustaks lepinguosalist esitama teavet, mille avaldamist ta peab oma olulisi julgeolekuhuve kahjustavaks;

- b) takistaks lepinguosalist võtmast meetet, mida ta peab vajalikuks oma oluliste julgeolekuhuvide kaitsmiseks:
- i) seoses lõhustuvate ja ühinevate tuumamaterjalidega või ainetega, millest neid saadakse;
 - ii) seoses relvade, laskemoona ja sõjavarustuse tootmise ja nendega kauplemisega ning seoses muude kaupade ja ainetega kauplemisega, mis toimub otseselt või kaudselt relvajõudude varustamiseks;
 - iii) seoses teenuste pakkumisega, mis toimub otseselt või kaudselt relvajõudude varustamiseks, või
 - iv) sõja ajal või muus rahvusvaheliste suhete kriisiolukorras; või
- c) takistaks lepinguosalist võtmast mis tahes meetmeid, et täita oma kohustusi, mis ta on võtnud vastavalt ÜRO hartale rahvusvahelise rahu ja julgeoleku säilitamise nimel.
2. Olenemata lõikest 1:
- a) kohaldatakse 10. peatüki puhul riigihankeid käsitleva lepingu artiklit III ja
 - b) kohaldatakse 14. peatüki puhul artiklit 14.54.

ARTIKKEL 1.6

Konfidentsiaalne teave

1. Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, ei tõlgendata ühtki käesoleva lepingu sätet nii, et see kohustaks lepinguosalist esitama konfidentsiaalset teavet, mille avalikustamine takistaks õigusnormide jõustamist või oleks muul viisil vastuolus avalike huvidega või kahjustaks konkreetsete riigi- või eraettevõtete seaduslikke ärihuve.
2. Kui lepinguosaline annab vastavalt käesolevale lepingule teisele lepinguosalisele teavet, mis on tema õigusnormide kohaselt konfidentsiaalne, käsitab teine lepinguosaline seda teavet konfidentsiaalsena, välja arvatud juhul, kui teabe esitanud lepinguosaline nõustub vastupidisega.

ARTIKKEL 1.7

Kohustuste täitmine ja volituste andmine

1. Lepinguosaline tagab, et ta võtab kõik meetmed, mis on vajalikud käesoleva lepingu sätete jõustamiseks.

2. Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, tagab lepinguosaline, et kõik isikud või üksused, keda ta on volitanud täitma regulatiiv- või haldusfunktsioone käesoleva lepinguga võetud kohustuste täitmiseks, tegutsevad neid volitusi täites kooskõlas lepinguosalise kohustustega, mis on sätestatud käesolevas lepingus.

3. Suurema õiguskindluse huvides ei vabastata kumbagi lepinguosalist käesoleva lepinguga võetud kohustuste täitmisest, kui mõnel valitsemistasandil või valitsusväliste organite tasandil ei järgita lepinguosalise antud volitusi täites käesoleva lepingu sätteid.

ARTIKKEL 1.8

Õigusnormid ja nende muudatused

Kui käesolevas lepingus osutatakse lepinguosalise õigusnormidele, hõlmab see ka kõiki asjaomase õigusnormi muudatusi, kui ei ole sätestatud teisiti.

ARTIKKEL 1.9

Seos muude lepingutega

1. Käesoleva lepinguga ei asendata ega lõpetata Euroopa Liidu või selle liikmesriikide ja Jaapani vahel sõlmitud kehtivaid lepinguid.

2. Ühtki käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata nii, et see kohustaks lepinguosalisi tegutsema vastuolus WTO asutamislepingu raames võetud kohustustega.
3. Kui käesolev leping on vastuolus mõne muu lepinguga, millega mõlemad lepinguosaliselised on ühinenud (v.a WTO asutamisleping), konsulteerivad lepinguosaliselised viivitamata omavahel, et leida vastastikku rahuldav lahendus.
4. Kui käesolevas lepingus osutatakse rahvusvahelistele lepingutele¹ või kui rahvusvaheline leping on täielikult või osaliselt käesolevasse lepingusse inkorporeeritud, hõlmavad need lepingud või neile järgnevad lepingud ka kõiki asjaomastes lepingutes tehtud muudatusi, mis jõustuvad mõlema lepinguosalise suhtes käesoleva lepingu allkirjastamise kuupäeval või pärast seda. Kui selliste lepingute või järgnevate lepingute sätete rakendamisel tekib eespool osutatud muudatuste tõttu probleeme, võivad lepinguosaliselised teise lepinguosalise taotluse korral omavahel konsulteerida, et leida vajaduse korral probleemile vastastikku rahuldav lahendus.

¹ Sellised rahvusvahelised lepingud, millele käesolevas lepingus osutatakse või mis on käesolevasse lepingusse inkorporeeritud, hõlmavad ka kõige hiljutisemaid muudatusi, mis jõustusid mõlema lepinguosalise suhtes enne käesoleva lepingu allkirjastamist.

2. PEATÜKK

KAUBAVAHEATUS

A JAGU

Üldsätted

ARTIKKEL 2.1

Eesmärk

Käesoleva peatüki eesmärk on lihtsustada lepinguosalistevahelist kaubavahetust ja liberaliseerida järk-järgult kaubavahetus koostöös käesoleva lepingu sätetega.

ARTIKKEL 2.2

Kohaldamisala

Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse lepinguosalistevahelise kaubavahetuse suhtes käesoleva peatüki sätteid.

ARTIKKEL 2.3

Mõisted

Käesoleva peatüki kohaldamisel kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „eksporti litsentsimise kord“ – haldusmenetlus (olenemata sellest, kas seda nimetatakse litsentsimiseks või mitte), mida lepinguosaline kasutab ekspordilitsentside väljastamise korra kohaldamiseks ja mille puhul eksportivalt lepinguosalisele nõutakse ekspordi eeltingimusena taotluse või muude dokumentide (lisaks tollivormistuseks vajalikele dokumentidele) esitamist asjaomasele haldusasutusele;
- b) „impordi või ekspordi mitteautomaatne litsentsimise kord“ – litsentsimiskord, kus ei kiideta heaks kõikide selliste juriidiliste ja füüsiliste isikute taotlusi, kes vastavad asjaomase lepinguosalise nõuetele seoses litsentsi vajava kauba impordi- ja eksporditoimingute tegemisega, ja
- c) „päritolustaatus“ – kvalifitseerub lepinguosalise territooriumilt pärinevaks 3. peatüki sätete alusel.

ARTIKKEL 2.4

Tollimaks

Lepinguosaline vähendab tollimakse või kaotab need vastavalt artikli 2.8 lõikele 1. Käesoleva peatüki kohaldamisel tähendab tollimaks mis tahes maksu või tasu, mis on kehtestatud kaupade impordi suhtes või sellega seoses, sealhulgas mis tahes kujul lisamaksu või -tasu, mis on kehtestatud sellise impordi suhtes või sellega seoses, kuid mis ei hõlma:

- a) tasusid, mis on võrdväärsed riigisisese maksuga, mis on kehtestatud kooskõlas GATT 1994 III artikliga;
- b) makse, mida kohaldatakse vastavalt GATT 1994 VI ja XIX artiklile, dumpinguvastasele lepingule, subsidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingule, kaitsemeetmete lepingule ja vaidluste lahendamise käsitusleppe artiklile 22, ning
- c) lõive või tasusid, mis on kehtestatud kooskõlas artikliga 2.16.

ARTIKKEL 2.5

Põllumajanduse kaitsemeetmed

1. Lepinguosalise päritolustaatusega kaupadena käsitatavate põllumajandustoodete (edaspidi „päritolustaatusega põllumajandustooted“) eest ei tule tasuda tollimakse, mida teine lepinguosaline kohaldab põllumajanduslepingu kohaselt võetud spetsiaalsete kaitsemeetmete alusel.
2. Päritolustaatusega põllumajandustoodete suhtes võib käesoleva lepinguga ettenähtud põllumajanduse kaitsemeetmeid kohaldada kooskõlas 2-A lisa 3. osa C jaoga.

B JAGU

Võrdne kohtlemine ja kaupade turulepääs

ARTIKKEL 2.6

Kaupade klassifitseerimine

1. Lepinguosalistevahelise kaubandusega hõlmatud tooteid klassifitseeritakse kooskõlas harmoneeritud süsteemiga.

2. Lepinguosaline tagab, et ta kohaldab oma õigusnorme teise lepinguosalise päritolustaatusega kaupade tariifse klassifikatsiooni suhtes järjepidevalt.

ARTIKKEL 2.7

Võrdne kohtlemine

Lepinguosaline tagab teise lepinguosalise kaupade võrdse kohtlemise kooskõlas GATT 1994 III artikliga. Selleks inkorporeeritakse GATT 1994 III artikkel käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.

ARTIKKEL 2.8

Imporditollimaksude vähendamine ja kaotamine

1. Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, vähendab lepinguosaline teise lepinguosalise päritolustaatusega kaupade suhtes kohaldatavaid tollimakse või kaotab need kooskõlas 2-A lisaga.

2. Kui lepinguosaline vähendab kohaldatavaid enamsoodustusrežiimi tollimaksumäärasid, kohaldatakse seda tollimaksumäära teise lepinguosalise päritolustaatusega kauba suhtes juhul kui ja seni, kuni see on madalam 2-A lisa esitatud tabeli kohaselt arvutatud tollimaksumäärast.

3. Lepinguosalisel vaadatava käesoleva lepingu 2-A lisa 2. osa B jaos esitatud Euroopa Liidu loendi ja 2-A lisa 3. osa D jaos esitatud Jaapani loendi veerus „Märkused“ märkega „S“ tähistatud tariifiridade alla klassifitseeritud päritolustaatusega kaupade suhtes kohaldatava režiimi läbi viiendal aastal pärast käesoleva lepingu jõustumist või mõnel muul lepinguosaliste kokkulepitud aastal, olenevalt sellest, kumb saabub varem. Läbivaatamisel peetakse silmas turule juurdepääsutingimuste parandamist selliste meetmete abil nagu tollimaksude kiirem vähendamine või kaotamine, pakkumismenetluse lihtsustamine, kvoodikoguste suurendamine ja maksuprobleemide lahendamine.

4. Kui lepinguosaline vähendab mõne kolmanda riigiga sõlmitud rahvusvahelise lepingu alusel lõikega 3 hõlmatud kaupade tollitariife käesoleva lepinguga ettenähtust rohkem või kiiremini, suurendab kvoodiga eraldatud kogust käesoleva lepinguga ettenähtust enam või tagab kõnealusele kolmandale riigile muul viisil käesoleva lepinguga ettenähtust soodsamal kohtlemise, mis mõjutab asjaomase toote turutasakaalu Euroopa Liidu või Jaapani turul, alustavad lepinguosalisel selleks, et tagada teisele lepinguosalisele vähemalt sama soodne kohtlemine, eespool nimetatud läbivaatamist kolme kuu jooksul alates Euroopa Liidu ja kõnealuse kolmanda riigi või Jaapani ja kõnealuse kolmanda riigi vahel sõlmitud rahvusvahelise lepingu jõustumise kuupäevast ja teevad seda nii, et kõnealune läbivaatamine oleks lõpule viidud kuue kuu jooksul alates eespool nimetatud kuupäevast.

ARTIKKEL 2.9

Pärast parandamist ja muutmist uuesti sissetoodavad kaubad

1. Sõltumata kauba päritolust ei kohalda lepinguosaline tollimaksu kauba suhtes, mis tuuakse uuesti tema tolliterritooriumile pärast seda, kui kaup on ajutiselt tema tolliterritooriumilt eksporditud teise lepinguosalise tolliterritooriumile remondiks või muutmiseks, olenemata sellest, kas sellist parandamist või muutmist saaks teha selle lepinguosalise tolliterritooriumil, kust kaup parandamiseks või muutmiseks eksporditi, tingimusel et kõnealune kaup tuuakse uuesti selle lepinguosalise tolliterritooriumile asjaomase lepinguosalise õigusnormides kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul¹.
2. Lõiget 1 ei kohaldata sellise kauba suhtes, mis on lepinguosalise tolliterritooriumil tollikontrolli all ilma imporditollimaksude ja impordimaksude tasumiseta, mis on eksporditud parandamiseks või muutmiseks ja mida ei tooda uuesti tollikontrolli all olevale tolliterritooriumile ilma imporditollimaksude ja impordimaksude tasumiseta.

¹ Euroopa Liidu puhul kasutatakse käesoleva lõike kohaldamisel Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määruses (EL) nr 952/2013 (millega kehtestatakse liidu tolliseadustik) sätestatud välistöötlemisprotseduuri.

3. Sõltumata kauba päritolust ei kohalda lepinguosaline tollimaksu kauba suhtes, mis on teise lepinguosalise tolliterritooriumilt ajutiselt imporditud parandamiseks või muutmiseks, tingimusel et kõnealuse kauba reeksport importiva lepinguosalise territooriumilt toimub kõnealuse lepinguosalise õigusnormides kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul¹.

4. Käesoleva artikli kohaldamisel tähendab „parandamine“ või „muutmine“ toote suhtes kohaldatavat toimingut või protsessi, mille eesmärk on parandada töödefekte või olulisi kahjustusi ja millega kaasneb toote algse funktsiooni taastamine, või tagada toote vastavus selle kasutamise tehnilistele nõuetele. Kauba parandamine või muutmine hõlmab restaureerimist ja hooldust, olenemata kauba väärtuse võimalikust suurenemisest, kuid ei hõlma sellist toimingut või protsessi, mis:

- a) hävitab kauba põhiomadused või loob uue või kaubanduslikult erineva kauba;
- b) muudab lõpetamata toodangu valmistoodanguks või
- c) muudab kauba funktsiooni.

¹ Euroopa Liidu puhul kasutatakse käesoleva lõike kohaldamisel Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määruses (EL) nr 952/2013 (millega kehtestatakse liidu tolliseadustik) sätestatud seestöötlemisprotseduuri.

ARTIKKEL 2.10

Kaupade ajutine import

Kooskõlas oma õigusnormidega lubab lepinguosaline ajutiselt ja tollimaksuvabalt importida oma tolliterritooriumile järgmisi kaupu, tingimusel et need säilivad muutmatul kujul, välja arvatud kasutamisest tingitud tavaline amortisatsioon, ja et need eksporditakse kummagi lepinguosalise poolt kindlaks määratud ajavahemiku jooksul:

- a) näitustel, messidel, koosolekutel või sarnastel üritustel väljapandav või kasutatav kaup;
- b) professionaalsed töövahendid, sealhulgas ajakirjandus-, raadio-, televisiooni- või kinoseadmed, nende lisavarustus ja tarvikud;
- c) kaubanäidised ning reklaamfilmid ja -salvestised;
- d) konteinerid ja kaubaalused, mida rahvusvahelises liikluses kasutatakse kaupade lähetamiseks, asjakohane lisavarustus ja seadmed;

- e) meremeeste ajaviitevahendid;
- f) rangelt teaduslikel eesmärkidel imporditavad kaubad;
- g) rahvusvahelisteks spordivõistlusteks, demonstratsioonideks või koolituse eesmärgil imporditavad kaubad;
- h) riigis ajutiselt viibivate reisijate isiklikud asjad ja
- i) turismialane reklaammaterjal.

ARTIKKEL 2.11

Tolliväärtuse määramine

Lepinguosaliste vahel vahetatavate kaupade tolliväärtuse kindlakstegemisel kasutatakse *mutatis mutandis* WTO asutamislepingu 1A lisas esitatud 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe VII artikli rakendamise lepingu 1. osa sätteid.

ARTIKKEL 2.12

Ekspordimaksud

Lepinguosaline ei tohi teisele lepinguosalisele eksporditavate kaupade suhtes kehtestada ega jätta kehtima tollimakse, makse, lõive ega muid tasusid või siseriiklikke makse või tasusid lisaks nendele, mida kohaldatakse riigisiseseks müügiks ettenähtud samasuguste kaupade suhtes. Käesoleva artikli kohaldamisel ei hõlma mis tahes lõivud või tasud selliseid lõive või tasusid, mis on kehtestatud kooskõlas artikliga 2.16 ja mille suurus vastab osutatud teenuste ligilähedasele maksumusele.

ARTIKKEL 2.13

Peatamisklausel

1. Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, ei kohalda lepinguosaline teise lepinguosalise riigi päritolustaatusega kaupade suhtes suuremat tollimaksumäära, kui on ette nähtud 2-A lisa.
2. Suurema kindluse huvides võib lepinguosaline tõsta tollimaksu ühepoolse vähendamise aastale järgnevaks aastaks tasemele, mis on vastava aasta jaoks ette nähtud käesoleva lepingu 2-A lisa 2. osa B jaos sätestatud Euroopa Liidu loendis ning käesoleva lepingu 2-A lisa 3. osa D jaos sätestatud Jaapani loendis.

ARTIKKEL 2.14

Ekspordikonkurents

1. Käesoleva artikli kohaldamisel tähendavad ekspordisubsiidiumid põllumajanduslepingu artikli 1 punktis e osutatud subsiidiume ning muid subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingu I lisas loetletud subsiidiume, mida võib kohaldada põllumajanduslepingu 1. lisas loetletud põllumajandustoodete suhtes.
2. Lepinguosalised kinnitavad WTO ministrite 19. detsembri 2015. aasta ekspordikonkurentsi käsitlevas otsuses WT/MIN(15)/45, WT/L/980 väljendatud kohustust suhtuda ekspordisubsiidiumidesse ja kõnealuses otsuse sätestatud meetmetega samaväärse mõjuga ekspordimeetmetesse ülimalt vaoshoitult.

ARTIKKEL 2.15

Impordi- ja ekspordipiirangud

1. Lepinguosaline ei kehtesta ega jäta kehtima selliseid keelde või piiranguid, välja arvatud teise lepinguosalise kauba impordi või teise lepinguosalise tolliterritooriumile suunatud kauba ekspordi või ekspordiks müümise suhtes kohaldatavad tollimaksud, mis ei ole kooskõlas GATT 1994 XI artikliga. Selleks inkorporeeritakse GATT 1994 XI artikkel käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.

2. Kui lepinguosaline kavatseb kehtestada käesoleva lepingu 2-B lisas loetletud kaupade ekspordi või ekspordiks müümise suhtes GATT 1994 XI artikli lõike 2 või XX artikli kohaseid keelde või piiranguid, peab ta tegema järgmist:

- a) tegema kõik selleks, et asjaomast keeldu või piirangut kohaldatakse üksnes vajalikul määral, võttes nõuetekohaselt arvesse selle võimalikku negatiivset mõju teisele lepinguosalisele;
- b) esitama teisele lepinguosalisele asjaomase keelu või piirangu kohta kirjaliku teate võimalikult aegsasti enne selle kohaldamist, või kui see ei ole võimalik, siis vähemalt 15 päeva jooksul pärast keelu või piirangu kehtestamist, pidades silmas, et kõnealune kirjalik teade peab sisaldama asjaomase kauba kirjeldust ning teavet kehtestatud keelu või piirangu iseärasuste, selle kehtestamise põhjuste, kuupäeva ja kavandatava kestuse kohta, ning
- c) andma teisele lepinguosalisele tema taotluse korral võimaluse pidada konsultatsioone kõikides asjaomase keelu või piiranguga seotud küsimustes.

ARTIKKEL 2.16

Importimise ja eksportimisega seotud lõivud ja formaalsused

1. Lepinguosaline tagab kooskõlas GATT 1994 VIII artikliga, et kõik lõivud ja tasud, olenemata nende laadist (v.a GATT 1994 III artikli kohased tollimaksud, eksporditollimaksud ja ekspordimaksud), mille asjaomane lepinguosaline on kehtestatud kaupade impordi või ekspordi suhtes või mis on nendega seotud, ei ole suuremad osutatud teenuste ligilähedasest maksumusest, mida ei arvutata *ad valorem* alusel, ega kujuta endast omamaiste kaupade kaudset kaitset ega fiskaalotstarbelist impordimaksu.
2. Lepinguosaline ei nõua konsulaartehinguid ega nendega seotud lõive ja tasusid. Käesoleva lõike kohaldamisel tähendavad „konsulaartehingud“ menetlust, mille kaudu hangitakse eksportiva lepinguosalise territooriumil asuva importiva lepinguosalise konsulilt konsulaararve või konsulaarviisa faktuurarve, päritolusertifikaadi, kaubamanifesti, kaubasaatja ekspordideklaratsiooni või muu tollidokumendi jaoks, mida nõutakse kauba impordil või seoses impordiga.

ARTIKKEL 2.17

Impordi ja ekspordi litsentsimise kord

1. Lepinguosalised kinnitavad oma kehtivaid õigusi ja kohustusi, mis tulenevad impordi litsentsimise lepingust.
2. Lepinguosaline kehtestab ekspordi litsentsimise korra või jätkab selle kohaldamist kooskõlas impordi litsentsimise lepingu artikli 1 lõigetega 1–9 ja artikliga 3. Selleks inkorporeeritakse impordi litsentsimise lepingu sätted käesolevasse lepingusse ja muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks ning lepinguosalistel kohaldavad neid üksteise ekspordi litsentsimise korra suhtes. Lepinguosaline võib kehtestada ekspordi litsentsimise korra või jätkata selle kohaldamist kooskõlas impordi litsentsimise lepingu artikliga 2. Lõikeid 2–8 kohaldatakse kõikide 2-B lisas loetletud kaupade suhtes.
3. Lepinguosaline tagab, et ekspordi litsentsimise korda kohaldatakse erapooletult ja et seda hallatakse ausal, õiglasel, mittediskrimineerival ja läbipaistval viisil.
4. Lepinguosaline kehtestab impordi või ekspordi litsentsimise korra või jätkab selle kohaldamist üksnes juhul, kui muud asjakohased menetlused halduseesmärgi saavutamiseks ei ole mõistlikult kättesaadavad.

5. Lepinguosaline ei kehtesta mitteautomaatset impordi või ekspordi litsentsimise korda ega jätku selle kohaldamist, välja arvatud juhul, kui see on vajalik käesoleva lepinguga kooskõlas oleva meetme võtmiseks. Lepinguosaline, kes kehtestab mitteautomaatse litsentsimiskorra, märgib selgelt ära meetme, mida sellise litsentsimiskorra kaudu rakendatakse.
6. Lepinguosaline vastab 60 päeva jooksul teise lepinguosalise päringutele impordi või ekspordi litsentsimise korra kohta, mille asjaomane lepinguosaline kavatseb kehtestada või on kehtestanud või mille ta on säilitanud, ja esitab impordi või ekspordi litsentside andmise või eraldamise kriteeriumid.
7. Kauba suhtes kvoodi vormis kohaldatavate ekspordipiirangute korral püüavad lepinguosalised korraldada asjaomase kaubaga kauplemist nii, et see oleks võimalikult sarnane olukorraga, mis eeldatavasti valitseks asjaomase piirangu puudumise korral.
8. Kui lepinguosaline kehtestab ekspordi litsentsimise korra või jätkab selle kohaldamist, konsulteerivad lepinguosalised teise lepinguosalise nõudmise korral kõikides asjaomase korra rakendamisega seotud küsimustes ja võtavad nõuetekohaselt arvesse selliste konsultatsioonide tulemusi.

ARTIKKEL 2.18

Ümbertöödeldud kaubad

1. Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, kohtleb lepinguosaline ümbertöödeldud kaupu samamoodi kui uusi kaupu. Lepinguosaline võib nõuda, et ümbertöödeldud kaubad oleksid turustamise või müügi korral vastavalt märgistatud.
2. Käesoleva artikli kohaldamisel tähendavad „ümbertöödeldud kaubad“ kaupu, mis on klassifitseeritud harmoneeritud süsteemi rubriiki 40.12, gruppidesse 84–90 või rubriiki 94.02 ja mis vastavad järgmistele nõuetele: ¹
 - a) need koosnevad täielikult või osaliselt osadest, mis on saadud varem kasutatud kaupadest;
 - b) neil on sarnase uue kaubaga samasuguse kasutusiga ja otstarve ja
 - c) neile on antud samasugune tehasegarantii, mis antakse sarnasele uuele kaubale.

¹ Suurema õiguskindluse huvides põhinevad käesolevas peatükis sisalduvad harmoneeritud süsteemi tariifse klassifikatsiooni numbrid harmoneeritud süsteemil, mida on muudetud 1. jaanuaril 2017.

ARTIKKEL 2.19

Mittetariifsed meetmed

1. Konkreetset kohustused, mille lepinguosalised on võtnud seoses kaupade suhtes kohaldatavate mittetariifsete meetmetega, on sätestatud lisades 2-C ja 2-D.
2. Lepinguosalised hindavad pärast kümne aasta möödumist käesoleva lepingu jõustumisest või lepinguosalise taotluse korral, kas kaupade suhtes kohaldatavate mittetariifsete meetmetega seotud probleeme on võimalik käesoleva lepingu raames tõhusalt lahendada. Selle hindamise põhjal alustavad lepinguosalised konsultatsioone, et kaaluda olemasolevate kohustuste laiendamist või täiendavate vastastikust huvi pakkuvate kohustuste võtmist kaupadega seotud mittetariifsete meetmete, sealhulgas koostööd käsitlevate meetmete valdkonnas. Lepinguosalised võivad kõnealuste konsultatsioonide põhjal kokku leppida, et nad alustavad vastastikust huvi pakkuvaid läbirääkimisi. Lepinguosalised võtavad käesoleva lõike rakendamisel arvesse käesoleva lepingu eelneva rakendusperioodi käigus saadud kogemusi.

ARTIKKEL 2.20

Piirangud maksebilansi kaitseks

1. Ühtki käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata nii, et see takistaks lepinguosalisel võtmast maksebilansiga seotud meetmeid. Lepinguosaline peab meetme võtmisel järgima tingimusi, mis on sätestatud GATT 1994 XII artiklis ja 1994. aasta üldises tolli- ja kaubanduskokkuleppe maksebilansisätete käsitusleppes, mis on esitatud WTO asutamislepingu 1A lisas.
2. Ühtki käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata nii, et see ei võimaldaks lepinguosalisel kasutada Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja kohaseid valuutakontrolle või -piiranguid.

ARTIKKEL 2.21

Päritolu märkimine

Selliste kaupade puhul, mis ei ole lepinguosalise õigusnormide kohaselt määratletud toiduained ja põllumajandus- või kalatooted, käsitatakse Euroopa Liidu puhul kohustusliku päritoluriigi märkimisel nõuetele vastavana kaupu, mis kannavad märget „Valmistatud Jaapanis“ või sellega sarnast märget importiva riigi kohalikus keeles, ning Jaapani puhul kaupu, mis kannavad märget „Valmistatud ELis“ või sellega sarnast märget jaapani keeles, kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti. Käesoleva artikli suhtes ei kohaldata 3. peatükki.

ARTIKKEL 2.22

Üldised erandid

1. Käesoleva peatüki kohaldamisel inkorporeeritakse GATT 1994 XX artikkel käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.
2. Kui lepinguosaline kavatseb võtta GATT 1994 XX artikli punktide i ja j kohaseid meetmeid, peab ta tegema järgmist:
 - a) esitama teisele lepinguosalisele kogu asjakohase teabe ja
 - b) andma teisele lepinguosalisele tema taotluse korral piisava võimaluse pidada konsultatsioone kõikides asjaomase meetmega seotud küsimustes, et leida vastastikku rahuldav lahendus.
3. Lepinguosalisel võivad kokku leppida kõigis meetmetes, mis on vajalikud selleks, et lahendada lõike 2 punktis b osutatud konsultatsioonide käigus käsitletud küsimused.

4. Kui viivitamatut reageerimist nõudvate erandlike ja kriitiliste asjaolude tõttu on teabe eelnev esitamine või läbivaatamine võimatu, võib meetmeid võtta kavatsev lepinguosaline viivitamata kohaldada olukorra lahendamiseks vajalikke meetmeid, ning ta teavitab sellest viivitamata teist lepinguosalist.

C JAGU

Veinitoodete ekspordi lihtsustamine

ARTIKKEL 2.23

Kohaldamisala

Käesoleva jao sätteid kohaldatakse ainult harmoneeritud süsteemi rubriiki 22.04 klassifitseeritud veinitoodete suhtes.

ARTIKKEL 2.24

Üldpõhimõte

Kui artiklites 2.25–2.28 ei ole sätestatud teisiti, kohaldavad lepinguosalsed käesoleva jao kohase veinitoodete importimise ja müügi suhtes importiva lepinguosalise õigusnorme.

ARTIKKEL 2.25

Veinivalmistustavade lubamine – esimene etapp

1. Euroopa Liit lubab alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast Euroopa Liitu importida ja seal müüa Jaapanist pärit inimtoiduks ette nähtud veinitooteid, mis on valmistatud kooskõlas järgmisega:

- a) 2-E lisa 2. osa A jaos osutatud tootemääratlused ning veinivalmistustavad ja piirangud, mida Jaapan kohaldab Jaapani veinide müügi suhtes, tingimusel et need on kooskõlas 2-E lisa 1. osa A jaos osutatud tootemääratluste ning veinivalmistustavade ja piirangutega ning
- b) 2-E lisa 2. osa B jaos osutatud veinivalmistustavadega.

2. Jaapan lubab alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast Jaapanisse importida ja seal müüa Euroopa Liidust pärit inimtoiduks ette nähtud veinitooteid, mis on valmistatud kooskõlas järgmisega:

- a) Euroopa Liidus kohaldatavad tootemääratlused ning veinivalmistustavad, millele on osutatud 2-E lisa 1. osa A jaos, tingimusel et need on kooskõlas 2-E lisa 2. osa A jaos osutatud tootemääratluste, veinivalmistustavade ja piirangutega ja

b) 2-E lisa 1. osa B jaos osutatud veinivalmistustavade.

3. Käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval vahetavad lepinguosalisel teatel, milles kinnitatakse, et nad on lõpule viinud vastavalt 2-E lisa 1. osa B jaos osutatud veinivalmistustavade lubamisega seotud menetlused ning 2-E lisa 2. osa B jaos osutatud veinivalmistustavade lubamisega seotud menetlused.

ARTIKKEL 2.26

Veinivalmistustavade lubamine – teine etapp

1. Euroopa Liit võtab kiiresti vajalikud meetmed selleks, et anda luba käesoleva lepingu 2-E lisa 2. osa C jaos osutatud veinivalmistustavade kasutamiseks ning teatab Jaapanile kõnealuse loaandmismenetluse lõpuleviimisest.

2. Jaapan võtab kiiresti vajalikud meetmed selleks, et anda luba käesoleva lepingu 2-E lisa 1. osa C jaos osutatud veinivalmistustavade kasutamiseks ning teatab Euroopa Liidule kõnealuse loaandmismenetluse lõpuleviimisest.

3. Lõigetes 1 ja 2 osutatud load jõustuvad kuupäeval, mil lepinguosaline esitab asjakohase teate.

ARTIKKEL 2.27

Veinivalmistustavade lubamine – kolmas etapp

1. Euroopa Liit võtab vajalikud meetmed selleks, et anda luba käesoleva lepingu 2-E lisa 2. osa D jaos osutatud veinivalmistustavade kasutamiseks ning teatab Jaapanile kõnealuse loaandmismenetluse lõpuleviimisest.
2. Jaapan võtab kõik vajalikud meetmed selleks, et anda luba käesoleva lepingu 2-E lisa 1. osa D jaos osutatud veinivalmistustavade kasutamiseks ning teatab Euroopa Liidule kõnealuse loaandmismenetluse lõpuleviimisest.
3. Lõigetes 1 ja 2 osutatud load jõustuvad kuupäeval, mil lepinguosalisel asjakohase teate esitasid.

ARTIKKEL 2.28

Enesesertifitseerimine

1. Selle tõendamiseks, et artiklites 2.25, 2.26 või 2.27 osutatud Jaapanist pärit veinitooted vastavad Euroopa Liitu importimise ja seal toimuva müügi suhtes kehtestatud nõuetele, piisab Jaapani õigusnormide kohaselt tõendatud sertifikaadist, mis muu hulgas hõlmab Jaapani pädevalt asutuselt enesesertifitseerimisvolitused saanud tootja omakäelist kinnitust.

2. Käesoleva lepingu jõustumisel võtab artikli 22.4 kohaselt moodustatud veinide töörühm oma otsusega vastu eeskirjad seoses järgmisega:
- a) lõike 1 rakendamine, eelkõige näidisvormid, mida kasutada, ja sertifikaadile kantav teave ning
 - b) koostöö Euroopa Liidu poolt iga liikmesriigi jaoks määratud kontaktpunktide ja Jaapani poolt määratud kontaktpunktide vahel.
3. Selle tõendamiseks, et artiklites 2.25, 2.26 või 2.27 osutatud Euroopa Liidust pärit veinitoodete Jaapanisse importimise ja seal toimuva müügi suhtes kohaldatavad nõuded on täidetud, ei ole vaja esitada sertifikaati ega muud sellega samaväärset dokumenti.

ARTIKKEL 2.29

Enesesertifitseerimise läbivaatamine, sellega seotud konsultatsioonid ja ajutine peatamine

1. Lepinguosalisel teevad järgmist:
- a) käesoleva lepingu jõustumise kuupäevale järgneva kahe aasta jooksul vaatavad nad vähemalt üks kord aastas korrapäraselt läbi artikli 2.26 rakendamise ning

- b) hiljemalt käesoleva lepingu jõustumise kuupäevale järgneva kolme aasta jooksul vaatavad nad läbi artikli 2.27 rakendamise.
2. Kui lepinguosalised teevad artikli 2.26 rakendamist läbi vaadates kindlaks, et artiklis 2.26 sätestatud teateid ei ole vahetatud kahe aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva, alustavad lepinguosalised konsultatsioone, et leppida kokku praktilises lahenduses.
3. Kui artikli 2.26 lõike 2 kohast teadet ei ole kahe aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva saadetud, kuid artikli 2.26 lõikes 1 osutatud teade on saadetud, võib Euroopa Liit ajutiselt peatada artikli 2.28 kohase veinitoodetega seotud enesertifitseerimise, kui kolme kuu jooksul pärast lõikes 2 osutatud konsultatsioonide alustamist ei ole lõikes 2 osutatud praktilises lahenduses kokkuleppele jõutud.
4. Enesertifitseerimise tunnustamise ajutine peatamine vastavalt lõikele 3 lõpetatakse kohe, kui Jaapan saadab Euroopa Liidule artikli 2.26 lõikes 2 sätestatud teate.
5. Kui lepinguosalised teevad artikli 2.27 rakendamist käesoleva artikli lõike 1 kohaselt läbi vaadates kindlaks, et artiklis 2.27 sätestatud teateid ei ole vahetatud viie aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva, alustavad lepinguosalised konsultatsioone.

6. Ükski käesoleva lepingu säte ei mõjuta lepinguosaliste õigusi ja kohustusi, mis tulenevad sanitaar- ja fütosanitaarmedeteme rakendamise lepingust.

ARTIKKEL 2.30

Peatamisklausel

1. Lepinguosalised ei kohalda artiklitega 2.25–2.28 hõlmatud küsimuste suhtes tingimusi, mis oleksid vähem soodsad käesolevas jaos sätestatud tingimustest või asjaomase lepinguosalise õigusnormidest, mis kehtisid käesoleva lepingu allkirjastamise kuupäeval.
2. Lõige 1 ei mõjuta lepinguosaliste õigust kohaldada sanitaar- ja fütosanitaarmedetemetega seotud õigusnorme, mis on vajalikud inimeste, loomade ja taimede elu ning tervise kaitsmiseks, tingimusel et need meetmed on kooskõlas sanitaar- ja fütosanitaarmedeteme rakendamise lepinguga.

ARTIKKEL 2.31

Muudatused

Artikli 22.1 kohaselt moodustatud ühiskomitee võib vastu võtta otsuseid 2-E lisa muutmiseks, et lisada, kustutada või muuta veinivalmistustavade seotud viiteid, piiranguid või muid elemente vastavalt artikli 23.2 lõikele 3.

D JAGU

Muud sätted

ARTIKKEL 2.32

Teabevahetus

1. Selleks et kontrollida käesoleva lepingu toimimist, vahetavad lepinguosalisel kümne aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist igal aastal kättesaadavat impordistatistika kõige hiljutisema kalendriaasta kohta. Artikli 22.3 kohaselt moodustatud kaubavahetuskomitee võib seda ajavahemikku veel viie aasta võrra pikendada.
2. Lõikes 1 osutatud impordistatistika vahetamine hõlmab võimalikult palju kõige viimase kalendriaasta kohta esitatud kättesaadavaid andmeid nii selliste asjaomase lepinguosalise nomenklatuuri alusel teise lepinguosalise territooriumilt imporditavate kaupade väärtuse ja koguste kohta, mille suhtes kohaldatakse käesoleva lepingu kohaselt tariifset sooduskohtlemist, kui ka selliste teise lepinguosalise territooriumilt pärit kaupade väärtuse ja koguste kohta, mille suhtes tariifset sooduskohtlemist ei kohaldata.

ARTIKKEL 2.33

Tariifse sooduskohtlemise haldamist käsitlevad erimeetmed

1. Lepinguosalised tunnistavad, et käesoleva lepingu kohaste tariifse sooduskohtlemisega seotud meetmeid käsitlevate siseriiklike tollialaste õigusaktide rikkumine võib kahjulikult mõjutada omamaist tootmisharu, ning lepivad kokku, et nad teevad selliste rikkumiste vältimiseks, kindlakstegemiseks ja nende vastu võitlemiseks koostööd vastavalt 3. peatüki ning Euroopa Ühenduse ja Jaapani valitsuse vahelise tollikoostööd ja tolliküsimustes antavat vastastikust haldusabi käsitleva lepingu (allkirjastati 30. jaanuaril 2008 Brüsselis, edaspidi „tollikoostööd ja tolliküsimustes antavat vastastikust haldusabi käsitlev leping“) asjakohastele sätetele.
2. Lepinguosaline võib kooskõlas lõigetes 4–7 sätestatud menetlusega ajutiselt peatada käesoleva lepingu kohase tariifse sooduskohtlemise selliste asjaomaste kaupade suhtes, mis on seotud punktis a osutatud süstemaatiliste rikkumistega, kui lepinguosaline teeb objektiivse, kaaluka ja kontrollitava teabe põhjal järelduse, et:
 - a) tema tollialaseid õigusakte on käesoleva lepingu kohase tariifse sooduskohtlemise kohaldamisel teatava kauba suhtes süstemaatiliselt rikutud ning
 - b) teine lepinguosaline on süstemaatiliselt ja põhjendamatult keeldunud tegemast lõikes 1 osutatud koostööd punktis a osutatud süstemaatiliste rikkumistega seotud küsimustes või sellise koostöö tegemisest kõrvale hoidnud.

3. Olenemata lõikest 2 ei kohaldata ajutist peatamise selliste kauplejate suhtes, kes täidavad lepinguosaliste poolt lõikes 4 osutatud konsultatsioonide käigus kokku lepitud vastavuskriteeriume.
4. Lepinguosaline, kes on kindlaks teinud lõikes 2 osutatud puuduse, teatab sellest põhjendamatult viivitusega teisele lepinguosalisele, lisades piisava teabe, mis õigustaks konsultatsioonide alustamist, sealhulgas kokkuvõtte lõike 2 alapunktidega a ja b seotud olulistest asjaoludest, ning alustab teise lepinguosalisega kaubavahetuskomitees konsulteerimist, et leida mõlemale lepinguosalisele vastuvõetav lahendus ning leppida kokku käesoleva lepingu nõuete ja asjakohaste tollialaste õigusaktidega seotud vastavuskriteeriumid.
5. Lepinguosaline, kes on kindlaks teinud lõikes 2 osutatud puuduse, teatab enne lõpliku otsuse tegemist kõikidele huvitatud isikutele oma kavatsusest kohaldada ajutist peatamist ning tagab neile kõik võimalused oma huvide kaitsmiseks. Huvitatud isikute suhtes ei kohaldata ajutist peatamist juhul, kui nad tõendavad puuduse kindlaksteinud lepinguosalisele objektiivsel ja nõuetekohasel viisil, et nad ei ole seotud lõike 2 punktis a osutatud süstemaatiliste rikkumistega.

6. Kui lepinguosalisel ei ole pärast lõigetes 4 ja 5 osutatud menetlusi kuue kuu jooksul vastuvõetavas lahenduses kokku leppinud, võib puuduse kindlaks teinud lepinguosaline ajutiselt peatada käesoleva lepingu kohase sooduskohtlemise asjaomaste kaupade suhtes, võttes nõuetekohaselt arvesse lõikes 3 sätestatud erandit. Ajutisest peatamisest teatatakse põhjendamatu viivitusega teisele lepinguosalisele.
7. Ajutist peatamist kohaldatakse ainult nii pika aja jooksul, kui on vaja rikkumise kõrvaldamiseks, ning mitte kauem kui kuus kuud. Kui lepinguosaline leiab, et esialgse peatamise põhjustanud asjaolud ei ole pärast ajutist peatamist kõrvaldatud, võib ta otsustada uuendada ajutist peatamist pärast seda, kui ta on teist lepinguosalist sellest teavitatud ja esitanud piisavalt teavet, et uuendamist põhjendada. Ajutine peatamine lõpetatakse hiljemalt kaks aastat pärast esialgse peatamise kuupäeva, välja arvatud juhul, kui kaubavahetuskomiteele esitatakse tõendid selle kohta, et esialgse peatamise põhjustanud asjaolud ei ole iga uuendamisperioodi lõpuks kõrvaldatud.
8. Kaubavahetuskomitees konsulteeritakse korrapäraselt ajutise peatamise kohaldamise üle.
9. Lepinguosaline, kes on kindlaks teinud lõigetes 2 või 7 osutatud puuduse, avaldab importijatele oma siseriiklike menetluste kohaselt teadaanded kõikide ajutise peatamisega seotud teadete ja otsuste kohta, millele on osutatud lõigetes 4–7.

10. Ajutist peatamist ei kohaldata muude kui lõikes 3 osutatud kauplejate ja lõikes 5 osutatud huvitatud isikute suhtes, kui nad esitavad lõigetes 2 või 7 osutatud puuduse kindlaksteinud lepinguosalisele objektiivsed ja rahuldavad tõendid selle kohta, et nad ei ole seotud lõike 2 punktis a osutatud süstemaatiliste rikkumistega.

11. Suurema kindluse huvides ei tõlgendata ühtki käesoleva artikli sätet nii, et see takistaks kauplejal või huvitatud isikul nõuda lõikes 6 osutatud meetmete õigusevastase kohaldamise tulemusel tekitatud kahjude korvamist lepinguosaliselt, kes on kindlaks teinud lõigetes 2 või 7 osutatud puudused, vastavalt asjaomase lepinguosalise õigusnormidele.

ARTIKKEL 2.34

Kaubavahetuskomitee

1. Artikli 22.3 kohaselt moodustatud kaubavahetuskomitee (edaspidi käesolevas artiklis „komitee“) vastutab käesoleva peatüki tõhusa rakendamise ja toimimise eest.
2. Komitee funktsioonid on järgmised:
 - a) vaadata läbi käesoleva peatüki rakendamine ja toimimine ning seda kontrollida;

- b) teavitada ühiskomiteed komitee kindlakstehtud puudustest ning
 - c) täita muid funktsioone, mida ühiskomitee talle artikli 22.1 lõike 5 punkti b kohaselt võib delegeerida.
3. Komitee peab koosolekuid sellistel aegadel, sellistes kohtades või selliste vahenditega, milles lepinguosaliste esindajad võivad olla kokku leppinud.

ARTIKKEL 2.35

Veinide töörühm

1. Artikli 22.4 lõike 1 kohaselt moodustatud veinide töörühm vastutab C jao ja 2-E lisa tõhusa rakendamise ja toimimise eest.
2. Veinide töörühma funktsioonid on järgmised:
 - a) võtta vastu artikli 2.28 lõikes 2 osutatud enesesertifitseerimisega seotud üksikasjad;

- b) kontrollida artiklite 2.25–2.29 rakendamist, mis muu hulgas hõlmab artikli 2.29 kohast läbivaatamist ja konsulteerimist; ning
 - c) kaaluda 2-E lisa muutmist ja anda ühiskomiteele soovitusi neid muudatusi käsitleva otsuse vastuvõtmise kohta.
3. Veinide töörühm korraldab oma esimese koosoleku käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval.

3. PEATÜKK

PÄRITOLUREEGLID JA -MENETLUSED

A JAGU

Päritolureeglid

ARTIKKEL 3.1

Mõisted

Käesolevas peatüki kohaldamisel kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „vesiviljelus“ – veeorganismide, sealhulgas kalade, molluskite, koorikloomade ja muude veeselgrootute ja veetaimede kasvatamine seemnevarust, nagu munad, kalavastsed, maimud, vastsed, tähnikud ja noorlõhed või muud suguküpsuse-eelses ja vastsejärgses arenguetapis olevad kalad, sekkudes seejuures tootmise suurendamiseks kasvatusprotsessi korrapärase varude täiendamise, toitmise ja röövloomade eest kaitsmise jms teel;

- b) „kaubasaadetis“ – tooted, mis saadetakse samaaegselt ühelt eksportijalt ühele kaubasaajale või mis saadetakse eksportijalt kaubasaajale üheainsa veodokumendi alusel või selle dokumendi puudumise korral üheainsa kaubaarve alusel;
- c) „eksportija“ – lepinguosalise territooriumil asuv isik, kes ekspordib või toodab päritolustaatusega toodet kooskõlas asjaomase lepinguosalise õigusnormides sätestatud nõuetega ja kes koostab päritolukinnituse;
- d) „importija“ – isik, kes impordib päritolustaatusega toodet ja kes taotleb selleks tariifset sooduskohtlemist;
- e) „materjal“ – kõik ained, sealhulgas komponendid, koostisosad, tooraine või osad, mida on kasutatud toote valmistamisel;
- f) „päritolustaatuseta materjal“ – materjal, mis käesoleva peatüki kohaselt ei ole päritolustaatusega materjal, sealhulgas materjal, mille päritolustaatus ei ole võimalik kindlaks teha;
- g) „tariifne sooduskohtlemine“ – artikli 2.8 lõike 1 kohase tollimaksumäära kohaldamine päritolustaatusega kauba suhtes;

- h) „toode“ – tootmise tulemusel tekkiv aine või materjal (isegi juhul, kui see on ette nähtud hiljem mõne teise toote valmistamisel materjalina kasutamiseks), mida käsitatakse 2. peatükis osutatud kaubana, ning
- i) „tootmine“ – iga liiki töö või töötlemine, kaasa arvatud komplekteerimine.

ARTIKKEL 3.2

Päritolustaatusega toodete suhtes kohaldatavad nõuded

1. Kui lepinguosaline kohaldab teise lepinguosalise päritolustaatusega kauba suhtes artikli 2.8 lõike 1 kohast tariifset sooduskohtlemist, käsitatakse teise lepinguosalise päritolustaatusega kaupadena, tingimusel et need vastavad kõikidele muudele käesoleva peatüki kohaldatavatele nõuetele, järgmisi tooteid:
 - a) täielikult lepinguosalise territooriumil saadud või toodetud tooted, nagu on sätestatud artiklis 3.3;
 - b) tooted, mille tootmiseks on kasutatud vaid asjaomase lepinguosalise territooriumilt pärit materjale, või
 - c) päritolustaatuseta materjalist toodetud tooteid, tingimusel et need vastavad kõikidele 3-B lisa kohaldatavatele nõuetele;

2. Käesoleva lepingu kohaldamisel ei hõlma lepinguosalise territoorium lepinguosalise territoriaalmerest väljapoole jäävat merd, merepõhja ja selle aluspinnast.
3. Kui tootele on antud päritolustaatus, ei käsitata toote tootmiseks kasutatud päritolustaatuseta materjale päritolustaatuseta materjalidena, kui asjaomast toodet on kasutatud materjalina teise toote tootmisel.
4. Käesolevas peatükis sätestatud päritolustaatuse saamise nõuded peavad olema lepinguosalise territooriumil katkestusteta täidetud.

ARTIKKEL 3.3

Täielikult saadud tooted

1. Artikli 3.2 kohaldamisel käsitatakse täielikult lepinguosalise territooriumil saadud toodetena järgmisi tooteid:
 - a) asjaomasel territooriumil kasvanud, kasvatatud, koristatud, korjatud või kogutud taimed või taimsed saadused;
 - b) seal sündinud ja kasvatatud elusloomad;
 - c) seal kasvatatud elusloomadelt saadud tooted;

- d) seal sündinud ja kasvatatud tapetud loomadest saadud tooted;
- e) seal toimunud küttimise, püünisjahi, kalapüügi, korje või püüdmise käigus saadud loomad;
- f) seal vesiviljeluse teel saadud tooted;
- g) seal kaevandatud või saadud mineraalid või muud looduslikud ained, mida ei ole nimetatud punktides a–f;
- h) kalad, koorikloomad või muu mereelustik, mille lepinguosalise laev on püüdnud kummagi lepinguosalise territoriaalmerest väljapoole jäävast merest, merepõhjast või selle aluspinnasest ja, vastavalt rahvusvahelisele õigusele, kolmandate riikide territoriaalmerest väljapoole jäävast merest, merepõhjast või selle aluspinnasest;
- i) toode, mis on toodetud üksnes punktis h osutatud toodetest lepinguosalise kalatöötlemislaeval, mis asub kummagi lepinguosalise territoriaalmerest väljapoole jäävas meres ja vastavalt rahvusvahelisele õigusele, kolmandate riikide territoriaalmerest väljapoole jäävast meres;
- j) muud tooted kui kalad, koorikloomad ja muu mereelustik, mille lepinguosaline või lepinguosalise juriidiline isik on välja toonud kummagi lepinguosalise territoriaalmerest väljapoole jäävast merepõhjast või selle aluspinnasest ja kolmandate riikide jurisdiktsiooni alla kuuluvatest aladest väljapoole jäävatelt aladelt, tingimusel et asjaomasel lepinguosalisel või lepinguosalise juriidilisel isikul on vastavalt rahvusvahelisele õigusele selle merepõhja või selle aluspinnase kasutamise õigus;

k) järgmised tooted:

- i) seal tootmisprotsessis saadud jäägid või jäätmed või
 - ii) seal kogutud kasutatud toodetest saadud jäägid või jäätmed, tingimusel et neid tooted sobivad ainult toorainete taaskasutamiseks või
- l) seal toodetud toode, mis on valmistatud üksnes punktides a–k osutatud toodetest või nende derivaatidest.

2. Lõike 1 punkti h kohane □□ „lepinguosalise laev“ ja lõike 1 punkti i kohane „lepinguosalise kalatöötlemislaev“ tähendavad vastavalt sellist laeva või kalatöötlemislaeva, mis:

- a) on registreeritud Euroopa Liidu liikmesriigis või Jaapanis või
- b) sõidab Euroopa Liidu liikmesriigi või Jaapani lipu all ning
- c) vastab ühele järgmistest nõuetest:
 - i) vähemalt 50 % sellest on lepinguosalise ühe või mitme füüsilise isiku omanduses või

ii) see on ühe või mitme sellise juriidilise isiku¹ omanduses:

- A) mille peakontor ja peamine tegevuskoht asub lepinguosalise territooriumil; ning
- B) millest vähemalt 50 % on lepinguosalise füüsiliste või juriidiliste isikute omanduses.

ARTIKKEL 3.4

Ebapiisav töö või töötlus

1. Olenemata artikli 3.2 lõike 1 punktist c ei käsitata toodet lepinguosalise territooriumilt pärinevana, kui kõnealuse lepinguosalise territooriumil on tootmise käigus ühe või mitme allpool loetletud toimingu tegemiseks kasutatud päritolustaatuseta materjali:

- a) sellised toimingud nagu kuivatamine, külmutamine, soolvees hoidmine jms toimingud, mille ainus eesmärk on tagada toote seisundi säilimine selle transportimisel ja ladustamisel;

¹ Käesoleva peatüki kohaldamisel on juriidiline isik kohaldatava õiguse alusel nõuetekohaselt kas kasumi saamiseks või muuks otstarbeks asutatud või muul viisil korraldatud ning kas era- või riigi omandis olev õigussubjekt, sealhulgas aktsiaselts, usaldusühing, täisühing, ühisettevõte, ainuomandis ettevõte või ühistu.

- b) pakendi muutmine;
- c) pakkeüksuste osadeks jagamine või koondamine;
- d) pesemine, puhastamine, tolmu, oksiidi, õli, värvi või muude kihtide eemaldamine;
- e) tekstiili ja tekstiiltoodete triikimine või pressimine;
- f) lihtsad värvimis- või poleerimistööd;
- g) teravilja ja riisi kestade eemaldamine, osaline või täielik pleegitamine, poleerimine või glaseerimine;
- h) suhkru toonimine või maitsestamine või tükkipressimine; tahke suhkru osaline või täielik jahvatamine;
- i) puuviljade, pähklite või köögiviljade koorimine, kividest või seemnetest puhastamine või lüdimine;
- j) teritamine, lihtlihvimine või lihtlõikamine;
- k) tuulamine, sõelumine, sortimine, klassifitseerimine, liigitamine või sobitamine, sh kaupade komplekteerimine;

- l) lihtne klaas- või plastpudelitesse, plekkpurkidesse, kottidesse, karpidesse või kastidesse pakkimine, lihtne alustele jms kinnitamine ning igasugune muu lihtne pakendamine;
- m) märkide, etikettide, logode ja muude eristusmärkide kinnitamine või trükkimine toodetele või nende pakenditele;
- n) ühte või mitut sorti toodete lihtne segamine¹;
- o) lihtne toodetele vee lisamine või toote lahjendamine või dehüdreerimine või denatureerimine²;
- p) toote osade lihtne kogumine või kokkupanemine, et saada komplektne või valmistoode või selline toode, mis klassifitseeritakse komplektse või valmistootena vastavalt harmoneeritud süsteemi tõlgendamise üldeeskirjade reegli 2 punktile a; toodete osadeks lammutamine või
- q) loomade tapmine.

¹ Käesoleva artikli kohaldamisel hõlmab toodete lihtne segamine ka suhkru segamist.

² Käesoleva artikli kohaldamisel hõlmab denatureerimine eelkõige toodete inimtoiduks kõlbmatuks muutmist mürgiste või ebameeldiva maitsega ainete lisamise teel.

2. Lõike 1 kohaldamisel käsitatakse toiminguid lihtsatena, kui selliste toimingute tegemiseks ei ole vaja erioskusi ega spetsiaalselt valmistada või paigaldada masinaid, aparate või tööriistu.

ARTIKKEL 3.5

Akumulatsioon

1. Ühe lepinguosalise päritolustaatusega toodet käsitatakse teisest lepinguosalise territooriumilt pärit tootena, kui teine lepinguosaline kasutab seda materjalina teise toote valmistamisel.
2. Päritolustaatuseta materjalist toodete valmistamist lepinguosalise territooriumil võib arvesse võtta selle kindlakstegemisel, kas asjaomase toote puhul on tegemist teise lepinguosalise territooriumilt pärit tootega või mitte.
3. Lõikeid 1 ja 2 ei kohaldata juhul, kui teine lepinguosaline ei teosta rohkem kui üht või mitut artikli 3.4 lõike 1 punktides a–q osutatud toimingut.
4. Selleks et eksportija saaks lõikes 2 osutatud tootele anda artikli 3.16 lõike 2 punktis a osutatud päritolukinnituse, peab eksportija taotlema toote tarnijalt 3-C lisa kohast teavet.

5. Lõikes 4 osutatud teave kehtib vaid ühe saadetise või mitme ühest ja samast materjalist koosnevat saadetise puhul, mida tarnitakse kuni 12 kuu jooksul alates teabe esitamise kuupäevast.

ARTIKKEL 3.6

Lubatud kõrvalekalle

1. Kui toote tootmisel kasutatud päritolustaatuseta materjal ei vasta 3-B lisas sätestatud nõuetele, käsitatakse toodet lepinguosalise päritolustaatusena tootena tingimusel, et:
 - a) harmoneeritud süsteemi¹ gruppide 1–49 või 64–97 alla klassifitseeritavate toodete puhul ei ületa selliste päritolustaatuseta materjalide väärtus 10 protsenti toote tehasehinnast või toote FOB-hinnast;
 - b) harmoneeritud süsteemi gruppide 50–63 alla klassifitseeritavate toodete puhul kohaldatakse 3-A lisa märkustes 6–8 sätestatud kõrvalekaldeid.

¹ Suurema kindluse huvides põhinevad käesolevas peatükis sisalduvad harmoneeritud süsteemi tariifse klassifikatsiooni numbrid harmoneeritud süsteemil, mida on muudetud 1. jaanuaril 2017.

2. Lõiget 1 ei kohaldata, kui toote tootmisel kasutatud päritolustaatuseta materjalide väärtus ületab mõnd päritolustaatuseta materjalide väärtuse suhtes kehtestatud maksimummäära, mis on kindlaks määratud 3-B lisas sätestatud nõuetes.

3. Lõiget 1 ei kohaldata toodete suhtes, mis on artikli 3.3 tähenduses täielikult ühe lepinguosalise territooriumil saadud. Kui 3-B lisas nõutakse, et toote tootmiseks kasutatud materjalid on täielikult ühe lepinguosalise territooriumil saadud, kohaldatakse lõikeid 1 ja 2.

ARTIKKEL 3.7

Kvalifikatsiooniühik

1. Käesoleva peatüki sätete kohaldamisel on kvalifikatsiooniühik see toode, mida käsitatakse harmoneeritud süsteemi järgi klassifitseerimisel põhiüksusena.

2. Kui kaubasaadetis koosneb mitmest identsest tootest, mis on klassifitseeritud samasse harmoneeritud süsteemi rubriiki, võetakse käesoleva peatüki sätete kohaldamisel iga toodet arvesse.

ARTIKKEL 3.8

Arvestuslik eraldamine

1. Päritolustaatusega ja päritolustaatuseta samaväärsed materjalid tuleb ladustamise ajaks päritolu järgi füüsiliselt eraldada, et säilitada nende päritolustaatus.
2. Käesoleva artikli kohaldamisel on samaväärsed materjalid sama liiki ja sama kaubandusliku kvaliteediga materjalid, millel on samad tehnilised ja füüsilised omadused ja mida ei ole võimalik üksteisest eristada, kui neid on valmistootes kasutatud.
3. Olenemata lõikest 1 võib toote tootmiseks kasutada päritolustaatusega ja päritolustaatuseta samaväärseid materjale ilma neid ladustamise ajal päritolu järgi füüsiliselt eraldamata, tingimusel et kasutatakse arvestusliku eraldamise meetodit.
4. Lõikes 3 osutatud arvestusliku eraldamise meetodit kohaldatakse kooskõlas varude haldamise meetodiga, järgides lepinguosalise territooriumil üldiselt tunnustatud raamatupidamispõhimõtteid.

5. Lepinguosaline võib oma õigusnormides sätestatud tingimuste kohaselt nõuda, et tema tolliasutus peab arvestusliku eraldamise meetodi kasutamiseks eelnevalt loa andma. Asjaomase lepinguosalise tolliasutus kontrollib loa kasutamist ja võib selle igal ajal ära võtta, kui loa saaja kasutab arvestusliku eraldamise meetodit vääriti või ei täida mõnda muud käesolevas peatükis sätestatud tingimust.

6. Arvestusliku eraldamise meetod on mis tahes meetod, millega tagatakse, et kunagi ei saa päritolustaatus rohkem materjale kui siis, kui samaväärsed materjalid või samaväärsed tooted oleks füüsiliselt eraldatud.

ARTIKKEL 3.9

Komplektid

Harmoneeritud süsteemi tõlgendamise üldeeskirjade reegli 3 punktide b ja c kohaselt klassifitseeritud komplekti loetakse lepinguosalise päritolustaatusega komplektiks, kui kõikidel selle komponentidel on käesoleva peatüki kohane päritolustaatus. Kui komplekt koosneb päritolustaatusega ja päritolustaatuseta toodetest, käsitatakse komplekti tervikuna siiski lepinguosalise päritolustaatusega komplektina, kui päritolustaatuseta komponentide väärtus ei ületa 15 % komplekti tehasehinnast või FOB-hinnast.

ARTIKKEL 3.10

Mittemuutmise reegel

1. Lepinguosalise territooriumil vabasse ringlusse laskmiseks deklareeritud päritolustaatusega tooteid ei tohi olla pärast eksportimist ja enne vabasse ringlusse laskmiseks deklareerimist muudetud ega muundatud ning nad ei tohi olla läbinud muid toiminguid peale nende, mida on vaja kõnealuste toodete seisundi säilitamiseks, välja arvatud märkide, etikettide, pitserite või muude dokumentide lisamine eesmärgiga tagada importiva lepinguosaliste konkreetsete siseriiklike nõuete täitmine.
2. Toodet võib kolmandas riigis ladustada või näidata juhul, kui see jääb asjaomase kolmanda riigi tollijärelevalve alla.
3. Ilma et see mõjutaks B jao kohaldamist, on eksportijal või tema vastutuse all lubatud jagada kaubasaadetisi osadeks, kui kaubasaadetised jäävad asjaomases kolmandas riigis, kus nad osadeks jagati, tollijärelevalve alla.
4. Kui tekib kahtlus, kas lõigetes 1–3 sätestatud nõuded on täidetud, võib importiva lepinguosalise tolliasutus paluda importijal nõuete täitmist mis tahes viisil tõendada, sealhulgas selliste lepinguliste veodokumentidega nagu veokiri, või faktiliste või konkreetsete tõenditega, mis põhinevad pakendite märgistamisel või nummerdamisel, või toote endaga seotud tõenditega.

ARTIKKEL 3.11

Toodete tagasisaatmine

Kui lepinguosalise poolt lepinguosalise territooriumilt kolmandasse riiki eksporditud päritolustaatusega toode tagasi saadetakse, tuleb seda käsitada päritolustaatuseta tootena, välja arvatud juhul, kui asjaomase lepinguosalise tolliasutust rahuldaval viisil on võimalik tõendada, et tagasisaadetud toode:

- a) on täpselt sama toode kui eksporditud toode ning
- b) ei ole läbinud ühtegi muud toimingut kui need, mida on vaja selle seisundi säilitamiseks asjaomases kolmandas riigis oleku või eksportimise ajal.

ARTIKKEL 3.12

Tootega kaasas olevad tarvikud, varuosad, tööriistad ja kasutusjuhend või muu teabematerjal

- 1. Käesoleva artikli kohaldamisel hõlmavad tarvikud, varuosad, tööriistad ja kasutusjuhend või muu teabematerjal järgmist:
 - a) tootega kaasas olevad tarvikud, varuosad, tööriistad ja kasutusjuhend või muu teabematerjal, mis klassifitseeritakse ja tarnitakse koos tootega, kuid nende eest ei esitata eraldi arvet, ning

- b) asjaomaste tarvikute, varuosade, tööriistade ja kasutusjuhendi või muu teabematerjali liik, kogus ja väärtus on kõnealuse toote puhul tavapärased.
2. Tarvikuid, varuosi, tööriistu ja kasutusjuhendit või muud teabematerjali ei võeta arvesse selle kindlaksmääramisel, kas tegemist on täielikult lepinguosalise territooriumil saadud tootega või kas toode vastab tootmisprotsessi või tariifse klassifikatsiooni muutmise suhtes kohaldatavatele nõuetele, mis on sätestatud 3-B lisas.
3. Selle kindlakstegemiseks, kas toode vastab 3-B lisas sätestatud väärtusenõudele, võetakse tarvikute, varuosade, tööriistade ja kasutusjuhendi või muu teabematerjali kui päritolustaatusena või päritolustaatuseta materjali (vastavalt vajadusele) väärtust arvesse valemis, mida kasutatakse väärtusenõude kohaldamiseks asjaomase toote suhtes.
4. Tootega kaasas olevatel tarvikutel, varuosadel, tööriistadel ja kasutusjuhendil või muul teabematerjalil on asjaomase tootega sama päritolustaatus.

ARTIKKEL 3.13

Kõrvalised elemendid

Selle kindlakstegemiseks, kas toode on pärit lepinguosalise territooriumilt, ei ole vaja kindlaks määrata järgmiste elementide päritolustaatus:

- a) kütus, energiaallikad, katalüsaatorid ja lahustid;
- b) toote katsetamiseks või kontrollimiseks kasutatavad seadmed, seadised ja varustus;
- c) kindad, prillid, jalatsid, rõivad, turvaseadmed ja -varustus;
- d) masinad, tööriistad, värvid ja vormid;
- e) seadmete ja hoonete hooldamiseks kasutatavad varuosad ja materjalid;
- f) määrdeained, määrded, kompaundimismaterjalid ning muud tootmisel ja seadmete või hoonete käitamisel kasutatavad materjalid ning
- g) kõik muud materjalid, mis ei ole tootesse paigaldatud, kuid mille kasutamine toote tootmisel võimaldab põhjendatult tõendada, et tegemist on asjaomase tootmise osaga.

ARTIKKEL 3.14

Pakkematerjal ja transporditaara

Pakkematerjali ja transporditaarat, mida kasutatakse toote kaitsmiseks selle veo käigus, ei võeta toote päritolustaatuse kindlakstegemisel arvesse.

ARTIKKEL 3.15

Pakkematerjal ja jaemüügitaara

1. Kui tootega koos klassifitseeritakse pakkematerjal ja taara, millesse toode jaemüügiks pakendatakse, ei võeta neid arvesse selle kindlakstegemisel, kas kõigi toote tootmiseks kasutatud päritolustaatuseta materjalide tariifne klassifikatsioon muutub või kas nad on läbinud 3-B lisas sätestatud tootmisprotsessi või kas toode on täielikult lepinguosalise territooriumil saadud.
2. Kui toote suhtes kohaldatakse 3-B lisas sätestatud väärtusenõuet ja tootega koos klassifitseeritakse pakkematerjalid ja taara, millesse toode jaemüügiks pakendatakse, võetakse asjaomase pakkematerjali ja taara päritolustaatust või selle puudumist (vastavalt vajadusele) arvesse valemis, mida kasutatakse väärtusenõude kohaldamiseks asjaomase toote suhtes.

B JAGU

Päritolumenetlused

ARTIKKEL 3.16

Tariifse sooduskohtlemise taotlus

1. Importiv lepinguosaline kohaldab teise lepinguosalise territooriumilt pärit toote importimisel importija esitatud tariifse sooduskohtlemise taotluse põhjal tariifset sooduskohtlemist. Importija vastutab tariifse sooduskohtlemise taotluse õigsuse ja käesolevas peatükis sätestatud nõuetele vastavuse eest.
2. Tariifse sooduskohtlemise taotluse aluseks on järgmine:
 - a) eksportija koostatud päritolukinnitus toote päritolustaatuse kohta või
 - b) importija teadmine, et tootel on päritolustaatus.

3. Tariifse sooduskohtlemise taotlus ja selle esitamise alused, millele on osutatud lõike 2 punktis a või b, lisatakse impordideklaratsioonile, järgides importiva lepinguosalise õigusnorme. Importiva lepinguosalise tolliasutus võib nõuda, et importija esitaks impordideklaratsioonis või selle lisas selgitusi selle kohta, et toode vastab käesoleva peatüki nõuetele, niivõrd, kuivõrd importija suudab sellekohaseid selgitusi anda.
4. Importija, kes esitab tariifse sooduskohtlemise taotluse, mis põhineb lõike 2 punktis a osutatud päritolukinnitusel, säilitab päritolukinnituse ja kui importiva lepinguosalise tolliasutus seda nõuab, esitab asjaomasele asutusele päritolukinnituse koopia.
5. Lõikeid 2–4 ei kohaldata artiklis 3.20 kirjeldatud juhtude suhtes.

ARTIKKEL 3.17

Päritolukinnitus

1. Päritolukinnituse võib koostada toote eksportija, kasutades toote päritolustaatus tõendavat teavet, mis muu hulgas hõlmab teavet toote tootmiseks kasutatud materjalide päritolustaatus kohta. Eksportija vastutab päritolukinnituse ja selles esitatud teabe õigsuse eest.
2. Päritolukinnitus koostatakse ühes 3-D lisa sätestatud teksti keeleversioonis ja esitatakse kaubaarvel või mõnes muus äridokumendis, kus asjaomast toodet on kirjeldatud piisavalt täpselt, et seda oleks võimalik identifitseerida. Importiv lepinguosaline ei nõua importijalt päritolukinnituse tõlgitud versiooni esitamist.
3. Importiva lepinguosalise tolliasutus ei lükka tariifse sooduskohtlemist taotlust tagasi selles esinevate pisivigade või ebatäpsuste tõttu või üksnes seetõttu, et kaubaarve anti välja kolmandas riigis.
4. Päritolukinnitus kehtib 12 kuud alates selle koostamise kuupäevast.

5. Päritolukinnitust võib kohaldada järgmise suhtes:

- a) ühest või mitmest tootest koosnev ühekordne saadetus, mis imporditakse lepinguosalise territooriumile, või
- b) identsetest toodetest koosnevad mitmekordsed saadetised, mis imporditakse lepinguosalise territooriumile päritolukinnituses märgitud ajavahemikus, mis ei ületa 12 kuud.

6. Kui importija taotluse korral imporditakse harmoneeritud süsteemi XV–XXI jaotise alla kuuluvaid, harmoneeritud süsteemi tõlgendamise üldeeskirjade reegli 2 punkti a tähenduses kokku panemata või lahti võetud tooteid eraldi saadetistena, võib selliste toodete kohta koostatud päritolukinnitust kasutada kooskõlas importiva lepinguosalise tolliasutuse kehtestatud nõuetega.

ARTIKKEL 3.18

Importija teadmine

Importija teadmine, et toode on pärit eksportiva lepinguosalise territooriumilt, põhineb teabel, mis tõendab toote päritolustaatus ja vastab käesolevas peatükis esitatud nõuetele.

ARTIKKEL 3.19

Dokumentide säilitamise nõuded

1. Importija, kes esitab importiva lepinguosalise territooriumile imporditava toote kohta tariifse sooduskohtlemise taotluse, säilitab vähemalt kolm aastat pärast asjaomase toote importimist järgmisi dokumente:
 - a) kui taotlus põhines päritolukinnitusel, siis eksportija koostatud päritolukinnitust või
 - b) kui taotlus põhines importija teadmisel, siis kõiki dokumente, mis tõendavad, et toode vastab päritolustaatus saamise nõuetele.
2. Päritolukinnituse koostanud eksportija säilitab vähemalt neli aastat pärast päritolukinnituse välja andmist päritolukinnituse koopiat ja kõiki dokumente, mis tõendavad, et toode vastab päritolustaatus saamise nõuetele.
3. Käesoleva artikli kohaselt säilitatavad dokumendid võivad hõlmata elektroonilisi dokumente.
4. Lõikeid 1–3 ei kohaldata artiklis 3.20 kirjeldatud juhtude suhtes.

ARTIKKEL 3.20

Väikesed kaubasaadetised ja erandid

1. Tooteid, mida üks eraisik saadab teisele eraisikule väikepakendis või mis kuuluvad reisija isikliku pagasi hulka, käsitatakse päritolustaatusena toodetena, kui nimetatud toodete import ei ole kaubanduslikku laadi¹ ning tooted on deklareeritud käesoleva peatüki nõuete kohaselt ja kui ei teki kahtlust nimetatud deklaratsiooni õigsuses.
2. Tingimusel et import ei ole osa impordist, mida võib põhjendatult käsitada teostatuna eraldi selleks, et vältida päritolukinnituse nõude täitmist, ei või lõikes 1 osutatud toodete koguväärtus olla suurem kui:
 - a) Euroopa Liidus 500 eurot väikepakendite puhul või 1 200 eurot reisijate isikliku pagasi hulka kuuluvate toodete puhul. Euroopa Liidu liikmesriigi omavääringus kasutatud summad on võrdväärsed eurodes väljendatud summadega iga aasta oktoobri esimese tööpäeva kursi alusel. Omavääringu arvutamisel kohaldatakse Euroopa Keskpanga samal päeval avaldatud kurssi, välja arvatud juhul, kui Euroopa Komisjon on sama aasta 15. oktoobriks teatanud Euroopa Keskpanga avaldatud kursist erineva kursi, ja seda hakatakse kohaldama alates järgmise aasta 1. jaanuarist. Euroopa Komisjon teatab asjaomased kursid Jaapanile;

¹ Juhuiporti, mis koosneb eranditult toodetest, mis on ette nähtud vastuvõtjate või reisijate või nende pereliikmete isiklikuks kasutamiseks, ei käsitata kaubandusliku impordina, kui toodete laadi ja koguse põhjal on ilmne, et neid ei impordita kaubanduslikel eesmärkidel.

b) Jaapanis 100 000 jeeni või mõni muu summa, mille Jaapan kehtestab.

3. Lepinguosaline võib ette näha, et artikli 3.16 lõikes 2 osutatud taotluse esitamise alust ei ole vaja märkida sellise toote importimisel, mille puhul importiv lepinguosaline on loobunud nõuete kohaldamisest.

ARTIKKEL 3.21

Kontrollimine

1. Selleks et kontrollida, kas lepinguosalise territooriumile imporditav toode on pärit teise lepinguosalise territooriumilt või kas muud käesolevas peatükis esitatud nõuded on täidetud, võib importiva lepinguosalise tolliasutus korraldada riskihindamismeetoditel põhineva kontrolli, mis võib hõlmata juhuslikku valikut, esitades artiklis 3.16 osutatud kinnituse esitanud importijale teabenõude. Importiva lepinguosalise tolliasutus võib kontrolli korraldada kas impordi tollideklaratsiooni esitamise ajal enne toodete vabastamist või pärast toodete vabastamist.

2. Lõike 1 kohaselt nõutav teave peab piirduma järgmisega:
- a) kui artikli 3.16 lõike 2 punktis a osutatud taotluse esitamise alus oli päritolukinnitus, siis asjaomane päritolukinnitus;
 - b) toote tariifse klassifitseerimise number harmoneeritud süsteemis ja kasutatud päritolukriteeriumid;
 - c) tootmisprotsessi lühikirjeldus;
 - d) kui päritolukriteerium põhines konkreetsel tootmisprotsessil, asjaomase protsessi üksikasjalik kirjeldus;
 - e) vajaduse korral tootmisprotsessis kasutatud päritolustaatusega ja päritolustaatuseta materjalide kirjeldus;
 - f) kui päritolukriteerium põhines nõudel, et toode on täielikult lepinguosalise territooriumil saadud, kohaldatav kategooria (nt kogumine, kaevandamine, kalapüük ja tootmiskoht);
 - g) kui päritolukriteerium põhines väärtuse arvutamise meetodil, toote väärtus, kõikide tootmise käigus kasutatud päritolustaatuseta materjalide väärtus ja vajaduse korral päritolustaatusega materjalide väärtus, et teha kindlaks vastavus väärtusenõudele;

- h) kui päritolukriteerium põhines toote kaalul, toote ja asjakohaste päritolustaatuseta materjalide kaal ning vajaduse korral tootes kasutatud päritolustaatusega materjalide kaal, et teha kindlaks vastavus kaalunõudele;
 - i) kui päritolukriteerium põhines tariifse klassifikatsiooni muutmisel, kõikide päritolustaatuseta materjalide loetelu koos harmoneeritud süsteemi kohase tariifse klassifikatsiooni numbriga (sõltuvalt päritolukriteeriumist kas kahe-, nelja- või kuuenumbrilise vorminguna) või
 - j) teave kooskõla kohta artiklis 3.10 osutatud mittemuutmist käsitleva sättega.
3. Nõutava teabe esitamise korral võib importija lisada muud teavet, mida ta peab kontrollimise seisukohalt vajalikuks.
4. Kui tariifse sooduskohtlemise taotlus esitati artikli 3.16 lõike 2 punktis a osutatud päritolukinnituse alusel, teatab importija importiva lepinguosalise tolliasutusele, kui nõutav teave tuleb esitada täies mahus või otse eksportijalt saadud ühe või mitme andmeelemendi kohta.

5. Kui tariifse sooduskohtlemise taotlus esitati artikli 3.16 lõike 2 punktis b osutatud importija teadmiste alusel pärast käesoleva artikli lõike 1 kohase teabenõude esitamist, võib importiva lepinguosalise tolliasutus, kes kontrolli teostab, nõuda importijalt teavet, kui ta leiab, et seda täiendavat teavet on vaja toote päritolustaatuse kontrollimiseks. Importiva lepinguosalise tolliasutus võib vajaduse korral nõuda importijalt konkreetseid dokumente ja teavet.

6. Kui importiva lepinguosalise tolliasutus otsustab kuni kontrollitulemuste saamiseni asjaomase toote sooduskohtlemise peatada, pakub ta importijale võimalust, et tooted vabastatakse, kui eelnevalt on kasutusele võetud asjakohased ettevaatusmeetmed, sealhulgas tagatised. Tariifse sooduskohtlemise peatamine lõpetatakse võimalikult kiiresti pärast seda, kui importiva lepinguosalise tolliasutus saab kinnituse asjaomase toote päritolustaatuse või muude käesoleva peatüki nõuete täitmise kohta.

ARTIKKEL 3.22

Halduskoostöö

1. Selleks et tagada käesoleva peatüki sätete nõuetekohane kohaldamine, teevad lepinguosalisel mõlema lepinguosalise tolliasutuse kaudu koostööd selle kontrollimiseks, kas toode on päritolustaatusel ja vastab käesolevas peatükis sätestatud muudele nõuetele.

2. Kui tariifse sooduskohtlemise taotlus esitati artikli 3.16 lõike 2 punktis a osutatud päritolukinnituse alusel päras artikli 3.21 lõike 1 kohase teabenõude esitamist, võib importiva lepinguosalise tolliasutus, kes kontrolli teostab, nõuda kahe aasta jooksul pärast toodete importimist teavet ka eksportiva lepinguosalise tolliasutusest, kui importiva lepinguosalise tolliasutus, kes kontrolli teostab, leiab, et toote päritolustaatus kontrollimiseks on vaja täiendavat teavet. Teabenõue peaks sisaldama järgmist:

- a) päritolukinnitus;
- b) taotluse esitanud tolliasutuse andmed,
- c) eksportija nimi;

- d) kontrollimise objekt ja ulatus ning
- e) vajaduse korral kõik vajalikud dokumendid.

Lisaks eespool nimetatud teabele võib importiva lepinguosalise tolliasutus vajaduse korral nõuda eksportiva lepinguosalise tolliasutuselt konkreetseid dokumente ja teavet.

3. Eksportiva lepinguosalise tolliasutus võib kooskõlas oma õigusnormidega nõuda tõendite kogumiseks dokumente või uurimist või kontrollkäigu korraldamist eksportija valdustesse, et vaadata läbi andmed ja tutvuda vahenditega, mida kasutatakse toote tootmiseks.

4. Ilma et see mõjutaks lõike 5 kohaldamist, esitab eksportiva lepinguosalise tolliasutus pärast lõikes 2 osutatud nõude kättesaamist importiva lepinguosalise tolliasutusele järgmise teabe:

- a) nõutavad dokumendid, kui need on kättesaadavad;
- b) arvamus toote päritolustaatus kohta;
- c) kontrollitava toote kirjeldus ning käesoleva peatüki kohaldamiseks vajalik tariifne klassifikatsioon;
- d) tootmisprotsessi kirjeldus ja selgitus, mis toetab toote päritolustaatus piisaval määral;

e) teave selle kohta, kuidas kontrollimine läbi viidi, ja

f) tõendavad dokumendid, kui need on vajalikud.

5. Eksportiva lepinguosalise tolliasutus ei esita importiva lepinguosalise tolliasutusele lõikes 4 osutatud teavet, kui eksportija käsitleb seda konfidentsiaalse teabena.

6. Lepinguosaline edastab teisele lepinguosalisele oma tolliasutuse kontaktandmed, sealhulgas posti- ja e-posti aadressi ning telefoni- ja faksinumbrid ning teatab talle kõikidest eespool nimetatud teabe muudatustest 30 päeva jooksul alates asjaomase muudatuse tegemise kuupäevast.

ARTIKKEL 3.23

Vastastikune abistamine pettusevastases võitluses

Käesoleva peatüki sätete arvatava rikkumise korral annavad lepinguosalisel üksteisele vastastikust abi kooskõlas Euroopa Ühenduse ja Jaapani valitsuse vahelise tollikoostööd ja tolliküsimustes antavat vastastikust haldusabi käsitleva lepinguga.

ARTIKKEL 3.24

Tariifsest sooduskohtlemisest keeldumine

1. Ilma et see mõjutakse lõike 3 kohaldamist, võivad lepinguosalisel tariifsest sooduskohtlemisest keelduda järgmistel juhtudel:

- a) kui pärast kolme kuu möödumist artikli 3.21 lõike 1 kohase teabenõude esitamise kuupäevast:
 - i) ei ole vastust saadud või
 - ii) tariifse sooduskohtlemise taotlus esitati artikli 3.16 lõike 2 punktis b osutatud importija teadmise alusel ja esitatud teabest ei piisa toote päritolustaatus kinnitamiseks;
- b) kui pärast kolme kuu möödumist artikli 3.21 lõike 5 kohase teabenõude esitamise kuupäevast:
 - i) ei ole vastust saadud või
 - ii) esitatud teabest ei piisa toote päritolustaatus kinnitamiseks;

- c) kui pärast kümne kuu möödumist artikli 3.22 lõike 2 kohase teabenõude esitamise kuupäevast
 - i) ei ole vastust saadud või
 - ii) esitatud teabest ei piisa toote päritolustaatuse kinnitamiseks; või
 - d) kui pärast artikli 3.23 kohase abitaotluse esitamist seoses toodetega, mille suhtes on esitatud artikli 3.16 lõikes 1 osutatud taotlus, ja pärast vastastikku kokkulepitud ajavahemiku möödumist:
 - i) ei ole eksportiva lepinguosalise tolliasutus abi andnud või
 - ii) antud abist ei piisa toote päritolustaatuse kinnitamiseks.
2. Importiva lepinguosalise tolliasutus võib keelduda sellise toote tariifsest sooduskohtlemisest, mida taotleb importija, kes rikub muid käesoleva peatüki nõudeid kui toodete päritolustaatusega seotud nõuded.

3. Kui importiva lepinguosalise tolliasutusel on piisav põhjus keelduda vastavalt lõikele 1 tariifse sooduskorra kohaldamisest juhul, kui eksportiva lepinguosalise tolliasutus on esitanud artikli 3.22 lõike 4 punkti b kohase arvamuse, millega kinnitatakse toote päritolustaatus, teatab importiva lepinguosalise tolliasutus kahe kuu jooksul pärast eespool nimetatud arvamuse kättesaamist eksportiva lepinguosalise tolliasutusele oma kavatsusest keelduda tariifse sooduskorra kohaldamisest. Kui selline teade avaldatakse, korraldatakse lepinguosalise taotluse korral konsultatsioonid kolme kuu jooksul pärast asjaomase teate avaldamist. Konsultatsiooniperioodi võib lepinguosaliste vastastikusel kokkuleppel juhtumipõhiselt pikendada. Konsultatsioonid võivad toimuda kooskõlas artikli 22.3 kohaselt moodustatud päritolureeglite ja tolliküsimuste komitee kehtestatud menetlusega. Pärast konsultatsiooniperioodi möödumist võivad importiva lepinguosalise tolliasutused keelduda tariifsest sooduskohtlemisest vaid piisava põhjuse korral pärast seda, kui importijale on antud võimalus kasutada ära kuulumisõigust.

ARTIKKEL 3.25

Konfidentsiaalsus

1. Lepinguosaline tagab kooskõlas oma õigusnormidega teise lepinguosalise poolt käesoleva peatüki kohaselt esitatud teabe konfidentsiaalsuse ning kaitseb seda teavet avalikustamise eest.

2. Importiva lepinguosalise tolliasutused võivad käesoleva peatüki kohaselt saadud teavet kasutada ainult käesoleva peatüki kohaldamiseks.
3. Konfidentsiaalset äriteavet, mille eksportiva või importiva lepinguosalise tolliasutus on saanud eksportijalt artiklite 3.21 ja 3.22 kohaldamise käigus, ei avalikustata, välja arvatud juhul, kui käesolevas peatükis on sätestatud teisiti.
4. Importiv lepinguosaline ei kasuta oma tolliasutuse poolt käesoleva peatüki alusel saadud teavet üheski kohtu või kohtuniku korraldatud kriminaalmenetluses, välja arvatud juhul, kui eksportiv lepinguosaline on andnud sellise teabe kasutamiseks loa kooskõlas oma õigusnormidega.

ARTIKKEL 3.26

Haldusmeetmed ja -karistused

Lepinguosaline kehtestab kooskõlas oma õigusnormidega haldusmeetmed ja vajaduse korral karistused, mida kohaldatakse kõikide isikute suhtes, kes koostavad või lasevad koostada dokumendi, mis sisaldab ebaõiget teavet, et tagada tariifne sooduskohtlemine tootele, mis ei vasta artiklis 3.19 sätestatud nõuetele, milles ei esitata tõendeid või milles keeldutakse artikli 3.22 lõikes 3 osutatud kontrollkäigust.

C JAGU

Muud

ARTIKKEL 3.27

Käesoleva peatüki kohaldamine Ceuta ja Melilla suhtes

1. Käesoleva peatüki kohaldamisel ei hõlma mõiste „lepinguosaline“ Euroopa Liidu puhul Ceutat ja Melillat.
2. Ceutasse või Melillasse imporditavate Jaapanist pärit toodete suhtes kohaldatakse vastavalt käesolevale lepingule sama tollikäitlust, mida kohaldatakse Euroopa Liidu tolliterritooriumilt pärit toodete suhtes Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi Euroopa Liiduga ühinemise akti protokolli nr 2 alusel. Jaapan kohaldab käesoleva lepinguga hõlmatud ning Ceutast ja Melillast pärit toodete importimisel vastavalt käesolevale lepingule sama tollikäitlust, mida kohaldatakse Euroopa Liidust imporditavate ja sealt pärit toodete suhtes.
3. Käesoleva peatüki kohased päritolureegleid ja -menetlusi kohaldatakse *mutatis mutandis* Jaapanist Ceutasse ja Melillase eksporditavate toodete ning Ceutast ja Melillast Jaapanisse eksporditavate toodete suhtes.

4. Artiklit 3.5 kohaldatakse toodete impordi ja ekspordi suhtes Euroopa Liidu, Jaapani ning Ceuta ja Melilla vahel.
5. Ceutat ja Melillat käsitatakse ühtse territooriumina.
6. Hispaania Kuningriigi toll vastutab käesoleva artikli kohaldamise eest Ceutas ja Melillas.

ARTIKKEL 3.28

Päritolureeglite ja tolliküsimuste komitee

1. Artikli 22.3 kohaselt moodustatud päritolureeglite ja tolliküsimuste komitee (käesolevas peatükis edaspidi „komitee“) vastutab lisaks artikli 4.14 lõikes 1 kindlaksmääratud muude kohustuste täitmisele käesoleva peatüki tõhusa rakendamise ja toimimise eest.

2. Komitee täidab käesoleva peatüki kohaldamisel järgmisi funktsioone:
 - a) vaatab läbi ja esitab artikli 22.1 kohaselt moodustatud ühiskomiteele vajaduse korral asjakohaseid ettepanekuid seoses järgmisega:
 - i) käesoleva peatüki rakendamine ja toimimine ning
 - ii) lepinguosalise ettepanekud käesoleva peatüki sätete muutmiseks;
 - b) võtab vastu selgitavad märkused, mille eesmärk on hõlbustada käesoleva peatüki sätete rakendamist;
 - c) kehtestab artikli 3.24 lõikes 3 osutatud konsultatsioonimenetluse ning
 - d) käsitleb kõiki muid käesoleva peatükiga seotud küsimusi, milles lepinguosaliste esindajad on kokku leppinud.

ARTIKKEL 3.29

Üleminekusätteid transiit- ja ladustatud toodete kohta

Käesoleva lepingu sätteid võib kohaldada toodete suhtes, mis vastavad käesoleva peatüki nõuetele ja mis on käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval kas teel eksportiva lepinguosalise territooriumilt importiva lepinguosalise territooriumile või importiva lepinguosalise tollikontrolli all ilma imporditollimaksude ja impordimaksude tasumiseta seni, kuni nende kohta esitatakse importiva lepinguosalise tollile artiklis 3.16 osutatud tariifse sooduskohtlemise taotlus, 12 kuu jooksul alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast.

4. PEATÜKK

TOLLIKÜSIMUSED JA KAUBANDUSE LIHTSUSTAMINE

ARTIKKEL 4.1

Eesmärgid

Käesoleva peatüki eesmärgid on järgmised:

- a) veelgi lihtsustada lepinguosaliste vahelist kaubandust ja tagada samal ajal tõhus tollikontroll, võttes arvesse kaubandustavade arengut;

- b) tagada lepinguosaliste tollialaste õigusaktide ja muude kaubandusega seotud õigusnormide läbipaistvus ja nende kooskõla kohaldatavate rahvusvaheliste standarditega;
- c) tagada, et lepinguosalisel kohaldavad oma tollialaseid õigusakte ja muid kaubandusega seotud õigusnorme prognoositaval, järjepideval ja mittediskrimineerival viisil;
- d) aidata lihtsustada ja ajakohastada lepinguosaliste tolliprotseduure ja -tavasid;
- e) arendada edasi riskijuhtimismeetodeid, et lihtsustada seaduslikku kaubandust ja tagada kauba turvaline liikumine rahvusvahelises tarneahelas ning
- f) parandada lepinguosalistevahelist koostööd tolliküsimuste ja kaubanduse lihtsustamise valdkonnas.

ARTIKKEL 4.2

Kohaldamisala

1. Käesolevat peatükki kohaldatakse kummagi lepinguosalise tollialaste õigusaktide ja muude kaubandusega seotud õigusnormide ning üldiste haldusmenetluste suhtes, mis muu hulgas hõlmab nende õigusaktide, -normide ja menetluste kohaldamist nii lepinguosaliste vahel vahetatavate kaupade kui ka lepinguosalistevahelise koostöö suhtes.

2. Ükski käesoleva peatüki säte ei mõjuta lepinguosaliste õigusi ja kohustusi, mis tulenevad 6. ja 7. peatükist.

3. Kui käesoleva peatüki ning 6. või 7. peatüki vahel ilmneb vastuolu, kohaldatakse vastuolu ulatuses 6. või 7. peatükki.

4. Käesoleva peatüki sätted ei mõjuta lepinguosaliste õiguspäraste poliitiliste eesmärkide täitmist ega ka selliste kohustuste täitmist, mis tulenevad rahvusvahelistest lepingutest, millega nad on ühinenud, kui on vaja kaitsta järgmist:

- a) avalik kõlblus;
- b) inimeste, loomade või taimede elu ja tervis;
- c) rahvuslikud kunsti-, ajaloo- ja arheoloogiaväärtused või
- d) keskkond.

5. Lepinguosaline rakendab käesolevat peatükki kooskõlas oma õigusnormidega.

Lepinguosaline kasutab olemasolevaid ressursse käesoleva peatüki rakendamiseks nõuetekohaselt.

ARTIKKEL 4.3

Läbipaistvus

1. Lepinguosaline tagab, et tema tollialased õigusaktid ja muud kaubandusega seotud õigusnormid, samuti üldised haldusmenetlused ja asjakohane kaubandusalane üldteave avaldatakse ja et need on kõikidele huvitatud isikutele hõlpsasti kättesaadavad, vajaduse korral ka interneti kaudu.
2. Lepinguosaline avaldab ja teeb oma tollialased õigusaktid, muud kaubandusega seotud õigusnormid ning kaubandusega seotud üldised haldusmenetlused hõlpsasti kättesaadavaks võimalikult aegsasti enne nende jõustumist, et kõik huvitatud isikud saaksid nendega tutvuda, välja arvatud juhul, kui:
 - a) tegemist on kiireloomuliste küsimustega;
 - b) sellistes õigusnormides või üldistes haldusmenetlustes tehakse väikesi muudatusi;
 - c) selliste õigusnormide eelnev avaldamine kahjustab nende tõhusust või jõustamist või
 - d) asjaomastel meetmetel on leevendav mõju.

3. Lepinguosaline määrab kindlaks ühe või mitu teabekeskust, et vastata huvitatud isikute põhjendatud päringutele lõikega 1 hõlmatud küsimustes. Teabekeskused vastavad sellistele päringutele ning väljastavad kummagi lepinguosalise kindlaks määratud mõistliku ajavahemiku jooksul asjakohased vormid ja dokumendid.
4. Lepinguosaline korraldab vastavalt vajadusele korrapäraseid konsultatsioone oma tolliasutuse ja muude kaubandusega seotud asutuste ning lepinguosalise territooriumil asuvate kauplejate või muude huvitatud isikute vahel.
5. Teave lõivude ja tasude kohta avaldatakse vastavalt lõigetele 1 ja 2. See teave hõlmab kohaldatavaid lõive ja tasusid, selliste lõivude ja tasude põhjendust, vastutavat asutust ning makse tasumise aega ja viisi. Selliseid lõive ja tasusid ei kohaldata enne, kui teave nende kohta on avaldatud.

ARTIKKEL 4.4

Impordi-, ekspordi- ja transiidiprotseduurid

1. Lepinguosaline kohaldab oma tollialaseid õigusakte ja muid kaubandusega seotud õigusnorme prognoositaval, järjepideval, läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil.

2. Lepinguosaline tagab, et tema tolliprotseduurid:
- a) on kooskõlas rahvusvaheliste standardite ja soovituslike tavadega, mida kumbki lepinguosaline kohaldab tolliprotseduuride suhtes, näiteks Maailma Tolliorganisatsiooni¹ raames kehtestatud tolliprotseduurid, sealhulgas 26. juunil 1999 Brüsselis allkirjastatud tolliprotseduuride lihtsustamise ja ühtlustamise rahvusvahelise konventsiooni muutmise protokollis sisulised elemendid, 14. juunil 1983 Brüsselis allkirjastatud rahvusvaheline kaupade kirjelduse ja kodeerimise harmoneeritud süsteemi konventsioon ning Maailma Tolliorganisatsiooni maailmakaubanduse tagamise ja lihtsustamise standardite raamistik (edaspidi „SAFE raamistik“);
 - b) aitavad lihtsustada seaduslikku kaubandust, võttes arvesse kaubandustavade arengut ja tagades samas kõikide tema õigusnormide järgmise;
 - c) aitavad tagada tolliprotseduuridega seotud õigusnormide rikkumise korral, sealhulgas maksudest kõrvalehoidmise ja salakaubaveo korral asjaomaste õigusnormide tõhusa jõustamise ning
 - d) ei sisalda kohustust kasutada tollimaaklerit või kauba eelinspekteerimist.

¹ Suurema kindluse huvides tuleb märkida, et Maailma Tolliorganisatsioon loodi 1952. aastal Tollikoostöö Nõukogu nime all.

3. Lepinguosaline kehtestab või jätab kehtima meetmed, millega tagatakse, et enne kaupade vabastamist koheldakse tollikontrolli tegemisel soodsamalt selliseid kauplejaid või ettevõtjaid, kes vastavad tema õigusnormides kindlaksmääratud kriteeriumidele.
4. Lepinguosaline edendab täiustatud süsteemide, sealhulgas info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevate süsteemide väljatöötamist ja kasutamist, et hõlbustada elektroonilist andmevahetust asjakohaste kauplejate või ettevõtjate ning lepinguosalise tolliasutuse ja muude kaubandusega seotud asutuste vahel.
5. Lepinguosaline töötab selle nimel, et veelgi lihtsustada ja standardida tolliasutuse ja muude kaubandusega seotud asutuste nõutavaid andmeid ja dokumente.

ARTIKKEL 4.5

Kauba vabastamine

Lepinguosaline kehtestab või jätab kehtima tolliprotseduurid, millega:

- a) tagatakse, et kaup vabastatakse ajavahemiku jooksul, mis ei ole pikem kui on vaja lepinguosalise õigusnormide järgimise tagamiseks;

- b) võimaldatakse enne kauba tegelikku saabumist asjakohaseid dokumente ja muud nõutavat teavet elektrooniliselt esitada ja töödelda ning
- c) võimaldatakse kaup vabastada enne, kui tollimaksud, maksud, lõivud ja tasud on lõplikult kindlaks määratud, eeldusel et tollimaksude lõpliku maksmise tagamiseks esitatakse tagatis, kui see on ette nähtud tema õigusnormides.

ARTIKKEL 4.6

Tolliprotseduuride lihtsustamine

1. Lepinguosaline püüab tolliprotseduuridega seotud nõudeid ja formaalsusi lihtsustada, et vähendada kauplejate või ettevõtjate, sealhulgas väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate aja- ja rahakulu.
2. Lepinguosaline kehtestab või jätab kehtima meetmed, mis võimaldavad kauplejal või ettevõtjal täita tema õigusnormides sätestatud kriteeriume, et saada kasu tolliprotseduuride täiendavast lihtsustamisest. Sellise lihtsustamisega võib ette nähta, et pärast kaupade vabastamist esitatakse perioodiline deklaratsioon, mille alusel määratakse kindlaks ja tasutakse tollimaksud ja maksud teataval ajavahemikul aset leidnud korduva impordi eest.

3. Lepinguosaline kehtestab või jätab kehtima programmid, mis võimaldavad ettevõtjatel täita asjakohastes õigusnormides sätestatud kriteeriume, et saada lõikes 2 osutatud lihtsustamisest veelgi rohkem kasu või sellele hõlpsamini juurde pääseda.

ARTIKKEL 4.7

Eelotsused

1. Lepinguosaline väljastab oma tolliasutuse kaudu eelotsuseid, millega nähakse ette asjaomaste kaupade kohtlemise kord. Selline eelotsus tehakse mõistliku tähtaja jooksul teatavaks taotlejale, kes on elektroonilises või mõnes muus vormis esitanud kirjaliku taotluse, mis sisaldab eelotsuseid väljastava lepinguosalise õigusnormide kohaselt nõutavat vajalikku teavet.
2. Eelotsus peab sisaldama kaupade tariifset klassifikatsiooni ja nende päritolustaatus, sealhulgas nende 3. peatüki kohaselt kindlaks määratud päritolustaatus, ning muid lepinguosaliste poolt kokku lepitud küsimusi, mis on eelkõige seotud kauba tolliväärtuse määramiseks kasutatavate asjakohaste meetodite või kriteeriumidega.
3. Lepinguosaline võib avaldada oma eelotsuseid muu hulgas ka internetis, järgides oma õigusnormidega ette nähtud konfidentsiaalsusnõudeid.

ARTIKKEL 4.8

Edasikaebamine ja läbivaatamine

1. Lepinguosaline tagab, et kõigil isikutel, kelle kohta asjaomase lepinguosalise tolliasutus või mõni muu kaubandusega seotud asutus on teinud haldusotsuse, on õigus see otsus edasi kaevata või nõuda selle läbivaatamist.
2. Edasikaebamine või läbivaatamine hõlmab järgmist:
 - a) otsuse teinud ametnikust või ametiasutusest kõrgemale või sõltumatule haldusasutusele esitatakse vaie või palutakse tal otsus läbi vaadata või
 - b) esitatakse kohtule kaebus või palutakse kohtul kõnealune otsus läbi vaadata.
3. Lepinguosaline tagab, et kui lõike 2 punktis a osutatud otsust edasikaebamise või läbivaatamise kohta ei anta välja asjaomase lepinguosalise õigusnormides ettenähtud aja jooksul või asjatu viivitusega, on lõikes 1 osutatud isikul õigus taotleda uue vaide esitamist, uut kohtulikku edasikaebamist või otsuse uut läbivaatamist.
4. Lepinguosaline tagab, et lõikes 1 osutatud isikule esitatakse haldusotsuse aluseks olevad põhjendused, et ta saaks vajaduse korral vaide- või läbivaatamismenetluse juurde tagasi pöörduda.

ARTIKKEL 4.9

Riskijuhtimine

1. Lepinguosaline kehtestab või jätab kehtima riskijuhtimissüsteemi, mis võimaldab tema tolliasutusel keskenduda kontrollimisel kõrge riskiastmega saadetistele ja lihtsustab madala riskiastmega saadetiste vabastamist.
2. Lepinguosaline lähtub riskijuhtimisel riskide hindamisest asjakohaste valikulisuse kriteeriumide alusel.
3. Lepinguosaline võib riskijuhtimissüsteemi osana ette näha, et saadetised, mille suhtes kohaldatakse lõikes 1 osutatud kontrolli, määratakse kindlaks pistelise valiku põhimõttel.
4. Lepinguosaline kavandab ja kohaldab riskijuhtimist viisil, mis võimaldab hoida ära meelevaldse või põhjendamatu diskrimineerimise või rahvusvahelise kaubanduse varjatud piiramise.

ARTIKKEL 4.10

Tollivormistusjärgne kontroll

1. Kauba vabastamise kiirendamiseks lepinguosaline kehtestab või jätab kehtima tollivormistusjärgse auditi, et tagada kooskõla oma tollialaste õigusaktide ja muudele kaubandusega seotud õigusnormidega. Lepinguosalise tolliasutus kasutab tollivormistusjärgse kontrolli tulemusi artiklis 4.9 osutatud riskijuhtimissüsteemi kohaldamisel. Lepinguosaline võib ette näha, et tema tolliasutus kasutab riskijuhtimissüsteemi kohaldamisel muude kaubandusega seotud asutuste tollivormistusjärgsete kontrollide tulemusi ja vastupidi.
2. Lepinguosaline valib tollivormistusjärgse auditi jaoks riskipõhiselt välja isiku või kaubasaadetise, rakendades vajaduse korral asjakohaseid valikulisuse kriteeriume. Lepinguosaline teeb tollivormistusjärgse auditi läbipaistvalt. Kui auditeerimisega on seotud mõni isik, teavitab lepinguosaline lõplike tulemuste saamisel auditeeritavat isikut viivitamata auditi tulemustest, isiku õigustest ja kohustustest ning saadud tulemuste põhjustest.

ARTIKKEL 4.11

Transiit ja ümberlaadimine

Lepinguosaline kehtestab või jätab kehtima protseduurid, millega lihtsustatakse transiit- või ümberlaaditavate kaupade liikumist lepinguosaliste vahel, kohaldades samas asjakohaseid kontrolle.

ARTIKKEL 4.12

Tollikoostöö

1. Ilma et see mõjutaks muid käesoleva lepinguga ettenähtud koostöövorme, teevad lepinguosaliste tolliasutused omavahel koostööd, mis muu hulgas hõlmab teabevahetust, ja annavad üksteisele käesolevas peatükis osutatud küsimustes haldusabi kooskõlas tollikoostööd ja tolliküsimustes antavat vastastikust haldusabi käsitleva lepinguga, olenemata artiklist 1.6.

2. Selleks et kaubandust veelgi lihtsustada, tagades sealjuures kooskõla oma tollialaste õigusaktidega ning parandades tarneahela turvalisust, tihendavad lepinguosaliste tolliasutused koostööd järgmistes käesolevas peatükis osutatud küsimustega seotud valdkondades:

- a) koostöö tolliprotseduuride edasiseks lihtsustamiseks, võttes arvesse kaubandustavade arengut;
- b) koostöö andmenõuete ühtlustamiseks tollivaldkonnas kooskõlas kohaldatavate rahvusvaheliste standarditega, näiteks Maailma Tolliorganisatsiooni standarditega;
- c) koostöö küsimustes, kuidas edasi arendada tollialaseid aspekte, mis käsitlevad rahvusvahelise kaubatarneahela tagamist ja lihtsustamist kooskõlas SAFE raamistikuga;
- d) koostöö riskijuhtimismeetodite täiustamise valdkonnas, sealhulgas parimate tavade ja vajaduse korral riskiteabe ja kontrollitulemuste vahetamine;
- e) koostöö, mille eesmärk on edasi arendada artikli 4.4 lõikes 3 ja artikli 4.6 lõikes 2 osutatud meetmeid või artikli 4.6 lõikes 3 osutatud programme, sealhulgas võimalus teha koostööd, mille tulemusel ühe lepinguosalise kauplejad või ettevõtjad saaksid kasu teise lepinguosalise programmidega võetud meetmetest;

- f) koostöö ja koordineerimine selliste rahvusvaheliste organisatsioonidega nagu Maailma Kaubandusorganisatsioon ja Maailma Tolliorganisatsioon ühist huvi pakkuvates küsimustes, sealhulgas tariifset klassifitseerimist ning tolliväärtuse ja -päritolu määramist käsitlevates küsimustes, et töötada võimaluse korral välja ühised seisukohad ning
 - g) koostöö keelatud kaupadega kauplemise vastaste õiguskaitsemeetmete võtmisel.
3. Lepinguosaliste tolliasutused tagavad lõike 2 kohaldamiseks vajaliku teabe vahetamise.

ARTIKKEL 4.13

Ajutine import

Artiklis 2.10 osutatud kaupade ajutisel importimisel tunnustab lepinguosaline kauba päritolust sõltumata teise lepinguosalise väljastatud ATA-märkmikke,¹ järgides kaupade ajutist importi käsitlevates rahvusvahelistes lepingutes sätestatud protseduure, mida asjaomane lepinguosaline kohaldab.

¹ ATA-märkmiku tähendus on sama, mis kaupade ajutist importi ja ATA-märkmikku käsitlevas tollikonventsioonis, mis allkirjastati 6. detsembril 1961 Brüsselis, või kaupade ajutist importi käsitlevas konventsioonis, mis allkirjastati 26. juunil 1990 Istanbulis.

ARTIKKEL 4.14

Päritolureeglite ja tolliküsimuste komitee

1. Artikli 22.3 kohaselt moodustatud päritolureeglite ja tolliküsimuste komitee (käesolevas peatükis edaspidi „komitee“) vastutab lisaks artikli 3.28 lõikes 1 kindlaksmääratud muude kohustuste täitmisele käesoleva peatüki tõhusa rakendamise ja toimimise ning 2. peatükis ja artiklis 14.51 sisalduvate tollialaste küsimuste eest¹.
2. Komitee korraldab ühiskoosolekuid tollikoostööd ja tolliküsimustes antavat vastastikust haldusabi käsitleva lepingu kohaselt moodustatud ühise tollikoostöö komiteega, kui seda on vaja lõikes 1 ning tollikoostööd ja tolliküsimustes antavat vastastikust haldusabi käsitlevas lepingus osutatud sätete ühtse rakendamise ja toimimise tagamiseks².
3. Lepinguosalised tagavad, et komitee koosolekul osaleva delegatsiooni koosseis oleks päevakorrapunktidega kooskõlas.

¹ Suurema kindluse huvides ei mõjuta ükski käesoleva artikli säte lepinguosaliste õigusi ja kohustusi seoses kaubavahetuskomiteega 2. peatüki rakendamisel ja intellektuaalomandi komiteega 14. peatüki rakendamisel.

² Suurema õiguskindluse huvides ei tõlgendata ühtki käesoleva artikli sätet nii, et see takistaks ühise tollikoostöö komiteel korraldada koosolekuid üksnes tollikoostööd ja tolliküsimustes antavat vastastikust haldusabi käsitleva lepingu raames.

4. Ilma et see mõjutaks ühise tollikoostöö komitee funktsioone, on komitee funktsioonid järgmised:

- a) lahendada lõikes 1 osutatud sätete rakendamise ja toimimisega seoses tekkinud probleemid;
- b) selgitada välja valdkonnad, mille puhul tuleks tõhustada lõikes 1 osutatud sätete rakendamist ja toimimist;
- c) tegutseda mehhanismina, mille abil leitakse kiiresti vastastikku rahuldavad lahendused kõikidele lõikes 1 osutatud sätetega hõlmatud küsimustele;
- d) koostada resolutsioone, soovitusi või arvamusi, mis on tema arvates vajalikud selleks, et tagada käesoleva peatüki eesmärkide täitmine ja selle tõhus toimimine.
- e) võtta vastu otsused meetmete kohta, mida lepinguosaline või lepinguosalisel peavad artikli 4.12 lõikes 2 osutatud valdkondades tema arvates võtma või rakendama selleks, et saavutada käesoleva peatüki eesmärgid ja tagada selle tõhus toimimine, ning
- f) täita muid funktsioone, mida ühiskomitee talle vastavalt artikli 22.1 lõike 5 punktile b võib delegeerida.

5. PEATÜKK

KAUBANDUSE KAITSEMEETMED

A JAGU

Üldsätted

ARTIKKEL 5.1

Mõisted

Käesolevas peatüki kohaldamisel kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „omamaine tootmisharu“ – kõik lepinguosalise territooriumil tegutsevad samasuguste või otseselt konkureerivate kaupade tootjad tervikuna, kelle samasuguseid või otseselt konkureerivaid kaupu hõlmav ühine toodang moodustab põhiosa asjaomase kauba kogu omamaisest toodangust;
- b) „suur kahju“ – omamaise tootmisharu seisundi märkimisväärne halvenemine;

- c) „suure kahju oht“ – olukord, kus artikli 5.4 lõikes 3 osutatud uurimise kohaselt on ilmselt tekkimas suur kahju. Suure kahju ohu olemasolu tuleb kindlaks teha faktide, mitte lihtsalt väite, oletuse või kaudse võimaluse põhjal ning
- d) „üleminekuperiood“ – konkreetse päritolustaatusga kauba puhul ajavahemik alates käesoleva lepingu jõustumisest kuni kümne aasta möödumiseni asjaomase kauba suhtes kohaldatava tollimaksu vähendamisest või kaotamisest vastavalt 2-A lisale.

B JAGU

Kahepoolsed kaitsemeetmed

ARTIKKEL 5.2

Kahepoolse kaitsemeetme võtmine

1. Kui artikli 2.8 kohase tollimaksu kaotamise või vähendamise tulemusena imporditakse ühe lepinguosalise päritolustaatusga kaupu teise lepinguosalise territooriumile sellises absoluutselt või omamaise toodanguga võrreldes suhteliselt suurenenud koguses ja sellistel tingimustel, et see tekitab või ähvardab tekitada suurt kahju samasuguseid või otseselt konkureerivaid kaupu valmistavale omamaisele tootmisharule, võib teine lepinguosaline võtta lõikes 2 sätestatud meetmeid niivõrd, kuivõrd seda on vaja, et ära hoida suurt kahju tema tootmisharule ja hõlbustada olukorraga kohanemist.

2. Kahepoolne kaitsemeede võib hõlmata järgmist:
- a) peatatakse peatüki 2 kohane tollimaksumäära edasine vähendamine asjaomase päritolustaatusega kauba suhtes või
 - b) suurendatakse asjaomase päritolustaatusega kauba suhtes kohaldatavat tollimaksumäära tasemeni, mis ei ületa väiksemat järgmistest:
 - i) enamsoodustusrežiimi tollimaksumäär, mis kehtis kahepoolse kaitsemeetme võtmise päeval, ja
 - ii) enamsoodustusrežiimi tollimaksumäär, mis kehtis käesoleva lepingu jõustumisele vahetult eelneval päeval.

ARTIKKEL 5.3

Tingimused ja piirangud

1. Kahepoolset kaitsemeedet kohaldatakse vaid sellises ulatuses ja sellise aja jooksul, mis on vajalik suure kahju ärahoidmiseks või heastamiseks ja omamaise tootmisharu kohanemisele kaasa aitamiseks, tingimusel et see ajavahemik ei kesta üle kahe aasta. Kahepoolse kaitsemeetme kohaldamisega võib siiski pikendada, tingimusel et kahepoolse kaitsemeetme kohaldamisega koos selliste pikendamistega ei kesta üle nelja aasta.
2. Kahepoolseid kaitsemeetmeid võib võtta ainult üleminekuperioodi ajal.
3. Selleks et hõlbustada kohanemist olukorras, kus kahepoolset kaitsemeedet kohaldatakse eeldatavasti rohkem kui ühe aasta jooksul, liberaliseerib kahepoolse kaitsemeetme võtnud lepinguosaline asjaomase meetme kohaldamist korrapäraste ajavahemike järel järk-järgult kogu kaitsemeetme kohaldamisaja jooksul.
4. Kahepoolset kaitsemeedet ei võeta sellise konkreetse päritolustaatusiga kauba impordi suhtes, mille puhul kahepoolset kaitsemeedet on kohaldatud juba sama kaua kui varasemat kahepoolset kaitsemeedet või ühe aasta jooksul, sõltuvalt sellest, kumb ajavahemik on pikem.

5. Kui lepinguosaline tühistab kahepoolse kaitsemeetme, kohaldatakse sellise päritolustaatusega kauba puhul, mille suhtes kõnealune meede võeti, tollimaksumäärana määra, mida oleks kohaldatud juhul, kui kahepoolset kaitsemeetmeid ei oleks võetud.

ARTIKKEL 5.4

Uurimine

1. Lepinguosaline võib võtta kahepoolse kaitsemeetme alles pärast seda, kui tema pädev asutus¹ on korraldanud uurimise kooskõlas kaitsemeetmete lepingu artiklis 3 ja artikli 4 lõike 2 punktis c sätestatud menetlustega.
2. Uurimine tuleb igal juhul lõpetada ühe aasta jooksul alates selle algatamise kuupäevast.

¹ Käesoleva jao kohaldamisel hõlmab pädev asutus Jaapani puhul Jaapani asjaomaseid asutusi.

3. Uurides, kas päritolustaatusega kauba impordi kasv on tekitanud või ähvardab tekitada omamaisele tootmisharule suurt kahju, hindab uurimist läbi viiv pädev asutus kõiki asjakohaseid objektiivseid ja mõõdetavaid tegureid, mis mõjutavad asjaomase lepinguosalise omamaise tootmisharu olukorda. Need tegurid hõlmavad eelkõige järgmist: asjaomase päritolustaatusega kauba impordi kasvu määr ja maht absoluut- ja suhtarvudes, asjaomase päritolustaatusega kauba suurenenud impordi poolt hõivatud siseturu osa ning muutused müügi, toodangu, tootlikkuse, tootmisvõimsuse kasutamise, kasumi ja kahjumi ning tööhõive tasemes.

4. Otsus selle kohta, et asjaomase päritolustaatusega kauba impordi kasv on tekitanud või ähvardab tekitada omamaisele tootmisharule suurt kahju, tehakse vaid juhul, kui uurimise käigus tõendatakse objektiivsete tõendite alusel, et on olemas põhjuslik seos päritolustaatusega kauba impordi suurenemise ja omamaisele tootmisharule tekitatud suur kahju või suure kahju ohu vahel. Otsuse tegemisel võetakse lisaks asjaomase päritolustaatusega kauba impordi kasvule samaaegselt arvesse ka omamaist tootmisharu kahjustavaid muid tegureid.

ARTIKKEL 5.5

Teatamine

1. Lepinguosaline teatab viivitamata teisele lepinguosalisele kirjalikult, kui ta:
 - a) algatab artikli 5.4 lõikes 1 osutatud uurimise suure kahju või suure kahju ohu ning selle põhjuste kohta;
 - b) teeb kindlaks impordi kasvust põhjustatud suure kahju või suure kahju ohu olemasolu ning
 - c) otsustab võtta kaitsemeetmeid või neid pikendada.
2. Lõike 1 kohase teate edastanud lepinguosaline saadab teisele lepinguosalisele kogu asjakohase teabe, mis hõlmab muu hulgas järgmist:
 - a) lõike 1 punktis a osutatud teatele lisatakse uurimise algatamise põhjus, uurimisaluse päritolustaatusena toote üksikasjalik kirjeldus ja harmoneeritud süsteemi asjakohane alamrubriik, uurimise kavandatud kestus ja selle algatamise kuupäev ning

- b) lõike 1 punktides b ja c osutatud teadete puhul tõendid selle kohta, et asjaomase päritolustaatusega kauba impordi kasv on tekitanud või ähvardab tekitada suurt kahju, kavandatava kahepoolse kaitsemeetmega hõlmatud päritolustaatusega kauba üksikasjalik kirjeldus ja harmoneeritud süsteemi alamrubriik, kavandatava kahepoolse kaitsemeetme üksikasjalik kirjeldus, kavandatav kehtestamiskuupäev ja eeldatav kestus.

ARTIKKEL 5.6

Konsulteerimine ja kompensatsioon

1. Lepinguosaline, kes on teinud ettepaneku kahepoolse kaitsemeetme võtmiseks või pikendamiseks, annab teisele lepinguosalisele nõuetekohase võimaluse pidada eelnevalt konsultatsioone, et vaadata läbi artikli 5.4 lõikes 1 osutatud uurimise põhjal saadud teave, vahetada arvamusi kahepoolse kaitsemeetme kohta ja leppida kokku käesoleva artikli kohases kompensatsioonis.
2. Lepinguosaline, kes on teinud ettepaneku kahepoolse kaitsemeetme võtmiseks või pikendamiseks, pakub teisele lepinguosalisele vastastikku kokku lepitud nõuetekohase kaubanduskompensatsiooni tollimaksukontsessioonide näol, mis on sisuliselt samaväärne kahepoolse kaitsemeetme kohaldamisest tulenevate täiendavate tollimaksude eeldatava summaga.

3. Kui lepinguosalisel ei suuda kompensatsioonis kokku leppida 30 päeva jooksul pärast konsultatsioonide alustamist, on lepinguosalisel, kelle päritolustaatusega kauba suhtes kahepoolne kaitsemeede võeti, õigus peatada käesoleva lepingu kohaste tariifsete soodustuste kohaldamine sellises ulatuses, mis on sisuliselt samaväärne kahepoolse kaitsemeetme kohaldamisest tulenevate täiendavate tollimaksude summaga. Peatamisõigust kasutav lepinguosaline võib tariifsete soodustuste kohaldamise peatada vaid võimalikult lühikeseks ajavahemikuks, mis on vajalik sisuliselt samaväärse mõju saavutamiseks, ja ainult kahepoolset kaitsemeetme kohaldamise jooksul.

4. Olenemata lõikest 3 ei kohaldata kõnealuses lõikes osutatud peatamisõigust esimese 24 kuu jooksul, mil kahepoolne kaitsemeede kehtib, tingimusel et asjaomane kahepoolne kaitsemeede on võetud impordi absoluutse suurenemise tõttu ja vastab käesolevas lepingus sätestatud tingimustele.

ARTIKKEL 5.7

Ajutised kahepoolsed kaitsemeetmed

1. Kriitilistel asjaoludel, kui viivitamisega võib kaasneda raskesti korvatav kahju, võib lepinguosaline võtta artikli 5.2 lõike 2 punktides a või b sätestatud vormis ajutise kahepoolse kaitsemeetme, lähtudes esialgsest otsusest, mille kohaselt on olemas selged tõendid, et teise lepinguosalise päritolustaatusega kauba import on kasvanud ja et selline import on tekitanud või ähvardab tekitada suurt kahju selle lepinguosalise omamaisele tootmisharule, kes on teinud ajutise kahepoolse kaitsemeetme võtmise ettepaneku.
2. Lepinguosaline teatab teisele lepinguosalisele kavandatavast ajutisest kahepoolsest kaitsemeetmest kirjalikult hiljemalt meetme võtmise kuupäeval. Lepinguosalised alustavad kohe pärast ajutise kahepoolse kaitsemeetme võtmist konsultatsioone kahepoolse kaitsemeetme kohaldamise üle. Teade peab sisaldama tõendeid kriitilise olukorra olemasolu kohta ning selle kohta, et asjaomase päritolustaatusega kauba impordi kasv on tekitanud või ähvardab tekitada suurt kahju, kavandatava ajutise kahepoolse meetmega hõlmatud päritolustaatusega kauba üksikasjalikku kirjeldust ja harmoneeritud süsteemi alamrubriiki ning kavandatava ajutise kahepoolse kaitsemeetme üksikasjalikku kirjeldust.

3. Ajutist kahepoolset kaitsemeedet ei või kohaldada kauem kui 200 päeva. Selle aja jooksul tuleb järgida artikli 5.4 asjakohaseid nõudeid. Ajutise kahepoolse kaitsemeetme kestus arvestatakse artikli 5.3 lõikes 1 osutatud ajavahemiku hulka.

4. Artikli 5.3 lõiget 5 kohaldatakse *mutatis mutandis* ajutise kahepoolse kaitsemeetme suhtes. Ajutise kahepoolse kaitsemeetme alusel kehtestatud tollimaks tagastatakse juhul, kui artikli 5.4 lõikes 1 osutatud hilisema uurimise käigus ei leita tõendeid selle kohta, et ajutise kahepoolse kaitsemeetmega hõlmatud päritolustaatuslega kauba impordi kasv tekitas või ähvardas tekitada omamaisele tootmisharule suurt kahju.

ARTIKKEL 5.8

Muud sätted

Lepinguosalised kasutavad artikli 5.5 lõikes 1 ja artikli 5.7 lõikes 2 osutatud teadete ning muu käesoleva jao kohase teabe vahetamiseks inglise keelt.

C JAGU

Üleilmsed kaitsemeetmed

ARTIKKEL 5.9

Üldsätted

1. Ükski käesoleva peatüki säte ei takista lepinguosalist kohaldamast teise lepinguosalise päritolustaatusega kauba suhtes kaitsemeetmeid kooskõlas GATT 1994 artikliga XIX ja kaitsemeetmete lepinguga.
2. Käesoleva jao sätete suhtes ei kohaldata 21 peatükki „Vaidluste lahendamine“.

ARTIKKEL 5.10

Kaitsemeetmete kohaldamine

Lepinguosalised ei tohi kehtestada või jätta kehtima sama kauba suhtes samal ajal:

- a) B jao kohast kahepoolset kaitsemeetet;
- b) GATT 1994 XIX artikli ja kaitsemeetmete lepingu kohast meetet või
- c) 2-A lisa 3. osa C jao kohast kaitsemeetet.

D JAGU

Dumpinguvastased ja tasakaalustusmeetmed

ARTIKKEL 5.11

Üldsätted

1. Lepinguosalised kinnitavad veel kord oma õigusi ja kohustusi, mis tulenevad dumpinguvastasest lepingust ning subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingust.

2. Käesoleva jao sätete suhtes ei kohaldata 21 peatükki „Vaidluste lahendamine“.
3. 3. peatükki ei kohaldata käesoleva lepingu kohaste dumpinguvastaste ja tasakaalustusmeetmete suhtes.

ARTIKKEL 5.12

Läbipaistvus ja oluliste asjaolude avalikustamine

1. Lepinguosaline korraldab dumpinguvastaste ja tasakaalustusmeetmetega seotud uurimisi ausal ja läbipaistval viisil, lähtudes dumpinguvastastest lepingust ning subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingust.
2. Lepinguosaline tagab enne või kohe pärast dumpinguvastaste lepingu artiklis 7 ning subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingu artiklis 17 osutatud ajutiste meetmete kehtestamist ja igal juhul enne lõpliku otsuse tegemist, et kõik ajutiste ja lõplike meetmete kohaldamise otsuse aluseks olevad olulised asjaolud ning kaalutlused avalikustatakse täielikult. Oluliste asjaolude täielik avalikustamine ei mõjuta dumpinguvastaste lepingu artiklis 6.5 ning subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingu artiklis 12.4 sätestatud konfidentsiaalsusnõuete kohaldamist. Olulised asjaolud avalikustatakse kirjalikult ning huvitatud isikutele antakse piisavalt aega oma huvide kaitsmiseks.

3. Lõike 2 kohane oluliste asjaolude avaldamine hõlmab eelkõige järgmist:
- a) dumpinguvastase uurimise puhul kindlakstehtud dumpingumarginaalid, piisavalt üksikasjalik selgitus normaalväärtuse ja ekspordihindade arvutamise aluste ja meetoodika kohta ning normaalväärtuse ja ekspordihindade (sealhulgas kõik muudatused) võrdlemiseks kasutatud meetoodika;
 - b) tasakaalustusmeetmetega seotud uurimise puhul tasakaalustatava subsideerimise kindlakstegemine, sealhulgas piisavad üksikasjad selle suuruse arvutamise kohta ning subsideerimise olemasolu kindlakstegemiseks kasutatud meetoodika ning
 - c) asjakohane teave kahju kindlakstegemise kohta, sealhulgas teave dumpinguhinnaga impordi mahu ning dumpinguhinnaga toodete impordi mõju kohta samasuguste kaupade omamaisele turuhinnale, hinna allalöömise arvutamiseks kasutatud üksikasjalik meetoodika ja sellest tulenev dumpinguhinnaga impordi mõju omamaisele tootmisharule ning põhjusliku seose tõendamine, mille raames vaadeldakse ka muid tegureid kui dumpinguvastase lepingu artiklis 3.5 osutatud dumpinguhinnaga import.

4. Kui lepinguosalise uurimisasutus¹ kavatseb kasutada kättesaadavaid fakte vastavalt dumpinguvastase lepingu artiklile 6.8, teatab ta asjaomasele huvitatud isikule oma kavatustest ja teeb selgelt teatavaks põhjused, mis võivad tingida kättesaadavate faktide kasutamise. Kui uurimisasutus on andnud asjaomasele huvitatud isikule võimaluse esitada mõistliku ajavahemiku jooksul täiendavaid selgitusi ja ta leiab, et asjaomase huvitatud isiku selgitused ei ole piisavad, näidatakse oluliste asjaolude avaldamisel selgelt ära kättesaadavad faktid, mida uurimisasutus huvitatud isiku esitatud andmete asemel järelduste tegemiseks kasutas.

ARTIKKEL 5.13

Avaliku huvi arvessevõtmine

Importiva lepinguosalise uurimisasutus annab kauba dumpinguvastase ja tasakaalustusmeetmetega seotud uurimise puhul importiva lepinguosalise territooriumil asuvatele samasuguse kauba tootjatele, sellise kauba importijatele ja tööstuslikele kasutajatele, ning kui asjaomast kaupa müüakse tavaliselt jaetasandil, tarbijaid esindavatele organisatsioonidele võimaluse esitada kooskõlas asjaomase lepinguosalise õigusnormidega arvamus dumpinguvastase ja tasakaalustusmeetmetega seotud uurimise kohta, sealhulgas selle kohta, kuidas tollimaks võib nende olukorda tulevikus mõjutada.

¹ Käesoleva jao kohaldamisel hõlmab uurimisasutus Jaapani puhul Jaapani asjaomaseid uurimisasutusi.

ARTIKKEL 5.14

Dumpinguvastane uurimine

Kui importiva lepinguosalise uurimisasutusele on omamaise tööstusharu poolt või selle nimel esitatud taotlus alustada eksportiva lepinguosalise territooriumilt pärit kauba suhtes dumpinguvastast menetlust, teatab importiv lepinguosaline eksportivale lepinguosalisele kõnealusest taotlusest vähemalt kümme päeva enne asjakohase uurimise algatamist.

6. PEATÜKK

SANITAAR- JA FÜTOSANITAARMEETMED

ARTIKKEL 6.1

Eesmärgid

Käesoleva peatüki eesmärgid on järgmised:

- a) kaitsta inimeste, loomade või taimede elu või tervist, töötades välja, võttes vastu ja jõustades sanitaar- ja fütosanitaarmedeid ning vähendades nende kahjulikku mõju lepinguosalistevahelisele kaubandusele nii palju kui võimalik;

- b) edendada lepinguosalistevahelist koostööd sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete lepingu rakendamisel ning
- c) näha ette vahendid teabevahetuse ja koostöö parandamiseks lepinguosaliste vahel, raamistik sanitaar- ja fütosanitaarmedetmetega seotud küsimuste lahendamiseks ning vahendid vastastikku rahuldavate lahenduste leidmiseks.

ARTIKKEL 6.2

Kohaldamisala

Käesolevat peatükki kohaldatakse lepinguosaliste kõikide sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete suhtes, mis võivad otseselt või kaudselt mõjutada lepinguosalistevahelist kaubandust.

ARTIKKEL 6.3

Mõisted

1. Käesoleva peatüki kohaldamisel kasutatakse sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete lepingu A lisas esitatud mõisteid.

2. Käesoleva peatüki kohaldamisel kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „imporditingimused“ – kõik sanitaar- või fütosanitaarmed, mis tuleb täita toodete importimiseks, ning
- b) „kaitstav ala“ – lepinguosalise territooriumil asuv ametlikult määratletud geograafiline piirkond, mis on vaba õigusaktidega reguleeritud konkreetsest kahjurist, hoolimata sellest, et tingimused on tema jaoks soodsad ja et teda leidub lepinguosalise territooriumi muudes osades.

3. Artikli 22.3 kohaselt moodustatud sanitaar- ja fütosanitaarmede komitee võib kokku leppida ka muudes käesoleva peatüki kohaldamisel kasutatavates mõistetes, võttes arvesse asjakohaste rahvusvaheliste organisatsioonide, näiteks *Codex Alimentarius*'e komisjoni (edaspidi „*Codex Alimentarius*“), Maailma Loomatervise Organisatsiooni (edaspidi „OIE“) ja rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooni (edaspidi „IPPC“) raames tegutsevate asjakohaste rahvusvaheliste organisatsioonide koostatud sõnastikke ja mõistemääratlusi. Kui sanitaar- ja fütosanitaarmede komitees kokkulepitud mõistete ning sanitaar- ja fütosanitaarmede lepingus sätestatud mõistete vahel esineb erinevusi, kohaldatakse sanitaar- ja fütosanitaarmede lepingus sätestatud mõisteid.

ARTIKKEL 6.4

Seos WTO asutamislepinguga

Lepinguosalised kinnitavad oma sanitaar- ja fütosanitaarmedetega seotud õigusi ja kohustusi, mis tulenevad sanitaar- ja fütosanitaarmedetete lepingust. Ükski käesoleva peatüki säte ei mõjuta lepinguosalise õigusi ja kohustusi, mis tulenevad sanitaar- ja fütosanitaarmedetete lepingust.

ARTIKKEL 6.5

Pädevad asutused ja kontaktpunktid

1. Lepinguosaline edastab käesoleva lepingu jõustumise ajal teisele lepinguosalisele andmed käesoleva peatüki rakendamisega seotud pädevate asutuste kohta ja kontaktpunktide kohta, mille kaudu vahetatakse teavet kõikides käesoleva peatükiga hõlmatud küsimustes.
2. Lepinguosaline teavitab teist lepinguosalist oma pädeva asutuse struktuuris, töökorralduses ja kohustuste jaotamises toimunud olulistest muudatustest ning tagab kontaktpunkte käsitleva teabe ajakohastamise.

ARTIKKEL 6.6

Riskihindamine

Lepinguosalised tagavad, et nende sanitaar- ja fütosanitaarmedetmed põhinevad artikli 5 kohasel riskihindamisel ning muudel sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete lepinguga seotud asjakohastel sätetel.

ARTIKKEL 6.7

Imporditingimused, impordiprotseduurid ja kaubanduse lihtsustamine

1. Importiv lepinguosaline kehtestab asjakohase kaitsetaseme saavutamiseks imporditingimused, võttes vajaduse korral arvesse lepinguosalistevahelisi konsultatsioone.
2. Ilma et see mõjutaks lepingosaliste õigusi ja kohustusi, mis tulenevad sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete rakendamise lepingust, peaks importiv lepinguosaline eksportiva lepinguosalise taotluse korral kohaldama toodete imporditingimusi ühetaoliselt kogu eksportiva lepinguosalise territooriumi suhtes.
3. Lõigete 1 ja 2 sätteid ei mõjuta imporditingimusi, mida lepinguosalistes kohaldasid üksteise suhtes käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval. Lepinguosalised võtavad arvesse kõiki taotlusi, mis esitatakse nende imporditingimuste läbivaatamiseks.

4. Lepinguosaline tagab, et kõikide impordiprotseduuride puhul, mille eesmärk on kontrollida sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete, sealhulgas heakskiitmis- ja tollivormistusmenetluste järgimist ning tagada nende täitmine, kohaldatakse järgmist:

- a) selliseid protseduure lihtsustatakse ja kiirendatakse ning need viiakse lõpule põhjendamatute viivitusteta vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete lepingule;
- b) selliseid protseduure ei kohaldata viisil, mis põhjustaks teise lepinguosalise meelevaldset või põhjendamatut diskrimineerimist;
- c) iga protseduuri standardne menetlusaeg avaldatakse või taotleja nõudmise korral teatatakse talle eeldatav menetlusaeg ning
- d) nõuded teabe kohta piirduvad sellega, mida on vaja sobivateks kontrolli-, inspekteerimis- ja kinnitamisprotseduurideks, sealhulgas lisandite kasutamise kinnitamiseks või toiduainetes, jookides ja söötades sisalduvate saasteainete piirnormide väljatöötamiseks.

5. Lepinguosalsed säilitavad IPPC alusel välja töötatud standardeid arvesse võttes oma territooriumil esinevate kahjurite kohta piisavat teavet, sealhulgas taudiseire-, likvideerimis- ja isoleerimiskavasid ning nende rakendamise tulemusi, et hõlbustada kahjurite liigitamist ja põhjendada fütosanitaarmeetmete kehtestamist.

6. Lepinguosaline koostab õigusaktidega reguleeritud kahjurite loetelu kaupade¹ kohta, mille puhul tuntakse muret fütosanitaarnõuete täitmise pärast. Loetelud peavad vastavalt vajadusele sisaldama järgmist:

- a) karantiinsed taimekahjustajad, mida teadaolevalt lepinguosalise territooriumi üheski osas ei esine;
- b) karantiinsed taimekahjustajad, mis teadaolevalt esinevad igal pool kogu lepinguosalise territooriumil, kuid mis ei ole asjaomasel territooriumil laialt levinud ja on ametliku kontrolli all ning
- c) kõik muud õigusaktides nimetatud kahjurid, mille suhtes võib võtta fütosanitaarmedeid.

Selliste kaupade imporditingimused, mille puhul tuntakse muret fütosanitaarnõuete täitmise pärast, piirduvad vaid meetmetega, millega tagatakse, et kaubad ei sisalda importiva lepinguosalise õigusaktidega reguleeritud kahjureid. Importiv lepinguosaline teeb kättesaadavaks oma reguleeritud kaupade ja kõikide reguleeritud kaupade impordiga seotud fütosanitaarnõuete loetelu. Asjakohane teave hõlmab vastavalt vajadusele konkreetsete karantiinsete taimekahjustajate nimetusi ja täiendavaid deklaratsioone importiva lepinguosalise kehtestatud fütosanitaarsertifikaatide kohta.

¹ Käesoleva peatüki kohaldamisel käsitatakse mõistet „kaubad“ IPPC sekretariaadi koostatud fütosanitaarterminite sõnastiku (fütosanitaarmede rahvusvahelised standardid nr 5) tähenduses.

7. Kui imporditingimused tuleb kehtestada eksportiva lepinguosalise nõuetel, kohaldatakse järgmist:

- a) importiv lepinguosaline võtab põhjendamatu viivitusega kõik vajalikud meetmed, et võimaldada asjaomaste toodete importimist;
- b) eksportiv konventsiooniosaline peab:
 - i) esitama kogu importiva lepinguosalise nõutava asjakohase teabe ning
 - ii) tagama importivale lepinguosalisele mõistliku juurdepääsu auditiks ja muudeks asjakohasteks menetlusteks.

8. Kui importiva lepinguosalise asjakohase kaitsetaseme saavutamiseks on võimalik kasutada mitut erinevat sanitaar- või fütosanitaarmedet, püüavad lepinguosalised eksportiva lepinguosalise taotluse korral leida kõige otstarbekama ja kaubandust vähem piirava lahenduse.

9. Kui sanitaar- või fütosanitaarvaldkonna eesmärkide saavutamiseks on nõutav eksportiva lepinguosalise väljastatud sertifikaat, lepivad lepinguosalised kokku sertifikaadi vormi ja sisu, võttes arvesse *Codex Alimentarius*'e, OIE ja IPPC rahvusvahelisi standardeid, suuniseid ja soovitusi.

10. Lepinguosaline edendab elektrooniliste sertifikaatide rakendamist ja muid kaubandust lihtsustavaid tehnoloogiasuundumusi.

11. Importiva lepinguosalise ametnike poolt eksportiva lepinguosalise territooriumil korraldatavate kontrollkäikude eesmärk peaks olema kaubanduse lihtsustamine tulevikus. Need kontrollkäigud ei tohiks muutuda alaliseks meetmeks. Kui eksportiv lepinguosaline seda nõuab ja importiv lepinguosaline sellega põhjendamatu viivitusega nõustub, kasutab importiv lepinguosaline selleks, et kontrollida, kas eksportiv lepinguosaline täidab fütosanitaarmedetmete suhtes kokku lepitud nõudeid, olemasoleva meetme asemel alternatiivset meetet.

12. Õigusaktidega reguleeritud kaupadest koosnevad saadetised aktsepteeritakse eksportiva lepinguosalise piisava kinnituse põhjal konkreetse impordilitsentsi või -loata, välja arvatud juhul, kui ametlikku impordiluba nõutakse kooskõlas IPPC asjakohaste standardite, suuniste ja soovitusetega.

13. Kahjurite riskianalüüsiga alustatakse nii kiiresti kui võimalik ja see viiakse lõpule põhjendamatu viivitusega.

14. Eksportiva lepinguosalise riigist imporditud toodetega seotud protseduuride eest kehtestatud lõivud peavad olema võrdsed lõivudega, mida nõutakse sarnaste omamaiste toodete korral, ning need ei tohi vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete lepingu C lisa punkti 1 alapunktile f olla kõrgemad kui teenuse tegelik maksumus.

ARTIKKEL 6.8

Auditeerimine

1. Selleks et saavutada ja säilitada kindlustunne käesoleva peatüki tõhusa rakendamise suhtes, aitavad lepinguosalised üksteisel korraldada auditeid, et kontrollida järgmist:

- a) eksportiva lepinguosalise inspekteerimis- ja sertifitseerimissüsteemi osaliselt või terviklikult ning
- b) eksportiva lepinguosalise inspekteerimis- ja sertifitseerimissüsteemi kohaselt tehtud kontrollide tulemusi.

Lepinguosalised korraldavad kõnealuseid auditeid vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmedetete lepingule, võttes arvesse kõiki *Codex Alimentarius*'e, OIE ja IPPC asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid, suuniseid ja soovitusi.

2. Auditi tegemiseks võib importiv lepinguosaline nõuda eksportivalt lepinguosaliselt teavet või korraldada auditikülastuse eksportiva lepinguosalise territooriumile.

3. Audikülastus korraldatakse lepinguosaliste poolt eelnevalt kokkulepitud tingimuste kohaselt.

4. Importiv lepinguosaline annab eksportivale lepinguosalisele võimaluse esitada auditi tulemuste kohta kirjalikke märkusi. Importiv lepinguosaline võtab asjaomaseid märkusi arvesse enne lõpliku otsuse tegemist ja mis tahes meetmete võtmist. Importiv lepinguosaline esitab eksportivale lepinguosalisele põhjendamatu viivitusega kirjaliku aruande oma järelduste kohta.
5. Auditikülastusega seotud kulud kannab importiv lepinguosaline, kui lepinguosalisel ei ole kokku leppinud teisiti.

ARTIKKEL 6.9

Ettevõtete ja rajatiste loetelu koostamise menetlus

1. Kui importiv lepinguosaline seda nõuab, peavad eksportiva lepinguosalise pädevad asutused tagama, et koostatakse importiva lepinguosalise imporditingimustele vastavate ettevõtete ja rajatiste loetelu ning et kõnealust loetelu ajakohastatakse ja see edastatakse importivale lepinguosalisele.
2. Importiv lepinguosaline võib nõuda eksportivalt lepinguosaliselt teavet, mis on vajalik lõikes 1 osutatud loeteludega tutvumiseks. Importiv lepinguosaline võtab kõik vajalikud meetmed, et võimaldada loetelus sisalduvatel ettevõtetel ja rajatistel alustada importimist ilma põhjendamatu viivitusega, välja arvatud juhul, kui kõnealustes loeteludes sisalduvate kannete kontrollimiseks on vaja täiendavat teavet. Ilma et see mõjutaks artikli 6.13 kohaldamist, ei hõlma sellised meetmed eelnevat inspekteerimist, välja arvatud juhul, kui see on ette nähtud asjaomase lepinguosalise õigusnormides või lepinguosaliste vahel muul viisil kokku lepitud.

3. Importiv lepinguosaline võib korraldada artikli 6.8 kohaseid auditeid.
4. Importiv lepinguosaline teeb lõikes 1 osutatud loetelud vajaduse korral üldsusele kättesaadavaks.
5. Lepinguosaline teatab teisele lepinguosalisele oma kavatsusest võtta käesoleva artikli kohaldamisalas vastu uusi õigusnorme ja võimaldab teisel lepinguosalisel esitada selle kohta märkusi.

ARTIKKEL 6.10

Piirkondlike tingimustega kohandamine

1. Loomade, loomsete saaduste ja loomsete kõrvalsaaduste puhul tunnustavad lepinguosalised tsooni ja piirkonna põhimõtteid, mis on kindlaks määratud Maailma Loomatervise Organisatsiooni (edaspidi „OIE“) maismaaloomade tervise koodeksis ja OIE veeloomade tervise koodeksis.
2. Kui importiv lepinguosaline kehtestab eksportiva lepinguosalise nõudmisel sanitaarmeeetme või jätab selle kehtima, tunnustab importiv lepinguosaline impordi lubamise või selle jätkamise üle otsustamisel eksportiva lepinguosalise kindlaksmääratud tsoone või piirkondi.

3. Eksportiv lepinguosaline määrab importiva lepinguosalise taotluse korral kindlaks lõikes 2 osutatud tsoonid ja piirkonnad, esitab üksikasjaliku selgituse ja lisateabe vastavalt OIE maismaaloomade tervise koodeksile või OIE veeloomade tervise koodeksile või mõnel muul lepinguosaliste poolt asjakohaseks peetaval viisil, tuginedes eksportiva lepinguosalise asjakohaste fütosanitaarametite teadmistele, mille nad on oma tegevuse käigus omandanud.
4. Lepinguosaline tagab, et lõigetes 2 ja 3 sätestatud protseduurid ja kohustused täidetakse põhjendamatu viivitusega.
5. Lepinguosalisel vahetavad sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitee kaudu teavet selle kohta, kuidas kehtestada ja säilitada OIE maismaaloomade tervise koodeksil ja OIE veeloomade tervise koodeksil põhinev tervisliku seisundi vastastikuse tunnustamise süsteem.
6. Lepinguosaline võib kindlaks määrata lõikes 2 osutatud tsoonid või piirkonnad selliste haiguste puhul, mis ei kuulu OIE maismaaloomade tervise koodeksi või OIE veeloomade tervise koodeksi kohaldamisalasse, ning leppida teise lepinguosalisega kokku, et nad kohaldavad asjaomaseid tsoone või piirkondi omavahelise kaubanduse suhtes.
7. Taimede ja taimsete saaduste osas tunnustavad lepinguosalisel kahjurivaba piirkonna, kahjurivaba tootmiskoha, kahjurivaba tootmisrajatise ja vähese kahjuri- või haiguslevikuga ala põhimõtteid, mis on esitatud IPPC alusel välja töötatud rahvusvahelistes fütosanitaarmedetmete standardites, ning kaitsealuse piirkonna põhimõtet, ning lepivad kokku, et kohaldavad neid omavahelises kaubanduses.

8. Kui importiv lepinguosaline kehtestab eksportiva lepinguosalise nõudmisel fütosanitaarmede või jätab selle kehtima, tunnustab importiv lepinguosaline impordi lubamist või selle jätkamist käsitleva otsuse tegemisel eksportiva lepinguosalise kindlaksmääratud kahjurivabu piirkondi, kahjurivabu tootmiskohti, kahjurivabu tootmisrajatise, vähese kahjurilevikuga alasid ja kaitstavaid alasid.
9. Eksportiv lepinguosaline määrab kindlaks oma kahjurivabad piirkonnad, kahjurivabad tootmiskohad, kahjurivabad tootmisrajatised, vähese kahjurilevikuga alad või kaitstavad alad. Kui importiv lepinguosaline seda nõuab, esitab eksportiv lepinguosaline üksikasjaliku selgituse ja lisateabe vastavalt IPPC alusel välja töötatud rahvusvahelistele fütosanitaarmede standarditele või mõnel muul lepinguosaliste poolt asjakohaseks peetaval viisil, tuginedes eksportiva lepinguosalise asjakohaste fütosanitaarametite teadmistele, mille nad on oma tegevuse käigus omandanud.
10. Lõigete 7–9 rakendamise käigus võib korraldada tehnilisi konsultatsioone ja auditeid. Tehnilised konsultatsioonid toimuvad vastavalt artiklile 6.12. Auditid korraldatakse vastavalt artiklile 6.8, võttes arvesse asjaomase kahjuri ja kauba bioloogilisi iseärasusi.
11. Lepinguosaline tagab, et lõigetes 8–10 sätestatud protseduurid ja kohustused täidetakse põhjendamatu viivitusega.

12. Kui kaitstaval alal avastatakse karantiinne taimekahjustaja, teatab eksportiv lepinguosaline sellest viivitamata importivale lepinguosalisele ja peatab viivitamata asjaomase kauba ekspordi, kui importiv lepinguosaline seda nõuab. Eksportiv lepinguosaline võib eksportimist jätkata, kui importiv lepinguosaline leiab, et eksportiv lepinguosaline on esitanud piisava kinnituse.

ARTIKKEL 6.11

Läbipaistvus ja teabevahetus

1. Lepinguosaline teeb vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmedetete lepingu artiklile 7 ja sanitaar- ja fütosanitaarmedetete lepingu lisadele B ja C järgmist:

a) tagavad läbipaistvuse seoses järgmisega:

- i) sanitaar- ja fütosanitaarmedetmed, sealhulgas imporditingimused, ning
- ii) kontrolli-, inspekteerimis- ja kinnitamisprotseduurid, sealhulgas täielikud andmed kohustuslike haldusmeetmete, kavandatud tähtaegade ja imporditaotluste vastuvõtmise ja menetlemise eest vastutavate ametiasutuste kohta;

- b) suurendavad vastastikust arusaamist teise lepinguosalise sanitaar- ja fütosanitaarmeetmetest ning nende kohaldamisest ja
- c) teise lepinguosalise põhjendatud taotluse korral esitavad võimalikult kiiresti oma sanitaar- ja fütosanitaarmeetmeid ning nende kohaldamist käsitlevat teavet, mis muu hulgas hõlmab järgmist:
 - i) konkreetsete toodete impordi suhtes kohaldatavad imporditingimused;
 - ii) missuguses menetlusetapis on konkreetsete toodete kohta esitatud loataotlus;
 - iii) teave teise lepinguosalise toodete impordikontrollide sageduse kohta ja
 - iv) teave lepinguosalise sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete väljatöötamise ja kohaldamisega seotud küsimuste, sealhulgas uue kättesaadava teadusliku tõendusmaterjali osas tehtud edusammude kohta, mis mõjutavad või võivad mõjutada lepinguosalistevahelist kaubandust, et vähendada nende kahjulikku mõju kaubandusele.

2. Kui lepinguosaline on teinud lõike 1 punktides a ja c osutatud teabe kättesaadavaks sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete lepingu kohaselt edastatud teatega või kui selle teabe on teinud kättesaadavaks ametnik asjaomase lepinguosalise ametlikul, üldsusele kättesaadaval ja tasuta veebisaidil, loetakse lõike 1 punktides a ja c osutatud teave avaldatuks.

ARTIKKEL 6.12

Tehnilised konsultatsioonid

1. Kui lepinguosaline tunneb suurt muret inimeste, loomade ja taimede elu või tervise pärast või teise lepinguosalise kavandatud või rakendatud meetmete pärast, võib ta taotleda tehniliste konsultatsioonide alustamist.
2. Teine lepinguosaline vastab sellele taotlusele ilma põhjendamatu viivitusega ja alustab tehnilisi konsultatsioone, et leida lahendus eespool nimetatud probleemidele.
3. Lepinguosaline püüab esitada teabe, mis on vajalik selleks, et vältida kaubandushäireid või leida vastastikku rahuldav lahendus.
4. Kui lepinguosalisel on eespool nimetatud probleemide lahendamiseks juba välja töötanud käesolevas artiklis osutatust erinevad mehhanismid, kasutavad nad olemasolevaid mehhanisme nii palju kui võimalik, et vältida asjatut dubleerimist.
5. Enne käesoleva lepingu kohase vaidluse lahendamise menetluse algatamist püüab lepinguosaline leida tehniliste konsultatsioonide käigus lahenduse kõikidele teise lepinguosalise sanitaar- ja fütosanitaarmeetmetega seotud probleemidele, millele on osutatud lõikes 1.

6. Lepinguosaline võib tehnilised konsultatsioonid igal ajal lõpetada, saates teisele lepinguosalisele sellekohase kirjaliku teate vähemalt 90 päeva pärast teiselt lepinguosaliselt lõikes 2 osutatud vastuse saamist või mõne muu ajavahemiku jooksul, milles lepinguosalised on omavahel kokku leppinud.

ARTIKKEL 6.13

Erakorralised meetmed

1. Lepinguosalised võivad vastu võtta erakorralisi meetmeid, mis on vajalikud inimeste, loomade või taimede elu või tervise kaitsmiseks. Erakorralisi meetmeid vastu võttes peab lepinguosalise pädev asutus tegema järgmist:
 - a) viivitamata teatama teise lepinguosalise pädevatele asutustele sellistest erakorralistest meetmetest;
 - b) võimaldama teisel lepinguosalisel esitada kirjalikke märkusi;
 - c) alustama vajaduse korral artiklis 6.12 osutatud tehnilisi konsultatsioone ja
 - d) võtma arvesse punktis b osutatud märkusi ja punktis c osutatud tehniliste konsultatsioonide tulemusi.

2. Tehes otsust saadetise kohta, mis on erakorralise sanitaar- ja fütosanitaarmedetme vastuvõtmise ajal teel ühe lepinguosalise juurest teise juurde, võtab importiv lepinguosaline arvesse eksportiva lepinguosalise aegsasti esitatud teavet, et vältida tarbetud kaubandushäireid.

3. Importiv lepinguosaline tagab, et lõike 1 kohast erakorralist meetet ei kohaldata, kui selle kohta puudub teaduslik tõendusmaterjal. Kui teaduslik tõendusmaterjal on ebapiisav, võib importiv lepinguosaline ajutiselt võtta erakorralisi meetmeid kättesaadava asjakohase teabe, sealhulgas asjaomastelt rahvusvaheliselt organisatsioonilt pärit asjakohase teabe alusel. Importiv lepinguosaline vaatab erakorralise meetme läbi, et vähendada selle negatiivset mõju kaubandusele nii palju kui võimalik, ja tühistab selle või asendab alalise meetmega.

ARTIKKEL 6.14

Võrdväärsus

1. Importiv lepinguosaline kiidab eksportiva lepinguosalise sanitaar- või fütosanitaarmedetmed võrdväärsetena heaks juhul, kui eksportiv lepinguosaline tõendab importivale lepinguosalisele objektiivselt, et tema meetmed tagavad importiva lepinguosalise nõuetele vastava kaitsetaseme. Selleks võimaldatakse importivale lepinguosalisele taotluse korral piisav juurdepääs inspekteerimiseks, proovide võtmiseks ja muude asjakohaste menetluste tegemiseks.

2. Lepinguosaline alustab teise lepinguosalise taotluse korral läbirääkimisi, et töötada välja konkreetsete sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete võrdväärsuse kindlakstegemise kord.
3. Lepinguosalistes võtavad sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete võrdväärsuse kindlakstegemisel arvesse WTO sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitee asjakohaseid juhiseid, eelkõige kõnealuse komitee otsust sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete rakendamise lepingu artikli 4 rakendamise kohta,¹ ning *Codex Alimentarius*'e, OIE või IPPC asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid, suuniseid ja soovitusi.
4. Kui võrdväärsus on kindlaks tehtud, võivad lepinguosalistes kokku leppida alternatiivsed imporditingimused ja lihtsustatud sertifikaadi vormi, võttes arvesse *Codex Alimentarius*'e, OIE või IPPC rahvusvahelisi standardeid, suuniseid ja soovitusi.

ARTIKKEL 6.15

Sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitee

1. Artikli 22.3 kohaselt moodustatud sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitee vastutab käesoleva peatüki tõhusa rakendamise ja toimimise eest.

¹ WTO dokument G/SPS/19/Rev.2, 23. juuli 2004.

2. Sanitaar- ja fütosanitaarmedetete komitee eesmärgid on järgmised:
 - a) edendada lepinguosaliste tegevust käesoleva peatüki rakendamisel;
 - b) arutada ühist huvi pakkuvate sanitaar- ja fütosanitaarmedetetega seotud küsimusi ning
 - c) tõhustada teabevahetust ja koostööd ühist huvi pakkuvate sanitaar- ja fütosanitaarmedetete valdkonnas.
3. Sanitaar- ja fütosanitaarmedetete komitee:
 - a) loob võimalused täiendada lepinguosaliste teadmisi sanitaar- ja fütosanitaarmedetete valdkonda kuuluvates küsimustes, mis on seotud sanitaar- ja fütosanitaarmedetete lepingu rakendamisega;
 - b) loob võimalused suurendada vastastikust arusaamist teise lepinguosalise sanitaar- ja fütosanitaarmedetetest ja nendega seotud reguleerimisprotsessidest;
 - c) kontrollib käesoleva peatüki rakendamist ja toimimist, vaatab selle läbi ning vahetab asjakohast teavet;

- d) loob võimalused arutada artikli 6.12 lõikes 1 osutatud probleeme, et leida vastastikku rahuldav lahendus, tingimusel et lepinguosalisel on eelnevalt püüdnud seda teha artikli 6.12 kohaste tehniliste konsultatsioonide käigus, ja muid lepinguosaliste vahel kokku lepitud teemasid;
 - e) määrab kindlaks asjakohased vahendid, mis muu hulgas võivad hõlmata ajutisi tööühmi, sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komitee funktsioonidega seotud konkreetsete ülesannete täitmiseks;
 - f) võib kindlaks määrata lepinguosalistevahelise tehnilise koostöö projektid küsimustes, mis on seotud sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete väljatöötamise, rakendamise ja kohaldamisega, ning kõnealuseid projekte arutada ning
 - g) võib anda konsultatsioone seoses WTO sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komitee koosolekutel ning *Codex Alimentarius*'e, OIE ja IPPC raames korraldatud koosolekutel käsitletavate küsimuste ja seisukohtadega.
4. Sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komitee koosneb lepinguosalise esindajatest, kes vastutavad sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete eest ja kellel on asjakohased teadmised.
5. Sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komitee võtab vastu oma kodukorra, mille ta võib vajaduse korral läbi vaadata.

6. Sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitee peab oma esimese koosoleku ühe aasta jooksul alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast.

ARTIKKEL 6.16

Vaidluste lahendamine

1. Peatüki 21 kohast vaidluste lahendamise menetlust ei kohaldata artikli 6.6, artikli 6.7 lõike 4 punktide b–d ja artikli 6.14 lõigete 1 ja 2 suhtes.
2. Käesoleva peatükiga hõlmatud teaduslikke või tehnilisi küsimusi käsitlevate vaidluste puhul küsib vahetkõhus nõu ekspertidelt, kelle ta on välja valinud pärast lepinguosalistega konsulteerimist, kui lepinguosalisel ei otsusta teisiti. Selleks palub vahetkõhus lepinguosalisel moodustada tehniliste ekspertide nõuanderühm või konsulteerida asjakohaste rahvusvaheliste organisatsioonidega.

7. PEATÜKK

TEHNILISED KAUBANDUSTÕKKED

ARTIKKEL 7.1

Eesmärgid

Käesoleva peatüki eesmärk on lihtsustada ja suurendada lepinguosalistevahelist kaubavahetust järgmise abil:

- a) tagades et tehnilised normid, standardid ja vastavushindamismenetlused ei tekitaks kaubandusele tarbetuid tõkkeid;
- b) tõhustades lepinguosaliste vahel tehtavat ühist koostööd, mis muu hulgas hõlmab tehniliste kaubandustõkete lepingu rakendamist, ja
- c) tehes asjakohaseid jõupingutusi, et vähendada käesoleva peatüki kohaldamisalasse kuuluvate meetmete abil tehniliste kaubandustõkete tarbetut negatiivset mõju kaubandusele.

ARTIKKEL 7.2

Kohaldamisala

1. Käesolevat peatükki kohaldatakse selliste tehniliste kaubandustõkete lepingus määratletud tehniliste normide, standardite ja keskvalitusorganite kehtestatud vastavushindamismenetluste väljatöötamise, vastuvõtmise ja kohaldamise suhtes, mis võivad mõjutada lepinguosalistevahelist kaubavahetust.
2. Lepinguosaline võtab kõik olemasolevad põhjendatud meetmed, et julgustada tema territooriumil asuvaid ja otse keskvalitsusele alluvaid kohalikke omavalitsusorganeid, kes vastutavad tehniliste normide, standardite ja vastavushindamismenetluste väljatöötamise, vastuvõtmise ja kohaldamise eest, järgima artiklite 7.5–7.11 sätteid.
3. Käesolevat peatükki ei kohaldata:
 - a) ostuspetsifikatsioonide suhtes, mille valitsusorganid on koostanud oma tootmis- või tarbimisnõuete kohta, või
 - b) sanitaar- ja fütosanitaarmedetete lepingu A lisas määratletud sanitaar- ja fütosanitaarmedetete suhtes.

ARTIKKEL 7.3

Tehniliste kaubandustõkete lepingu teatavate sätete inkorporeerimine

1. Lepinguosalised kinnitavad oma õigusi ja kohustusi, mis tulenevad tehniliste kaubandustõkete lepingust.
2. Tehniliste kaubandustõkete lepingu artiklid 2–9 ja kõnealuse lepingu 1. ja 3. lisa inkorporeeritakse käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.
3. Kui lepinguosalise võetud konkreetse meetme puhul tekib vaidlus, millega teise lepinguosalise väidete kohaselt rikutakse üksnes neid tehniliste kaubandustõkete lepingu sätteid, millele on osutatud käesoleva artikli lõikes 2, kasutab teine lepinguosaline olenemata artikli 21.27 lõikest 1 vaidluse lahendamiseks WTO lepingu kohast vaidluste lahendamise mehhanismi.

ARTIKKEL 7.4

Mõisted

Käesoleva peatüki kohaldamisel kasutatakse tehniliste kaubandustõkete lepingu 1. lisas sätestatud termineid ja mõisteid.

ARTIKKEL 7.5

Tehnilised normid

1. Lepinguosalisel tunnistavatel heade reguleerimistavade tähtsust tehniliste normide koostamisel, vastuvõtmisel ja kohaldamisel, eelkõige WTO tehniliste kaubandustõkete komitee tööd heade reguleerimistavade valdkonnas. Selles kontekstis kohustub lepinguosaline tegema järgmist:

a) tehnilise normi väljatöötamisel:

- i) hindama lähtuvalt oma õigusnormidest või haldussuunistest kavandatava tehnilise normi olemasolevaid regulatiivseid või mitteregulatiivseid alternatiive, mis võivad täita lepinguosalise õiguspäraseid eesmärke, tagamaks et kavandatav tehniline norm ei piiraks kaubandust rohkem kui õiguspärase eesmärgi saavutamiseks vajalik, nagu on sätestatud tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 2 lõikes 2; käesolev sätte ei mõjuta lepinguosaliste õigust välja töötada, vastu võtta ja kohaldada viivitamata meetmeid juhul, kui tekivad või võivad tekkida ohutuse, tervise, keskkonnakaitse või riikliku julgeolekuga seotud kiireloomulised probleemid;
- ii) püüdma süstemaatiliselt korraldada kaubandust oluliselt mõjutavate tehniliste normide vastavushindamisi, mille käigus hinnatakse ka nende mõju kaubandusele, ja

iii) kui see on asjakohane, piiritlema tootenõuetel põhinevad tehnilised normid toote kasutusomaduste, mitte kujunduse või kirjeldava iseloomustuse alusel ja

b) ilma et see mõjutaks tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 2 lõike 3 sätete kohaldamist, vaatama vastuvõetud tehnilised normid asjakohaste, eelistatavalt kuni viie aasta pikkuste ajavahemike tagant läbi, pidades eelkõige silmas eesmärki lähendada kõnealuseid norme asjakohastele rahvusvahelistele standarditele. Selle läbivaatamise käigus peaks lepinguosaline muu hulgas arvesse võtma asjakohaste rahvusvaheliste standarditega seotud uusi arengusuundumusi ning seda, kas asjaolud, mille tõttu lepinguosalise tehnilised normid asjakohastest rahvusvahelistest standarditest erinevad, on muutunud või mitte. Teise lepinguosalise taotluse korral edastatakse talle kõnealuse läbivaatamise tulemused koos selgitustega.

2. Kui lepinguosaline leiab, et tema tehnilisel normil on teise lepinguosalise tehnilise normiga kokkusobiv eesmärk ja seda kohaldatakse samade toodete suhtes, võib asjaomane lepinguosaline esitada teisele lepinguosalisele üksikasjalikke põhjendusi sisaldava kirjaliku taotluse, et teine lepinguosaline tunnustaks selle tehnilise normi samaväärsust. Lepinguosaline, kellele taotlus esitati, kaalub positiivset suhtumist väljendades asjaomase tehnilise normi samaväärsuse tunnustamist ka normide erinevuse korral, kui ta on veendunud, et taotluse esitanud lepinguosalise tehnilisel normil on tema tehnilise normiga nõuetekohaselt kokkusobiv eesmärk. Kui lepinguosaline, kellele taotlus esitati, ei ole nõus tunnustama oma tehnilist normi samaväärseks taotluse esitanud lepinguosalise tehnilise normiga, selgitab lepinguosaline, kellele taotlus esitati, teise lepinguosalise taotluse korral oma otsuse põhjuseid.

3. Kui lepinguosaline, kes tahab välja töötada teise lepinguosalise tehnilise normiga sarnanevat tehnilist normi, esitab teisele lepinguosalisele asjakohase taotluse, annab lepinguosaline, kellele taotlus esitati, teisele lepinguosalisele võimaluste piires asjakohast teavet, mis muu hulgas hõlmab asjaomase tehnilise normi väljatöötamiseks kasutatud uuringuid või dokumente, tingimusel et see teave ei ole konfidentsiaalne.

4. Lepinguosaline kohaldab ühetaoliselt ja järjekindlalt turuleviimise nõudeid, mis on sätestatud kogu tema territooriumil kohaldatavates tehnilistes normides. Kui lepinguosalisel on piisav põhjus uskuda, et eespool nimetatud nõudeid ei kohaldata teise lepinguosalise territooriumil ühetaoliselt ja järjekindlalt ning et selline olukord mõjutab oluliselt kahepoolset kaubandust, võib lepinguosaline olukorra selgitamiseks teist lepinguosalist neist põhjustest teavitada ja vajaduse korral võtta teise lepinguosalisega artiklis 7.14 osutatud kontaktpunkti või mõne muu käesoleva lepingu kohaselt moodustatud sobiva organi kaudu aegsasti ühendust.

ARTIKKEL 7.6

Rahvusvahelised standardid

1. Käesoleva peatüki ja tehniliste kaubandustõkete lepingu sätete kohaldamiseks käsitatakse käesolevas peatükis, tehniliste kaubandustõkete lepingu artiklites 2 ja 5 ning tehniliste kaubandustõkete lepingu 3. lisa osutatud asjakohaste rahvusvaheliste standarditena Rahvusvahelise Standardiorganisatsiooni (ISO), Rahvusvahelise Elektrotehnikakomisjoni (IEC), Rahvusvahelise Telekommunikatsiooniliidu (ITU), *Codex Alimentarius*'e komisjoni, Rahvusvahelise Tsiviillennundusorganisatsiooni (ICAO), ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni (UNECE) raames tegutseva sõidukieeskirjade ühtlustamise ülemaailmse foorumi (WP.29), Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni ühtse ülemaailmse kemikaalide klassifitseerimise ja märgistamise süsteemi (UNSCGHS) ekspertide allkomitee ning inimravimite tehniliste nõuete rahvusvahelise ühtlustamisnõukogu (ICH) välja antud standardeid, tingimusel et nende väljatöötamisel on järgitud dokumendis „WTO otsus tehniliste kaubandustõkete komitee rahvusvaheliste standardite, suuniste ja soovitude väljatöötamispõhimõtete kohta seoses lepingu artiklitega 2 ja 5 ning lisaga 3“¹ sätestatud põhimõtteid ja protseduure, välja arvatud juhul, kui eespool nimetatud standardid või nende asjakohased osad on taotletavate õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks ebatõhusad või ebasobivad.

¹ WTO dokumendi G/TBT/9 4. lisa, 13 november 2000.

2. Selleks et ühtlustada standardeid nii suures ulatuses kui võimalik, julgustavad lepinguosalised oma territooriumil asuvaid piirkondlikke või riiklikke standardiorganisatsioone tegema järgmist:

- a) vastavalt oma võimalustele täiel määral osalema asjaomaste rahvusvaheliste standardiorganisatsioonide töös rahvusvaheliste standardite ettevalmistamisel;
- b) kasutama standardite väljatöötamiseks asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid, välja arvatud juhul, kui sellised rahvusvahelised standardid oleksid ebatõhusad või asjakohatud ebapiisava kaitsetaseme, oluliste kliimaatiliste või geograafiliste tegurite või oluliste tehniliste probleemide tõttu;
- c) tagama, et nende tegevus ei dubleeriks rahvusvaheliste standardiorganisatsioonide tööd ega kattuks sellega ja
- d) vaatama oma tehnilised standardid, mis ei põhine asjakohastel rahvusvahelistel standarditel, sobiva, eelistatult kuni viie aasta pikkuse ajavahemiku tagant läbi, et lähendada neid asjakohastele rahvusvahelistele standarditele.

3. Tehniliste normide või vastavushindamismenetluste väljatöötamisel tuleb silmas pidada järgmist:

- a) lepinguosaline kasutab oma tehniliste normide ja vastavushindamismenetluse väljatöötamisel asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid, suuniseid ja soovitusi või nende asjakohaseid osi tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 2 lõikes 4 ja artikli 5 lõikes 4 sätestatud ulatuses ning väldib kõrvalekaldeid asjakohastest rahvusvahelistest standarditest või lisanõuetest, välja arvatud juhul, kui asjaomase tehnilise normi või vastavushindamismenetluse välja töötanud lepinguosaline suudab asjakohase teabe, sealhulgas kättesaadavate teaduslike või tehniliste tõendite põhjal näidata, et sellised rahvusvahelised standardid oleksid tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 2 lõikes 2 ja artikli 5 lõikes 4 osutatud taotletavate õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks ebatõhusad või asjakohatud ning
- b) kui lepinguosaline ei kasuta oma tehniliste normide ja vastavushindamismenetluse väljatöötamisel lõikes 1 osutatud asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid, suuniseid ja soovitusi või nende asjakohaseid osi, selgitab asjaomane lepinguosaline teise lepinguosalise taotluse korral, miks ta leiab, et asjaomased rahvusvahelised standardid on tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 2 lõikes 2 ja artikli 5 lõikes 4 osutatud taotletavate õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks ebatõhusad või asjakohatud, ning esitab teisele lepinguosalisele sellekohase teabe, sealhulgas teaduslikud või tehnilised tõendid, millel eespool nimetatud hinnang põhineb, ning määrab kindlaks asjaomase tehnilise normi või vastavushindamismenetluse osa, milles kaldutakse sisuliselt kõrvale asjakohastest rahvusvahelistest standarditest, suunistest või soovitustest.

4. Lepinguosaline julgustab oma territooriumil asuvaid piirkondlikke või riiklikke standardiorganisatsioone tegema rahvusvahelise standardimistegevuse raames koostööd teise lepinguosalise asjakohaste standardiorganisatsioonidega. Kõnealust koostööd saab teha sellistes rahvusvahelistes standardiorganisatsioonides, mille liikmete hulka kuuluvad mõlemad lepinguosalised või mõlema lepinguosalise standardiorganisatsioonid. Eespool nimetatud kahepoolse koostöö raames võib muu hulgas edendada rahvusvaheliste standardite väljatöötamist, lihtsustada ühiste standardite väljatöötamist mõlemale lepinguosalisele huvi pakkuvates valdkondades, kus rahvusvahelised standardid puuduvad, eelkõige uute toodete ja tehnoloogiasuundumuste osas, või edendada veelgi teabevahetust lepinguosaliste standardiorganisatsioonide vahel.

ARTIKKEL 7.7

Standardid

1. Lepinguosalised kinnitavad oma tehniliste kaubandustökete lepingu artikli 4 lõike 1 kohast kohustust tagada, et nende territooriumil asuvad piirkondlikud või riiklikud standardiorganisatsioonid tunnustaksid ja järgiksid tehniliste kaubandustökete lepingu 3. lisas esitatud standardite koostamise, vastuvõtmise ja kohaldamise hea tava juhendeid.

2. Lepinguosalisel tuletavad meelde, et tehniliste kaubandustõkete lepingu 1. lisas sätestatud määratluse kohaselt ei ole standardite järgmine kohustuslik. Kui lepinguosalise territooriumil tuleb standardit järgida seetõttu, et asjaomane standard on tehnilisse normi või vastavushindamismenetlusse inkorporeeritud või sellele on asjaomases tehnilises normis või vastavushindamisprotseduuris osutatud, peab asjaomane lepinguosaline tehnilise normi või vastavushindamismenetluse eelnõu väljatöötamise käigus järgima tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 2 lõikes 9 või artikli 5 lõikes 6 ning käesoleva lepingu artiklis 7.9 sätestatud läbipaistvusnõudeid.
3. Lepinguosaline julgustab asjakohaseid õigusnorme järgides oma piirkondlikke või riiklikke standardiorganisatsioone tagama tema territooriumil asuvatele huvitatud isikutele piisavad võimalused osaleda standardite väljatöötamise protsessis, ja kui standardite väljatöötamisega seotud konsultatsioonimenetlus on üldsusele avatud, võimaldama teise lepinguosalise isikutel osaleda selles vähemalt sama soodsatel tingimustel kui need, mida võimaldatakse oma isikutele.
4. Lepinguosalisel vahetavad teavet seoses järgmisega:
- a) kuidas nad kasutavad standardeid selleks, et näidata toote vastavust tehnilistele normidele või hõlbustada tehniliste normide järgmist;
 - b) kummagi lepinguosalise standardite kehtestamise protsessid, eelkõige see, kuidas ja millises ulatuses nende piirkondlikud ja riiklikud standardid põhinevad rahvusvahelistel standarditel, ja

- c) kolmandate isikute või rahvusvaheliste organisatsioonidega sõlmitud standardimisalased koostöölepingud või kokkulepped.

ARTIKKEL 7.8

Vastavushindamismenetlused

1. Tehniliste normide koostamisel, vastuvõtmisel ja kohaldamisel kohaldatakse artikli 7.5 lõike 1 punkti a alapunkti i, lõike 1 punkti a alapunkti ii ja lõike 1 punkti b sätteid *mutatis mutandis* ka vastavushindamismenetluse suhtes.
2. Lepinguosaline tagab vastavalt tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 5 punktide 1.2, et vastavushindamismenetlused ei oleks rangemad ning neid ei kohaldataks rangemalt, kui on vaja selleks, et importiv lepinguosaline saaks olla piisavalt kindel, et tooted vastavad kohaldatavatele tehnilistele normidele või standarditele, võttes arvesse toodetega seotud riske, sealhulgas nõuetele mittevastavusest põhjustatud võimalikke riske.

3. Lepinguosalised tunnistavad, et on olemas mitmesuguseid mehhanisme, mis hõlbustavad vastavushindamismenetluste tulemuste tunnustamist. Sellised mehhanismid võivad hõlmata järgmist:

- a) vastastikuse tunnustamise kokkulepped teise lepinguosalise territooriumil paiknevate asutuste poolt konkreetsete tehniliste normide suhtes läbi viidud vastavushindamismenetluste tulemuste kohta;
- b) lepinguosalise territooriumil paiknevate vastavushindamisasutuste vahelised koostöö- ja vabatahtlikud kokkulepped;
- c) mõne- ja mitmepoolse tunnustamise lepingud või kokkulepped, millega mõlemad lepinguosalised on ühinenud;
- d) akrediteerimismenetluste kasutamine vastavushindamisasutuste kvalifitseerimiseks;
- e) vastavushindamisasutuste, sh teise lepinguosalise territooriumil paiknevate vastavushindamisasutuste riiklik määramine;
- f) ühe lepinguosalise territooriumil korraldatud vastavushindamismenetluste tulemuste tunnustamine teise lepinguosalise poolt ja
- g) tootja või tarnija vastavusdeklaratsioon.

4. Lepinguosalisel vahetavad lõikes 3 nimetatud mehhanismide kohta teavet.

Lepinguosaline esitab teise lepinguosalise taotluse korral teavet seoses järgmisega:

- a) lõikes 3 osutatud mehhanismid ja samalaadsed mehhanismid, et hõlbustada vastavushindamismenetluse tulemuste tunnustamist;
- b) tegurid, mida võetakse arvesse konkreetse toote jaoks sobivate vastavushindamismenetluste valimisel, sealhulgas riskihindamise ja riskijuhtimisega seotud tegurid, ning
- c) akrediteerimispoliitika, sealhulgas rahvusvahelised akrediteerimisstandardid ning akrediteerimisega seotud rahvusvahelised lepingud ja kokkulepped, mis muu hulgas hõlmavad Rahvusvahelise Laborite Akrediteerimise Koostööorgani (ILAC) ja Rahvusvahelise Akrediteerimisfoorumi (IAF) raames sõlmitud lepinguid ja kokkuleppeid, niivõrd, kuivõrd see on võimalik ja kuivõrd lepinguosaline seda konkreetses valdkonnas kasutab.

5. Lepinguosaline kohaldab eespool loetletud mehhanismide suhtes järgmist:

- a) kasutab võimaluse korral ja kooskõlas oma õigusnormidega tarnija vastavusdeklaratsiooni, et tõendada vastavust kohaldatavatele tehnilistele normidele;

- b) kasutab riigi antud volituste alusel või riigi poolt tehtud akrediteerimist (vastavalt vajadusele) kui vahendit, millega ta tõendab oma tehnilist pädevust vastavushindamisasutuste kvalifitseerimiseks;
- c) kui akrediteerimine on õigusaktide kohaselt eraldiseisev toiming vastavushindamisasutuse kvalifitseerimiseks, tagab, et akrediteerimistoimingud on vastavushindamistoimingutest sõltumatud ning et akrediteerimisasutuste ja nende akrediteeritud vastavushindamisasutuste vahel ei ole huvide konflikti; selle kohustuse täitmiseks võivad lepinguosalisel muuta vastavushindamisasutused ja akrediteerimisasutustest üksteisest eraldiseisvateks asutusteks¹;
- d) kaalub vastavalt vajadusele ühinemist rahvusvaheliste lepingutega või vastavushindamismenetluse tulemuste tunnustamise hõlbustamist käsitlevate kokkulepetega või ei tee proovivõtu-, kontrollimis- ja sertifitseerimisasutustele takistusi selliste kokkulepetega ühinemiseks ning
- e) kui lepinguosaline on andnud loa kahele või enamale vastavushindamisasutusele loa teha toote turuleviimiseks vajalikke vastavushindamisi, ei takista ta ettevõtjatel vastavushindamisasutuste vahel vabalt valida.

¹ Punkti c ei kohaldata lepinguosalise enda vastavushindamistoimingute suhtes, kui ta on jätnud endale õiguse teha lõplik otsus toote nõuetelevastavuse suhtes.

6. Lepinguosalised teevad vastastikuse tunnustamise valdkonnas koostööd vastavalt Euroopa Ühenduse ja Jaapani valitsuse vahelisele vastastikuse tunnustamise lepingule, mis allkirjastati 4. aprillil 2001 Brüsselis. Lepinguosalised võivad kõnealuse lepingu asjakohaste sätete kohaselt laiendada lepingu kohaldamisala toodete, kohaldatavate regulatiivsete nõuete ja tunnustatud vastavushindamisasutuste osas.

ARTIKKEL 7.9

Läbipaistvus

1. Töötades välja selliseid tehnilisi norme või vastavushindamismenetlusi, mis võivad kaubandust oluliselt mõjutada, teeb lepinguosaline järgmist:
 - a) korraldab oma õigusnorme järgides üldsusele avatud konsulteerimismenetlusi ning teeb nende konsulteerimismenetluste ja kõikide olemasolevate mõjuhindamiste tulemused üldsusele kättesaadavaks;
 - b) lubab teise lepinguosalise isikul osaleda üldsusele avatud konsulteerimismenetlustes vähemalt sama soodsatel tingimustel kui need, mida võimaldatakse oma isikutele;

- c) võtab üldsusele avatud konsulteerimismenetluste käigus arvesse teise lepinguosalise seisukohti ja annab teise lepinguosalise taotluse korral tema märkustele aegsasti kirjaliku vastuse;
- d) lisaks artikli 7.5 lõike 1 punkti a alapunktile ii teeb kavandatava tehnilise normi või vastavushindamismenetluse mõju hindamise korral asjaomase mõjuhindamise tulemused, sealhulgas kaubandusele avalduva mõju hindamise tulemused üldsusele kättesaadavaks ja
- e) püüab teise lepinguosalise taotluse korral esitada punktis d osutatud mõjuhindamise kohta ingliskeelse lühikokkuvõtte.

2. Tehniliste kaubandustökete lepingu artikli 2 punkti 9.2 või artikli 5 punkti 6.2 kohase teavitamise korral peab lepinguosaline tegema järgmist:

- a) pärast teavitamist jätma teisele lepinguosalisele ettepanekut käsitlevate kirjalike märkuste esitamiseks aega vähemalt 60 päeva, välja arvatud juhul, kui tekivad või võivad tekkida ohutuse, tervise, keskkonnakaitse või riikliku julgeolekuga seotud kiireloomulised probleemid, ja võtma võimaluse korral vajalikul määral arvesse põhjendatud taotlusi märkuste esitamise tähtaja pikendamiseks;

- b) lisama teatele teatatud teksti täieliku elektroonilise versiooni;
- c) kui teatatud tekst ei ole koostatud mõnes WTO ametlikest keelest, esitama meetme sisu üksikasjaliku ja üldise kirjelduse teate vormis, ja kui teatatud teksti tõlge mõnesse WTO keelde on juba kättesaadav, lisama asjaomase tõlke;
- d) esitama teise lepinguosalise poolt ettepaneku kohta tehtud kirjalikele märkustele kirjaliku vastuse hiljemalt lõpuliku tehnilise normi või vastavushindamismenetluse avaldamise kuupäeval;
- e) esitama teabe lõpliku vastuvõetud teksti kohta, lisades algsele teatele addendumi;
- f) jätta tehniliste nõuete avaldamise ja nende jõustumise vahele piisavalt aega,¹ et teise lepinguosalise ettevõtjad saaksid kohaneda, ning

¹ Käesoleva punkti kohaldamisel tähendab „piisav aeg“ üldjuhul vähemalt kuuekuist ajavahemikku, välja arvatud juhul, kui see ei oleks taotletavate õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks tõhus.

g) tagama, et tehniliste kaubandustõkete artikli 10 kohaselt loodud teabekeskused annavad teisele lepinguosalisele või teise lepinguosalise huvitatud isikutele vastuvõetud tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste kohta teavet ja vastavad nende põhjendatud küsimustele ühes WTO ametlikest keeltest.

3. Lepinguosaline annab teise lepinguosalise taotluse korral teavet vastu võetud või vastu võetava tehnilise normi või vastavushindamismenetluse eesmärkide ja põhjenduste kohta.

4. Lepinguosaline tagab, et kõik tema vastuvõetud tehnilised normid ja vastavushindamismenetlused on ametlikel veebisaitidel inglise keeles üldsusele kättesaadavad.

ARTIKKEL 7.10

Turujärelevalve

1. Käesoleva artikli kohaldamisel tähendab „turujärelevalve“ avaliku võimu funktsiooni, mida kohaldatakse vastavushindamismenetlustest eraldi ja pärast nende lõpuleviimist, ning mis hõlmab lepinguosalise avalike ametiasutuste tegevust ja meetmeid, mis võimaldavad lepinguosalisel kontrollida toodete vastavust tema õigusnormides sätestatud nõuetele või lahendada nõuetelevastavusega seotud probleeme.

2. Lepinguosaline teeb muu hulgas järgmist:
- a) vajaduse korral vahetab teise lepinguosalisega teavet turujärelevalve ja täitemeetmetega seotud tegevuse kohta, näiteks turujärelevalve ja täitemeetmete eest vastutavate ametiasutuste kohta, või ohtlike toodete suhtes võetud meetmete kohta;
 - b) tagab, et turujärelevameetmetega seotud funktsioonid ja vastavushindamisega seotud funktsioonid oleksid üksteisest sõltumatud, et vältida huvide konflikte¹, ja
 - c) tagab, et turujärelevalveasutustel ja asjaomastel isikutel, sealhulgas tootjal, importijal ja turustajal ei ole seire või järelevalvega seotud küsimustes huvide konflikte.

¹ Suurema õiguskindluse huvides ei kohaldata käesolevat punkti lepinguosalise enda loaandmisfunktsioonide suhtes, kui ta on jätnud endale õiguse teha lõplik otsus toote nõuetelevastavuse suhtes. Lepinguosaline võib selle kohustuse täitmiseks muuta turujärelevalveasutused ja vastavushindamisasutused üksteisest eraldiseisvateks asutusteks.

ARTIKKEL 7.11

Märgistamine ja etiketamine

1. Lepinguosalised märgivad, et tehnilised normid võivad hõlmata või käsitleda üksnes märgistamis- või etikettimisnõudeid. Kui lepinguosaline töötab välja märgistamis- või etikettimisnõuete tehnilise normi, peab ta tagama, et selliseid nõudeid ei tohi koostada, vastu võtta ega kohaldada kavatsusega tekitada või tekitades tarbetuid tõkkeid rahvusvahelisele kaubandusele ja et need ei piira kaubandust rohkem kui tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 2 lõikes 2 osutatud õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks vajalik.
2. Eelkõige lepivad lepinguosalistest kokku, et kui üks lepinguosalistest nõuab toodete kohustuslikku märgistamist või etikettimist tehnilise normi vormis, kohaldatakse järgmist:
 - a) toote märgistamiseks või etikettimiseks nõutav teave piirdub sellega, mis on asjaomaste isikute, sealhulgas tarbijate, toote kasutajate või ametiasutuste seisukohalt oluline, näidates toote vastavust kohustuslikele nõuetele;
 - b) lepinguosaline ei nõua turulelaskmise eeltingimusena ühtki eelnevat heakskiitu ega märgistuse või etiketi registreerimist või sertifitseerimist, kui toode muus osas vastab tema kohustuslikele tehnilistele normidele, välja arvatud juhul, kui seda on vaja lepinguosalise õiguslike eesmärkide täitmiseks;

- c) kui lepinguosaline nõuab, et toodete märgistamiseks või etiketamiseks kasutatakse kordumatut identifitseerimisnumbrit, annab ta sellise numbri asjaomastele isikutele, sealhulgas tootjale, importijale ja turustajale põhjendamatu viivituse ja mittediskrimineeriva alusel;
- d) kui see ei ole eksitav, vastuoluline ega kaupa importiva lepinguosalise nõutud teabega seoses segadust tekitav ega kahjusta õiguslikke eesmärke, lubab lepinguosaline kauba sihtriigis nõutava teabe puhul järgmist:
 - i) teave on esitatud lisaks kauba sihtriigis nõutavale keelele ka muudes keeltes;
 - ii) rahvusvahelised nomenklatuurid, piktogrammid, sümbolid või graafilised kujutised ja
 - iii) täiendav teave lisaks kauba sihtriigis nõutavale teabele;
- e) lepinguosaline nõustub, et etiketamine ja etikettide parandamine toimub impordi ajal tollilaos alternatiivina päritolukohas etiketamisele, välja arvatud juhul, kui selline etiketamine peab toimuma päritolukohas inimeste tervise või turvalisuse kaitseks, ja

- f) lepinguosaline püüab aktsepteerida ajutisi või eemaldatavaid etikette või saatedokumentides olevat ja tootele füüsiliselt kinnitamata märgistust või etiketti, kui ta leiab, et see ei kahjusta tehniliste kaubandustõkete lepingu kohaseid õiguspäraseid eesmärke.

ARTIKKEL 7.12

Koostöö

1. Lepinguosalised tugevdavad koostööd tehniliste normide, standardite ja vastavushindamismenetluste valdkonnas, et mõista paremini üksteise asjakohaseid süsteeme ja hõlbustada juurdepääsu oma asjakohastele turgudele. Lepinguosalised tunnistavad, et käimasolevad regulatiivset koostööd käsitlevad dialoogid on oluline vahend sellise koostöö tihendamiseks.
2. Lepinguosalised püüavad kindlaks teha, arendada ja edendada kaubandust lihtsustavaid ja vastastikust huvi pakkuvaid algatusi.
3. Lõikes 2 osutatud algatused võivad hõlmata järgmist:
 - a) lepinguosalisel teel regulatiivset koostööd, et parandada oma asjakohaste tehniliste normide, standardite ja vastavushindamismenetluste kvaliteeti ning tulemuslikkust ja edendada häid regulatiivseid tavasid, vahetades muu hulgas teavet, kogemusi ja andmeid;

- b) lepinguosaliselised lihtsustavad vajaduse korral oma asjakohaseid tehnilisi norme, standardeid ja vastavushindamismenetlusi;
- c) lepinguosaliselised suurendavad oma asjakohaste tehniliste normide, standardite ja vastavushindamismenetluste lähendamist asjaomastele rahvusvahelistele standarditele, suunistele või soovitudele;
- d) lepinguosaliselised tagavad oma asjakohaste reguleerivate asutuste tõhusa suhtlemise rahvusvahelisel, piirkondlikul või kohalikul tasandil;
- e) lepinguosaliselised edendavad või elavdavad koostööd selliste organisatsioonide vahel, kes vastutavad lepinguosalise territooriumil standardimise, akrediteerimise ja vastavushindamismenetluste eest, ja
- f) lepinguosaliselised vahetavad võimalikult palju teavet selliste tehnilisi kaubandustõkkeid käsitlevate rahvusvaheliste lepingute ja kokkulepete kohta, millega üks lepinguosaline või mõlemad lepinguosaliselised on ühinenud.

ARTIKKEL 7.13

Tehniliste kaubandustõkete komitee.

1. Artikli 22.3 kohaselt moodustatud tehniliste kaubandustõkete komitee vastutab käesoleva peatüki tõhusa rakendamise ja toimimise eest.

2. Tehniliste kaubandustõkete komitee funktsioonid on järgmised:
- a) vaadata läbi käesoleva peatüki rakendamine ja toimimine;
 - b) vaadata läbi artikli 7.12 kohasel standardite, tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste väljatöötamisel ning täiustamisel tehtav koostöö;
 - c) vaadata läbi käesolev peatükk, võttes arvesse tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 13 kohaselt loodud WTO tehniliste kaubandustõkete komitee arengusuundumusi ning vajaduse korral koostada soovitusi käesoleva peatüki muutmiseks;
 - d) astuda muid samme, mis lepinguosaliste arvates võiksid neile käesoleva peatüki ja tehniliste kaubandustõkete lepingu rakendamisel abiks olla ning lepinguosalistevahelist kaubandust lihtsustada;
 - e) arutada ühe lepinguosalise nõudmisel kõiki käesoleva peatükiga hõlmatud küsimusi;
 - f) käsitleda viivitamata iga probleemi, mille lepinguosaline tõstatab seoses teise lepinguosalise tehniliste normide, standardite ja vastavushindamismenetluste väljatöötamise, vastuvõtmise või kohaldamisega käesoleva peatüki ja tehniliste kaubandustõkete lepingu alusel;
 - g) kui see on käesoleva peatüki eesmärkide täitmiseks vajalik, moodustada ajutine tehniliste küsimuste töörühm konkreetsete küsimuste või sektoritega tegelemiseks ja asjakohase lahenduse leidmiseks;

- h) vahetada teavet piirkondlikel ja mitmepoolsetel foorumitel tehniliste normide, standardite ja vastavushindamisprotseduuride valdkonnas tehtava töö ning käesoleva peatüki rakendamise ja toimimise kohta;
 - i) täita muid funktsioone, mida ühiskomitee talle artikli 22.1 lõike 5 punkti b kohaselt võib delegeerida, ja
 - j) esitada ühiskomiteele vajaduse korral aruanne käesoleva peatüki rakendamise ja toimimise kohta.
3. Tehniliste kaubandustõkete komitee ja kõigi selle egiidi all loodud ajutiste tehniliste tööruhmade tegevust koordineerib:
- a) Euroopa Liidu puhul Euroopa Komisjon ja
 - b) Jaapani puhul välisministeerium.
4. Lõikes 3 osutatud ametiasutused vastutavad oma territooriumil asjakohaste institutsioonide ja isikutega kooskõlastamise eest ning tagavad, et sellised institutsioonid ja isikud kutsutakse vajaduse korral osalema tehniliste kaubandustõkete komitee koosolekutel.

5. Tehniliste kaubandustõkete komitee ja tema egiidi all tegutsevad ajutised tehnilised töörühmad kohtuvad lepinguosalise taotluse korral lepinguosaliste esindajate poolt kokku lepitud ajal ja kohas. Koosolekud võivad toimuda videokonverentsi teel või muul viisil.

ARTIKKEL 7.14

Kontaktpunktid

1. Lepinguosaline määrab käesoleva lepingu jõustumisel käesoleva peatüki rakendamisega tegeleva kontaktpunkti ja edastab teisele lepinguosalisele kontaktandmed, sh teabe asjaomaste ametnike kohta. Lepinguosalised teatavad üksteisele kõikidest kontaktandmete muudatustest.

2. Kontaktpunkti funktsioonid hõlmavad järgmist:

- a) vahetada teavet mõlema lepinguosalise tehniliste normide, standardite ja vastavushindamismenetluste või muude käesoleva peatükiga hõlmatud küsimuste kohta;
- b) edastada teise lepinguosalise poolt käesoleva peatüki kohaselt nõutud teavet või selgitusi trükitud kujul või elektrooniliselt lepinguosaliste kokkulepitud mõistliku ajavahemiku jooksul, võimaluse korral 60 päeva jooksul pärast asjakohase taotluse kättesaamist, ja

- c) võimaluse korral selgitada ja käsitleda viivitamata iga probleemi, mille lepinguosaline tõstatab seoses käesoleva peatüki ja tehniliste kaubandustõkete lepingu kohaste tehniliste normide, standardite ja vastavushindamismenetluste väljatöötamise, vastuvõtmise või kohaldamisega.

8. PEATÜKK

TEENUSKAUBANDUS, INVESTEERINGUTE LIBERALISEERIMINE JA E-KAUBANDUS

A JAGU

Üldsätted

ARTIKKEL 8.1

Kohaldamisala

1. Kinnitades veel kord oma asjakohaseid WTO asutamislepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi, näevad lepinguosaliselised käesolevaga ette korra, mis on vajalik, et järk-järgult vastastikku liberaliseerida teenuskaubandust ja investeringuid ning teha koostööd e-kaubanduse valdkonnas.

2. Käesoleva peatüki kohaldamiseks kinnitavad lepinguosalisel oma õigust võtta oma territooriumil vastu reguleerivaid meetmeid, mida on vaja selleks, et saavutada sellised õiguspärase poliitikaeesmärgid nagu rahvatervise, ohutuse, keskkonna ja avaliku kõlbluse kaitse, sotsiaal- ja tarbijakaitse ning kultuurilise mitmekesisuse edendamine ja kaitse.
3. Käesolevat peatükki ei kohaldata selliste meetmete suhtes, mis mõjutavad ühe lepinguosalise füüsilisi isikuid, kes püüavad pääseda teise lepinguosalise tööturule, ega rahvuse või kodakondsuse ning alalise elu- või töökohaga seotud meetmete suhtes.
4. Käesolev peatükk ei takista lepinguosalist rakendamast meetmeid, millega reguleeritakse füüsiliste isikute sisenemist tema territooriumile või nende ajutist viibimist tema territooriumil, kaasa arvatud meetmed, mis on vajalikud tema piiride puutumatus kaitseks ja füüsiliste isikute korralduseks piiriületuseks, tingimusel et neid meetmeid ei rakendata viisil, mis muudaks olematuks või vähendaks kasu, mida teine lepinguosaline saab käesoleva peatüki tingimuste alusel. Ainuüksi asjaolu, et mõne riigi füüsilistelt isikutelt nõutakse viisat ja teiste riikide füüsilistelt isikutelt seda ei nõuta, ei tohi pidada käesolevast peatükist tuleneva kasu olematuks muutmiseks või vähendamiseks.

ARTIKKEL 8.2

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „õhusõidukite remondi- ja hooldustööd, mille ajaks õhusõiduk liiklusest kõrvaldatakse“ – toimingud, mida tehakse liiklusest kõrvaldatud lennuki või selle osaga ja mis ei hõlma nn liinihooldust;
- b) „arvutipõhise ettetellimissüsteemi teenused“ – arvutipõhise andmetöötlussüsteemi teenused, mis sisaldavad teavet lennuettevõtjate sõiduplaanide, pakkumiste, hindade ja hinnaeeskirjade kohta ning mille kaudu saab pileteid ette tellida ja väljastada;
- c) „hõlmatud ettevõtte“ – ühe lepinguosalise territooriumil asuv ettevõtte, mis on asutatud kooskõlas punktiga i otseselt või kaudselt teise lepinguosalise ettevõtja poolt ja mis on käesoleva lepingu jõustumiskuupäeval olemas või asutatakse pärast seda kuupäeva kooskõlas kohaldatava õigusega;

- d) „piiriülene teenuskaubandus“ – teenuste osutamine:
- i) ühe lepinguosalise territooriumilt teise lepinguosalise territooriumile või
 - ii) ühe lepinguosalise territooriumil teise lepinguosalise teenusetaarbijale;
- e) „otsesed maksud“ – hõlmavad kõiki makse kogusissetulekult, kogukapitalilt või sissetuleku või kapitali osadelt, kaasa arvatud makse vara võõrandamise tuludelt, makse kinnisvaralt, pärandustelt ja kingitustelt, samuti makse ettevõtete makstud töötasude ja palkade kogusumma pealt, aga ka makse kapitali kallinemise pealt;
- f) „majandustegevus“ – iga tööstuslik, kaubanduslik, vabakutseline ja käsitöönduslik teenus või tegevus, mis ei hõlma teenuste osutamist või tegevust valitsuse funktsioonide täitmisel;
- g) „ettevõte“ – juriidiline isik või harukontor või esindus;
- h) „lepinguosalise ettevõtja“ – ühe lepinguosalise füüsiline või juriidiline isik, kes püüab asutada, asutab või on asutanud kooskõlas punktiga i ettevõtte teise lepinguosalise territooriumil;

- i) „asutamine“ – füüsilise isiku loomine või omandamine, sh kapitaliosaluse teel, või harukontori või esinduse loomine kas Euroopa Liidus või Jaapanis püsivate majandussidemete sisseseadmise või säilitamise eesmärgil¹;
- j) „olemasolev“ – käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval kehtiv;
- k) „maapealne teenindus“ – järgmiste teenuste osutamine lennujaamas tasu eest või lepingu alusel: lennuettevõtja esindamine, juhtimine ja järelevalve; reisijate teenindamine; pagasikäitlus; seisuplatsiteenused; toitlustamine, v.a toidu valmistamine; lennukauba ja -posti käitlemine; õhusõiduki tankimine; õhusõiduki hooldus ja puhastamine; maapealne transport; ning lennutegevus, meeskonna juhtimine ja lendude planeerimine. Maapealse teeninduse hulka ei kuulu: omateenindus; julgestus; liinihooldus; õhusõiduki remont ja hooldus või sellise olulise tsentraliseeritud lennujaamataristu käitamine või haldamine nagu jäätõrjeseadmed, kütuse jaotussüsteemid, pagasikäitlemissüsteemid ja lennujaamasisesed kinnistranspordisüsteemid;
- l) „juriidiline isik“ – kohaldatava õiguse alusel nõuetekohaselt kas kasumi saamiseks või muuks otstarbeks asutatud või muul viisil korraldatud ning kas era- või riigi omandis olev õigussubjekt, sealhulgas aktsiaselts, usaldusühing, täisühing, ühisettevõtte, ainuomandis ettevõtte või ühistu;

¹ Lepinguosalisel on kokku leppinud, et kui laienemine toimub hõlmatud ettevõtte poolt asutamise vormis, kuulub see asutamise määratluse alla.

m) juriidiline isik on:

- i) ühe lepinguosalise füüsiliste või juriidiliste isikute omanduses, kui selle füüsilised või juriidilised isikud omavad üle 50 % kõnealuse isiku omakapitalist ja
- ii) ühe lepinguosalise füüsiliste või juriidiliste isikute kontrolli all, kui sellistel isikutel on õigus nimetada suurem osa tema juhtkonnast või juhtida muul õiguspärasel viisil tema tegevust;

n) „lepinguosalise juriidiline isik“ –

- i) Euroopa Liidu puhul Euroopa Liidu või ühe tema liikmesriigi õigusnormide kohaselt moodustatud või organiseeritud ning Euroopa Liidu territooriumil olulise äritegevusega¹ tegelev juriidiline isik ja

¹ Vastavalt WTO-le saadetud teatisele Euroopa Ühenduse asutamislepingu kohta (WT/REG39/1) on „toimiv ja alaline seos“ Euroopa Liidu liikmesriigi majandusega, nagu see on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklis 54, Euroopa Liidu arusaama järgi samaväärne „olulise äritegevuse“ mõistega.

- ii) Jaapani korral Jaapani õigusnormide kohaselt moodustatud või organiseeritud ning Jaapani territooriumil olulise äritegevusega tegelev juriidiline isik;

olenemata alapunktidest i ja ii kohaldatakse käesolevat peatükki ka laevandusettevõtjate suhtes, kes on asutatud väljaspool Euroopa Liitu või Jaapanit ja kes on vastavalt kas Euroopa Liidu liikmesriigi või Jaapani kodanike kontrolli all, kui nende laevad on registreeritud vastavalt Euroopa Liidu liikmesriigi või Jaapani asjakohastele õigusaktidele ja sõidavad selle Euroopa Liidu liikmesriigi või Jaapani lipu all;

- o) „lepinguosalise meetmed“ – kehtestatavad või säilitatavad meetmed, mille võtja on:

- i) keskvalitsus, piirkondlikud või kohalikud omavalitsused või ametiasutused ja
- ii) valitsusvälised asutused keskvalitsuse, piirkondliku või kohaliku omavalitsuse või nende tasandite ametiasutuste delegeeritud ülesannete täitmisel;

- p) „tegevus“ – ettevõtte juhtimine, majandamine, käigushoidmine, kasutamise, sellest kasu saamine ja selle müük või muu ettevõtte käsutamise vorm;

- q) „õhutransporditeenuste müük ja turustamine“ – asjaomaste lennuettevõtjate võimalus vabalt müüa ja turustada oma õhutransporditeenuseid, sealhulgas turunduse kõik aspektid, nagu turu-uuringud, reklaam ja turustamine; kõnealune tegevus ei hõlma õhutransporditeenuste hinnakujundust ega kohaldatavaid tingimusi;
- r) „teenused“ – kõikide sektorite kõik teenused, välja arvatud teenused, mida osutatakse valitsuse ülesannete täitmisel;
- s) „teenuste osutamine või tegevus valitsuse ülesannete täitmisel“ – teenused ja tegevus, mida ei teostata kaubanduslikel alustel ega konkureerides ühe või mitme ettevõtjaga;
- t) „teenuseosutaja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes pakub või osutab teenust, ja
- u) „lepinguosalise teenuseosutaja“ – lepinguosalise füüsiline või juriidiline isik, kes pakub või osutab teenust.

ARTIKKEL 8.3

Üldised erandid

1. B jao kohaldamisel lisatakse GATT 1994 XX artikkel käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks¹.
2. Vastavalt nõudele, et selliseid meetmeid ei rakendataks viisil, mis võib tekitada meelevaldset või põhjendamatut diskrimineerimist nende maade vahel, kus valitsevad sarnased tingimused, või asutamise või teenuskaubanduse varjatud piirangut, ei tõlgendata ühtki B–F jao sätet nii, et see takistaks lepinguosalisel vastu võtta või rakendada meetmeid, mis on:
 - a) vajalikud riikliku julgeoleku ja kõlbluse kaitseks ning avaliku korra tagamiseks²;

¹ Lepinguosalisel on kokku leppinud, et GATT 1994 XX artikli punktis b nimetatud meetmed hõlmavad keskkonnametmeid, mis on vajalikud inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitseks. Lepinguosalisel on kokku leppinud, et GATT 1994 XX artikli punkti g kohaldatakse meetmete suhtes, mida võetakse taastumatute elus ja eluta loodusvarade kaitseks.

² Avaliku julgeoleku ja avaliku korra erandeid võib kohaldada üksnes juhul, kui esineb tõeline ja piisavalt tõsine oht, mis kahjustab mõnd ühiskonna põhihuvi.

- b) vajalikud inimeste, loomade või taimede elu või tervise kaitseks¹;
- c) vajalikud selleks, et tagada kooskõla õigusnormidega, mis ei ole vastuolus käesoleva peatükiga, sealhulgas sellistega, milles käsitletakse:
 - i) kelmuste ja pettuste takistamist ning lepingu rikkumise tagajärgede menetlemist;
 - ii) isikute eraelu kaitset seoses isikuandmete töötlemise ja levitamisega ning isiklike andmetike ja kontode konfidentsiaalsuse kaitset või
 - iii) ohutust, või

¹ Lepinguosalised on kokku leppinud, et punktis b nimetatud meetmed hõlmavad keskkonnameetmeid, mis on vajalikud inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitseks.

- d) vastuolus artikli 8.8 lõikega 1 ja artikli 8.16 lõikega 1, tingimusel et erineva kohtlemise eesmärk on tagada teise lepinguosalise majandustegevuse, ettevõtjate, teenuste või teenuseosutajatega seotud otseste maksude õiglane või tulemuslik¹ määramine või kogumine.

¹ Meetmete hulka, mille eesmärk on tagada otseste maksude õiglane ja tõhus määramine või kogumine, kuuluvad lepinguosalise maksusüsteemi raames võetud meetmed:

- a) mida kohaldatakse mitteresidentidest ettevõtjate ja teenuseosutajate suhtes, võttes arvesse asjaolu, et mitteresidentide maksukohustus määratakse kindlaks lepinguosalise territooriumilt pärinevate või sellel paiknevate maksustatavate objektide alusel;
- b) mida kohaldatakse mitteresidentide suhtes, et tagada maksude kehtestamine või kogumine lepinguosalise territooriumil;
- c) mida kohaldatakse mitteresidentide või residentide suhtes, et takistada maksude vältimist või nendest kõrvalehoidumist, sealhulgas maksukuulekusmeetmed;
- d) mida kohaldatakse teise lepinguosalise territooriumil või territooriumilt osutatavate teenuste tarbijate suhtes, et tagada seoses selliste tarbijatega lepinguosalise territooriumil paiknevatest allikatest tulenevate maksude määramine või kogumine;
- e) millega eristatakse teistest ettevõtjatest ja teenuseosutajatest need, kelle suhtes kehtivad üleilmselt maksustatavatelt objektidelt kogutavad maksud, võttes arvesse asjaolu, et nende asjaomased maksubaasid on erinevad, või
- f) millega määratakse, eraldatakse või jaotatakse residentide või kohalike filiaalide või omavahel seotud isikute või ühe ja sama isiku eri filiaalide vahel tulu, kasumit, kahju või mahaarvamisi või laene, et kaitsta lepinguosalise maksubaasi.

Lõike 2 punktis d, sh käesolevas joonealuses märkuses kasutatud maksualased terminid või mõisted määratakse kindlaks kõnealust meedet rakendava lepinguosalise õigusaktides sätestatud maksualaste määratluste ja mõistete või nendega võrdväärsete või samalaadsete määratluste ja mõistete järgi.

ARTIKKEL 8.4

Teenuskaubanduse, investeeringute liberaliseerimise ja e-kaubanduse komitee

1. Artikli 22.3 alusel loodud teenuskaubanduse, investeeringute liberaliseerimise ja e-kaubanduse komitee (käesolevas peatükis edaspidi „komitee“) vastutab käesoleva peatüki rakendamise ja toimimise eest.
2. Komiteel on järgmised ülesanded:
 - a) käesoleva peatüki rakendamise ja toimimise ja 8-B lisa I–IV lisas kummagi lepinguosalise loendites sätestatud mittevastavate meetmete läbivaatamine ja järelevalve;
 - b) teabe vahetamine kõikides käesoleva peatükiga seotud küsimustes;
 - c) käesoleva peatüki võimalike paranduste kaalumine;
 - d) kõigi selliste käesoleva peatükiga seotud küsimuste arutamine, milles lepinguosaliste esindajad võivad omavahel kokku leppida, ja
 - e) muude selliste ülesannete täitmine, mida ühiskomitee talle artikli 22.1 lõike 5 punkti b kohaselt delegeerida võib.

3. Komiteesse kuuluvad lepinguosaliste esindajad, sh lahendamist vajavate küsimuste eest vastutavate ministeeriumide või asutuste ametnikud. Komitee võib kutsuda osalema muude asjaomaste üksuste kui lepinguosaliste valitsuste esindajaid, kellel on lahendamist vajavate küsimuste kohta eriteadmisi.

ARTIKKEL 8.5

Läbivaatamine

1. Lepinguosaline püüab vajaduse korral vähendada 8-B lisa I–IV lisas enda loendites sätestatud mittevastavaid meetmeid või need kaotada.
2. Silmas pidades käesoleva peatüki sätetesse võimalike paranduste tegemist ja vastavalt oma rahvusvahelistest lepingutest tulenevatele kohustustele vaatavad lepinguosaliselised kooskõlas artikliga 23.1 läbi oma teenuskaubanduse, investeeringute liberaliseerimise, e-kaubanduse ja investeerimiskeskonnaga seotud õigusraamistiku, sh käesoleva lepingu.

B JAGU

Investeeringute liberaliseerimine

ARTIKKEL 8.6

Kohaldamisala

1. Käesolevat jagu kohaldatakse meetmete suhtes, mida lepinguosaline on võtnud seoses majandustegevuse alustamise või korraldamisega:
 - a) teise lepinguosalise ettevõtjate poolt;
 - b) hõlmatud ettevõtete poolt ja
 - c) artikli 8.11 kohaldamisel iga meetmeid kehtestava või säilitava lepinguosalise territooriumil asuva ettevõtte poolt.

2. Käesolevat jagu ei kohaldata järgmise suhtes:
- a) merekabotaaž¹;
 - b) lennuteenused või lennuteenustega seotud tugiteenused,² välja arvatud:
 - i) õhusõidukite remondi- ja hooldusteenused, mille ajaks õhusõiduk liiklusest kõrvaldatakse;

¹ Ilma et see piiraks sellise tegevuse ulatust, mida võib asjakohaste riigi õigusaktide kohaselt käsitada kabotaažina, hõlmab käesoleva jao kohane riigisisene merekabotaaž Euroopa Liidu puhul reisijate või kauba vedu ühest Euroopa Liidu liikmesriigis asuvast sadamast või kohast teise samas Euroopa Liidu liikmesriigis asuvasse sadamasse või kohta, k.a tema mandrilaval, nagu on sätestatud ÜRO mereõiguse konventsioonis, ning ühest ja samast Euroopa Liidu liikmesriigis asuvast sadamast või kohast algavat ja seal lõppevat liiklust.

² Suurema kindluse huvides ei kohaldata käesolevat jagu teenuse suhtes, mille osutamiseks kasutatakse õhusõidukit, mille peamine eesmärk ei ole kauba- või reisijatevedu (nt tulekustutuslennu treening, ekskursioon, pritsimine, seire, kaardistamine, fotografeerimine, langevarjuhüpped, purilennukite pukseerimine, helikopterite kasutamine raie- ja ehitustöödel jm õhus osutatavad põllumajandus-, tööstus- ja kontrolliteenused).

- ii) õhutransporditeenuste teenuste müük ja turustamine;
 - iii) arvutipõhise ettetellimissüsteemi (CRS) teenused ja
 - iv) maapealne teenindus ning
- c) audiovisuaalteenused.

ARTIKKEL 8.7

Turulepääs

Seoses teise lepinguosalise ettevõtja turulepääsuga asutamise või tegevuse kaudu ei säilita ega kehtesta lepinguosaline oma territooriumi osasid või kogu oma territooriumi hõlmavaid meetmeid,

- a) millega piiratakse¹:
- i) ettevõtete arvu kas arvuliste kvootide, monopolide, ainuõiguste või majandusvajaduste testi nõude näol;

¹ Punkti a alapunktid i–iii ei hõlma meetmeid, mis on võetud põllumajandustoote tootmise piiramiseks.

- ii) tehingute või vara üldväärtust arvuliste kvootide või majandusvajaduste testi nõudega;
 - iii) tehingute koguarvu või üldmahtu, väljendatuna kinnitatud arvuliste ühikutena kvootides või majandusvajaduste testi nõudena;
 - iv) väliskapitali osalust, väljendatuna kas välisaktsiaosaluse maksimaalse protsendimäärana või üksiku välisinvesteeringu või kokkuarvestatud välisinvesteeringute kogusummana, või
 - v) selliste füüsiliste isikute koguarvu, keda võib rakendada teatavas sektoris või keda ettevõtte võib rakendada ja kes on vajalikud ning otseselt seotud konkreetse majandustegevusega, arvuliste kvootide või majandusvajaduste testi nõudega, või
- b) millega piiratakse või nõutakse konkreetseid juriidilise üksuse või ühissettevõtte vorme, mille kaudu teise lepinguosalise ettevõtja võib tegeleda majandustegevusega.

ARTIKKEL 8.8

Võrdne kohtlemine

1. Lepinguosaline tagab teise lepinguosalise ettevõtjatele ja hõlmatud ettevõtetele oma territooriumil asutamisega seoses kohtlemise, mis ei ole vähem soodus kui kohtlemine, mis saab tema poolt samasuguses olukorras osaks tema enda ettevõtjatele ja nende ettevõtetele.
2. Lepinguosaline tagab teise lepinguosalise ettevõtjatele ja hõlmatud ettevõtetele oma territooriumil tegutsemiseks kohtlemise, mis ei ole vähem soodus kui kohtlemine, mis saab tema poolt samasuguses olukorras osaks tema enda ettevõtjatele ja nende ettevõtetele.
3. Suurema kindluse huvides ei tõlgendata lõikeid 1 ja 2 nii, et see takistaks lepinguosalisel näha ette hõlmatud ettevõttega seotud statistilisi formaalsusi või nõudeid teabe kohta, eeldusel et kõnealusel lepinguosalisel ei ole nende formaalsuste või nõuete abil võimalik kõrvale hoida oma käesoleva artikli kohastest kohustustest.

ARTIKKEL 8.9

Enamsoodustusrežiim

1. Lepinguosaline tagab teise lepinguosalise ettevõtjatele ja hõlmatud ettevõtetele oma territooriumil asutamisega seoses kohtlemise, mis ei ole vähem soodus kui kohtlemine, mis saab tema poolt samasuguses olukorras osaks mõne kolmanda riigi ettevõtjatele ja nende ettevõtetele.
2. Lepinguosaline tagab teise lepinguosalise ettevõtjatele ja hõlmatud ettevõtetele oma territooriumil tegutsemiseks kohtlemise, mis ei ole vähem soodus kui kohtlemine, mis saab tema poolt samasuguses olukorras osaks mõne kolmanda riigi ettevõtjatele ja nende ettevõtetele.
3. Lõikeid 1 ja 2 ei tõlgendata nii, et lepinguosaline on kohustatud teise lepinguosalise ettevõtjatele ja hõlmatud ettevõtetele laiendama eeliseid seoses mis tahes kohtlemisega, mis tuleneb järgmisest:
 - a) rahvusvaheline leping topeltmaksustamise vältimiseks või muu täielikult või peamiselt maksustamisega seotud rahvusvaheline leping või kokkulepe või
 - b) olemasolevad või tulevased meetmed, millega nähakse ette kvalifikatsioonide, litsentside ja ettevaatusmeetmete tunnustamine vastavalt GATSi VII artiklile või selle finantsteenuseid käsitleva lisa punktile 3.

4. Suurema kindluse huvides ei hõlma lõigetes 1 ja 2 nimetatud kohtlemine investori ja riigi vaidluste lahendamise korda, mis on sätestatud muudes rahvusvahelistes lepingutes.

5. Lepinguosalise ja mõne kolmanda riigi vahel sõlmitud muude rahvusvaheliste lepingute¹ olulised sätted ei kujuta endast iseenesest käesoleva artikli kohast kohtlemist. Suurema kindluse huvides võib ühe lepinguosalise tegevus või tegevusetus seoses nende sätetega kujutada endast kohtlemist² ja põhjustada seega käesoleva artikli rikkumist sellisel määral, et rikkumist saab tõendada ka muu kui ainult nimetatud sätete alusel.

¹ Suurema kindluse huvides ei too pelgalt kõnealuste sätete ülevõtmine siseriiklikku õigusesse endaga kaasa nende liigitamist rahvusvahelise õiguse säteteks ja seega nende kuulumist käesoleva lõike alla.

² Suurema kindluse huvides on teise lepinguosalise ettevõtjatel või hõlmatud ettevõtetel õigus sellisele kohtlemisele ka siis, kui võrdlemise ajal puudusid kolmanda riigi ettevõtjate asutatud ettevõtted.

ARTIKKEL 8.10

Kõrgem juhtkond ja juhatus

Lepinguosaline ei tohi nõuda, et hõlmatud ettevõtte nimetaks kõrgema ja keskastme juhtidena ning juhatuse liikmetena ametisse teatava kindla kodakondsusega isikuid.

ARTIKKEL 8.11

Tulemuslikkusnõuete keelamine

1. Seoses mis tahes ettevõtte asutamise või tegevusega oma territooriumil ei kehtesta lepinguosaline ega pööra täitmisele ühtki järgmist nõuet ega pööra täitmisele ühtki kohustust või kokkulepet, mille eesmärk on¹:

a) eksportida kaupu või teenuseid teataval tasemel või teatava protsendimäära ulatuses;

¹ Suurema kindluse huvides ei tohi lõikes 2 osutatud eelise saamise või jätkuva saamise tingimus kujutada endast lõike 1 kohast nõuet või kohustust või kokkulepet.

- b) saavutada omamaise sisu teatud tase või protsendimäär;
- c) osta ja kasutada oma territooriumil toodetud kaupa või osutatud teenust või anda eelis sellisele kaubale või teenusele või osta kaupa või teenust oma territooriumil asuvatelt füüsilistelt või juriidilistelt isikutelt või mis tahes muudelt üksustelt;
- d) siduda mingil moel impordi maht või väärtus ekspordi mahu või väärtusega või sellise ettevõttega seotud välisvaluuta sissevoolu summaga;
- e) piirata selliste kaupade või teenuste müüki oma territooriumil, mida selline ettevõtte toodab või osutab, sidudes müügi mingil moel oma ekspordi mahu või väärtusega või välisvaluuta sissevooluga;
- f) piirata eksporti või ekspordiks müümist;
- g) kanda tehnoloogia, tootmisprotsess või muu omandiõigusega kaitstud teave üle oma territooriumil asuvale füüsilisele või juriidilisele isikule või mis tahes muule üksusele;
- h) määrata sellise ettevõtte teatava piirkonna või maailmaturu peakorteri asukohaks oma territoorium;

- i) palgata kindel arv või protsent oma kodanikke;
- j) saavutada oma territooriumil teatav teadus- ja arendustegevuse tase või väärtus;
- k) tarnida üht või mitut ettevõtte toodetud kaupa või osutatud teenust ainult lepinguosalise territooriumilt konkreetsesse piirkonda või maailmaturule või
- l) kehtestada:
 - i) kindlaksmääratud tasemest madalam litsentsitasude määr või summa või
 - ii) litsentsilepingu tingimuse kindlaksmääratud kestus¹,

iga litsentsilepingu puhul, mis on olemas nõude esitamise või täitmisele pööramise või kohustuse või kokkuleppe täitmisele pööramise ajal, või iga tulevase litsentsilepingu puhul, mille ettevõtte ja füüsiline või juriidiline isik või mis tahes muu tema territooriumil asuv üksus on vabal tahtel sõlminud, kui nõue on esitatud või täitmisele pööratud või kohustus või kokkulepe on täitmisele pööratud viisil, mis kujutab endast kõnealuse litsentsilepingu otsest rikkumist lepinguosalise kohtuväliste valitsusfunktsioonide täitmisel².-

¹ Käesolevas alapunktis osutatud litsentsileping on iga tehnoloogia, tootmisprotsessi või muu omandiõigusega kaitstud teabe litsentsimist käsitlev leping.

² Suurema kindluse huvides ei kohaldata alapunkti 1 siis, kui litsentsileping on sõlmitud ettevõtte ja ühe lepinguosalise vahel.

2. Lepinguosaline ei sea seoses mis tahes ettevõtte asutamise või tegevusega oma territooriumil eelise saamise või jätkuva saamise tingimuseks ühegi järgmise nõude täitmist:

- a) saavutada omamaise sisu teatud tase või protsendimäär;
- b) osta ja kasutada oma territooriumil toodetud kaupa või anda eelis sellisele kaubale või osta kaupa oma territooriumil asuvatelt füüsilistelt või juriidilistelt isikutelt või muudelt üksustelt;
- c) siduda mingil moel impordi maht või väärtus ekspordi mahu või väärtusega või sellise ettevõttega seotud välisvaluuta sissevoolu summaga;
- d) piirata selliste kaupade või teenuste müüki oma territooriumil, mida selline ettevõtte toodab või osutab, sidudes sellise müügi mingil moel oma ekspordi mahu või väärtusega või välisvaluuta sissevooluga, või
- e) piirata eksporti või ekspordiks müümist.

3. Lõiget 2 ei tõlgendata nii, et see takistaks lepinguosalisel seoses mis tahes ettevõtte asutamise või tegevusega oma territooriumil seada eelise saamise või jätkuva saamise tingimuseks vastavust nõudele paigutada tootmine tema territooriumile, osutada tema territooriumil teenust, koolitada või kasutada töötajaid, ehitada või laiendada teatud rajatisi või viia läbi uurimis- ja arendustegevust.
4. Lõike 1 punkte a–c ning lõike 2 punkte a ja b ei kohaldata kauba või teenuse tingimustele vastavuse nõuete suhtes seoses ekspordi edendamise ja välisabi programmidega.
5. Lõike 1 punkte g ja l ei kohaldata, kui:
- a) nõude esitab või pöörab täitmisele või kohustuse või kokkuleppe pöörab täitmisele kohus, halduskohus või konkurentsiamet konkurentsioiguse rikkumise heastamiseks või
 - b) lepinguosaline lubab intellektuaalomandi õiguse kasutamist kooskõlas TRIPS-lepingu artikliga 31 või 31a või andmete või ärisaladuse alla kuuluva teabe avaldamist nõudvate meetmetega, mis kuuluvad TRIPS-lepingu artikli 39 lõike 3 kohaldamisalasse ja on sellega kooskõlas.

6. Lõike 1 punkti l ei kohaldata, kui nõude esitab või pöörab täitmisele või kohustuse või kokkuleppe pöörab täitmisele halduskohus lepinguosalise autoriõiguse normide alusel õiglase tasu maksmiseks.
7. Lõike 2 punkte a ja b ei kohaldata importiva lepinguosalise esitatud või rakendatud nõuete suhtes, mis on seotud soodustariifidele või sooduskvootidele kvalifitseerumiseks vajaliku kauba sisuga.
8. Käesolev artikkel ei piira lepinguosalise kohustusi, mis tulenevad WTO asutamislepingust.

ARTIKKEL 8.12

Nõuetele mittevastavad meetmed ja erandid

1. Artikleid 8.7–8.11 ei kohaldata järgmise suhtes:
 - a) mis tahes olemasolev mittevastav meede, mida lepinguosaline rakendab:
 - i) Euroopa Liidu puhul:
 - A) Euroopa Liidu tasandil, nagu on sätestatud tema loendis 8-B lisa I lisas;

- B) Euroopa Liidu liikmesriigi keskvalitsuse tasandil, nagu on sätestatud tema loendis 8-B lisa I lisas;
- C) Euroopa Liidu liikmesriigi piirkondliku valitsuse tasandil, nagu on sätestatud tema loendis 8-B lisa I lisas, või
- D) muu kui punktis C osutatud kohaliku omavalitsuse tasandil ja

ii) Jaapani puhul:

- A) keskvalitsuse tasandil, nagu on sätestatud tema loendis 8-B lisa I lisas;
- B) prefektuuri tasandil, nagu on sätestatud tema loendis 8-B lisa I lisas, või
- C) kohaliku omavalitsuse tasandil, v.a prefektuuri tasandil;

b) punktis a nimetatud mittevastava meetme jätkamine või kiire uuendamine või

- c) punktides a ja b nimetatud mittevastava meetme muutmine sel määral, et muudatus ei vähenda meetme vastavust artiklitele 8.7–8.11, nagu see oli olemas vahetult enne muutmist.
2. Artikleid 8.7–8.11 ei kohaldata ühegi lepinguosalise loendis 8-B lisa II lisas sätestatud meetme suhtes, mis on seotud sektorite, allsektorite või tegevustega.
3. Lepinguosaline ei nõua ühegi pärast käesoleva lepingu jõustumiskuupäeva vastu võetud ja tema loendiga 8-B lisa II lisas hõlmatud meetme korral teise lepinguosalise ettevõtjalt, et ta müüks või võõrandaks muul viisil kodakondsuse tõttu ettevõtte, mis oli olemas meetme või meetmete jõustumise ajal.
4. Artikleid 8.8 ja 8.9 ei kohaldata ühegi meetme suhtes, mis kujutab endast erandit või kõrvalekaldumist TRIPS-lepingu artiklist 3 või 4, mis on TRIPS-lepingu artiklites 3–5 sätestatud erijuhtudel ette nähtud.
5. Artikleid 8.7–8.11 ei kohaldata ühegi lepinguosalise meetme suhtes, mis on seotud riigihangetega.
6. Artikleid 8.7–8.10 ei kohaldata lepinguosaliste määratud subsiidiumite suhtes.

ARTIKKEL 8.13

Eeliste keelamine

Lepinguosaline võib keelduda andmast teise lepinguosalise juriidilisest isikust ettevõtjale ja tema hõlmatud ettevõttele käesoleva jao kohaseid eeliseid, kui see juriidiline isik on mõne kolmanda riigi füüsilise või juriidilise isiku omanduses või kontrolli all ja keelduv lepinguosaline võtab vastu või säilitab kolmanda riigi suhtes meetmed:

- a) mis on seotud rahvusvahelise rahu ja julgeoleku säilitamisega, sh inimõiguste kaitsega, ja
- b) millega keelatakse tehingud kõnealuse juriidilise isiku või tema ettevõttega või mida rikutaks või millest hiilitaks kõrvale, kui neile antaks käesolevas jaos sätestatud eelised.

C JAGU

Piiriülene teenuskaubandus

ARTIKKEL 8.14

Kohaldamisala

1. Käesolevat jagu kohaldatakse selliste lepinguosalise meetmete suhtes, mis mõjutavad teise lepinguosalise teenuseosutajate piiriülest teenuskaubandust. Need meetmed hõlmavad muu hulgas meetmeid, mis mõjutavad:
 - a) teenuse tootmist, levitamist, turustamist, müüki ja tarnimist;
 - b) teenuse ostmist või kasutamist või selle eest maksmist ja
 - c) ligipääsu seoses teenuse osutamisega üldiselt pakutavatele teenustele ja nende kasutamist.

2. Käesolevat jagu ei kohaldata järgmise suhtes:
- a) merekabotaaž¹;
 - b) lennuteenused või lennuteenustega seotud tugiteenused,² välja arvatud:
 - i) õhusõidukite remondi- ja hooldusteenused, mille ajaks õhusõiduk liiklusest kõrvaldatakse;

¹ Ilma et see piiraks sellise tegevuse ulatust, mida võib asjakohaste riigi õigusaktide kohaselt käsitada kabotaažina, hõlmab käesoleva jao kohane riigisisene merekabotaaž Euroopa Liidu puhul reisijate või kauba vedu ühest Euroopa Liidu liikmesriigis asuvast sadamast või kohast teise samas Euroopa Liidu liikmesriigis asuvasse sadamasse või kohta, k.a tema mandrilaval, nagu on sätestatud ÜRO mereõiguse konventsioonis, ning ühest ja samast Euroopa Liidu liikmesriigis asuvast sadamast või kohast algavat ja seal lõppevat liiklust.

² Suurema kindluse huvides ei kohaldata käesolevat jagu teenuse suhtes, mille osutamiseks kasutatakse õhusõidukit, mille peamine eesmärk ei ole kauba- või reisijatevedu (nt tulekustutuslennu treening, ekskursioon, pritsimine, seire, kaardistamine, fotografeerimine, langevarjuhüpped, purilennukite pukseerimine, helikopterite kasutamine raie- ja ehitustöödel jm õhus osutatavad põllumajandus-, tööstus- ja kontrolliteenused).

- ii) õhutransporditeenuste teenuste müük ja turustamine;
 - iii) arvutipõhise ettetellimissüsteemi (CRS) teenused ja
 - iv) maapealne teenindus;
- c) riigihanked;
 - d) audiovisuaalteenused ja
 - e) subsiidiumid, nagu need on määratletud ja sätestatud 12. peatükis.

ARTIKKEL 8.15

Turulepääs

Lepinguosaline ei säilita ega kehtesta oma territooriumi osades või kogu oma territooriumil meetmeid,

a) millega piiratakse:

- i) teenuseosutajate arvu kas arvuliste kvootide, monopolide, teenuse ainuosutajate või majandusvajaduste testi nõude näol¹;
- ii) teenustealaste tehingute või vara üldväärtust arvuliste kvootide või majandusvajaduste testi nõude näol või
- iii) teenustealaste tehingute koguarvu või teenuste üldmahtu, väljendatuna kinnitatud arvuliste ühikutena kvootides või majandusvajaduste testi nõude näol², või

¹ Punkti a alapunkt i hõlmab lepinguosalise meetmeid, millega teise lepinguosalise teenuseosutajalt nõutakse piiriülese teenuste osutamise tingimusena mis tahes vormis ettevõtte asutamist või säilitamist või elamist esimese lepinguosalise territooriumil.

² Punkti a alapunkt iii ei hõlma lepinguosalise meetmeid, mis piiravad teenuste osutamiseks vajalikke kulutusi.

- b) millega piiratakse või nõutakse konkreetseid juriidilise üksuse või ühissettevõtte vorme, mille kaudu teenuseosutaja võib teenust osutada.

ARTIKKEL 8.16

Võrdne kohtlemine

1. Lepinguosaline tagab teise lepinguosalise teenustele ja teenuseosutajatele vähemalt sama soodsa kohtlemise, nagu on tagatud tema enda sarnastele teenustele ja teenuseosutajatele.
2. Lepinguosaline võib täita lõike 1 nõude, võimaldades teise lepinguosalise teenustele ja teenuseosutajatele kas vormiliselt samasugust või vormiliselt teistsugust kohtlemist kui see, mida ta võimaldab omaenda samasugustele teenustele ja teenuseosutajatele.
3. Vormiliselt samasugust või vormiliselt erinevat kohtlemist peetakse ebasoodsamaks, kui see muudab konkurentsitingimused soodsamaks lepinguosalise enda teenustele või teenuseosutajatele võrreldes teise lepinguosalise samasuguste teenuste või teenuseosutajatega.
4. Ühtki käesoleva artikli sätet ei tõlgendata nii, et üks lepinguosaline oleks kohustatud hüvitama loomulikke ebasoodsaid konkurentsitingimusi, mis tulenevad sellest, et vastavad teenused või teenuseosutajad pärinevad välismaalt.

ARTIKKEL 8.17

Enamsoodustusrežiim

1. Lepinguosaline tagab teise lepinguosalise teenustele ja teenuseosutajatele vähemalt sama soodsa kohtlemise, nagu on tagatud kolmanda riigi samasugustele teenustele ja teenuseosutajatele.
2. Lõiget 1 ei tõlgendata nii, et lepinguosalisel oleks kohustus laiendada teise lepinguosalise teenustele ja teenusepakkujatele nende mis tahes kohtlemisel eeliseid, mis tulenevad järgmisest:
 - a) rahvusvaheline leping topeltmaksustamise vältimiseks või muu täielikult või peamiselt maksustamisega seotud rahvusvaheline leping või kokkulepe või
 - b) olemasolevad või tulevased meetmed, millega nähakse ette kvalifikatsioonide, litsentside ja ettevaatusmeetmete tunnustamine vastavalt GATSi VII artiklile või selle finantsteenuseid käsitleva lisa punktile 3.

ARTIKKEL 8.18

Mittevastavad meetmed

1. Artikleid 8.15–8.17 ei kohaldata järgmise suhtes:
 - a) mis tahes olemasolev mittevastav meede, mida lepinguosaline rakendab:
 - i) Euroopa Liidu puhul:
 - A) Euroopa Liidu tasandil, nagu on sätestatud tema loendis 8-B lisa I lisas;
 - B) Euroopa Liidu liikmesriigi keskvalitsuse tasandil, nagu on sätestatud tema loendis 8-B lisa I lisas;
 - C) Euroopa Liidu liikmesriigi piirkondliku valitsuse tasandil, nagu on sätestatud tema loendis 8-B lisa I lisas, või
 - D) muu kui punktis C osutatud kohaliku omavalitsuse tasandil ja

ii) Jaapani puhul:

- A) keskvalitsuse tasandil, nagu on sätestatud tema loendis 8-B lisa I lisas;
- B) prefektuuri tasandil, nagu on sätestatud tema loendis 8-B lisa I lisas, või
- C) kohaliku omavalitsuse tasandil, v.a prefektuuri tasandil;

- b) punktis a nimetatud mittevastava meetme jätkamine või kiire uuendamine või
- c) punktides a ja b nimetatud mittevastava meetme muutmine, tingimusel et muutmine ei vähenda meetme muutmiseelset vastavust artiklitele 8.15 ja 8.17.

2. Artikleid 8.15–8.17 ei kohaldata ühegi lepinguosalise 8-B lisa II lisas esitatud loendis sätestatud meetme suhtes, mis on seotud sektorite, allsektorite või tegevustega.

ARTIKKEL 8.19

Eeliste keelamine

Lepinguosaline võib keelduda andmast teise lepinguosalise juriidilisest isikust teenuseosutajale ja tema teenustele käesoleva jaos kohaseid eeliseid, kui see juriidiline isik on mõne kolmanda riigi füüsilise või juriidilise isiku omanduses või kontrolli all ja keelduv lepinguosaline võtab vastu või säilitab kolmanda riigi suhtes meetmed:

- a) mis on seotud rahvusvahelise rahu ja julgeoleku säilitamisega, sh inimõiguste kaitsega, ning
- b) millega keelatakse tehingud teenuseosutajaga, või mida rikutaks või millest hiilitaks kõrvale, kui teenuseosutajale või tema teenustele antaks käesolevas jaos sätestatud eelised.

D JAGU

Füüsiliste isikute sisenemine lepinguosalise territooriumile ja seal ajutiselt viibimine

ARTIKKEL 8.20

Üldsätted ja reguleerimisala

1. Käesolevas jaos kajastatakse lepinguosaliste vahelisi tugevdatud kaubandussuhteid, aga ka lepinguosaliste tahet hõlbustada füüsiliste isikute sisenemist teineteise territooriumile ja ajutist seal viibimist ärilisel eesmärgil ning tagada protsessi läbipaistvus.
2. Käesolevat jagu kohaldatakse lepinguosalise meetmete suhtes, mis mõjutavad nende teise lepinguosalise füüsiliste isikute sisenemist lepinguosalise territooriumile, kes on seoses ettevõtte asutamisega ärivisiidil olevad isikud, äriühingusiseselt üleviidavad isikud, investorid, lepingulised teenuseosutajad, sõltumatud spetsialistid ja lühiajalisel ärivisiidil olevad isikud, ning meetmete suhtes, mis mõjutavad nende äritegevust ajutise viibimise ajal esimesena nimetatud lepinguosalise territooriumil.
3. Niivõrd, kuivõrd käesoleva jao kohaseid kohustusi ei võeta, kohaldatakse endiselt kõiki muid lepinguosaliste õigusaktides kehtestatud sisenemise ja ajutise viibimisega seotud nõudeid, sealhulgas õigusnorme, mis käsitlevad viibimise kestust.

4. Olenemata käesoleva jao sätetest kohaldatakse jätkuvalt kõiki lepinguosaliste õigusaktides kehtestatud tööhõive- ja sotsiaalkindlustusmeetmetega seotud nõudeid, sealhulgas miinimumpalka ja palgaalaseid kollektiivlepinguid käsitlevaid õigusnorme.

5. Kohustusi, mis on seotud füüsiliste isikute sisenemise ja ajutise viibimisega ärilisel eesmärgil, ei kohaldata juhul, kui sisenemise ja ajutise viibimise eesmärk või tagajärg on sekkumine tööturu osapoolte vaidlusesse või läbirääkimistesse või sellise vaidluse või selliste läbirääkimiste tulemuse mõjutamine muul moel või sekkumine sellises vaidluses või sellistes läbirääkimistes osalevate füüsiliste isikute töölevõtmisse.

ARTIKKEL 8.21

Mõisted

Käesolevas jaos kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „seoses ettevõtte asutamisega ärivisiidil olevad isikud“ – kõrgel ametikohal töötavad lepinguosalise füüsilised isikud, kes vastutavad ettevõtte asutamise eest, ei paku ega osuta teenuseid ega tegele majandustegevusega, mis ei ole vajalik ettevõtte asutamiseks, ning ei saa teise lepinguosalise territooriumil tasu;

b) „lepingulised teenuseosutajad“ –

- i) seoses Euroopa Liitu sisenemise ja seal ajutise viibimisega: füüsilised isikud, kes töötavad Jaapani juriidilise isiku heaks, kes ei ole personali töölerakendamise ja värbamise teenuseid pakkuv agentuur ega tegutse sellise agentuuri vahendusel, kellel ei ole Euroopa Liidu territooriumil asutatud ettevõtet ning kes on sõlminud heauskse lepingu Euroopa Liidu territooriumil asuvale lõpptarbijale selliste teenuste osutamiseks, mis eeldavad teenuslepingu täitmiseks tema töötajate ajutist viibimist Euroopa Liidus¹;
- ii) seoses Jaapanisse sisenemise ja seal ajutise viibimisega: Euroopa Liidu füüsilised isikud, kes töötavad Euroopa Liidu juriidilise isiku heaks, kes ei ole asutatud Jaapanis, tingimusel et täidetud on järgmised nõuded:
 - A) sõlmitud on teenusleping Jaapani juriidilise isiku ja sellise Euroopa Liidu juriidilise isiku vahel, kes ei ole asutatud Jaapanis;
 - B) Jaapani pädev immigratsiooniasutus teeb punktis A osutatud teenuslepinguga seoses kindlaks, et sõlmitud on tööleping Euroopa Liidu füüsilise isiku ja Jaapani juriidilise isiku vahel, ja

¹ Punkti b alapunktis i osutatud teenusleping peab vastama nende õigusnormide nõuetele, mida kohaldatakse lepingu täitmise kohas.

C) punktis A osutatud teenusleping ei kuulu personali töölerakendamise ja värbamise teenuslepingu (CPC872) kohaldamisalasse ja punktis B osutatud tööleping on kooskõlas Jaapani asjakohaste õigusnormidega;

c) „sõltumatud spetsialistid“ –

- i) seoses Euroopa Liitu sisenemise ja seal ajutise viibimisega: füüsilised isikud, kes tegelevad teenuste osutamisega ja on Jaapani territooriumil registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjatena, kellel ei ole Euroopa Liidu territooriumil asutatud ettevõtet ja kes on sõlminud heauskse lepingu (välja arvatud personali töölerakendamise ja värbamise teenuseid pakkuva agentuuri kaudu) Euroopa Liidu territooriumil asuvale lõpptarbijale selliste teenuste osutamiseks, mis eeldavad teenuslepingu täitmiseks tema ajutist viibimist Euroopa Liidus¹, ja
- ii) seoses Jaapanisse sisenemise ja seal ajutise viibimisega: Euroopa Liidu füüsilised isikud, kes oma ajutise Jaapanis viibimise ajal tegelevad Jaapani juriidilise isikuga sõlmitud personaalse lepingu alusel teenuste osutamisega;

¹ Punkti c alapunktis i osutatud teenusleping peab vastama nende õigusnormide nõuetele, mida kohaldatakse lepingu täitmise kohas.

d) „äriühingusiseselt üleviidavad isikud“ – füüsilised isikud, kes on olnud ühe lepinguosalise juriidilise isiku töötajad või partnerid vähemalt ühe aasta jooksul vahetult enne teise lepinguosalise territooriumile sisenemise ja seal ajutise viibimise avalduse esitamist ja kes viiakse ajutiselt üle teise lepinguosalise territooriumil asuvasse ettevõttesse, mis kuulub eelnevalt nimetatud juriidilise isikuga samasse gruppi (sh esindus, tütarettevõte, harukontor või emaettevõte), eeldusel et täidetud on järgmised tingimused:

i) asjaomane füüsiline isik peab kuuluma ühte allpool loetletud kategooriasse:

A) juhid: juhtival kohal töötavad isikud, kes peaaesjalikult suunavad ettevõtte juhtimist ja kelle tegevust jälgib või juhib peamiselt äriühingu juhatus või aktsionäride nõukogu või samalaadne organ; siia hulka kuuluvad vähemalt:

- 1) ettevõtet või selle osakonda juhtivad isikud;
- 2) teiste järelevalve-, kutse- või juhtimistegevusega seotud töötajate üle järelevalvet ja kontrolli teostavad isikud või
- 3) isikud, kellel on õigus isiklikult töötajaid tööle võtta ja töölt vabastada või anda soovitusi nende töölevõtmiseks, töölt vabastamiseks või muude tööjõumeetmete võtmiseks, või

- B) spetsialistid: isikud, kellel on ettevõtte tegevuse, uurimisseadmete, töövõtete, -
protsesside ja -korralduse või juhtimise seisukohast olulisi eriteadmisi, ja
- ii) Euroopa Liidu puhul võetakse alapunkti i alapunktis B osutatud teadmiste hindamisel
lisaks ettevõttespetsiifilistele teadmistele arvesse seda, kas füüsilisel isikul on selliseks
tööks või tegevuseks vajalikke erialaoskusi, mis eeldavad tehnilisi eriteadmisi,
sealhulgas kuulumine töötajate hulka, kelle erialal tegutsemiseks on nõutav luba, ja
- e) „investorid“ – füüsilised isikud, kes asutavad teise lepinguosalise territooriumil ettevõtte ning
arendavad või haldavad kõnealuse ettevõtte tegevust oma järelevalve- või täidesaatvate
volituste piires ning mille jaoks asjaomased isikud või asjaomased isikud palganud juriidiline
isik on eraldanud märkimisväärse koguse kapitali või on seda tegemas.

ARTIKKEL 8.22

Üldised kohustused

1. Lepinguosaline lubab teise lepinguosalise füüsilistel isikutel ärieesmärkidel oma territooriumile siseneda ja seal ajutiselt viibida kooskõlas käesoleva jao ning 8-B lisa III ja IV lisaga, eeldusel et need isikud vastavad esimesena nimetatud lepinguosalise territooriumil sisenemise ja ajutise viibimise suhtes kohaldatavatele immigratsiooni reguleerivatele õigusaktidele.
2. Lepinguosaline kohaldab oma käesoleva jao sätetega seotud meetmeid kooskõlas artikli 8.20 lõikes 1 sätestatud lepinguosaliste tahtega ning ta kohaldab neid meetmeid eeskätt nii, et vältida käesoleva lepingu kohase kaupade või teenustega kauplemise, asutamise või tegevuse põhjendamatut vähendamist või edasilükkamist.
3. Mõlema lepinguosalise poolt võetud meetmed, mille eesmärk on hõlbustada ja kiirendada teise lepinguosalise füüsiliste isikute ärilisel eesmärgil sisenemise või ajutise viibimisega seotud menetlusi, peavad olema kooskõlas 8-C lisaga.

ARTIKKEL 8.23

Läbipaistvus

1. Lepinguosaline teeb üldsusele kättesaadavaks artikli 8.20 lõikes 2 osutatud teabe teise lepinguosalise füüsiliste isikute sisenemise ja ajutise viibimise kohta.
2. Lõikes 1 osutatud teave sisaldab vajaduse korral järgmisi andmeid:
 - a) sisenemise ja ajutise viibimisega seotud viisa, loa või mõne muu samalaadse dokumendi kategooria;
 - b) nõutavad dokumendid ja täidetavad tingimused;
 - c) taotluse esitamise viis ja võimalused, kuidas seda saab esitada, nt konsulaadis või internetis;
 - d) taotluse esitamise lõivud ja taotluse menetlemiseks orienteeruvalt kuluv aeg;
 - e) iga punktis a kirjeldatud loaliigi kohane maksimaalne viibimisaeg;

- f) kõigi võimalike pikendamiste või uuendamiste tingimused;
- g) kaasasolevate ülalpeetavatega seotud eeskirjad;
- h) olemasolevad läbivaatamis- või kaebemenetlused ja
- i) asjakohased üldkohaldatavad õigusnormid füüsiliste isikute sisenemise ja ajutise viibimise kohta.

3. Seoses lõigetes 1 ja 2 osutatud teabega püüab lepinguosaline viivitamata teavitada teist lepinguosalist mis tahes uute nõuete ja menetluste kehtestamisest või muudatustest nõuetes ja menetlustes, mis mõjutavad esimesena nimetatud lepinguosalise territooriumile sisenemiseks, seal ajutiseks viibimiseks ja vajaduse korral töötamiseks antud loa tulemuslikku kohaldamist.

ARTIKKEL 8.24

Kohustused muudes valdkondades

1. Käesoleva lepinguga ei kehtestata lepinguosalisele mingeid kohustusi seoses lepinguosalise sisserändemeetmetega, välja arvatud juhul, kui see on eraldi sätestatud käesolevas jaos.

2. Piiramata mis tahes otsust lubada ühe lepinguosalise füüsilistel isikutel ajutiselt siseneda teise lepinguosalise territooriumile käesoleva jao tingimustel, sealhulgas sellise loa alusel ette nähtud viibimise kestust, inkorporeeritakse:

a) artiklite 8.7–8.11 kohustused

i) artikli 8.6 ja

ii) artikli 8.12 kohaselt, niivõrd, kuivõrd meede mõjutab teise lepinguosalise territooriumil ärilisel eesmärgil viibivate füüsiliste isikute kohtlemist,

käesolevasse jakku ja muudetakse selle osaks ning neid kohaldatakse meetmete suhtes, mis mõjutavad selliste teise lepinguosalise territooriumil ärilisel eesmärgil viibivate füüsiliste isikute kohtlemist, kes kuuluvad seoses ettevõtte asutamisega ärivisiidil olevate isikute, äriühingusiseselt üleviidavate isikute ja investorite kategooriasse, nagu need on määratletud artiklis 8.21;-

b) artiklite 8.15 ja 8.16 kohustused

i) artikli 8.14 ja

ii) artikli 8.18 kohaselt, niivõrd, kuivõrd meede mõjutab teise lepinguosalise territooriumil ärilisel eesmärgil viibivate füüsiliste isikute kohtlemist,

käesolevasse jakku ja muudetakse selle osaks ning neid kohaldatakse meetmete suhtes, mis mõjutavad selliste teise lepinguosalise territooriumil ärilisel eesmärgil viibivate füüsiliste isikute kohtlemist, kes kuuluvad järgmistesse kategooriatesse:

i) lepingulised teenuseosutajad ja sõltumatud spetsialistid, nagu need on määratletud artiklis 8.21 kõikide 8-B lisa IV lisas loetletud sektorite puhul, ja

ii) artiklis 8.27 osutatud lühiajalisel ärivisiidil olevad isikud kooskõlas 8-B lisa III lisaga ja

c) artikli 8.17 kohustused

i) artikli 8.14 ja

ii) artikli 8.18 kohaselt, niivõrd, kuivõrd meede mõjutab teise lepinguosalise territooriumil ärilisel eesmärgil viibivate füüsiliste isikute kohtlemist,

käesolevasse jakku ja muudetakse selle osaks ning neid kohaldatakse meetmete suhtes, mis mõjutavad selliste teise lepinguosalise territooriumil ärilisel eesmärgil viibivate füüsiliste isikute kohtlemist, kes kuuluvad järgmistesse kategooriatesse:

i) lepingulised teenuseosutajad ja sõltumatud spetsialistid, nagu need on määratletud artiklis 8.21, ja

ii) artiklis 8.27 osutatud lühiajalisel ärivisiidil olevad isikud.

3. Suurema kindluse huvides ei kohaldata lõikes 2 osutatud kohustusi meetmete suhtes, mis on seotud lepinguosalise või kolmanda riigi füüsilistele isikutele kõnealuse lepinguosalise territooriumile sisenemise loa andmisega.

ARTIKKEL 8.25

Seoses ettevõtte asutamisega ärivisiidil olevad isikud, äriühingusiseselt üleviidavad isikud ja investorid

1. Lepinguosaline annab sisenemise ja ajutise viibimise loa teise lepinguosalise isikutele, kes on seoses ettevõtte asutamisega ärivisiidil olevad isikud, äriühingusiseselt üleviidavad isikud ja investorid, kooskõlas 8-B lisa III lisaga.
2. Lepinguosaline ei kehtesta ega säilita oma territooriumi osades või kogu oma territooriumil konkreetses sektoris või allsektoris piiranguid lõike 1 kohaselt ajutiselt siseneda lubatud teise lepinguosalise füüsiliste isikute hulgale ei arvuliselt ega majandusvajaduste testi nõudena.

ARTIKKEL 8.26

Lepingulised teenuseosutajad ja sõltumatud spetsialistid

1. Lepinguosaline annab sisenemise ja ajutise viibimise loa teise lepinguosalise lepingulistele teenuseosutajatele ja sõltumatutele spetsialistidele kooskõlas 8-B lisa IV lisaga.

2. Lepinguosaline ei kehtesta ega säilita piiranguid riigi territooriumile ajutiselt siseneda lubatavate teise lepinguosalise lepinguliste teenuseosutajate ja sõltumatute spetsialistide hulgale ei arvuliselt ega majandusvajaduste testi nõudena, kui 8-B lisa IV lisas ei ole sätestatud teisiti.

ARTIKKEL 8.27

Lühiajalisel ärivisiidil olevad isikud

1. Lepinguosaline annab sisenemise ja ajutise viibimise loa teise lepinguosalise isikutele, kes on lühiajalisel ärivisiidil olevad isikud, kooskõlas 8-B lisa III lisaga ja järgmistel tingimustel:
 - a) lühiajalisel ärivisiidil olevad isikud ei tegele oma toodete müümise või teenuste osutamisega üldsusele;
 - b) lühiajalisel ärivisiidil olevad isikud ei saa enda nimel tasu selle lepinguosalise allikatest, kus nad ajutiselt viibivad, ja
 - c) lühiajalisel ärivisiidil olevad isikud ei tegele teenuse osutamisega lepingu raames, mille on sõlminud ühelt poolt juriidiline isik, kes ei ole asutatud selle lepinguosalise territooriumil, kus nad ajutiselt viibivad, ja teiselt poolt kõnealusel territooriumil asuv tarbija, välja arvatud 8-B lisa III lisas sätestatud juhul.

2. Kui 8-B lisa III lisas ei ole sätestatud teisiti, lubab lepinguosaline siseneda oma territooriumile lühiajalisel ärivisiidil olevatel isikutel, nõudmata tööloba või muud sarnase otstarbega eelneva heakskiidu menetlust.

ARTIKKEL 8.28

Kontaktpunktid

Kumbki lepinguosaline määrab käesoleva lepingu jõustumisel käesoleva jao tulemusliku rakendamise ja toimimisega tegeleva kontaktpunkti ja edastab teisele lepinguosalisele kontaktandmed, sh teabe asjaomaste ametnike kohta. Lepinguosalisel teavitavad teineteist viivitamatult kõikidest kõnealuste kontaktandmete muudatustest.

E JAGU

Õigusraamistik

1. ALAJAGU

Siseriiklikud õigusnormid

ARTIKKEL 8.29

Kohaldamisala ja mõisted

1. Käesolevat alajagu kohaldatakse lepinguosalise meetmete suhtes, mis on seotud litsentsimis- ja kvalifikatsiooninõuete ja -menetlustega ning tehniliste standarditega,¹ mis mõjutavad:

- a) piiriülest teenuskaubandust, nagu see on määratletud artikli 8.2 punktis d;
- b) asutamist, nagu see on määratletud artikli 8.2 punktis i, või tegevust, nagu see on määratletud artikli 8.2 punktis p, või

¹ Suurema kindluse huvides kohaldatakse käesolevat alajagu tehniliste standarditega seotud meetmete puhul ainult selliste meetmete suhtes, mis mõjutavad teenuskaubandust.

c) teenuse osutamist ühe lepinguosalise füüsilise isiku kaudu teise lepinguosalise territooriumil kooskõlas artikliga 8.24.

2. Käesolevat alajagu ei kohaldata litsentsimisnõuete ja -menetluste, kvalifikatsiooninõuete ja -menetluste ning tehniliste standardite suhtes:

a) vastavalt meetmele, mis ei vasta artiklile 8.7 või 8.8 ja millele on viidatud artikli 8.12 lõike 1 punktides a–c või mis ei vasta artiklile 8.15 või 8.16 ja millele on viidatud artikli 8.18 lõike 1 punktides a–c, või

b) vastavalt artikli 8.12 lõikes 2 või artikli 8.18 lõikes 2 osutatud meetmele.

3. Käesoleva alajao kohaldamisel tähendab pädev asutus kesk-, piirkondliku või kohaliku tasandi valitsusasutust või -organit või kesk-, piirkondliku või kohaliku tasandi valitsusasutuse või -organi poolt delegeeritud ülesandeid täitvat valitsusvälist organit, kellel on õigus teha otsuseid seoses loa andmisega teenuse osutamiseks, sealhulgas asutamise kaudu, või seoses loa andmisega ettevõtte asutamiseks muus majandusvaldkonnas kui teenused.

ARTIKKEL 8.30

Litsentsimise ja kvalifitseerimise tingimused

Lepinguosaliste litsentsimisnõuete ja -menetluste ning kvalifikatsiooninõuete ja -menetlustega seotud meetmed põhinevad järgmistel kriteeriumidel:

- a) selgus;
- b) objektiivsus;
- c) läbipaistvus;
- d) eelnev avalikustamine; ja
- e) kättesaadavus.

ARTIKKEL 8.31

Litsentsimis- ja kvalifikatsioonimenetlused

1. Litsentsimis- ja kvalifikatsioonimenetlused peavad olema selged, eelnevalt avalikustatud ning sellised, et oleks tagatud taotluste objektiivne ja erapooletu käsitlemine.
2. Litsentsimis- ja kvalifikatsioonimenetlused peavad olema võimalikult lihtsad ja ei tohi endast kujutada teenuse osutamise või muu majandustegevuse piirangut. Loatasu,¹ mida taotlejatel tuleb võib-olla seoses oma taotlusega maksta, peab olema mõistlik, läbipaistev ja ei tohi endast kujutada teenuse osutamise või muu majandustegevuse piirangut.
3. Pädeva asutuse poolt loa andmise protsessis kasutatud menetlused ja tehtud otsused on erapooletud kõigi taotlejate suhtes. Pädev asutus peaks tegema oma otsuse sõltumatult ja ei tohiks ta olla aruandekohustuslik ühegi isiku ees, kes osutab sellist teenust või tegeleb sellise majandustegevusega, mille jaoks luba nõutakse.

¹ Loatasud ei sisalda loodusvarade kasutamise tasu, enampakkumise, pakkumismenetluse ja muude mittediskrimineerivate kontsessiooni andmise viisidega seotud makseid ega kohustuslikke makseid universaalteenuse osutamise eest.

4. Kui olemas on konkreetne taotlusperiood, annab pädev asutus taotlejale mõistliku ajavahemiku taotluse esitamiseks. Pädev asutus alustab taotluse töötlemist asjatult viivitamata. Võimaluse korral peaks pädev asutus elektroonilisi taotlusi vastu võtma samadel autentsustingimustel kui paberkandjal taotlusi.
5. Pädev asutus lõpetab loataotluse menetlemise (sealhulgas lõpliku otsuse vastuvõtmine) mõistliku aja jooksul pärast täieliku taotluse esitamist. Lepinguosaline püüab kehtestada taotluse menetlemise orienteeruva tähtaja ja teeb selle pärast kehtestamist üldsusele kättesaadavaks.
6. Kui pädev asutus leiab, et taotlus ei ole täielik, teatab ta mõistliku tähtaja jooksul pärast taotluse saamist taotlejale, millist teavet tuleb veel esitada selleks, et taotluse saaks tunnistada täielikuks, ja annab võimaluse puudused kõrvaldada.
7. Pädev asutus peaks võimaluse korral aktsepteerima originaaldokumentide asemel kinnitatud koopiaid.

8. Kui pädev asutus lükkab taotluse tagasi, teavitab ta sellest taotlejat põhjendamatult viivitusega kirjalikult. Samuti teatab ta taotleja nõudel viimasele taotluse tagasilükkamise põhjused ja otsuse vaidlustamise tähtaeg.
9. Pädev asutus annab loa niipea, kui nõuetekohase läbivaatamisega on kindlaks tehtud, et taotleja vastab selle saamise tingimustele.
10. Pädev asutus tagab, et luba jõustub pärast selle andmist asjatute viivitusteta kooskõlas loas määratud tingimustega.

ARTIKKEL 8.32

Tehnilised standardid

Tehniliste standardite vastuvõtmisel julgustab lepinguosaline oma pädevaid asutusi võtma vastu avatud ja läbipaistvate menetluste abil välja töötatud tehnilisi standardeid ning kõiki tehnilisi standardeid välja töötavaid organeid kasutama avatud ja läbipaistvaid menetlusi.

2. ALAJAGU

Üldkohaldatavad sätted

ARTIKKEL 8.33

Üldkohaldatavate meetmete haldamine

1. Lepinguosaline tagab, et kõiki teenuskaubandust mõjutavaid üldkohaldatavaid meetmeid rakendatakse mõistlikult, objektiivselt ja erapooletult.
2. Lõiget 1 ei kohaldata järgmise suhtes:
 - a) meetme aspektid, mis ei vasta artiklile 8.7 või 8.8 ja millele on viidatud artikli 8.12 lõike 1 punktides a–c või mis ei vasta artiklile 8.15 või 8.16 ja millele on viidatud artikli 8.18 lõike 1 punktides a–c, või
 - b) artikli 8.12 lõikes 2 või artikli 8.18 lõikes 2 osutatud meede.

ARTIKKEL 8.34

Haldusotsuste läbivaatamise kord

1. Lepinguosaline säilitab kohtu, vahekohtu või halduskohtu või sellised menetlused, mis võimaldavad teise lepinguosalise kahjukannatanud ettevõtja või teenuseosutaja taotluse korral viivitamata läbi vaadata haldusotsused, mis mõjutavad järgmist, ja vajaduse korral võtta asjakohaseid heastamismeetmeid:

- a) piiriülest teenuskaubandust, nagu see on määratletud artikli 8.2 punktis d;
- b) asutamist, nagu see on määratletud artikli 8.2 punktis i, või tegevust, nagu see on määratletud artikli 8.2 punktis p, või
- c) teenuse osutamist ühe lepinguosalise füüsilise isiku kaudu teise lepinguosalise territooriumil kooskõlas artikliga 8.24.

2. Kui lõikes 1 osutatud menetlused sõltuvad asutusest, kellele on usaldatud asjaomase haldusotsuse tegemine, tagab lepinguosaline, et menetlused kindlustaksid tõepoolest objektiivse ja erapooletu läbivaatamise.

ARTIKKEL 8.35

Vastastikune tunnustamine

1. Ükski käesoleva jao säte ei takista lepinguosalist nõudmast, et füüsilised isikud täidaksid asjaomasel territooriumil vastavas sektoris teenusepakkujatele kehtestatud kvalifikatsiooni- või töökogemuse nõuded.
2. Lepinguosaline julgustab oma territooriumil asuvaid asjaomaseid kutseühinguid esitama komiteele ühiselt välja töötatud soovitusi vastastikuse tunnustamise kohta, et ettevõtjad ja teenusepakkujad saaksid osaliselt või täielikult täita kriteeriume, mida kõnealune lepinguosaline kohaldab ettevõtjate ja teenusepakkujate tegevuslubade, litsentsimise, tegevuse ja sertifitseerimise suhtes ja eelkõige kutseteenuste sektoris.
3. Pärast lõikes 2 osutatud ühise soovitusi saamist vaatab komitee selle mõistliku aja jooksul läbi, et teha kindlaks, kas see on kooskõlas käesoleva lepinguga, ning hindab selles esitatud teabe alusel eelkõige järgmist:
 - a) mil määral kattuvad omavahel normid ja kriteeriumid, mida lepinguosalisel kohaldavad lõikes 2 osutatud tegevuslubade, litsentsimise, tegevuse ja sertimise suhtes, ja

b) lõikes 2 osutatud tegevuslubade, litsentsimise, tegevuse ja sertimise vastastikuse tunnustamise lepingu võimalik majanduslik väärtus.

4. Kui need nõuded on täidetud, määrab komitee kindlaks läbirääkimiste pidamiseks vajalikud sammud. Pärast seda alustavad lepinguosalisel oma pädevate asutuste kaudu läbirääkimisi lõikes 2 osutatud tegevuslubade, litsentsimise, tegevuse ja sertimise vastastikuse tunnustamise lepingu üle.

5. Iga lepinguosaliste vahel sõlmitav vastastikuse tunnustamise leping peab olema kooskõlas WTO asutamislepingu asjakohaste sätete ning eelkõige GATSi VII artikliga.

3. ALAJAGU

Posti- ja kulleriteenused

ARTIKKEL 8.36

Kohaldamisala ja mõisted

1. Käesolevas alajaos sätestatakse posti- ja kulleriteenuste osutamist reguleeriva raamistiku põhimõtted ning seda kohaldatakse lepinguosalise meetmete suhtes, mis mõjutavad posti- ja kulleriteenustega kauplemist.

2. Käesolevas alajaos kasutatakse järgmisi mõisteid:
- a) „tegevusluba“ – luba, mida lepinguosalise sõltumatu reguleeriv asutus võib kooskõlas lepinguosalise õigusnormidega konkreetselt teenuseosutajalt posti- ja kulleriteenuste osutamiseks nõuda; ja
 - b) „universaalteenus“ – lepinguosalise territooriumi igas punktis pidevalt osutatav kindlaksmääratud kvaliteediga ja kõikidele kasutajatele taskukohase hinnaga postiteenus.

ARTIKKEL 8.37

Universaalteenus

1. Lepinguosalisel on õigus kindlaks määrata, millist universaalteenuse osutamise kohustust ta soovib säilitada. Sellist kohustust ei käsitata oma olemuselt konkurentsivastastena, juhul kui seda hallatakse läbipaistval, mittediskrimineerival ja konkurentsi suhtes neutraalsel viisil ning kui see ei ole kõigi teenuseosutajate jaoks, kelle suhtes kohustus kehtib, koormavam kui lepinguosalise kindlaks määratud universaalteenuse jaoks vaja.

2. Lepinguosaline määrab oma postiteenuseid käsitlevate õigusaktide raames või muul tavapärasel viisil kindlaks universaalteenuse osutamise kohustuse ulatuse, võttes täielikult arvesse kasutajate vajadusi ja kõnealuse lepinguosalise riiklikke tingimusi, sh turujõude.
3. Lepinguosaline tagab, et tema territooriumil asuv posti- ja kulleriteenuste osutaja, kelle suhtes kehtib tema õigusnormide kohaselt universaalteenuse osutamise kohustus, ei tegele järgmiste tegevustega:
- a) teiste ettevõtete äritegevuse võimatuks tegemine ristsubsideerimisega universaalteenuse, kiirpostiteenuse¹ või muu kui universaalteenuse osutamisest teenitud kasumist nii, et see kujutab endast kas Jaapani eramonopoli keeldu ning häid kaubandustavasid käsitleva seaduse (seadus nr 54, 1947) artikli 3 rikkuvat monopoliseerimist erasektoris või Euroopa Liidu konkurentsioigust rikkuvat turgu valitseva seisundi kuritarvitamist², või

¹ Käesoleva punkti kohaldamisel tähendab „kiirpostiteenus“ 6. oktoobril 2016 Istanbulis koostatud ülemaailmse postikonventsiooni artikli 1 punktis 1.3 osutatud teenuseid.

² Suurema kindluse huvides on lepinguosalise konkurentsioiguse ja pädeva asutuse poolt sellega seoses tehtud otsuste täitmise tagamine hõlmatud 11. peatüki sätetega.

- b) põhjendamatu klientide, näiteks massposti saatjate ja eri klientidelt saadud posti koondajate diferentseerimine, kui tasude ja universaalteenuse kohustuse alla käiva teenuse osutamisel vastuvõtmist, kättetoimetamist, ümbersuunamist, tagasisaatmist ja kättetoimetamiseks ettenähtud päevade arvu käsitlevate sätete suhtes valitsevad sarnased tingimused.

ARTIKKEL 8.38

Menetlused piiril

1. Rahvusvaheliste posti- ja kulleriteenuste¹ suhtes piiril kohaldatavate menetluste täitmine tagatakse kooskõlas asjaomaste rahvusvaheliste lepingutega ning lepinguosalise õigusnormidega.

¹ Käesoleva artikli kohaldamisel tähendab „rahvusvahelised postiteenused“ teenuseid, mida ülemaailmse postikonventsiooni artikli 1 punktis 1.12 osutatud määratud operaatorid kooskõlas Ülemaailmse Postiliidu põhikirjaga osutavad.
„Rahvusvahelised kulleriteenused“ tähendab teenuseid, mis hõlmavad välisriigi sihtkohtadesse suunatud dokumentide, trükiste, postipakkide ja kauba kogumist, sorteerimist, vedu ja kättetoimetamist, mis ei ole reguleeritud Ülemaailmse Postiliidu põhikirjaga.

2. Ilma et see piiraks lõike 1 kohaldamist, ei tohi lepinguosaline kohaldada piiril rahvusvaheliste kulleriteenuste suhtes põhjendamatult ebasoodsamaid menetlusi kui rahvusvaheliste postiteenuste suhtes.

ARTIKKEL 8.39

Tegevusload

1. Lepinguosaline võib käesoleva alajaoga hõlmatud teenuse osutamiseks nõuda tegevusluba.
2. Kui lepinguosaline nõuab tegevusluba, teeb ta üldsusele kättesaadavaks järgmise teabe:
 - a) kõik loa andmise kriteeriumid ning ajavahemik, mis tavaliselt on vajalik otsuse tegemiseks tegevusloa taotluse kohta, ja
 - b) tegevusloa tingimused.

3. Kui pädev asutus tegevusloa taotluse tagasi lükkab, teavitab ta taotlejat viimase nõudmisel tegevusloa andmisest keeldumise põhjustest. Lepinguosaline kehtestab sõltumatu organi kaudu apellatsioonimenetluse taotlejate jaoks, kellele tegevusloa andmisest on keeldutud. See menetlus peab olema läbipaistev, mittediskrimineeriv ja põhinema objektiivsetel kriteeriumidel.

ARTIKKEL 8.40

Reguleeriva organi sõltumatus

Lepinguosaline tagab, et:

- a) tema reguleeriv organ,¹ kes tegeleb käesoleva alajaoga hõlmatud teenustega, on nende teenuste osutajatest õiguslikult lahus ja ei ole nende ees vastutav, ning
- b) lepinguosalise kohaldatavate õigusnormide kohaselt on tema reguleeriva organi tehtavad otsused ja kasutatavad menetlused erapooletud.

¹ Käesolevas artiklis osutatud reguleeriva organi hulka ei kuulu lepinguosalise tolliasutused.

4. ALAJAGU

Telekommunikatsiooniteenused

ARTIKKEL 8.41

Kohaldamisala

1. Käesolevas alajaos sätestatakse kõiki telekommunikatsiooniteenuseid reguleeriva raamistiku põhimõtted ja seda kohaldatakse lepinguosalise meetmete suhtes, mis mõjutavad kaubandust telekommunikatsiooniteenuste valdkonnas, mille sisuks on signaalide saatmine üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude kaudu, sealhulgas video- ja audiosignaali edastamine (olenemata protokollide tüübist ja kasutatud tehnoloogialahendustest).
2. Käesolevat alajagu ei kohaldata meetmete suhtes, mis mõjutavad:
 - a) ringhäälinguteenuseid, nagu need on määratletud lepinguosalise õigusnormides, ning
 - b) teenuseid, mis sisaldavad või mille kaudu teostatakse toimetust vastutust telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste abil edastatava sisu suhtes.

3. Olenemata lõike 2 punktist a käsitatakse ringhäälinguteenuste osutajat teenuseosutajana, kes pakub üldkasutatavaid telekommunikatsiooniteenuseid ja oma võrke kui üldkasutatavaid telekommunikatsioonivõrke ainult juhul ja ainult nii palju, kui selliseid võrke kasutatakse ka üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutamiseks.

4. Käesoleva alajao ühtegi sätet ei tõlgendata selliselt, et see kohustaks lepinguosalist:

- a) volitama teise lepinguosalise teenuseosutajat looma, rajama, soetama, rentima, käitama või pakkuma muid telekommunikatsioonivõrke või osutama muid telekommunikatsiooniteenuseid kui need, mis on käesolevas lepingus kindlaks määratud, või
- b) looma, rajama, soetama, rentima, käitama või pakkuma telekommunikatsioonivõrke või osutama telekommunikatsiooniteenuseid, mida üldiselt üldsusele ei pakuta, või nõudma seda tema jurisdiktsiooni alla kuuluvalt teenuseosutajalt.

ARTIKKEL 8.42

Mõisted

Käesolevas alajaos kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „seotud vahendid“ – üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenustega seotud teenused ja taristud, mida on vaja teenuste osutamiseks kõnealuste võrkude või teenuste kaudu, nt hooned (sh juhtmesisendid ja juhtmestik), kaablikanalid ja -kapid, samuti mastid ja antennid;
- b) „kulupõhine“ – põhineb kuludel ning võib sisaldada mõistlikku kasumit ja hõlmata eri vahendite või teenuste puhul eri kuluarvestusmeetodeid;
- c) „lõppkasutaja“ – üldkasutatava telekommunikatsioonivõrgu või -teenuse lõplik kasutaja või abonent, sealhulgas teenuseosutaja, välja arvatud üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkuja;

- d) „olulised vahendid“ – üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste vahendid:
- i) mida pakub ainult üks või valdavalt üks teenuseosutaja või piiratud arv teenuseosutajaid ja
 - ii) mille asendamine teenuse osutamiseks ei ole majanduslikult või tehniliselt teostatav;
- e) „vastastikune sidumine“ – üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujate ühendamine,¹ mis võimaldab ühe teenuseosutaja teenuse kasutajatel suhelda teise teenuseosutaja kasutajatega või kasutada kõigi selliste teenuseosutajate teenuseid, kellel on juurdepääs võrgule;
- f) „rahvusvaheline mobiilside rändlusteenus“ – üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutajate vahelise ärilepingu kohaselt osutatav mobiilside äriteenus, mis võimaldab lõppkasutajal kasutada oma mobiiltelefoni või muud kõne-, andmevahetus- või sõnumivahetusteenuse seadet ajal, mil lõppkasutaja asub väljaspool territooriumi, kus tema üldkasutatav telekommunikatsioonivõrk asub;

¹ Suurema kindluse huvides võib ühendamine vastavalt vajadusele hõlmata füüsilist või loogilist ühendamist.

- g) „püsiliinid“ – telekommunikatsioonivahendid kahe või enama määratud punkti vahel, mis on sõltumata kasutatud tehnoloogiast eraldatud kasutamiseks või juurdepääsuks konkreetsele kasutajale;
- h) „peamine teenuseosutaja“ – teenuseosutaja, kellel on võimalus olulisel määral mõjutada asjaomasel üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste turul osalemise tingimusi (hinda ja pakkumist), kuna ta:
 - i) kontrollib olulisi vahendeid või
 - ii) kasutab oma turupositsiooni;
- i) „mittediskrimineeriv“ – sama soodne kohtlemine kui on võimaldatud samasugustel tingimustel teistele teenuseosutajatele ja samasuguste üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste kasutajatele;
- j) „numbri operaatoritevaheline teisaldatavus“ – üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste lõppkasutaja võimalus säilitada nõudmise korral sama kategooria samasuguste üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutajate vahetamise puhul samas asukohas samad telefoninumbrid, ilma teenuse kvaliteeti või usaldusväärsust kahjustamata;

- k) „üldkasutatav telekommunikatsioonivõrk“ – avalik telekommunikatsioonitaristu, mis võimaldab signaalide edastamist võrgu kindlaksmääratud lõpp-punktide vahel;
- l) „üldkasutatav telekommunikatsiooniteenus“ – üldsusele osutatav telekommunikatsiooniteenus; üldjuhul kuuluvad siia hulka telegraafi-, telefoni-, teleksi- ja andmeedastusteenused, mis tavaliselt hõlmavad kliendi antud teabe edastamist kahe või enama punkti vahel, ilma et edastamise käigus muutuks kliendi teabe vorm või sisu;
- m) „reguleeriv asutus“ – lepinguosalise organ/organid, kes vastutab/vastutavad telekommunikatsioonisektori reguleerimise eest;
- n) „telekommunikatsioon“ – signaalide edastamine ja vastuvõtmine traadi või raadio teel, optiliselt või muude elektromagnetiliste vahendite abil ja
- o) „kasutajad“ – lõppkasutajad või üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujad, kes on üldkasutatava telekommunikatsioonivõrgu või -teenuse tarbijad või abonendid.

ARTIKKEL 8.43

Reguleerimise käsitlemine

1. Lepinguosalised tunnistavad konkurentsile rajatud turu väärtust osutatavate telekommunikatsiooniteenuste laia valiku pakkujana ja tarnijate heaolu parandajana ning leiavad, et kui tulemuslik konkurents toimib, ei ole majandust vaja reguleerida. Seetõttu tunnistavad pooled, et reguleerimisvajadus ja reguleerimise käsitlemine on eri turgudel erinev ning et lepinguosaline võib määrata, kuidas ta oma käesoleva alajao kohaseid kohustusi täidab.
2. Sellega seoses tunnistavad lepinguosalised, et lepinguosaline võib:
 - a) tegeleda otsese reguleerimisega ennetavalt, kui lepinguosaline teab, et probleem võib tekkida, või lahendada turul juba tekkinud probleemi; või
 - b) tugineda turujõudude rollile, eelkõige konkurentsivõimeliste või madalate turule sisenemise tõketega turusegmentide puhul (nt selliste telekommunikatsiooniteenuste osutajate teenused, kellel puuduvad oma võrguvahendid).
3. Suurema kindluse huvides jäävad selle lepinguosalise suhtes, kes keeldub lõike 2 punkti b kohaselt reguleerimisega tegelemast, kehtima käesoleva alajao kohased kohustused. Ükski käesoleva artikli säte ei takista lepinguosalistel telekommunikatsiooniteenuste reguleerimist.

ARTIKKEL 8.44

Juurdepääs ja kasutamine

1. Lepinguosaline tagab, et igale teise lepinguosalise teenusepakkujale võimaldatakse juurdepääs üldkasutatavatele telekommunikatsioonivõrkudele või -teenustele ning nende kasutamine tingimustel, mis on mõistlikud, mittediskrimineerivad ja ei ole vähem soodsad kui need, mille kõnealuste üldkasutatavatele telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste pakkuja on ette näinud enda samasugustele teenustele samadel tingimustel. Seda kohustust kohaldatakse muu hulgas lõigetes 2–6.
2. Lepinguosaline tagab, et teise lepinguosalise teenuseosutajatele võimaldatakse ligipääs mis tahes üldkasutatavatele telekommunikatsioonivõrkudele ja -teenustele (kaasa arvatud püsiliinid), mida pakutakse esimesena nimetatud lepinguosalise piires või piiriüleselt, samuti nende kasutamine, ning et selleks on niisugustel teenuseosutajatel lõigete 5 ja 6 põhjal lubatud:
 - a) osta või rentida ja liita terminali- või muid seadmeid, mis ühendatakse võrku ja mis on vajalikud nende teenuste osutamiseks;
 - b) siduda eraviisiliselt renditud või eraomanduses olevad liinid üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude ja -teenustega või teiste teenuseosutajate renditud või omanduses olevate liinidega ning

- c) kasutada oma valikul teenuse osutamisel muid kasutusprotokolle, kui on vaja üldiselt telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste avalikkusele kättesaadavuse tagamiseks.

3. Lepinguosaline tagab, et teise lepinguosalise teenuseosutajad võivad kasutada üldkasutatavaid telekommunikatsioonivõrke ja -teenuseid info edastamiseks tema territooriumil või piiriüleselt, kaasa arvatud selliste teenuseosutajate ettevõttesisesteks sideteenusteks ja lepinguosalise või mis tahes muu WTO liikme territooriumil andmebaasides sisalduvale või muul masinloetaval viisil salvestatud infole juurdepääsemiseks.

4. Lõikest 3 hoolimata võib lepinguosaline võtta selliseid meetmeid, mis on vajalikud teadete turvalisuse ja konfidentsiaalsuse tagamiseks, arvestades nõuet, mille kohaselt neid meetmeid ei rakendata nii, et need loomaksid teenuskaubanduses meelevaldse või õigustamatu diskrimineerimise vahendeid või tekitaksid varjatud piiranguid.

5. Lepinguosaline tagab, et üldkasutatavatele telekommunikatsioonivõrkudele ja -teenustele ligipääsuks ning nende kasutamiseks ei kehtestata muid tingimusi peale nende, mis on vajalikud selleks, et:

- a) tagada üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste osutajate avaliku teeninduse vastutus, eriti nende suutlikkus teha oma võrgud ja teenused üldsusele kättesaadavaks, või

b) kaitsta üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste tehnilist terviklikkust.

6. Tingimusel, et üldkasutatavatele telekommunikatsioonivõrkudele ja -teenustele ligipääsu ning nende kasutamise tingimused vastavad lõikes 5 esitatud kriteeriumidele, võivad need sisaldada:

a) kõnealuste teenuste edasimüügi või jagatud kasutamise piiranguid;

b) nõuet kasutada üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste vastastikuseks sidumiseks kindlaksmääratud tehnilisi liideseid, sealhulgas liideseprotokolle;

c) vajaduse korral nõudeid üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste koostalitluseks ja artiklis 8.55 esitatud eesmärkide saavutamiseks;

d) lõppseadmete või muude üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkudega liidetavate seadmete tüübikinnitust ning tehnilisi nõudeid, mis käsitlevad selliste seadmete ühendamist kõnealuste võrkudega;

e) piiranguid eraviisiliselt renditud või eraomanduses olevate liinide sidumisel üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude ja -teenustega või teiste teenuseosutajate renditud või omanduses olevate liinidega või

f) teatamist, loa taotlemist, registreerimist ja tegevusloa andmist.

ARTIKKEL 8.45

Numbri teisaldatavus

Lepinguosaline tagab, et tema territooriumil asuvad üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutajad tagavad kiiresti ja mõistlikel tingimustel numbri liikuvuse asjaomase lepinguosalise määratud mobiilsideteenuste ja mis tahes muude teenuste vahel.

ARTIKKEL 8.46

Edasimüük

Kui lepinguosaline nõuab üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutajalt üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste pakkumist edasimüügiks, tagab kõnealune lepinguosaline, et selline teenuseosutaja ei kehtesta oma üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste edasimüügile põhjendamatuid või diskrimineerivaid tingimusi või piiranguid.

ARTIKKEL 8.47

Võrguvahendite kasutamise võimaldamine ja vastastikune sidumine

1. Lepinguosalisel tunnistavad, et võrguvahendite kasutamise võimaldamine¹ ja vastastikune sidumine tuleks üldjuhul kokku leppida asjaomaste üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujate vaheliste äriläbirääkimiste tulemusena.
2. Lepinguosaline tagab, et igal tema territooriumil asuval üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujal on õigus, ja kui teise lepinguosalise telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkuja seda nõuab, kohustus pidada vastastikust sidumist käsitlevaid läbirääkimisi üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkumise eesmärgil. Lepinguosaline volitab oma reguleerivat asutust vajaduse korral nõudma üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujalt teise lepinguosalise üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujatega sidumise kindlustamist.

¹ Käesoleva artikli kohaldamisel tähendab „võrguvahendite kasutamise võimaldamine“ vahendite või teenuste kindlaksmääratud tingimustel kättesaadavaks tegemist teistele üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujatele üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutamiseks. See võib hõlmata aktiivsete või passiivsete võrguelementide, seotud vahendite ja virtuaalvõrguteenuste kasutamist, ühispaiknemist või muid seotud vahendite ühiskasutusviise, püsiliinide ja teatavatele võrguelementidele või -vahendite (sh kohalik kliendiliin) eraldatult kasutamist.

3. Lepinguosaline ei kehtesta ega jäta kehtima ühtegi meetet, mis kohustaksid üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujaid võrguvahendite kasutamise võimaldamisel või vastastikuse sidumise lubamisel pakkuma eri teenuseosutajatele samasuguste teenuste korral erinevaid tingimusi või millega kehtestataks kohustusi, mis ei ole seotud osutatavate teenustega.

ARTIKKEL 8.48

Peamiste teenuseosutajatega seotud kohustused

1. Lepinguosalisel kehtestavad või jätavad kehtima asjakohased meetmed, et teenuseosutajad, kes üksi või üheskoos moodustavad peamise teenuseosutaja, ei saaks võtta kasutusele konkurentsivastaseid võtteid või jätkata nende kasutamist. Konkurentsivastased võtted on eelkõige:

- a) konkurentsivastane ristsubsideerimine;
- b) konkurentidelt saadud teabe kasutamine konkurentsivastasel viisil ja
- c) sellise olulisi vahendeid käsitleva tehnilise teabe ja asjakohase äriteabe varjamine teiste teenuseosutajate eest, mis on neile teenuste osutamiseks vajalik.

2. Lepinguosaline volitab oma reguleerivat asutust vajaduse korral nõudma, et tema territooriumil asuvad peamised teenuseosutajad võimaldaksid teise lepinguosalise üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujatele vähemalt sama soodsat kohtlemist nagu see, mida asjakohane peamine teenuseosutaja võimaldab oma tütarettevõtjatele või sidusettevõtetele seoses järgmisega:

- a) samasuguste telekommunikatsiooniteenuste kättesaadavus, osutamine, tasumäärad või kvaliteet ja
- b) vastastikuse sidumise jaoks vajalike tehniliste liideste kättesaadavus.

3. Lepinguosaline tagab, et tema territooriumil asuvad peamised teenuseosutajad võimaldavad teise lepinguosalise üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujate sidumist asjaomase peamise teenuseosutajaga võrgu mis tahes punktis, kus see on tehniliselt võimalik, ja et asjaomane peamine teenuseosutaja võimaldab sellise sidumise:

- a) mittediskrimineerivatel tingimustel (sealhulgas tehnilised normid ja kirjeldused, kvaliteet ja hooldus) ja tasumääradega, mis on mittediskrimineerivad ning vähemalt sama soodsad, kui võimaldatakse oma samasugustele teenustele samadel tingimustel, ning kvaliteediga, mis ei ole halvem kui see, mida võimaldatakse omaenda, mitteseotud teenuseosutajate või tütarettevõtjate või muude sidusettevõtjate samasugustele teenustele;

- b) õigeaegselt, läbipaistvatel ja mõistlikel tingimustel (sealhulgas tehnilised normid, kirjeldused, kvaliteet ja hooldus) ning kulupõhiste tasumääradega, pidades silmas majanduslikku teostatavust, ja piisavalt eraldatult, et teenuseosutajad ei peaks maksma võrgu osade või vahendite eest, mida nad osutatava teenuse jaoks ei vaja, ning
 - c) taotluse korral lisaks võrgu lõpp-punktidele, mida pakutakse enamikule kasutajatest, ka muudes punktides tasu eest, milles kajastuvad vajalike lisarajatiste ehitamise kulud.
4. Lepinguosaline tagab, et tema territooriumil asuvad peamised teenuseosutajad võimaldavad teise lepinguosalise üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujatel siduda oma vahendid ja seadmed peamise teenuseosutaja omadega:
- a) vastastikuse sidumise standardpakkumise või muu standardse vastastikuse sidumise pakkumise kaudu, mis sisaldab maksumäärasid ja tingimusi, mida peamine teenuseosutaja üldjuhul üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujatele pakub, või
 - b) kehtiva vastastikuse sidumise lepingu tingimuste kaudu.
5. Lepinguosaline tagab, et avalikustatakse menetlused, mida kohaldatakse vastastikusel sidumisel tema territooriumil asuvate peamiste teenuseosutajatega.

6. Lepinguosaline tagab, et tema territooriumil asuvad peamised teenuseosutajad teevad üldsusele kättesaadavaks kas oma vastastikuse sidumise lepingud või vastastikuse sidumise standardpakkumised.
7. Lepinguosaline tagab, et tema territooriumil asuvad peamised teenuseosutajad, kes saavad võrguvahendite kasutamise ja vastastikuse sidumise korra üle peetavate läbirääkimiste käigus või tulemusel mõnelt teiselt üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkuvalt teavet, kasutavad kõnealust teavet üksnes sel eesmärgil, mille jaoks see anti, ning peavad alati kinni edastatud või salvestatud teabe konfidentsiaalsuse tagamise nõudest.
8. Lepinguosaline tagab, et tema territooriumil asuvad peamised teenuseosutajad võimaldavad teise lepinguosalise üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujatel kasutada võrguvahendeid, mille hulka võivad muu hulgas kuuluda võrguelemendid ja nendega seotud vahendid, tingimustel (sealhulgas tasumäärad, tehnilised normid, kirjeldused, kvaliteet ja hooldus), mis on läbipaistvad, mõistlikud ja mittediskrimineerivad (sh seoses õigeaegsusega) ning vähemalt sama soodsad, kui võimaldatakse oma samasugustele teenustele samadel tingimustel¹.

¹ Suurema kindluse huvides ei tõlgendata ühtki käesoleva lõike sätet nii, et see takistaks lepinguosalist lubada tema territooriumil asuval peamisel teenuseosutajal ühispaiknemisest keeldumist, kui keeldumiseks on mõistlik põhjus eelkõige seoses tehnilise teostatavusega.

ARTIKKEL 8.49

Reguleeriv asutus

1. Lepinguosaline tagab, et tema reguleeriv asutus on telekommunikatsiooniteenuste, -võrkude ja -seadmete pakkujatest õiguslikult eraldiseisev ja funktsionaalselt sõltumatu¹.
2. Lepinguosaline, kes säilitab omandiõiguse või kontrolli üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkuja üle, tagab telekommunikatsiooni reguleeriva funktsiooni tegeliku struktuurilise lahutamise omandiõiguse ja kontrolliga seotud tegevusest.
3. Lepinguosaline volitab oma reguleerivat asutust reguleerima telekommunikatsioonisektorit ja täitma talle antud ülesandeid, sh käesoleva alajao kohaste kohustustega seotud meetmete täitmise tagamine. Reguleerivate asutuste ülesanded avaldatakse hõlpsasti juurdepääsetaval ja arusaadaval kujul.

¹ Suurema kindluse huvides ei käsitata lepinguosalise reguleerivat asutust funktsionaalselt sõltuvana üksnes asjaolu tõttu, et mõnele selle lepinguosalise asutusele (muu kui reguleeriv asutus) kuuluvad mõne telekommunikatsiooniteenuste, -võrkude või -seadmete pakkuja aktsiad või et talle kuulub seal muul viisil osalus.

4. Lepinguosaline tagab, et tema reguleeriva asutuse otsused ja menetlused on kõikide turul osalejate suhtes erapooletud.
5. Lepinguosaline tagab, et tema reguleeriv asutus täidab oma ülesandeid läbipaistval viisil ja, niivõrd kui see on võimalik, põhjendamatult viivitusest.
6. Lepinguosaline volitab oma reguleerivat asutust nõudma telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste pakkujalt kogu teavet, sh finantsteavet, mis on vajalik tema ülesannete täitmiseks vastavalt käesolevale alajaole. Reguleeriv asutus ei tohi nõuda rohkem teavet, kui on vajalik tema ülesannete täitmiseks, ja peab kõnealustelt teenuseosutajatelt saadud teavet käitlema kooskõlas selle lepinguosalise äriteabe konfidentsiaalsuse nõuet käsitlevate õigusnormidega.

ARTIKKEL 8.50

Universaalteenus

1. Lepinguosalisel on õigus kindlaks määrata, milliseid universaalteenuse osutamise kohustusi ta soovib säilitada. Selliseid kohustusi ei käsitata oma olemuselt konkurentsivastastena, juhul kui neid hallatakse läbipaistval, objektiivsel, mittediskrimineerival ja konkurentsi suhtes neutraalsel viisil ning kui need ei ole koormavamad, kui on lepinguosalise kindlaks määratud universaalteenuse jaoks vaja.

2. Universaalteenust peaksid saada osutada kõik telekommunikatsiooniteenuste pakkujad. Universaalteenuse osutajad määratakse läbipaistva, mittediskrimineeriva ja mitte ülemäära koormava mehhanismi abil.

3. Lepinguosalise reguleeriv asutus võib otsustada, kas on vaja mehhanismi universaalteenuste osutajaks määratud teenuseosutajate netokulude kompenseerimiseks, võttes arvesse nende võimalikku turueelist, või universaalteenuse osutamise kohustuse netokulude jagamiseks.

ARTIKKEL 8.51

Telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste pakkumise luba

1. Kui see on võimalik, lubab lepinguosaline telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkumist lihtsa teatamis- või registreerimismenetluse alusel ilma et enne oleks vaja tema reguleeriva asutuse selgesõnalist otsust. Sellisest loast tulenevad õigused ja kohustused tehakse üldsusele kättesaadavaks kergesti juurdepääsetaval viisil.

2. Vajaduse korral võib lepinguosaline nõuda raadiosageduste ja numbrite kasutamise litsentsi, eelkõige selleks, et:

a) vältida kahjulikku raadiohäiret;

b) tagada teenuse tehniline kvaliteet ja

c) kindlustada spektri tõhus kasutamine.

3. Kui lepinguosaline nõuab litsentsi, teeb ta üldsusele kättesaadavaks järgmise teabe:

a) kõik litsentsimiskriteeriumid ning mõistlik ajavahemik, mis tavaliselt on vajalik litsentsi kohta otsuse tegemiseks, ja

b) üksiklitsentside tingimused.

4. Pärast litsentsi käsitleva otsuse tegemist teatab lepinguosaline taotlejale põhjendamatult viivitusega tema taotluse tulemustest. Kui vastu on võetud otsus taotlus tagasi lükata või litsentsi kehtetuks tunnistada, teavitab lepinguosaline taotlejat põhjendamatult viivitusega kirjalikult keeldumise või kehtetuks tunnistamise põhjustest. Sel juhul peab taotlejal olema võimalik pöörduda artiklis 8.54 osutatud kaebusi käsitleva asutuse poole.

5. Lepinguosaline tagab, et telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujate suhtes kehtestatud haldustasud oleksid objektiivsed, läbipaistvad ja vastavuses tema reguleeriva asutuse halduskuludega. Kõnealused haldustasud ei sisalda makseid piiratud ressursside kasutamise eest ega kohustuslikke makseid universaalteenuse osutamise eest.

ARTIKKEL 8.52

Piiratud ressursside eraldamine ja kasutamine

1. Lepinguosaline viib läbi menetlusi, millega jaotatakse ja kasutatakse piiratud telekommunikatsiooniressursse, sealhulgas raadiosagedusi, numbreid ja trasside rajamise õigusi, avatult, objektiivselt, õigeaegselt, läbipaistvalt, mittediskrimineerivalt ja mitte ülemäära koormaval viisil.
2. Lepinguosaline avalikustab teabe eraldatud sagedusalade hetkeseisu kohta, kuid ei ole kohustatud üksikasjalikult kirjeldama valitsuse erikasutuseks eraldatud sagedusi.
3. Lepinguosalise meetmed spektri jaotamiseks ja eraldamiseks ning sageduse haldamiseks ei ole iseenesest vastuolus artiklitega 8.7 ja 8.15. Seetõttu jätavad lepinguosalised endale õiguse kehtestada ja kohaldada sagedusspektri haldamise poliitikat, millega piiratakse üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutajate arvu, tingimusel et lepinguosaline teeb seda kooskõlas käesoleva lepingu muude sätetega. See õigus hõlmab võimalust võtta sagedusala eraldamisel arvesse praeguseid ja tulevasi vajadusi ja spektri kättesaadavust.

ARTIKKEL 8.53

Läbipaistvus

Lepinguosaline tagab, et avalikustatakse tema meetmed, mis on seotud üldkasutatavatele telekommunikatsioonivõrkudele ja -teenustele ligipääsu ning nende kasutamisega, sh meetmed, mis käsitlevad:

- a) tariife ja muid teenuste tingimusi;
- b) tehniliste liideste kirjeldusi;
- c) juurdepääsu ja kasutamist mõjutavate standardite väljatöötamise, muutmise ja vastuvõtmise eest vastutavaid organeid;
- d) tingimusi, mida kohaldatakse lõpp- või muude seadmete üldkasutatavasse telekommunikatsioonivõrku liitmise suhtes, ning
- e) võimalikke teatamist, loa taotlemist, registreerimist või litsentsimist käsitlevaid nõudeid, kui neid on.

ARTIKKEL 8.54

Telekommunikatsioonialaste vaidluste lahendamine

1. Lepinguosaline tagab kooskõlas oma õigusaktidega, et teise lepinguosalise üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujatel on võimalik pöörduda õigeaegselt tema reguleeriva asutuse poole, et lahendada nende teenuseosutajate käesolevast alajaost tulenevate õiguste ja kohustustega seonduvaid vaidlusi. Sellistel juhtudel püüab reguleeriv asutus vajaduse korral teha siduva otsuse, et lahendada vaidlus ilma põhjendamatu viivitusega.
2. Kui reguleeriv asutus keeldub taotluse põhjal vaidluse lahendamiseks meetmeid algamast, peab ta taotluse korral esitama mõistliku ajavahemiku jooksul kirjaliku selgituse oma otsuse kohta.
3. Reguleeriv asutus teeb vaidluse lahendamiseks tehtud otsuse üldsusele kättesaadavaks kooskõlas lepinguosalise õigusnormidega, võttes arvesse äriteabe konfidentsiaalsuse nõuet.
4. Lepinguosaline tagab, et üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkuja, kelle huve on reguleeriva asutuse otsus kahjustanud, võib kõnealuse otsuse läbivaatamiseks pöörduda reguleeriva asutuse või sõltumatu apellatsiooniorani poole, mis võib, aga ei pruugi olla õigusasutus.

5. Lepinguosaline tagab, et üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkuja, keda reguleeriva asutuse või sõltumatu apellatsiooniorgani (juhul kui see ei ole õigusasutus) otsus mõjutab, võib kõnealuse otsuse täiendavaks läbivaatamiseks pöörduda sõltumatu õigusasutuse poole, välja arvatud juhul, kui teenuseosutaja on aktsepteerinud menetlust, mille käigus reguleeriv asutus või sõltumatu apellatsiooniorgan avaldab kooskõlas lepinguosalise õigusnormidega lõpliku otsuse.
6. Lepinguosaline ei luba, et apellatsiooniorgani või õigusasutuse poolt läbivaatamise taotlus oleks reguleeriva asutuse otsuse täitmata jätmise aluseks, välja arvatud juhul, kui asjaomane apellatsiooniorgan või õigusasutus sellise otsuse täitmise edasi lükkab või peatab või otsuse kehtetuks tunnistab.
7. Lõigetes 1–3 sätestatud kord ei takista kumbagi asjaomast poolt õigusasutustele hagi esitamast.

ARTIKKEL 8.55

Seisukoht rahvusvaheliste organisatsioonide suhtes

Lepinguosalised tunnistavad rahvusvaheliste standardite tähtsust telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste ülemaailmse ühtesobivuse ja koostöövõime saavutamisel ning kohustuvad edendama nende standardite loomist asjassepuutuvates rahvusvahelistes organites, kaasa arvatud Rahvusvaheline Telekommunikatsiooniliit ja Rahvusvaheline Standardimisorganisatsioon.

ARTIKKEL 8.56

Teabe konfidentsiaalsus

Lepinguosaline tagab üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste kaudu toimuva telekommunikatsiooni ja sellega seotud kasutajate liiklusandmete konfidentsiaalsuse, piiramata seejuures põhjendamatult teenuskaubandust.

ARTIKKEL 8.57

Rahvusvaheline mobiilside rändlus¹

1. Lepinguosaline püüab teha koostööd rahvusvaheliste mobiilsideteenuste läbipaistvate ja mõistlike rändlustasude saavutamiseks, et edendada lepinguosaliste vahelise kaubanduse kasvu ja suurendada tarbijate heaolu.
2. Lepinguosaline võib rahvusvaheliste mobiilside rändlustasude ja rändlusteenuste tehnoloogiliste alternatiivide läbipaistvuse ja konkurentsivõime suurendamiseks võtta näiteks järgmisi meetmeid:
 - a) tagada, et jaehindu käsitlev teave on tarbijatele kergesti kättesaadav, ja
 - b) vähendada takistusi rändlusteenuste tehnoloogiliste alternatiivide kasutamisel, mille puhul ühe lepinguosalise tarbijad saaksid teise lepinguosalise territooriumil juurdepääsu telekommunikatsiooniteenustele oma valitud seadet kasutades.

¹ Käesolevat artiklit ei kohaldata Euroopa Liidu siseste rändlusteenuste suhtes, mis kujutavad endast üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutajate vahelise ärilepingu kohaselt osutatavaid mobiilside äriteenuseid, mis võimaldavad lõppkasutajal kasutada oma mobiiltelefoni või muud kõne-, andmevahetus- või sõnumivahetusteenuse seadet mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis kui see, kus tema üldkasutatav telekommunikatsioonivõrk asub.

3. Lepinguosaline julgustab oma territooriumil asuvaid üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutajaid avalikustama rahvusvaheliste mobiilside rändlusteenuste kõne-, andmevahetus- või sõnumivahetusele kehtivaid jaehindu, mida nad pakuvad oma lõppkasutajatele siis, kui need viibivad teise lepinguosalise territooriumil.
4. Ükski käesoleva artikli säte ei kohusta lepinguosalist reguleerima rahvusvaheliste mobiilside rändlusteenuste tasusid ega tingimusi.

5. ALAJAGU

Finantsteenused

ARTIKKEL 8.58

Kohaldamisala

1. Käesolevat alajagu kohaldatakse lepinguosaliste meetmete suhtes, mis mõjutavad finantsteenuste kaubandust.

2. Artikli 8.2 punkti r kohaldamisel käesoleva alajao suhtes tähendab „teenuste osutamine või tegevus valitsuse ülesannete täitmisel“ järgmist:

- a) keskpanga, rahandusasutuse või mõne muu avaliku sektori asutuse tegevus raha- või valuutakursipoliitika elluviimisel;
- b) tegevus, mis on osa seadusega ette nähtud sotsiaalkindlustusest või riiklikust pensionikorraldusest, ja
- c) muu avaliku sektori asutuse tegevus lepinguosalise või tema avaliku sektori asutuste nimel või tagatisel või nende rahalisi vahendeid kasutades.

3. Artikli 8.2 punkti r kohaldamisel käesoleva alajao suhtes tuleb niisugune tegevus arvata teenuste hulka, kui lepinguosaline lubab lõike 2 punktis b või c viidatud toiminguid teha oma finantsteenuste osutajail konkurentsivõimse avaliku sektori asutuse või finantsteenuse osutajaga.

4. Artikli 8.2 punkte ei kohaldata käesoleva alajaoga hõlmatud teenuste suhtes.

ARTIKKEL 8.59

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „finantsteenuse“ – igasugune finantsilise iseloomuga teenus, mida pakub lepinguosalise finantsteenuse osutaja; finantsteenused hõlmavad kõiki kindlustusteenuseid ja kindlustusega seotud teenuseid ning kõiki panga- ja muid finantsteenuseid (välja arvatud kindlustus); finantsteenused hõlmavad järgmisi tegevusvaldkondi:
 - i) kindlustus ja kindlustusega seotud teenused:
 - A) otsekindlustus (sealhulgas kaaskindlustus):
 - 1) elukindlustus ja
 - 2) kahjukindlustus,
 - B) edasikindlustus ja retrosessioon;
 - C) kindlustusvahendus, nagu tegevus kindlustusmaakleri või -agendina, ja

- D) kindlustuse lisateenused, nagu nõustamine, kindlustusmatemaatika, riskihindamine ja kahjukäsitletus, ning
- ii) panga- ja muud finantsteenused (välja arvatud kindlustus):
- A) hoiuste ja teiste tagasimakstavate rahaliste vahendite vastuvõtmine avalikkuselt;
 - B) kõik laenuüügid, sealhulgas tarbijakrediit, hüpoteeklaen, faktooring ja äritehingute finantseerimine;
 - C) kapitalirent;
 - D) kõik makse- ja arveldusteenused, sealhulgas krediit-, makse- ja deebetkaardid, reisisõõkid ja pangavekslid;
 - E) tagatised ja kohustused;
 - F) kauplemine oma või klientide nimel kas börsil, reguleerimata väärtpaberiturul või mujal:
 - 1) rahaturu instrumentidega (sealhulgas sõõkid, arved, hoiusesertifikaadid);

- 2) välisvaluutaga;
 - 3) tuletisväärtpaberitega, sealhulgas, kuid mitte ainult, futuuride ja optioonidega;
 - 4) valuutakursi ja intressimäära instrumentidega, sealhulgas selliste finantsinstrumentidega nagu vahetuslepingud ja intressiforvard;
 - 5) vabalt võõrandatavate väärtpaberitega ja
 - 6) muude vabalt kaubeldavate maksevahendite ja finantsvaradega, sealhulgas väärismetallikangidega;
- G) osalemine igat liiki väärtpaberite emissioonides, sealhulgas väärtpaberite emissiooni tagamine ja väärtpaberite agendina paigutamine, kas riiklikus või erasektoris, ja nende tegevustega seotud teenuste osutamine;
- H) rahaturumaakleri tegevus;
- I) vara haldamine, näiteks kassa- ja portfelli haldus, kõik kollektiivsete investeeringute haldamise vormid, pensionifondide haldamine ning hooldus-, hoiustamis- ja usaldushoiuteenused;

- J) finantsvarade, sealhulgas väärtpaberite, tuletisväärtpaberite ja teiste vabalt kaubeldavate maksevahenditega seotud arveldus- ja kliiringteenused;
 - K) finantsteabe, finantsandmete töötlemise ja vastava tarkvara pakkumine ja edastamine teiste finantsteenuste osutajate poolt ja
 - L) nõustamine, vahendamine ja muud finantsabiteenused seoses kõigi alapunktides A–K loetletud tegevustega, sealhulgas krediidiinfo ja -analüüs, investeringute ja väärtpaberiportfelliga seotud uuringud ja nõustamine, samuti nõustamine seoses äriühingute omandamise ja ümberstruktureerimise ning strateegiaga;
- b) „finantsteenuste osutaja“ – lepinguosalise füüsiline või juriidiline isik (välja arvatud avaliku sektori asutus), kes soovib osutada või osutab finantsteenuseid;
 - c) „uus finantsteenuse“ – finantsilist laadi teenus, sealhulgas teenus, mis on seotud olemasolevate või uute toodete või toote kättetoimetamisviisiga ning mida ei osuta lepinguosalise territooriumil ükski finantsteenuste osutaja, kuid mida osutatakse teise lepinguosalise territooriumil;
 - d) „postikindlustusasutus“ – asutus, kes sõlmib kindlustuslepinguid ja müüb kindlustustooteid üldsusele ja kes kuulub lepinguosalise postiasutusele või on tema otsese või kaudse kontrolli all;

e) „avaliku sektori asutus“ –

- i) lepinguosalise riigi valitsus, keskpank või rahandusasutus või lepinguosalise omanduses või tema kontrolli all olev üksus, mille peamine ülesanne on täita valitsuse või valitsustegevusega seotud funktsioone, välja arvatud peamiselt kaubanduslikel tingimustel finantsteenuseid osutavad üksused, või
- ii) eraõiguslik üksus, mis täidab funktsioone, mida harilikult täidab keskpank või rahandusasutus, kõnealuste funktsioonide täitmisel, ja

f) „isereguleeruv organisatsioon“ – valitsusväline organ, sealhulgas väärtpaberi- või futuurbörs või -turg, arveldusasutus või muu organisatsioon või ühing, millel on endal või millel on lepinguosalise reguleerimis- või järelevalvealased volitused finantsteenuste osutajate üle.

ARTIKKEL 8.60

Uued finantsteenused lepinguosalise territooriumil

1. Lepinguosaline lubab oma territooriumil asutatud teise lepinguosalise finantsteenuste osutajatel pakkuda oma territooriumil mis tahes uut finantsteenust.

2. Olenemata artikli 8.7 punktist b võib lepinguosaline määrata, millise õigusliku vormi kaudu võib uut finantsteenust osutada, ja nõuda loa olemasolu sellise teenuse osutamiseks. Kui lepinguosaline nõuab loa olemasolu, võib ta loa andmisest keelduda ettevaatuse kaalutlustel, kuid mitte üksnes põhjusel, et ükski finantsteenuste osutaja tema territooriumil seda teenust ei osuta.

ARTIKKEL 8.61

Makse- ja arveldussüsteemid

Võrdse kohtlemise aluseks olevate tingimuste kohaselt tagab lepinguosaline teise lepinguosalise finantsteenuste pakkujatele, kes on asutatud tema territooriumil, juurdepääsu avalike institutsioonide makse- ja arveldussüsteemidele ning tavalises äritegevuses kättesaadavatele ametlikele rahastamis- ja refinantseerimisallikatele. Käesolev artikkel ei ole mõeldud võimaldama juurdepääsu lepinguosalise viimase instantsi laenajatele.

ARTIKKEL 8.62

Iseregulatsiooni organid

Kui lepinguosaline nõuab teise lepinguosalise finantsteenuste osutajatelt finantsteenuste osutamiseks asjaomase lepinguosalise finantsteenuste osutajatega võrdsel alusel liikmesust või osalust või juurdepääsu omamist mõnes iseregulatsiooni organis või kui kõnealune lepinguosaline näeb iseregulatsiooni organitele otseselt või kaudselt ette soodustusi või eeliseid finantsteenuste osutamisel, tagab ta, et iseregulatsiooni organ järgib artiklis 8.8 sätestatud kohustusi.

ARTIKKEL 8.63

Teabe edastamine ja töötlemine

1. Lepinguosaline ei võta teabe edastamist või finantsteabe töötlemist (sh elektrooniliselt edastatavate andmete edastamist) takistavaid meetmeid või meetmeid, mis rahvusvaheliste lepingute impordieeskirju silmas pidades takistavad seadmete üleandmist, kui kõnealune teabe edastamine, finantsteabe töötlemine või seadmete üleandmine on vajalik finantsteenuste osutaja tavalise äritegevuse jaoks.

2. Lõige 1 ei piira lepinguosalise õigust kaitsta isikuandmeid, eraelu puutumatust ning isiklike andmestike ja kontode konfidentsiaalsust, tingimusel et seda õigust ei kasutata B ja D jao ning käesoleva alajao sätete täitmisest hoidumiseks.

ARTIKKEL 8.64

Tõhus ja läbipaistev õigusnormide kehtestamine

1. Kui lepinguosaline nõuab finantsteenuse osutamiseks tegevusloa olemasolu, avalikustab ta sellise tegevusloa saamise nõuded ja menetlused.
2. Kui ametiasutus nõuab taotlejalt tema taotluse menetlemiseks täiendavat teavet, teatab ta sellest taotlejale ilma põhjendamatu viivitusega.
3. Lepinguosaline püüab tagada, et kõnealuse lepinguosalise territooriumil asuvate iseregulatsiooni organite vastu võetud või kehtima jäetud üldkohaldatavad eeskirjad avaldatakse viivitamata või tehakse muul viisil kättesaadavaks, et huvitatud isikud saaksid nendega tutvuda.

ARTIKKEL 8.65

Usaldatavusnõuetega seotud erand

1. Käesolevas lepingus sätestatu ei takista lepinguosalist võtmast või säilitamast meetmeid usaldatavusnõuete täitmise eesmärgil, sh:
 - a) investorite, hoiustajate, kindlustusvõtjate või selliste isikute kaitseks, kelle suhtes finantsteenuse osutajal on usalduskohustus, või
 - b) lepinguosalise finantssüsteemi terviklikkuse ja stabiilsuse tagamiseks.
2. Kui niisugused meetmed on vastuolus käesoleva lepinguga, ei kasutata neid lepinguosalise käesolevast lepingust tulenevate kohustuste vältimise vahendina.
3. Käesoleva lepingu sätteid ei tõlgendata nii, nagu oleks lepinguosaline kohustatud avalikustama üksikklientide äritegevuse ja kontodega seotud teavet või avalik-õiguslike isikute valduses olevat salajast või ärisaladuse alla kuuluvat teavet.

ARTIKKEL 8.66

Kindlustusteenuste osutamine postikindlustusasutuste kaudu

1. Käesolevas artiklis sätestatakse põhimõtted, mida kohaldatakse juhul, kui lepinguosaline lubab oma postikindlustusasutusel sõlmida otsekindlustuslepinguid ja osutada otsekindlustusteenuseid üldsusele. Käesoleva artikliga hõlmatud teenuste hulka ei kuulu lepinguosalise postikindlustusasutuste poolse kirjade ja posti kogumise, veo ja kättetoimetamisega seotud kindlustusteenuste osutamine.
2. Lepinguosaline ei kehtesta ega jäta kehtima ühtegi meedet, mis looks postikindlustusasutuste jaoks lõikes 1 osutatud kindlustusteenuste osutamiseks soodsamad konkurentsitingimused kui oma turul samasuguseid teenuseid pakkuvale eraettevõtjast teenuseosutajale, sh
 - a) eraettevõtjast teenuseosutaja kindlustusteenuste osutamise tegevusloale rangemate tingimuste kehtestamine, kui lepinguosaline on seadnud postikindlustusasutusele samasuguste teenuste osutamiseks, või
 - b) postikindlustusasutusele tema kindlustusteenuste müügiks levituskanali kättesaadavaks tegemine soodsamatel tingimustel kui samasuguseid teenuseid osutavatele eraettevõtjast teenuseosutajatele.

3. Kui postikindlustusasutus osutab lõikes 1 osutatud kindlustusteenuseid, kohaldab lepinguosaline samu eeskirju ja nõuete täitmise tagamise meetmeid, mida ta kohaldab eraettevõtjast teenuseosutaja osutatavate samasuguste kindlustusteenuste suhtes.
4. Lõikest 3 tulenevaid kohustusi täites nõuab lepinguosaline lõikes 1 osutatud kindlustusteenuseid osutavalt postikindlustusasutuselt iga-aastase finantsaruande avaldamist nende teenuste osutamise kohta. Aruande üksikasjalikkuse tase ja auditistandardid peavad vastama üldtunnustatud raamatupidamis- ja auditeerimispõhimõtetes, rahvusvaheliselt tunnustatud raamatupidamis- ja auditistandardites või lepinguosalise territooriumil samasuguseid teenuseid osutavate börsil noteeritud eraettevõtjate suhtes kohaldatavates samaväärsetes eeskirjades kehtestatule.
5. Lõikeid 1–4 ei kohaldata lepinguosalise territooriumil asuva postikindlustusasutuse suhtes,
- a) keda lepinguosaline ei oma ega otseselt või kaudselt ei kontrolli, juhul kui lepinguosaline ei säilita selliseid eeliseid, mis muudavad konkurentsitingimused kindlustusteenuseid osutava postikindlustusasutuse soodsamaks tema turul samasuguseid teenuseid pakkuva eraettevõtjast teenuseosutaja omadest, või
 - b) kui postikindlustusasutuse sõlmitud lepingute aluselt müüdavate otseste elu- ja kahjukindlustustoodete maht ei moodusta üle kümne protsendi lepinguosalise territooriumil vastavalt otsestest elu- või kahjukindlustusmaksetest laekuvast aastasest kogusummast.

ARTIKKEL 8.67

Regulatiivne koostöö finantsregulatsiooni valdkonnas

Lepinguosalised edendavad regulatiivset koostööd finantsregulatsiooni valdkonnas kooskõlas 8-A lisaga.

6. ALAJAGU

Rahvusvahelised mereveoteenused

ARTIKKEL 8.68

Kohaldamisala ja mõisted

1. Käesolevas alajaos sätestatakse käesoleva peatüki B ja D jao kohaselt rahvusvaheliste mereveoteenuste osutamist reguleeriva raamistiku põhimõtted ning seda kohaldatakse lepinguosalise meetmete suhtes, mis mõjutavad rahvusvaheliste mereveoteenustega kauplemist.

2. Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:
- a) „konteinerjaama- ja depooteenused“ – toimingud, mis seisnevad konteinerite hoiustamises sadamaaladel või sisemaal, et neid täis või tühjaks laadida, remontida ja saadetise jaoks ette valmistada;
 - b) „tollivormistus“ – toimingud, mis seisnevad kaubasaadetiste impordi, ekspordi või transiidiga seotud tolliformaalsuste sooritamises teise isiku nimel, olenemata sellest, kas see on teenuseosutaja põhitegevus või täiendab tema põhitegevust;
 - c) „uksest ukseni või mitmeliigiline transport“ – veose transport, mille korral kasutatakse rohkem kui üht veoliiki, sh rahvusvahelist merevedu, ning mis toimub ühe veodokumendi alusel;
 - d) „ekspedeerimisteenused“ – tegevus, mis hõlmab lastisaatjate nimel veotegevuse korraldamist ja järelevalvet veo- ja abiteenuste tellimise kaudu, dokumentide koostamist ja äriteabe andmist;

- e) „rahvusvahelised mereveoteenused“ – reisijate või lasti transport merelaevadega ühe lepinguosalise sadama ja teise lepinguosalise või kolmanda riigi sadama vahel; hõlmab ka otselepinguid muude transporditeenuste osutajatega, eesmärgiga tagada uksest ukseni või mitmeliigiline transport ühe veodokumendi alusel, kuid mitte õigust pakkuda kõnealuseid muid transporditeenuseid;
- f) „laevade agenteerimisteenused“ – toimingud, mis seisnevad asjaomases geograafilises piirkonnas ühe või enama laevaliini või laevandusettevõtja ärihuvide esindamises agendina järgmistel eesmärkidel:
 - i) meretranspordi- ja sellega seotud teenuste turustamine ja müük pakkumise tegemisest arve esitamiseni, meretranspordi veokirjade väljastamine ettevõtjate nimel, vajalike abiteenuste ost ja edasimüük, dokumentide koostamine ja äriteabe andmine; ning
 - ii) ettevõtjate nimel tegutsemine, korraldades vajaduse korral laevade sadamaskäike ja lasti vastuvõtmist;
- g) „meretranspordi abiteenused“ – mereveoste käitlemisteenused, hoiustamis- ja laoteenused, tollivormistusteenused, konteinerjaama- ja depooteenused, laevade agenteerimisteenused ja mereveoste ekspedeerimisteenused;

- h) „mereveoste käitlemisteenused“ – stividoettevõtjate, sealhulgas terminali käitajate tegevus, välja arvatud otsene kaitöötajate tegevus, juhul kui nende töö on korraldatud stividor- ja terminaliettevõtjatest sõltumatult. Mõiste hõlmab järgmiste tegevuste korraldamist ja järelevalvet:
- i) laevade lastimine ja lossimine;
 - ii) lasti kinnitamine ja kinnitustest lahtivõtmine ja
 - iii) lasti vastuvõtt, väljastamine ja hoiustamine enne lastimist või pärast lossimist, ja
- i) „hoiustamis- ja laoteenused“ – külmutatud või jahutatud kaupade ladustamine, vedelike või gaaside ladustamine ning muu kauba, sh puuvilla, teravilja, villa, tubaka, muude põllumajandustoodete ja majapidamistarvete hoiustamis- ja laoteenused.

ARTIKKEL 8.69

Kohustused

Ilma et see piiraks mittevastavate või muude artiklites 8.12 ja 8.18 sätestatud meetmete kohaldamist, teeb lepinguosaline järgmist:

- a) peab kinni põhimõttest tagada piiranguteta juurdepääs rahvusvahelisele meretransporditurule ja -kaubandusele kaubanduslikel alustel ja diskrimineerimata;
- b) võimaldab teise lepinguosalise lipu all sõitvatele või teise lepinguosalise teenuseosutajate käitatavatele laevadele muu hulgas seoses juurdepääsuga sadamatele, sadamate taristu ja meretranspordi abiteenuste kasutamisega ning sellega seotud tasude, maksude, tolliteenuste, kaikohtade ning peale- ja mahalaadimisvahenditega vähemalt sama soodsa kohtlemise kui oma laevadele¹;

¹ Punktides a ja b sätestatud põhimõtete kohaldamisel ei tohi lepinguosaline üheski rahvusvahelisi mereveoteenuseid käsitlevas lepingus võtta vastu ega jätta kehtima lastijaotusklausleid. Lepinguosaline lõpetab käesoleva lepingu jõustumisel kõik sellised kokkulepped kõigis lepingutes, mis kehtivad või mis sõlmitakse enne käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva.

- c) võimaldab teise lepinguosalise rahvusvaheliste meretransporditeenuste osutajatel asutada ettevõtte ja tegutseda oma territooriumil vähemalt sama soodsatel asutamis- ja tegutsemistingimustel, nagu ta võimaldab omaenda teenuseosutajatele, ning
- d) teeb teise lepinguosalise rahvusvahelise meretransporditeenuse pakkujaile mõistlikel ja mittediskrimineerivatel tingimustel kättesaadavaks järgmised sadamateenused: lootsiteenused, püksirabi, toiduainete, kütuse ja veega varustamine, prügi ja ballastvee kõrvaldamine, sadamakapteni teenused, navigeerimisabi, avariiremondirajatised ning reidi-, kai- ja sildumisteenused, laeva tööks vajalikud maismaa-tugiteenused, sealhulgas side-, vee- ja elektrivarustus.

F JAGU

E-kaubandus

ARTIKKEL 8.70

Eesmärk ja üldsätted

1. Lepinguosalised tunnistavad, et e-kaubandus suurendab majanduskasvu ja kauplemisvõimalusi paljudes sektorites. Lepinguosalised tunnistavad ka e-kaubanduse kasutamise hõlbustamise ja arendamise tähtsust.

2. Käesoleva jao eesmärk on aidata kaasa usalduse ja kindlustunde tekkimisele e-kaubanduse kasutamisel ja edendada lepinguosaliste vahelist e-kaubandust.
3. Lepinguosalised tunnistavad tehnoloogianeutraalsuse põhimõtte tähtsust e-kaubanduses.
4. Käesolevat jagu kohaldatakse lepinguosaliste meetmete suhtes, mis mõjutavad elektroonilisel teel toimuvat kaubandust.
5. Käesolevat jagu ei kohaldata hasartmängu- ja kihlveoteenuste, ringhäälinguteenuste, audiovisuaalteenuste, notarite või samaväärsete elukutsete esindajate teenuste ja õigusabiteenuste suhtes.
6. Selle jao sätete ja käesoleva lepingu muude sätete vastuolu korral kohaldatakse vastuolu ulatuses kõnealuseid muid sätteid.

ARTIKKEL 8.71

Mõisted

Käesolevas jaos kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „e-autentimine“ – elektroonilises suhtluses või tehingus osaleja isikusamasuse tuvastamise protsess või toiming või elektroonilise suhtluse terviklikkuse tagamine ja
- b) „e-allkiri“ – elektroonilised andmed, mis on lisatud muudele elektroonilistele andmetele või on nendega loogiliselt seotud ja mis vastavad järgmistele nõuetele:
 - i) isik kasutab seda kinnitamaks, et sellega seotud elektroonilised andmed on loodud või allkirjastatud kõnealuse isiku poolt kummagi lepinguosalise õigusnormide kohaselt, ja
 - ii) sellega kinnitatakse, et elektroonilistes andmetes sisalduvat teavet ei ole muudetud.

ARTIKKEL 8.72

Tollimaksud

Lepinguosalised ei kehtesta elektroonilisele edastusele tollimakse.

ARTIKKEL 8.73

Lähtekood

1. Lepinguosaline ei tohi nõuda teise lepinguosalise isikule kuuluva tarkvara lähtekoodi edastamist ega sellele juurdepääsu¹. Ükski käesoleva lõike säte ei takista tarkvara lähtekoodi edastamise või sellele juurdepääsu andmisega seotud tingimuste lisamist või rakendamist turutingimustel sõlmitud lepingutes või vabatahtlikku koodi edastamist või sellele juurdepääsu andmist nt riigihangete korral.
2. Ükski käesoleva artikli säte ei mõjuta:
 - a) kohtu, halduskohtu või konkurentsiameti nõudeid konkurentsioiguse rikkumise heastamiseks;

¹ Suurema kindluse huvides hõlmab mõiste „teise lepinguosalise isikule kuuluv tarkvara lähtekood“ tootes sisalduvat tarkvara lähtekoodi.

- b) kohtu, halduskohtu või haldusasutuse nõudeid seoses intellektuaalomandi õiguste kaitse ja rakendamisega, nii et lähtekoodid oleksid nende õigustega kaitstud, ning
 - c) lepinguosalise õigust võtta meetmeid vastavalt riigihankeid käsitleva lepingu III artiklile.
3. Suurema kindluse huvides ei takista ükski käesoleva lõike säte lepinguosalist vastu võtmast või säilitamast kooskõlas artiklitega 1.5, 8.3 ja 8.65 meetmeid,¹ mis on vastuolus lõikega 1.

ARTIKKEL 8.74

Siseriiklikud õigusnormid

Lepinguosaline tagab, et kõiki e-kaubandust mõjutavaid üldkohaldatavaid meetmeid rakendatakse mõistlikult, objektiivselt ja erapooletult.

¹ Nende meetmete hulka kuuluvad turvalisuse ja ohutuse tagamise meetmed (nt sertifitseerimismenetluse korral).

ARTIKKEL 8.75

Eelneva loa puudumise põhimõte

1. Lepinguosalised püüavad mitte kehtestada eelneva loa nõuet või mõnd muud nõuet, millel on samaväärne mõju elektrooniliselt osutatavatele teenustele.
2. Lõige 1 ei piira lepinguosaliste õigust kohaldada loasüsteeme, mis ei ole suunatud otse ja eranditult elektrooniliselt osutatavatele teenustele, ja telekommunikatsiooni valdkonna eeskirju.

ARTIKKEL 8.76

Elektrooniline lepingute sõlmimine

Kui lepinguosalise õigusnormidega ei ole ette nähtud teisiti, ei kehtesta ta ega jäta kehtima e-tehinguid reguleerivaid meetmeid, millega:

- a) ei tunnistata lepingu õigusmõju, kehtivust või täidetavust ainuüksi seetõttu, et leping on elektrooniliselt sõlmitud, või

- b) luuakse muul viisil takistusi elektrooniliselt sõlmitud lepingute kasutamiseks.

ARTIKKEL 8.77

E-autentimine ja e-allkiri

1. Kui lepinguosalise õigusnormidega ei ole ette nähtud teisiti, ei keeldu lepinguosaline tunnistamast allkirja juriidilist kehtivust üksnes seetõttu, et see on elektrooniline.
2. Lepinguosaline ei võta ta vastu ega säilita e-autentimist ja e-allkirja reguleerivaid meetmeid, mis:
 - a) keelaksid e-tehingu osalistel vastastikku määrata oma tehingu jaoks asjakohase e-autentimise viisi või
 - b) takistaksid e-tehingu osalistel kasutada võimalust tõestada kohtu- või haldusasutustele, et nende elektroonilised tehingud vastavad e-autentimise ja e-allkirja osas kõigile õigusnõuetele.

3. Lõikest 2 hoolimata võib lepinguosaline nõuda, et konkreetsete tehinguliikude puhul vastaks autentimisviis teatavatele tulemuslikkuse standarditele või et see oleks sertifitseeritud tema õigusnormide kohaselt akrediteeritud asutuse poolt.

ARTIKKEL 8.78

Tarbijakaitse

1. Lepinguosalisel tunnistavad e-kaubanduse suhtes kohaldatavate läbipaistvate ja tulemuslike tarbijakaitsemeetmete, aga ka e-kaubanduses tarbijate usaldust soodustavate meetmete kehtestamise ja kehtima jätmise tähtsust.
2. Lepinguosalisel tunnistavad oma asjaomaste tarbijakaitse eest vastutavate pädevate asutuste vahel e-kaubandusega seotud valdkonnas tarbijate kaitse parandamiseks tehtavat koostööd.
3. Lepinguosalisel tunnistavad kooskõlas nende õigusnormidega e-kaubanduse kasutajate isikuandmete kaitseks võetavate meetmete kehtestamise ja kehtima jätmise tähtsust.

ARTIKKEL 8.79

Soovimatud elektroonilised kommertsteated

1. Lepinguosaline kehtestab või jätab kehtima soovimatute elektrooniliste kommertsteadete suhtes meetmed, millega:
 - a) nõutakse soovimatute elektrooniliste kommertsteadete saatjatelt, et saajatel võimaldataks hõlpsamini vältida selliste teadete jätkuvat saamist, ja
 - b) nõutakse saajalt tema õigusnormides täpsustatud eelnevat nõusolekut elektrooniliste kommertsteadete saamiseks.
2. Lepinguosaline tagab, et elektroonilised kommertsteated on selgelt tuvastatavad, et neist nähtub selgelt, kelle nimel need on tehtud, ja et need sisaldavad vajalikku teavet, mis võimaldab saajal taotleda nende saamise lõpetamist tasuta ja mis tahes hetkel.
3. Lepinguosaline võtab õiguskaitsemeetmeid saatjate vastu, kes edastavad soovimatuid elektroonilisi kommertsteateid, mis ei vasta lõigete 1 ja 2 kohaselt kehtestatud ja kehtima jäetud meetmetele.

ARTIKKEL 8.80

E-kaubanduse alane koostöö

1. Lepinguosalisel teevad vajaduse korral koostööd ja osalevad aktiivselt mitmepoolsetel foorumitel, et edendada e-kaubanduse arengut.
2. Lepinguosalisel lepivad kokku, et jätkavad vajaduse korral teabe ja kogemuste jagamiseks, sh asjakohaste õigusnormide ja nende rakendamise ning e-kaubandusega seotud parimate tavade kohta, dialoogi e-kaubandusega seotud regulatiivsetes küsimustes, mis on muu hulgas seotud järgmisega:
 - a) tarbijakaitse;
 - b) küberturvalisus;
 - c) võitlus soovimatute elektrooniliste kommertsteadete vastu;
 - d) üldsusele elektrooniliste allkirjade kohta antud sertifikaatide tunnustamine;

- e) väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate probleemid e-kaubanduse kasutamisel;
- f) piiriüleste sertifitseerimisteenuste soodustamine;
- g) intellektuaalomand ja
- h) e-riik.

ARTIKKEL 8.81

Andmete vaba liikumine

Lepinguosalised hindavad kolme aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist uuesti, kas käesolevasse lepingusse on vaja lisada sätteid andmete vaba liikumise kohta.

9. PEATÜKK

KAPITALI LIIKUMINE, MAKSED JA ÜLEKANDED NING AJUTISED KAITSEMEETMED

ARTIKKEL 9.1

Jooksevkonto

Ilma et see piiraks käesoleva lepingu muude sätete kohaldamist, võimaldab lepinguosaline maksebilansi jooksevkonto tehingute puhul vabalt konverteeritavas valuutas¹ ja vajaduse korral kooskõlas Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirjaga kõiki makseid ja ülekandeid, mis kuuluvad käesoleva lepingu kohaldamisalasse.

¹ Käesoleva peatüki kohaldamisel tähendab „vabalt konverteeritav valuuta“ vääringut, mida saab vabalt vahetada vääringute vastu, millega kaubeldakse laialdaselt rahvusvahelistel valuutaturgudel ja mida kasutatakse laialdaselt rahvusvahelistes tehingutes. Suurema kindluse huvides kuuluvad laialdaselt rahvusvahelistel valuutaturgudel kaubeldavate ja laialdaselt rahvusvahelistes tehingutes kasutatavate vääringute hulka Rahvusvahelise Valuutafondi poolt kooskõlas tema põhikirjaga kindlaksmääratud vabalt kasutatavad vääringud.

ARTIKKEL 9.2

Kapitali liikumine

1. Ilma et see piiraks käesoleva lepingu muude sätete kohaldamist, tagavad lepinguosalised maksebilansi kapitali- ja finantskonto tehingute puhul kapitali vaba liikumise investeeringute ja muude tehingute liberaliseerimise eesmärgil, nagu on sätestatud 8. peatükis.
2. Pooled konsulteerivad teineteisega, et hõlbustada omavahelist kapitali liikumist kaubanduse ja investeeringute edendamiseks.

ARTIKKEL 9.3

Kapitali liikumist, makseid või ülekandeid käsitlevate õigusnormide kohaldamine

1. Artikleid 9.1 ja 9.2 ei tõlgendata viisil, mis takistab lepinguosalisel kohaldada oma õigusnorme, mis käsitlevad:
 - a) maksejõuetust või pankrotti või võlausaldajate õiguste kaitset;

- b) väärtpaberite või futuuride, optsioonide või muude tuletisväärtpaberite emiteerimist, nendega kauplemist või tehingute tegemist;
- c) finantsaruandlust või kapitali liikumise, maksete või ülekannete arvestuse pidamist, kui see on vajalik õiguskaitseorganite või finantsjärelevalveasutuste abistamiseks;
- d) kriminaalkuritegusid või süütegusid või kelmusi või pettusi;
- e) kohtumenetlustes antud korralduste või tehtud otsuste täitmise tagamist või
- f) sotsiaalkindlustust, riiklikke pensioniskeeme või kohustuslikke säästuskeeme.

2. Lõikes 1 osutatud õigusnorme ei kohaldata ebaõiglaselt, meelevaldselt ega diskrimineerivalt ja need ei kujuta endast muul viisil varjatud piirangut kapitali liikumisele, maksetele või ülekannetele.

ARTIKKEL 9.4

Ajutised kaitsemeetmed

1. Erandlike asjaolude korral, kui esinevad tõsised probleemid Euroopa Liidu majandus- ja rahaliidu toimimises, võib Euroopa Liit kõige rohkem kuueks kuuks kehtestada või kehtima jätta kapitali liikumise, maksete või ülekannetega seotud kaitsemeetmed. Neid meetmeid kasutatakse ainult rangelt vajalikus ulatuses ja need ei kujuta endast meelevaldset või põhjendamatut diskrimineerimist Jaapani ja samasuguses olukorras oleva kolmanda riigi vahel.
2. Lepinguosaline võib kehtestada või kehtima jätta piiravad meetmed kapitali liikumise, maksete või ülekannete suhtes¹:
 - a) tõsiste maksebilansi või välisrahastuse probleemide või nende tekkimisohtu korral²; või

¹ Euroopa Liidu puhul võib selliseid meetmeid võtta Euroopa Liidu liikmesriik selle liikmesriigi majandust mõjutavates olukordades, millele ei ole osutatud lõikes 1.

² Lepinguosalisel tunnistavad, et lõike 2 punktis a osutatud tõsiseid maksebilansi või välisrahastuse probleeme või nende tekkimisohtu võivad muu hulgas põhjustada lõike 2 punktis b osutatud tõsised raha- või vahetuskursipoliitikaga seotud makromajanduslikud probleemid või nende tekkimisoht.

- b) erakorraliste asjaolude korral, kui kapitali liikumine, maksed või ülekanded põhjustavad või ähvardavad põhjustada tõsiseid raha- või vahetuskursipoliitikaga seotud makromajanduslikke probleeme.

3. Lõikes 2 nimetatud meetmed:

- a) peavad olema vastavuses Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirjaga, kui see on kohaldatav;
- b) ei ole ulatuslikumad kui on vaja lõikes 2 kirjeldatud olukordade lahendamiseks;
- c) peavad olema ajutised ja need tuleb järk-järgult lõpetada, kui lõikes 2 kirjeldatud olukord paraneb;
- d) ei tohi põhjustada põhjendamatut kahju teise lepinguosalise kaubanduslikele, majanduslikele ega finantshuvidele ja
- e) ei tohi olla diskrimineerivad võrreldes nendega, mida võetakse kolmandate riikide suhtes samasuguses olukorras.

4. Lepinguosaline võib oma maksebilansi kaitseks võtta artikli 2.20 kohaseid piiravaid meetmeid kaubavahetuse suhtes.

5. Kumbki lepinguosaline võib oma välise finantspositsiooni või maksebilansi kaitseks võtta piiravaid meetmeid teenuskaubanduse suhtes. Need meetmed peavad olema kooskõlas GATSi XII artiklis sätestatud tingimustega.

6. Kui lepinguosaline jätab kehtima või kehtestab lõigetes 1–3 osutatud meetmed, teavitab ta sellest viivitamata teist lepinguosalist.

7. Kui kehtestatakse või jäetakse kehtima käesoleva artikli kohased piirangud, peavad lepinguosalisel viivitamata korraldama konsultatsioonid artikli 22.3 kohaselt loodud teenustekaubanduse, investeringute liberaliseerimise ja e-kaubanduse komitees, v.a juhul, kui konsulteerimine toimub muudes foorumites. Konsultatsioonide käigus analüüsitakse meetmete võtmist põhjustanud maksebilansiraskusi või väliseid finantsraskusi või muid makromajanduslikke probleeme, võttes muu hulgas arvesse järgmisi tegureid:

- a) raskuste laad ja ulatus;
- b) majanduslik ja kaubanduslik väliskeskkond ja
- c) võimalikud alternatiivsed parandusmeetmed.

8. Lõike 7 kohaste konsultatsioonide käigus uuritakse piiravate meetmete vastavust lõigetele 1–3. Need konsultatsioonid põhinevad kõigil kättesaadavatel asjakohastel statistilistel ja faktilistel andmetel, mille IMF on esitanud, ja järelduste tegemisel võetakse arvesse IMFi hinnangut asjaomase lepinguosalise maksebilansi ja välise finantsolukorra või muude makromajanduslike probleemide kohta.

10. PEATÜKK

RIIGIHANKED

ARTIKKEL 10.1

Riigihankeid käsitleva lepingu inkorporeerimine

Riigihankeid käsitlev leping inkorporeeritakse käesolevasse peatükki ja muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.

ARTIKKEL 10.2

Täiendav kohaldamisala

Riigihankeid käsitlevas lepingus sätestatud eeskirju ja menetlusi, mida on täpsustatud 10. lisa 1. osas, kohaldatakse 10. lisa 2. osaga hõlmatud hangete suhtes *mutatis mutandis*.

ARTIKKEL 10.3

Täiendavad eeskirjad

Lepinguosaline kohaldab artikleid 10.4–10.12 nii riigihankeid käsitleva lepingu I liite lisadega hõlmatud hangete kui ka 10. lisa 2. osaga hõlmatud hangete suhtes.

ARTIKKEL 10.4

Teadete avaldamine

Riigihankeid käsitleva lepingu VII artikli kohased kavandatud riigihangete teated on otse ja tasuta elektrooniliselt kättesaadavad ühtse juurdepääsukoha kaudu internetis.

ARTIKKEL 10.5

Osalemistingimused

1. Riigihankeid käsitleva lepingu VIII artikli kohaselt ei tohi lepinguosalise hankeüksus keelata teise lepinguosalise territooriumil asutatud tarnijal hankes osaleda õigusliku nõude alusel, mille kohaselt tarnija peab olema:

- a) füüsiline isik või
- b) juriidiline isik.

Käesolevat sätet ei kohaldata Jaapani erasektori rahastamisalgatuse (1999. aasta seadus nr 117) kohaldamisalasse kuuluvate hangete suhtes.

2. Kuigi lepinguosalise hankeüksus võib osalemistingimuste kehtestamisel nõuda vastavat eelnevat kogemust, kui see on riigihankeid käsitleva lepingu VIII artikli lõike 2 punkti b kohaselt hanke nõuete seisukohast oluline, ei tohi kõnealune hankeüksus seada tingimust, et selline eelnev kogemus peab olema omandatud selle lepinguosalise territooriumil.

ARTIKKEL 10.6

Tarnijate kvalifitseerimine

1. Kui lepinguosaline peab tarnijate registreerimise süsteemi, mille kaudu huvitatud tarnijad peavad registreeruma ja esitama teatavat teavet, võivad kõnealused tarnijad igal ajal taotleda enda registreerimist. Hankeüksus peaks neile tarnijatele piisavalt lühikese aja jooksul teada andma, kas nad on registreeritud.
2. Kui Euroopa Liidus asutatud tarnija peab selleks, et tal lubataks esitada pakkumus Jaapanis toimuval ehitustööde hankel, läbima Jaapani ehitusseaduse (1949. aasta seadus nr 100) kohase äritegevuse hinnangu (*Keieijikoshinsa*, tuntud ka kui *Keishin*), tagab Jaapan, et tema ametiasutused, kes hinnangu annavad:
 - a) hindavad mittediskrimineerival viisil ja vajaduse korral tunnustavad võrdväärseks Jaapani omadega tarnija väljaspool Jaapanit saavutatud näitajaid, mis võivad hõlmata järgmist:
 - i) tehnilise personali suurus;
 - ii) tööheaolu tingimused;

- iii) ehitussektoris tegutsetud aastate arv;
 - iv) ehitussektori raamatupidamistingimused;
 - v) uurimis- ja arendustegevusele tehtud kulutuste suurus;
 - vi) ISO9001 või ISO14001 sertifikaadi saamine;
 - vii) noorte inseneride ja oskustöölise palkamine ja arendamine;
 - viii) lõpuleviidud ehitustööde müügimaht ja
 - ix) peatöövõtjana lõpuleviidud ehitustööde müügimaht, ning
- b) võtavad nõuetekohaselt arvesse tarnija väljaspool Jaapanit saavutatud näitajaid, mis võivad hõlmata järgmist:
- i) omakapitali suurus;
 - ii) tulu suurus intressi-, maksu- ja amortisatsioonieelse kasumina (EBITDA);

- iii) netointressikulu ja müüginahaku suhe;
- iv) kohustuste käibevälde;
- v) brutomüügitulu ja brutokapitali suhe;
- vi) jooksevkasumi ja müüginahaku suhe;
- vii) omakapitali ja põhivara suhe;
- viii) omavahendite suhtarv;
- ix) põhitegevusest tulenevate rahavoogude suurus ja
- x) jaotamata kasumi suurus.

ARTIKKEL 10.7

Piiratud hankemenetlus

1. Kui hanketüksus piirab riigihankeid käsitleva lepingu IX artikli lõigete 4 ja 5 kohaselt asjaomasel hankel osalevate tarnijate arvu, peab selliste tarnijate arv, kellel on lubatud pakkumusi esitada, olema piisav konkurentsi tagamiseks, ilma et see mõjutaks riigihangete süsteemi toimimise tõhusust.
2. Jaapani puhul kohaldatakse käesolevat artiklit ainult keskvalitsusasutuste suhtes.

ARTIKKEL 10.8

Tehnilised nõuded

Kui hanketüksus kohaldab keskkonnamärgiste puhul sätestatud või Euroopa Liidu või Jaapani asjakohastes kehtivates õigusaktides määratletud keskkonnasõbralikke tehnilisi kirjeldusi, tagab lepinguosaline, et need kirjeldused:

- a) sobivad lepingu objektiks olevate kaupade või teenuste omaduste määramiseks;

- b) põhinevad objektiivselt kontrollitavatel mittediskrimineerivatel kriteeriumidel ja
- c) on kõigile huvitatud isikutele kättesaadavad.

ARTIKKEL 10.9

Katsearuanded

1. Lepinguosaline, sh tema hankeüksus, võib nõuda, et huvitatud tarnijad esitaksid tehnilistes kirjeldustes, hindamiskriteeriumides või muudes tingimustes sätestatud nõuetele või kriteeriumidele vastavuse tõendamiseks vastavushindamisasutuse väljastatud katsearuande või sertifikaadi.
2. Kui lepinguosaline, sh tema hankeüksus, nõuab vastavushindamisasutuse väljastatud katsearuande või sertifikaadi esitamist:
 - a) nõustub ta kooskõlas 4. aprillil 2001 Brüsselis koostatud Euroopa Ühenduse ja Jaapani vastastikuse tunnustamise lepingu artikli 2 lõikega 1 teise lepinguosalise registreeritud vastavushindamisasutuste tehtud vastavushindamismenetluste tulemustega ning

- b) võtab ta nõuetekohaselt arvesse punktis a osutatud lepingu kohaldamisala edaspidist laiendamist või lepinguosaliste vahel vastavushindamismenetluste vastastikuseks tunnustamiseks sõlmitavaid täiendavaid lepinguid, kui need on jõustunud.

ARTIKKEL 10.10

Keskkonnatingimused

Hankijad võivad kehtestada hanke teostamisega seotud keskkonnavalaseid tingimusi, kui need tingimused on kooskõlas käesolevas peatükis sätestatud eeskirjadega ning neile on viidatud kavandatud hanke teates või mõnes muus teates, mida kasutatakse kavandatud hanke teatena, või hankedokumentides.

ARTIKKEL 10.11

Pakkumuste läbivaatamine ja lepingute sõlmimine

1. Lepinguosaline tagab riigihankeid käsitleva lepingu IX artikli lõike 5 kohaselt ja lepinguosalise õigusnormides sätestatud tingimustel, et tema hankeüksustel on õigus valida riigihankeid käsitleva lepingu IX artikli lõike 5 punktides a ja b osutatud kahe kriteeriumi vahel ja et nad on teadlikud kummagi kriteeriumi eelistest.
2. Riigihankeid käsitleva lepingu XV artikli lõike 6 kohaselt võib hankeüksus juhul, kui talle esitatakse pakkumus, mille hind on võrreldes teiste esitatud pakkumustega erakordselt madal, ka tarnijalt küsida, kas hinnas on võetud arvesse subsiidiumide andmist.

ARTIKKEL 10.12

Siseriiklik läbivaatamise kord

1. Kui lepinguosaline määrab riigihankeid käsitleva lepingu XVIII artikli lõike 4 kohaselt sõltumatu haldusasutuse, tagab ta, et:

- a) määratud asutuse liikmed on nimetamismenetluse ajal sõltumatud, erapooletud ja välistest mõjutustest vabad;
- b) määratud asutuse liikmeid ei vabastata nende tahte vastaselt töölt, välja arvatud juhul, kui vabastamine johtub määratud asutuse tegevust reguleerivatest sätetest, ning
- c) riigihankeid käsitleva lepingu I liite asjaomase lepinguosalise 1. ja 3. lisaga hõlmatud hankeüksuste, samuti keskvalitsusasutuste ja kõigi muude asutuste (v.a 10. lisa 2. osaga hõlmatud piirkondlike valitsusasutuste) puhul on määratud asutuse juhatajal või vähemalt ühel liikmel samasugune juriidiline ja erialane kvalifikatsioon nagu kohtunikel, advokaatidel või teistel lepinguosalise õigusnormide kohaselt kvalifitseeritud õigusekspertidel.

2. Kumbki lepinguosaline kehtestab või säilitab menetlused, millega nähakse ette ajutised kiirmeetmed, et tarnijal oleks võimalik hankes edasi osaleda. Sellised riigihankeid käsitleva lepingu XVIII artikli lõike 7 punktis a sätestatud ajutised meetmed võivad põhjustada hankeprotsessi peatamise, või kui hankeüksus on lepingu sõlminud ja lepinguosaline nii sätestanud, lepingu täitmise peatamise. Menetlustega võib ette näha, et selliste meetmete kohaldamise üle otsustamisel võib arvesse võtta nende ülekaalukalt ebasoodsaid tagajärgi asjakohastele huvidele, sealhulgas avalikele huvidele. Meetmete võtmata jätmist põhjendatakse kirjalikult.

3. Kui huvitatud või hankes osalev tarnija on esitanud lõikes 1 osutatud määratud asutusele vaide, tagab lepinguosaline põhimõtteliselt selle, et hankeüksus ei sõlmi lepingut enne, kui nimetatud asutus on kooskõlas oma eeskirjade ja menetlustega teinud otsuse või soovitusel vaide ning lõigetes 2, 5 ja 6 osutatud võimalike ajutiste meetmete, parandusmeetmete ning tekkinud kahju korvamise kohta. Lepinguosaline võib sätestada, et vältimatutel ja nõuetekohaselt põhjendatud asjaoludel võib lepingu siiski sõlmida.

4. Lepinguosaline võib sätestada:

- a) lepingu sõlmimise otsuse ja lepingu sõlmimise vahelise ooteaja, et anda hanke kaotanud tarnijatele piisavalt aega hindamaks, kas on asjakohane alata läbivaatamismenetlus, või

b) piisava ajavahemiku, mille jooksul huvitatud tarnija saab esitada vaide, mis võib olla lepingu täitmise peatamise aluseks.

5. Riigihankeid käsitleva lepingu XVIII artikli lõike 7 punkti b kohased kaitsemeetmed võivad hõlmata üht või mitut järgmist meetet:

- a) diskrimineerivate tehniliste, majanduslike või finantsiliste tingimuste kõrvaldamine hanketeates, lepingudokumentides või mis tahes muus hankemenetlusega seotud dokumendis ja uue riigihankemenetluse korraldamine;
- b) riigihankemenetluse kordamine tingimusi muutmata;
- c) lepingu sõlmimise otsuse tühistamine ja uue lepingu sõlmimise otsuse vastuvõtmine;
- d) lepingu lõpetamine või selle tühiseks tunnistamine või
- e) muude meetmete kehtestamine eesmärgiga lõpetada käesoleva peatüki sätete rikkumine, nt kohustus maksta teatav summa kuni rikkumine on tulemuslikult heastatud.

6. Riigihankeid käsitleva lepingu VIII artikli lõike 7 punkti b kohaselt võib lepinguosaline ette näha tekkinud kahju korvamise. Kui lepinguosalise läbivaatav organ ei ole kohus ja tarnija arvab, et käesolevast peatükist tulenevate kohustuste rakendamisel on rikutud siseriiklikke õigusnorme, võib tarnija lepinguosalise kohtumenetlusi järgides anda asja kohtusse, sh kompensatsiooni nõudmiseks.

7. Lepinguosaline kehtestab või jätab kehtima menetlused, mida on vaja läbivaatavate organite tehtud otsuste või soovitude tõhusaks rakendamiseks või kohtuliku kontrolli asutuste otsuste tõhusa täitmise tagamiseks.

ARTIKKEL 10.13

Statistiliste andmete kogumine ja esitamine

Kumbki lepinguosaline edastab teisele lepinguosalisele kättesaadavad ja võrreldavad statistilised andmed, mis on 10. lisa 2. osaga hõlmatud hangete puhul asjakohased.

ARTIKKEL 10.14

Hangete kaetuse muutmine ja korrigeerimine

1. Lepinguosaline võib muuta või korrigeerida oma 10. lisa 2. osa kohaseid kohustusi.
2. Kui riigihankeid käsitleva lepingu XIX artikli kohaselt jõustub mõni riigihankeid käsitleva lepingu I liites olevate lepinguosalise lisade muudatus või korrigeerimine, jõustub see automaatselt ka käesoleva lepingu kohaldamisel.
3. Kui lepinguosaline kavatseb oma 10. lisa 2. osa kohaseid kohustusi muuta, toimib ta järgmiselt:
 - a) teatab teisele lepinguosalisele sellest kirjalikult ja
 - b) esitab teates ettepaneku teha teise lepinguosalise jaoks sobivad kompenseerivad kohandused, mis võimaldaksid säilitada hangete kaetuse tasemel, mis on võrreldav enne muutmist valitseva tasemega.
4. Olenemata lõike 3 punktist b ei ole lepinguosalisel vaja esitada kompenseerivat kohandust, kui muudatus puudutab hankeüksust, kelle korraldatud hanke üle on lepinguosaline sisuliselt kontrolli või mõju kaotanud.

5. Kui riigihankeid käsitleva lepingu XXI kohaselt loodud riigihankekomitee kehtestab vastavalt riigihankeid käsitleva lepingu XIX artikli lõike 8 punktidele b ja c kriteeriumid, siis kohaldatakse neid kriteeriume ka käesoleva artikli kontekstis.

6. Kui teine lepinguosaline leiab, et:

- a) lõike 3 punkti b alusel pakutav kohandus ei ole piisav, et säilitada hangete kaetus vastastikku kokku lepitud ulatusega võrreldavas ulatuses, või
- b) lõikes 4 osutatud kavandatud muudatus on seotud üksusega, mille üle lepinguosaline on sisuliselt kaotanud kontrolli või mõju,

esitab ta oma kohustusi muuta soovivale lepinguosalisele 45 päeva jooksul alates lõike 3 punktis a osutatud teate kättesaamisest kirjaliku vastuväite või vastasel juhul loetakse, et ta on kohanduse või muudatusega nõus.

7. Parandustena käsitatakse järgmisi 10. lisa 2. osa kohastesse lepinguosalise kohustustesse tehtavaid korrektsioone:

- a) hankeüksuse nime muutmine;
- b) 10. lisa 2. osa samas punktis loetletud kahe või enama hankeüksuse ühinemine;

- c) 10. lisa 2. osas loetletud hankeüksuse jagunemine kaheks või enamaks hankeüksuseks, mis lisatakse kõnealuse osa samas punktis loetletud hankeüksuste nimekirja, ja
- d) esialgsete nimekirjade, nt 10. lisa 2. osa A jao punktis 3, 10. lisa 2. osa B jao punkti 1 alapunktis b või riigihankeid käsitleva lepingu I liite Euroopa Liidu 2. ja 3. lisa sätetatud nimekirjade ajakohastamine.

8. Pärast käesoleva lepingu jõustumist teavitab lepinguosaline kavandatud korrektsioonide korral teist lepinguosalist kirjalikult iga kahe aasta tagant kooskõlas teavitamistsükliga, mis on sätetatud 30. märtsil 2012 vastu võetud riigihankekomitee otsuses teatamisnõuete kohta lepingu artiklite XIX ja XXII alusel (GPA/113) .

9. Teine lepinguosaline võib 45 päeva jooksul alates lõike 8 kohase teate saamisest esitada oma kohustusi korrigeerida soovivale lepinguosalisele kirjaliku vastuväite. Vastuväite esitanud lepinguosaline esitab ka põhjendused selle kohta, miks tema arvates kavandatud korrektsiooni puhul ei ole tegemist lõikes 7 sätetatud muudatusega, ning kirjeldab, millist mõju avaldab kavandatud korrektsioon kokkulepitud ja käesoleva lepinguga ette nähtud kohaldamisalale. Kui 45 päeva jooksul alates teate saamisest sellist kirjalikku vastuväidet ei esitata, loetakse kavandatud korrektsioon heakskiidetuks.

10. Kui lepinguosaline esitab kavandatud muudatuse või korrigeerimise või kompenseeriva kohanduse kohta vastuväite, püüavad lepinguosaliselised lahendada küsimuse konsultatsioonide teel. Kui lepinguosaliselised ei ole 150 päeva jooksul pärast vastuväite saamist kokkuleppele jõudnud, võib oma kohustusi muuta või korrigeerida sooviv lepinguosaline kasutada 21. peatükis sätestatud vaidluste lahendamise mehhanismi, et teha kindlaks, kas vastuväide on põhjendatud. Kavandatud muudatus või korrigeerimine, mille kohta on esitatud vastuväide, loetakse heakskiidetuks ainult siis, kui konsulteerimise käigus on niimoodi kokku lepitud või kui artikli 21.7 kohaselt asutatud vahetuskohus on nii otsustanud.

ARTIKKEL 10.15

Koostöö

Lepinguosalised püüavad teha koostööd, et saavutada parem arusaamine nende asjaomaste riigihanketurgude toimimisest. Lepinguosalised tunnistavad ka, et selle eesmärgi saavutamiseks on oluline lepinguosalistel asjaomaste tööstusharude kaasamine nt dialoogi kaudu.

ARTIKKEL 10.16

Riigihankekomitee

1. Artikli 22.3 alusel loodud riigihankekomitee (käsitlevas artiklis edaspidi „komitee“) vastutab käesoleva peatüki tulemusliku rakendamise ja toimimise eest.
2. Komiteel on järgmised ülesanded:
 - a) teha ühiskomiteele soovitusi 10. lisa 2. osa muutmist käsitlevate otsuste vastuvõtmiseks, et kajastada artikli 10.14 kohaselt heaks kiidetud muudatusi või korrektsioone või kokku lepitud kompenseerivaid kohandusi;
 - b) võtta kasutusele artikli 10.13 kohaselt statistiliste andmete esitamise viise, kui see leitakse olevat vajalik;
 - c) käsitleda riigihangetega seotud küsimusi, mille lepinguosalisel komiteele suunavad, ja
 - d) vahetada teavet riigihankevõimaluste kohta mõlema lepinguosalise puhul, sealhulgas keskvalitsusest madalamal tasandil,

ARTIKKEL 10.17

Kontaktpunktid

Lepinguosaline määrab käesoleva lepingu jõustumisel käesoleva peatüki rakendamisega tegeleva kontaktpunkti ja edastab teisele lepinguosalisele kontaktandmed, sh teabe asjaomaste ametnike kohta. Lepinguosalised teavitavad teineteist viivitamatult kõikidest kõnealuste kontaktandmete muudatustest.

11. PEATÜKK

KONKURENTSIPOLIITIKA

ARTIKKEL 11.1

Põhimõtted

Lepinguosalised tunnistavad ausa ja vaba konkurentsi tähtsust oma kaubandus- ja investeerimissuhetes. Lepinguosalised tunnistavad, et konkurentsivastased tavad võivad kahjustada turgude nõuetekohast toimimist ning vähendada kaubanduse ja investeerimise liberaliseerimisest tulenevat kasu.

ARTIKKEL 11.2

Konkurentsivastased tavad

Käesoleva lepingu eesmärkide saavutamiseks võtab lepinguosaline kooskõlas oma õigusnormidega meetmeid, mida ta peab vajalikuks konkurentsi kahjustava tegevuse takistamiseks.

ARTIKKEL 11.3

Õiguslik ja reguleeriv raamistik

1. Lepinguosaline jätab kehtima oma konkurentsioiguse, mida kohaldatakse kõigi majandussektorite ettevõtjate suhtes ja millega võideldakse tõhusalt järgmise konkurentsivastase tegevuse vastu:

a) Euroopa Liidu puhul:

- i) ettevõtjatevahelised kokkulepped, ettevõtjate ühenduste otsused ja kooskõlastatud tegevus, mille eesmärk või mõju on konkurentsi vältimine, piiramine või moonutamine;
- ii) turgu valitseva seisundi kuritarvitamine ühe või enama ettevõtja poolt ja

iii) ettevõtjate koondumised, mis märkimisväärselt takistavad tõhusat konkurentsi, ning

b) Jaapani puhul:

i) monopoliseerimine erasektoris;

ii) põhjendamatu kaubanduse piiramine;

iii) ebaausad kaubandustavad ja

iv) konkreetsetes kaubandusvaldkonnas oluliselt konkurentsi piiravad ühinemised ja ülevõtmised.

2. Lepinguosaline kohaldab oma konkurentsioigust kõigi majandustegevuses osalevate avaliku ja erasektori ettevõtjate suhtes. See ei takista lepinguosalist tegemast erandeid oma konkurentsioigusest, tingimusel et sellised erandid on läbipaistvad ja ette nähtud üksnes avalike huvide kaitsmiseks. Sellised erandid ei tohi minna kaugemale, kui on kõnealuse lepinguosalise määratletud avaliku huvi eesmärkide saavutamiseks tingimata vajalik.

3. Käesoleva peatüki kohaldamisel tähendab „majandustegevus“ teataval turul kaupade ja teenuste pakkumisega seotud tegevusi.

ARTIKKEL 11.4

Tegevuse sõltumatus

Lepinguosalisel on oma tegevuses sõltumatu asutus, kes vastutab konkurentsioiguse tulemusliku rakendamise eest ja on selleks pädev.

ARTIKKEL 11.5

Mittediskrimineerimine

Oma konkurentsioiguse kohaldamisel järgib lepinguosaline mittediskrimineerimise põhimõtet kõigi ettevõtjate puhul, sõltumata nende riikkondsusest ja omandivormist.

ARTIKKEL 11.6

Õiglase menetluse põhimõte

Oma konkurentsioiguse kohaldamisel järgib lepinguosaline õiglase menetluse põhimõtet kõigi ettevõtjate puhul, sõltumata nende kodakondsusest ja omandivormist.

ARTIKKEL 11.7

Läbipaistvus

Lepinguosaline kohaldab oma konkurentsioigust läbipaistvalt. Lepinguosaline edendab oma konkurentsipoliitika läbipaistvust.

ARTIKKEL 11.8

Koostöö õigusnormide täitmise tagamisel

1. Käesoleva lepingu eesmärkide saavutamiseks ja mõlema lepinguosalise konkurentsioiguse tulemuslikule rakendamisele kaasaaitamiseks tunnistavad lepinguosalised, et nende ühistes huvides on edendada Brüsselis 10. juulil 2003 koostatud Euroopa Ühenduse ja Jaapani valitsuse vahelise konkurentsivastases tegevuses tehtavat koostööd käsitleva lepingu (käesolevas peatükis edaspidi „konkurentsivastast tegevust käsitlev koostööleping“) raames konkurentsiasutuste koostööd ja koordineerimist konkurentsipoliitika arengusuundade ja õigusnormide täitmise osas.
2. Lõikes 1 osutatud koostöö ja koordineerimise hõlbustamiseks võivad lepinguosaliste konkurentsiasutused konkurentsivastast tegevust käsitleva koostöölepingu raames teavet vahetada või muul viisil esitada.

ARTIKKEL 11.9

Vaidluste lahendamine

Käesoleva peatüki sätete suhtes ei kohaldata 21. peatüki kohast vaidluste lahendamise mehhanismi.

12. PEATÜKK

SUBSIIDIUMID

ARTIKKEL 12.1

Põhimõtted

Lepinguosalised nõustuvad, et lepinguosaline võib anda subsiidiume, kui see on vajalik avaliku poliitika eesmärkide saavutamiseks. Teatavad subsiidiumid võivad siiski kahjustada turgude nõuetekohast toimimist ning vähendada kaubanduse ja investeerimise liberaliseerimisest tulenevat kasu. Põhimõtteliselt ei tohiks lepinguosaline subsiidiume anda siis, kui ta leiab, et neil on või võib olla märkimisväärne negatiivne mõju lepinguosaliste vahelisele kaubandusele või nendevahelistele investeeringutele.

ARTIKKEL 12.2

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „majandustegevus“ – teataval turul kaupade ja teenuste pakkumisega seotud tegevused;
- b) „subsiidium“ – meede, mis vastab *mutatis mutandis* WTO subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingu artikli 1 lõikes 1 sätestatud tingimustele, olenemata sellest, kas subsiidiumi saajad tegelevad kaupade või teenustega, ja
- c) „eripärane subsiidium“ – subsiidium, mida loetakse *mutatis mutandis* eripäraseks WTO subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingu artikli 2 tähenduses.

ARTIKKEL 12.3

Kohaldamisala

1. Käesolevat peatükki kohaldatakse eripäraste subsiidiumide suhtes niivõrd, kuivõrd need on seotud majandustegevusega¹.

¹ Suurema kindluse huvides käsitatakse lepinguosalise haridussüsteemis antavat haridust mittemajandusliku tegevusena.

2. Käesolevat peatükki ei kohaldata subsiidiumide suhtes, mis on antud ettevõtjatele, kes on saanud valitsuselt ülesande osutada teenuseid üldsusele avaliku poliitika eesmärkidel. Sellised erandid subsiidiumide andmise eeskirjadest peavad olema läbipaistvad ja ei tohi minna kaugemale, kui avaliku poliitika eesmärkide saavutamiseks vajalik.
3. Käesolevat peatükki ei kohaldata subsiidiumide suhtes, mis on antud loodusõnnetuste või muude erakorraliste sündmustega tekitatud kahju korvamiseks.
4. Artikleid 12.5 ja 12.6 ei kohaldata subsiidiumide suhtes, mille kumuleeruvad summad või eelarved on väiksemad kui 450 000 Rahvusvahelise Valuutafondi eriarveldusühikut (edaspidi „SDR“) abisaaja kohta kolme järjestikuse aasta jooksul.
5. Artikleid 12.6 ja 12.7 ei kohaldata subsiidiumide suhtes, mis on seotud põllumajanduslepingu 1. lisaga hõlmatud kaubaga kauplemisega, ning kala ja kalatoodetega kauplemisega seotud subsiidiumide suhtes.
6. Artiklit 12.7 ei kohaldata subsiidiumide suhtes, mis on antud ajutiselt riigisisese või ülemaailmse majandusliku hädaolukorra lahendamiseks¹. Tuvastatud ajutise riigisisese või ülemaailmse majandusliku hädaolukorraga toimetulekuks peavad sellised subsiidiumid olema sihipärased, ökonoomsed, tulemuslikud ja tõhusad.

¹ Suurema kindluse huvides käsitatakse hädaolukorrana olukorda, mis mõjutab lepinguosalise majandust tervikuna. Euroopa Liidu puhul tähendab „lepinguosalise majandus tervikuna“ kogu Euroopa Liidu majandust või vähemalt ühe Euroopa Liidu liikmesriigi majandust.

7. Käesolevat peatükki ei kohaldata audiovisuaalteenuste suhtes.
8. Artiklit 12.7 ei kohaldata subsiidiumide suhtes, mis on antud lepinguosalise keskvalitsusest madalamal tasandil. Lepinguosaline võtab oma käesoleva peatüki kohaste kohustuste täitmisel tema käsutuses olevaid mõistlikke meetmeid, mis aitavad tagada käesoleva peatüki sätete järgimise kõnealuse lepinguosalise keskvalitsusest madalamal tasandil.

ARTIKKEL 12.4

Seos WTO asutamislepinguga

Ükski käesoleva peatüki säte ei piira kummagi lepinguosalise õigusi ja kohustusi, mis tulenevad WTO subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingust, üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe (GATT 1994) XVI artiklist ja teenustekaubanduse üldlepingu (GATS) XV artiklist.

ARTIKKEL 12.5

Teatamine

1. Lepinguosaline esitab iga kahe aasta järel alates käesoleva lepingu jõustumisest teisele lepinguosalisele ingliskeelse aruande iga enda antud või säilitatud eripärase subsiidiumi¹ õigusliku aluse, vormi, suuruse või eelarve ja võimaluse korral saaja kohta. Esimene teade avaldatakse siiski hiljemalt kolm aastat pärast käesoleva lepingu jõustumist.
2. Kui lepinguosaline teeb lõikes 1 osutatud teabe üldsusele kättesaadavaks mõnel ametlikul veebisaidil, loetakse lõike 1 kohane teatamine toimunuks. Kui lepinguosaline teatab subsiidiumidest kooskõlas WTO subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingu artikli 25 lõikega 2, loetakse lõike 1 kohased nõuded seoses kõnealuste subsiidiumidega tema poolt täidetuks.

¹ Käesoleva lõike kohaldamisel võib varem teatatud subsiidiume käsitlevates ajakohastatud teadetes esitada ainult eelmises teates olnud teabe muudatused või märkuse nende puudumise kohta.

3. Teenustega seotud subsiidiumide puhul kohaldatakse käesolevat artiklit üksnes järgmiste sektorite suhtes: arhitekti- ja inseneriteenused, panga-, arvuti-, ehitus-, energia-, keskkonna-, kiirkulleri-, kindlustus-, telekommunikatsiooni- ja transporditeenused.

ARTIKKEL 12.6

Konsulteerimine

1. Kui üks lepinguosaline leiab, et teise lepinguosalise antud subsiidiumil on või võib olla märkimisväärne negatiivne mõju tema käesoleva peatüki kohastele kaubandus- või investeerimishuvidele, võib ta esitada kirjaliku konsultatsiooni taotluse. Lepinguosalised alustavad konsultatsioone küsimuse lahendamiseks, tingimusel et taotlus sisaldab selgitust selle kohta, mil viisil subsiidiumil on või võib olla märkimisväärne negatiivne mõju lepinguosaliste vahelisele kaubandusele või nendevahelistele investeeringutele.
2. Konsultatsioonide käigus kaalub konsulteerimistaotluse saanud lepinguosaline järgmise subsiidiumi käsitleva teabe edastamist, kui teine lepinguosaline seda taotleb:
 - a) õiguslik alus ja poliitiline eesmärk või subsiidiumi otstarve;

- b) subsiidiumi vorm, nt toetus, laen, garantii, tagasimakstav ettemakse, kapitalisüst või maksusoodustus;
- c) subsiidiumi kuupäevad ja kestus ning mis tahes muud sellega seotud ajalised piirid;
- d) subsiidiumi saamise kriteeriumid;
- e) subsiidiumi jaoks eelarvest eraldatud kogusumma või aastasumma ja subsiidiumi piiramise võimalus;
- f) võimaluse korral subsiidiumi saaja ja
- g) mis tahes muu teave, sh statistilised andmed, mis võimaldavad hinnata subsiidiumi mõju kaubandusele või investeeringule.

3. Konsultatsioonide hõlbustamiseks esitab taotluse saanud lepinguosaline asjakohase teabe kõnealuse subsiidiumi kohta kirjalikult hiljemalt 90 päeva jooksul pärast lõikes 1 osutatud taotluse saamist.

4. Kui taotluse saanud lepinguosaline ei esita lõikes 2 osutatud teavet, põhjendab kõnealune lepinguosaline sellise teabe puudumist oma kirjalikus vastuses.

5. Kui taotluse esitanud lepinguosaline leiab pärast konsulteerimist endiselt, et subsiidiumil on või võib olla märkimisväärne negatiivne mõju tema käesoleva peatüki kohastele kaubandus- või investeerimishuvidele, võtab taotluse saanud lepinguosaline taotluse esitanud lepinguosalise probleemi heasoovlikule kaalumisele. Lahendus peab olema taotluse saanud lepinguosalise jaoks teostatav ja vastuvõetav.

ARTIKKEL 12.7

Keelatud subsiidiumid

Keelatud on järgmised subsiidiumid, millel on või võib olla märkimisväärne negatiivne mõju lepinguosaliste vahelisele kaubandusele või nendevahelistele investeeringutele:

- a) õiguslik või muu kokkulepe, mille kohaselt valitsus või muu avalik asutus vastutab ettevõtte võlgade või kohustuste tagamise eest, ilma et sellise garantii suurus või kestus oleks kuidagi piiratud, ja

- b) subsiidiumid maksejõuetute või raskustes ettevõtete ümberkorraldamiseks ilma ettevõtte koostatud usaldusväärse ümberkorralduskavata. Selline ümberkorralduskava tuleb koostada mõistliku aja jooksul pärast seda, kui ettevõtte on saanud ajutist likviidsustoetust¹. Ümberkorralduskava peab põhinema realistlikel eeldustel, et tagada maksejõuetu või raskustes ettevõtte pikaajalise elujõulisuse taastumine mõistliku aja jooksul. Ettevõtte ise või selle omanikud annavad märkimisväärselt rahalisi vahendeid või vara ümberstruktureerimiskulude katteks.

ARTIKKEL 12.8

Subsiidiumide kasutamine

Lepinguosaline tagab, et ettevõtjad kasutavad subsiidiume üksnes sellel konkreetsel eesmärgil, milleks need anti.

¹ Suurema kindluse huvides ei takista ükski käesoleva artikli sätte lepinguosalist andmast subsiidiume ajutise likviidsustoetusena laenu tagatiste kujul või piirates laene summaga, mis on vajalik ettevõtte tegevuse jätkamiseks seni, kuni koostatakse ümberkorraldamiskava või likvideerimiskava.

ARTIKKEL 12.9

Üldised erandid

Käesoleva peatüki kohaldamisel lisatakse GATT 1994 XX artikkel ja GATSi XIV artikkel käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.

ARTIKKEL 12.10

Vaidluste lahendamine

Artikli 12.6 lõike 5 suhtes ei kohaldata 21. peatüki kohast vaidluste lahendamise mehhanismi.

13. PEATÜKK

RIIGI OSALUSEGA ETTEVÕTTED, ERI- VÕI EELISÕIGUSTEGA ETTEVÕTTED VÕI MÄÄRATUD MONOPOLID

ARTIKKEL 13.1

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „kokkulepe“ – Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (edaspidi „OECD“) raames välja töötatud kokkulepe riiklikult toetatavate ekspordikrediitide kohta või OECD raames või väljaspool seda välja töötatud järgnev kohustus, mille on vastu võtnud vähemalt 12 WTO asutajaliiget, kes on osalenud kokkuleppes alates 1. jaanuarist 1979;

- b) „äritegevus“ – ettevõtte tegevus, mille eesmärk on kasumit teenida¹ ja mille väljundiks on kauba tootmine või teenuse osutamine, mida müüakse asjaomasel turul tarbijale ettevõtte poolt määratud kogustes ja hindadega;
- c) „ärilised kaalutlused“ – hinna-, kvaliteedi-, kättesaadavus-, turustatavus-, veokaalutlused ja muud ostu- või müügitingimused või muud asjaolud, mida asjaomasel tegevusalal või tööstusharus turumajanduse põhimõtete kohaselt tegutsev eraettevõtte võtab tavaliselt arvesse äriotsuste tegemisel;
- d) „monopoli määrama“ – monopoli kehtestama või lubama või selle tegevusulatust laiendama, et hõlmata täiendavaid kaupu või teenuseid;
- e) „määratud monopol“ – äriüksus, sealhulgas konsortsium või valitsusasutus, kes lepinguosalise territooriumi asjaomasel turul on määratud teatava kauba või teenuse ainutarnijaks või -ostjaks; ainuüksi asjaolu tõttu, et mingile üksusele on antud ainuõigused intellektuaalomandile, ei loeta seda üksust veel monopoliks;

¹ Suurema kindluse huvides ei käsitata kasumile orienteeritud tegevusena mittetulunduslikul alusel või kulude katmise põhimõttel tegutsevate ettevõtete tegevust.

- f) „eri- või eelisõigustega ettevõte“ – avaliku või erasektori ettevõte, sh tema tütarettvõtjad, kellele lepinguosaline on andnud eri- või eelisõigused; lepinguosaline annab eri- või eelisõigused siis, kui ta määrab piiratud arvu ettevõtjaid, kellel on luba tarnida teatavaid kaupu või osutada teatavaid teenuseid, muude kui objektiivsete, proportsionaalsete ja mittediskrimineerivate kriteeriumide alusel, mõjutades oluliselt teiste ettevõtjate võimalusi tarnida samu kaupu või osutada samu teenuseid samas geograafilises piirkonnas ja sisuliselt samaväärsetel tingimustel;
- g) „teenus, mida osutatakse valitsuse funktsioonide täitmisel“ – teenus, mida osutatakse valitsuse funktsioonide täitmisel, nagu see on määratletud GATSis ja selle finantsteenuseid käsitlevas lisas, kui viimast kohaldatakse; ja
- h) „riigi osalusega ettevõte“ – ettevõte, mis tegeleb äritegevusega ja milles lepinguosaline:
 - i) omab otseselt rohkem kui 50 protsenti aktsiakapitalist;
 - ii) omab otseselt või kaudselt omandiõiguse kaudu rohkem kui 50 protsenti hääleõigusest;

- iii) omab õigust otsustada enamiku juhtkonna liikmete või mõne muu samaväärse juhtorgani ametissenimetamise üle või
- iv) omab õigust õiguspärasel viisil juhtida ettevõtte tegevust või teostada muul samaväärsel tasemel kontrolli kooskõlas oma õigus- ja haldusnormidega.

ARTIKKEL 13.2

Kohaldamisala

1. Käesolevat peatükki kohaldatakse äritegevusega tegelevate riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ja määratud monopolide suhtes. Kui nad tegelevad nii äritegevuse kui ka mittetulundusliku tegevusega, kohaldatakse käesolevat peatükki ainult äritegevuse suhtes.
2. Käesolevat peatükki kohaldatakse riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ja määratud monopolide suhtes kõigil valitsustasanditel.

3. Käesolevat peatükki ei kohaldata olukordade suhtes, kus riigi osalusega ettevõtte, eri- või eelisõigusega ettevõtte või määratud monopolid tegutsevad kas riigihankeid käsitleva lepingu I liites olevate lepinguosalise lisade või 10. lisa 2. osaga hõlmatud hankeüksustena, kes teostavad hankeid valitsuse ülesannete täitmiseks, mitte äriliseks edasimüügiks või kaupade tootmisel või teenuste pakkumisel äriliseks müügiks.

4. Käesolevat peatükki ei kohaldata teenuste suhtes, mida osutatakse valitsuse funktsioonide täitmisel.

5. Käesolevat peatükki ei kohaldata riigi osalusega ettevõtte, eri- või eelisõigusega ettevõtte ja määratud monopoli suhtes, kui asjaomase ettevõtte või monopoli äritegevusest saadud tulu oli ühel kolmest eelnevast järjestikusest eelarveaastast väiksem kui 200 miljonit SDRI.

6. Artiklit 13.5 ei kohaldata riigi osalusega ettevõtte poolt valitsusele volituse alusel osutatavate finantsteenuste suhtes, kui teenuste osutamine:

a) toetab eksporti või importi, eeldusel et sellised teenused:

i) ei ole ette nähtud kommertsrahastamise asendamiseks või

ii) selliseid teenuseid ei pakuta soodsamatel tingimustel kui need, mida saaks kommertsturul võrreldavate finantsteenuste puhul;

b) toetab erasektori investeeringuid väljaspool lepinguosalise territooriumi, eeldusel et need teenused:

i) ei ole ette nähtud kommertsrahastamise asendamiseks või

ii) selliseid teenuseid ei pakuta soodsamatel tingimustel kui need, mida saaks kommertsturul võrreldavate finantsteenuste puhul, või

c) toimub kokkuleppega kooskõlas olevatel tingimustel, eeldusel et see kuulub kokkuleppe kohaldamisalasse.

7. Artiklit 13.5 ei kohaldata artikli 8.6 lõikes 2 esitatud sektorite suhtes.

8. Artiklit 13.5 ei kohaldata, kui lepinguosalise riigi osalusega ettevõtte, eri- või eelisõigusega ettevõtte või määratud monopol ostab ja müüb kaupu või teenuseid kooskõlas:

a) artikli 8.12 lõike 1 ja artikli 8.18 lõike 1 kohase olemasoleva mittevastava meetmega, mille lepinguosaline kehtima jätab, mille kohaldamist ta jätkab, mida ta uuendab või muudab, nagu on sätestatud tema 8-B lisa I lisas olevas loendis, või

b) artikli 8.12 lõike 2 ja artikli 8.18 lõike 2 kohase mittevastava meetmega, mille lepinguosaline on võtnud seoses sektori, allsektori või tegevusega, nagu on sätestatud tema 8-B lisa I lisas olevas loendis.

ARTIKKEL 13.3

Seos WTO asutamislepinguga

Lepinguosalised kinnitavad oma õigusi ja kohustusi vastavalt GATT 1994 XVII artikli lõigetele 1–3, GATT 1994 XVII artikli tõlgendamise käsituslepele ja GATS VIII artikli lõigetele 1, 2 ja 5.

ARTIKKEL 13.4

Üldsätted

1. Ilma et see piiraks lepinguosaliste käesoleva peatüki kohaseid õigusi ja kohustusi, ei takista ükski käesoleva peatüki säte kumbagi lepinguosalist asutamast või säilitamast riigi osalusega ettevõtet, andmast mõnele ettevõttele eri- või eelisõigusi või määrama monopoli.
2. Kumbki lepinguosaline ei nõua ega soodusta riigi osalusega ettevõtte, eri- või eelisõigusega ettevõtte või määratud monopoli tegutsemist käesoleva peatükiga kokkusobimatul viisil.

ARTIKKEL 13.5

Mittediskrimineeriv kohtlemine ja ärilised kaalutlused

1. Lepinguosaline tagab, et iga tema riigi osalusega ettevõtte, eri- või eelisõigustega ettevõtte ja määratud monopol, teeb äritegevusega tegeledes järgmist:
 - a) lähtub kauba või teenuse ostmisel ja müümisel ärilistest kaalutlustest, välja arvatud siis, kui nad täidavad oma avaliku teenuse ülesande tingimust, mis ei ole vastuolus punktiga b või c;
 - b) kauba või teenuse ostmisel:
 - i) kohtlevad teise lepinguosalise ettevõtete tarnitud kaupa või teenust vähemalt sama soodsalt kui omaenda ettevõtete tarnitud samasugust kaupa või teenust ja
 - ii) kohtlevad artikli 8.2 punktis c määratletud hõlmatud ettevõtte tarnitud kaupa või teenust vähemalt sama soodsalt kui omaenda ettevõtjatele kuuluvate ettevõtete vastavale lepinguosalise turule tarnitud samasugust kaupa või teenust, ning

c) kauba või teenuse müümisel:

- i) kohtlevad teise lepinguosalise ettevõtet vähemalt sama soodsalt kui omaenda ettevõtteid ja
- ii) kohtlevad artikli 8.2 punktis c määratletud hõlmatud ettevõtet vähemalt sama soodsalt kui omaenda ettevõtjate ettevõtteid lepinguosalise asjaomasel turul¹;

2. Lõike 1 punktid b ja c ei keela riigi osalusega ettevõttel, eri- või eelisõigusega ettevõttel või määratud monopolil:

- a) osta või müüa kaupu või teenuseid erinevatel tingimustel, sealhulgas erinevatel hinnatingimustel, kui sellised erinevad tingimused koostatud on kooskõlas äriliste kaalutlustega, või
- b) keelduda kaupade või teenuste ostmisest või müümisest, kui keeldumine toimub kooskõlas äriliste kaalutlustega.

¹ Suurema kindluse huvides ei kohaldata käesolevat alapunkti riigi osalusega ettevõtte, eri- või eelisõigusega ettevõtte või määratud monopoli poolse osakute, aktsiate või muu osaluse ostu või müügi suhtes mõne teise ettevõtte omakapitalis osalemise raames.

ARTIKKEL 13.6

Õigusraamistik

1. Lepinguosaliselised austavad ja kasutavad parimal viisil asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid, sh OECD suuniseid riigi osalusega ettevõtete juhtimiseks.
2. Lepinguosaline tagab, et iga lepinguosalise asutatud või säilitatud reguleeriv asutus või muu reguleerivat funktsiooni täitev asutus on tema poolt reguleeritavatest ettevõtetest sõltumatu ning käitub sarnases olukorras kõigi enda reguleeritavate ettevõtete, sealhulgas riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ja määratud monopolide suhtes erapooletult¹ ja ei ole nende ees aruandekohustuslik².
3. Lepinguosaline kohaldab oma õigusnorme riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ja määratud monopolide suhtes järjekindlalt ja mittediskrimineerivalt.

¹ Suurema kindluse huvides hinnatakse asutuse erapooletust tema reguleeriva funktsiooni täitmisel kõnealuse asutuse üldise tegevuse alusel.

² Suurema kindluse huvides täpsustatakse, et nende sektorite puhul, kus lepinguosaliselised on 8. peatükis kokku leppinud sellise asutuse konkreetsetes kohustustes, on 8. peatüki asjaomased sätted esimuslikud.

ARTIKKEL 13.7

Teabevahetus

1. Lepinguosaline, kellel on põhjust arvata, et teise lepinguosalise riigi osalusega ettevõtte, eri- või eelisõigustega ettevõtte või määratud monopoli (käesolevas artiklis edaspidi „üksus“) äritegevus kahjustab tema käesoleva peatüki kohaseid huvisid, võib esitada teisele lepinguosalisele kirjalikult taotluse saada teavet üksuse äritegevuse kohta, mis on seotud käesoleva peatüki sätete täitmisega vastavalt lõikele 2.
2. Taotluse saanud lepinguosaline esitab järgmise teabe, eeldusel et taotluses on selgitatud, kuidas üksuse tegevus võib mõjutada taotluse esitanud lepinguosalise käesoleva peatüki kohaseid huvisid, ja osutatud, millised järgmistest andmetest tuleb esitada:
 - a) üksuse organisatsiooniline ülesehitus ja juhatuse või samaväärse juhtorgani koosseis;

- b) aktsiate ja hääleõiguse protsent, mis taotluse saanud lepinguosalisele, tema riigi osalusega ettevõtetele, eri- või eelisõigustega ettevõtetele või määratud monopolidele üksuses kokku kuulub;
- c) taotluse saanud lepinguosalisele, tema riigi osalusega ettevõtetele, eri- või eelisõigustega ettevõtetele või määratud monopolidele kuuluvate eriaktsiate või -hääleõiguste või muude õiguste kirjeldus, kui need õigused erinevad sellise üksuse lihtaktsiatega seotud õigustest;
- d) üksust reguleerivate valitsusasutuste või avaliku sektori asutuste kirjeldus, nende valitsusasutuste või avaliku sektori asutuste poolt talle seatud aruandlusnõuete kirjeldus, ja kui võimalik, nende valitsusasutuste või avaliku sektori asutuste õigused ja tavad juhatuse või samaväärse juhtorgani juhtide ja liikmete ametisse nimetamisel, ametist vabastamisel ja tasustamisel;
- e) üksuse aastakasum või koguvara viimasel kolmeaastasel perioodil, mille kohta on andmed kättesaadavad;

- f) mis tahes erandid, immunitetid ja nendega seotud meetmed, mida üksus taotluse saanud lepinguosalise õigusnormide kohaselt kasutab, ja
- g) avalikult kättesaadav täiendav teave üksuse kohta, sh majandusaasta aruanded ja kolmanda osapoole auditid.

ARTIKKEL 13.8

Üldised erandid

Käesoleva peatüki kohaldamisel lisatakse GATT 1994 XX artikkel ja GATSi XIV artikkel käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.

14. PEATÜKK

INTELLEKTUAALOMAND

A JAGU

Üldsätted

ARTIKKEL 14.1

Algussätted

1. Selleks et hõlbustada uuenduslike ja loovate toodete tootmist ja turustamist ning teenuste osutamist lepinguosaliste vahel ning suurendada kaubavahetusest ja investeringutest saadavat kasu, annavad ja tagavad lepinguosalisel intellektuaalomandi õiguste piisava, tegeliku ja mittediskrimineeriva kaitse ning kehtestavad meetmed selliste õiguste tagamiseks nende rikkumise, sh võltsimise ja piraatluse korral kooskõlas käesoleva peatüki sätetega ja rahvusvaheliste lepingutega, mille osalised nad on.

2. Lepinguosaline võib oma õigusnormide kohaselt kaitsta ja rakendada intellektuaalomandi õigusi ulatuslikumalt kui käesoleva peatükiga ette nähtud, kui selline kaitse või rakendamine ei ole käesoleva peatüki sätetega vastuolus, ent ei ole kohustatud seda tegema.
3. Käesoleva peatüki kohaldamisel tähendab „intellektuaalomand“ kõiki intellektuaalomandi kategooriaid, mis on hõlmatud käesoleva peatüki artiklitega 14.8–14.39 või TRIPS-lepingu II osa 1.–7. jaoga. Intellektuaalomandi kaitse hõlmab kaitset kõlvatu konkurentsi eest, millele on osutatud 20. märtsil 1883 Pariisis koostatud tööstusomandi kaitse Pariisi konventsiooni (edaspidi „Pariisi konventsioon“)¹ artiklis 10 *bis*.
4. Käesoleva peatüki suhtes kohaldatakse *mutatis mutandis* TRIPS-lepingu I osas, eelkõige artiklites 7 ja 8 sätestatud eesmärgid ja põhimõtteid.

ARTIKKEL 14.2

Kokkulepitud põhimõtted

Siseriiklike süsteemide aluseks olevaid avaliku poliitika eesmärgid silmas pidades tunnistavad lepinguosalised vajadust:

- a) edendada innovatsiooni ja loovust;

¹ Suurema kindluse huvides mõistetakse Pariisi konventsiooni all 20. märtsi 1883. aasta tööstusomandi kaitse Pariisi konventsiooni, mida on redigeeritud 14. detsembril 1900 Brüsselis, 2. juunil 1911 Washingtonis, 6. novembril 1925 Haagis, 2. juunil 1934 Londonis, 31. oktoobril 1958 Lissabonis ja 14. juulil 1967 Stockholmis ning muudetud 28. septembril 1979.

b) hõlbustada teabe, teadmiste, tehnoloogia, kultuuri ja kunsti levikut ning

c) edendada konkurentsi ning avatud ja tõhusaid turge,

kasutades oma intellektuaalomandi süsteeme, pidades muu hulgas kinni läbipaistvuse ja mittediskrimineerimise põhimõtetest ja võttes arvesse asjaomaste sidusrühmade, sh õiguste omajate ja kasutajate huvisid.

ARTIKKEL 14.3

Rahvusvahelised lepingud

1. Käesoleva peatüki sätted täiendavad lepinguosaliste õigusi ja kohustusi muude intellektuaalomandi valdkonna rahvusvaheliste lepingute alusel, mille osalised nad mõlemad on.

2. Lepinguosalised kinnitavad oma tahet täita kohustusi, mis tulenevad intellektuaalomandi valdkonna rahvusvahelistest lepingutest, mille osalised nad mõlemad käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval on,¹ sealhulgas:

a) TRIPS-leping;

¹ Käesolevas lõikes osutatud intellektuaalomandi valdkonna rahvusvaheliste lepingute hulka kuuluvad ka lepingud, millega on ühinenud Euroopa Liidu liikmesriigid.

- b) Pariisi konventsioon;
- c) teose esitajate, fonogrammitootjate ja ringhäälinguorganisatsioonide kaitse rahvusvaheline konventsioon, koostatud Roomas 26. oktoobril 1961 (edaspidi „Rooma konventsioon“);
- d) Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon, koostatud Bernis 9. septembril 1886 (edaspidi „Berni konventsioon“)¹;
- e) WIPO autoriõiguse leping, vastu võetud Genfis 20. detsembril 1996;
- f) WIPO esituste ja fonogrammide leping, vastu võetud Genfis 20. detsembril 1996;
- g) mikroorganismide patendiekspertiisiks deponeerimise rahvusvahelise tunnustamise Budapesti leping, koostatud Budapestis 28. aprillil 1977;
- h) rahvusvaheline uute taimesortide kaitse konventsioon, koostatud Pariisis 2. detsembril 1961 (edaspidi „1991. aasta UPOV konventsioon“)²;

¹ Suurema kindluse huvides mõistetakse Berni konventsiooni all 9. septembri 1886. aasta Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsiooni, mida on täiendatud 4. mail 1896 Pariisis, redigeeritud 13. novembril 1908 Berliinis, täiendatud 20. märtsil 1914 Bernis, redigeeritud 2. juunil 1928 Roomas, 26. juunil 1948 Brüsselis, 14. juulil 1967 Stockholmis ja 24. juulil 1971 Pariisis ning muudetud 28. septembril 1979.

² Suurema kindluse huvides mõistetakse 1991. aasta UPOV konventsiooni all 2. detsembri 1961. aasta rahvusvahelist uute taimesortide kaitse konventsiooni, mida on redigeeritud Genfis 19. märtsil 1991.

- i) märkide rahvusvahelise registreerimise Madridi kokkuleppe protokoll, vastu võetud Madridis 27. juunil 1989, ja
 - j) patendikoostöö leping, vastu võetud Washingtonis 19. juunil 1970.
3. Lepinguosaline teeb kõik mõistlikud jõupingutused, et ratifitseerida järgmised mitmepoolsed lepingud või nendega ühineda, kui ta ei ole käesoleva lepingu jõustumise kuupäevaks juba kõnealuste lepingutega ühinenud¹:
- a) patendiõiguse leping, vastu võetud Genfis 1. juunil 2000;
 - b) kaubamärgiõiguse leping, vastu võetud Genfis 27. oktoobril 1994;
 - c) kaubamärgiõiguse Singapuri leping, vastu võetud Singapuris 27. märtsil 2006;
 - d) tööstusdisainilahenduste rahvusvahelise registreerimise Haagi kokkuleppe Genfi redaktsioon, vastu võetud Genfis 2. juulil 1999;

¹ Euroopa Liidu puhul tähendab see käesolevas lõikes osutatud mitmepoolsete lepingute ratifitseerimist liikmesriikide poolt või nende ühinemist kõnealuste lepingutega.

- e) audiovisuaalsete esituste kaitse Pekingi leping, vastu võetud Pekingis 24. juunil 2012, ja
- f) Marrakechi leping avaldatud teostele juurdepääsu lihtsustamise kohta nägemispuudega või muu trükikirja lugemise puudega isikutele, vastu võetud Marrakechis 27. juunil 2013.

ARTIKKEL 14.4

Võrdne kohtlemine

1. Lepinguosaline võimaldab teise lepinguosalise kodanikele¹ kõigi käesoleva peatükiga hõlmatud intellektuaalomandi kategooriate puhul vähemalt sama soodsa kohtlemise kui enda kodanikele seoses intellektuaalomandi kaitsega,² võttes arvesse erandeid, mis on juba sätestatud vastavalt Pariisi konventsioonis, Berni konventsioonis, Rooma konventsioonis ja mikrolülituse käsitlevas intellektuaalomandi lepingus, mis võeti vastu Washingtonis 26. mail 1989. Teoste esitajate, fonogrammitootjate ning ringhäälinguorganisatsioonide puhul kehtib see kohustus ainult nende õiguste suhtes, mis on sätestatud käesolevas lepingus.

¹ Artikli 14.5 kohaldamisel on mõistel „kodanik“ sama tähendus, mis TRIPS-lepingus.

² Käesoleva artikli ja artikli 14.5 kohaldamisel hõlmab mõiste „kaitse“ nii neid asjaolusid, mis mõjutavad intellektuaalomandi õiguste kättesaadavust, omandamist, ulatust, säilimist ja elluviimist, kui ka asjaolusid, mis mõjutavad käesolevas peatükis konkreetselt käsitletud intellektuaalomandi õiguste kasutamist.

2. Ka lõike 1 kohaste kohustuste suhtes kehtivad TRIPS-lepingu artiklis 5 sätestatud erandid.

ARTIKKEL 14.5

Enamsoodustusrežiim

Lepinguosaline võimaldab teise lepinguosalise kodanikele koheselt ja tingimusteta vähemalt sama soodsa kohtlemise kui mõne kolmanda riigi kodanikele seoses intellektuaalomandi kaitsega, võttes arvesse erandeid, mis on sätestatud TRIPS-lepingu artiklites 4 ja 5.

ARTIKKEL 14.6

Menetlusküsimused ja läbipaistvus

1. Mõlemad lepinguosalised teevad mõistlikes piirides kõik endast oleneva, et edendada oma intellektuaalomandisüsteemi haldamise tõhusust ja läbipaistvust.

2. Oma intellektuaalomandi süsteemi tõhusaks haldamiseks võtab lepinguosaline asjakohaseid meetmeid, mis aitavad kooskõlas rahvusvaheliste standarditega tõhustada tema intellektuaalomandiõigustega seotud haldusmenetlusi.
3. Lepinguosaline teeb oma intellektuaalomandi süsteemi haldamise läbipaistvuse edendamiseks kõik mõistlikud jõupingutused, mis võimaldavad võtta asjakohaseid kättesaadavaid meetmeid, et:
- a) avaldada ja teha üldsusele kättesaadavaks teave, mis on järgmisi andmeid käsitlevates toimikutes:
 - i) patenditaotlused ja patentide andmine;
 - ii) tööstusdisainilahenduste registreerimine;
 - iii) kaubamärkide registreerimine ja kaubamärgitaotlused;
 - iv) uute taimesortide registreerimine ja
 - v) geograafiliste tähiste registreerimine;
 - b) teha üldsusele kättesaadavaks teave meetmete kohta, mida pädevad asutused on artiklis 14.51 sätestatud piiril võetava meetmena võtnud intellektuaalomandiõigustega vastuolus olevate kaupade vabastamise peatamiseks;

- c) teha üldsusele kättesaadavaks teave oma jõupingutuste kohta, mis on tehtud intellektuaalomandi õiguste tulemuslikuks rakendamiseks, ja muu tema intellektuaalomandi süsteemiga seotud teave ning
- d) teha üldsusele kättesaadavaks teave asjakohaste õigusnormide, lõplike kohtuotsuste ja üldkohaldatavate haldusotsuste kohta, mis on seotud intellektuaalomandi õiguste rakendamisega.

ARTIKKEL 14.7

Intellektuaalomandi kaitse alase üldise teadlikkuse suurendamine

Mõlemad lepinguosalisel võtavad vajalikke meetmeid, mis aitavad jätkuvalt edendada intellektuaalomandi kaitse alase üldise teadlikkuse suurendamist, sh haridus- ja teabelevitamisprojektid intellektuaalomandi kasutamise, samuti intellektuaalomandi õiguskaitse tegemise kohta.

B JAGU

Intellektuaalomandit käsitlevad normid

1. ALAJAGU

Autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused

ARTIKKEL 14.8

Autorid

Lepinguosaline näeb ette, et autoril on ainuõigus lubada või keelata järgmist:

- a) oma teoste otsene või kaudne reprodutseerimine tervikuna või osaliselt mis tahes viisil ja mis tahes vormis;

- b) oma teoste ja nende koopiate igasugune avalik levitamine müügi teel või muul viisil; lepinguosaline võib määrata kindlaks tingimused, millest lähtuvalt kohaldatakse käesolevas sättes ette nähtud õiguse ammendumist pärast teose originaali või selle koopia esmamüüki või muud omandiõiguse üleminekut autori loal ning
- c) oma teoste edastamine üldsusele kaabel- ja kaablita sidevahendite abil, sh nende teoste üldsusele kättesaadavaks tegemine nii, et üksikisikud pääsevad neile ligi enda valitud kohas ja ajal.

ARTIKKEL 14.9

Esitajad

Lepinguosaline näeb ette, et esitajatel on ainuõigus lubada või keelata järgmist:

- a) oma esitusest salvestise tegemine;
- b) oma esituse salvestiste otsene või kaudne reprodutseerimine tervikuna või osaliselt mis tahes viisil ja mis tahes vormis;

- c) oma esituse fonogrammide üldsusele levitamine kas müügi teel või muul viisil;
lepinguosaline võib määrata kindlaks tingimused, millest lähtuvalt kohaldatakse käesolevas sättes ette nähtud õiguse ammendumist pärast salvestatud esituse originaali või selle koopia esmamüüki või muud omandiõiguse üleminekut esitaja loal
- d) oma esituse salvestiste üldsusele kättesaadavaks tegemine kaabel- või kaablita sidevahendite abil nii, et üksikisikud pääsevad neile ligi enda valitud kohas ja ajal ning
- e) oma esituse ülekandmine ringhäälingus kaablita vahendite abil ja nende edastamine üldsusele, kui esitus ise ei ole ülekantav esitus ja kui see ei ole tehtud salvestise põhjal.

ARTIKKEL 14.10

Fonogrammitootjad

Lepinguosaline näeb ette, et fonogrammitootjatel on ainuõigus lubada või keelata järgmist:

- a) oma fonogrammi otsene või kaudne reprodutseerimine tervikuna või osaliselt mis tahes viisil ja mis tahes vormis;

- b) oma fonogrammi, sealhulgas selle koopiate üldsusele levitamine kas müügi teel või muul viisil; lepinguosaline võib määrata kindlaks tingimused, millest lähtuvalt kohaldatakse käesolevas sättes ette nähtud õiguse ammendumist pärast fonogrammi originaali või selle koopia esmamüüki või muud omandiõiguse üleminekut fonogrammitootja loal ning
- c) oma fonogrammi üldsusele kättesaadavaks tegemine kaabel- või kaablita sidevahendite abil nii, et üksikisikud pääsevad neile ligi enda valitud kohas ja ajal.

ARTIKKEL 14.11

Ringhäälinguorganisatsioonid

Lepinguosaline näeb ette ringhäälinguorganisatsioonide ainuõiguse lubada või keelata:

- a) oma ringhäälingusaadete salvestamine;
- b) oma ringhäälingusaate salvestiste reprodutseerimine;

- c) kaabel- või kaablita sidevahendite abil oma saadete üldsusele kättesaadavaks tegemine¹ üksikisiku taotluse alusel²;
- d) oma saadete taasülekandmine kaablita vahendite abil, ning
- e) oma saadete edastamine üldsusele, kui selline edastamine toimub kohas, kuhu pääsuks nõutakse sisenemistasu; lepinguosaline määrab tingimused, mille alusel ainuõigust võib kasutada.

ARTIKKEL 14.12

Fonogrammide kasutamine

Lepinguosalised lepivad kokku, et jätkatakse arutelu üldsusele saadete edastamisel fonogrammide kasutamisega seotud piisava kaitse üle, võttes nõuetekohaselt arvesse fonogrammide kasutamise kaitset käsitlevate rahvusvaheliste standardite tähtsust.

¹ Suurema kindluse huvides kohaldatakse kõnealust õigust Euroopa Liidu puhul vaid olukorras, kus taotlus esitatakse üksikisiku välja valitud kohas ja ajal.

² Suurema kindluse huvides kohaldatakse Jaapani puhul käesolevat lõiku publiku esitatud taotluse alusel automaatselt toimuvate avalike ülekannete suhtes, välja arvatud manuaalsed ülekanded.

ARTIKKEL 14.13

Kaitse tähtaeg

1. Berni konventsiooni artiklis 2 osutatud kirjandus- ja kunstiteose autori õiguste kaitse kehtib autori eluajal ja 70 aastat pärast tema surma olenemata kuupäevast, mil teos tehti õiguspäraselt üldsusele kättesaadavaks. Kui kõnealuste õiguste kaitse kehtivusaega arvestatakse lähtuvalt muust kui füüsilise isiku eluajast, kehtib kaitse vähemalt 70 aastat pärast teose õiguspäraselt üldsusele kättesaadavaks tegemist. Kui teost ei tehta üldsusele kättesaadavaks 70 aasta jooksul pärast selle loomist, kehtib kaitse vähemalt 70 aastat alates teose loomisest.
2. Esitajate õiguste kaitse kehtib vähemalt 50 aastat pärast esitust.
3. Fonogrammitootjate õiguste kaitse kehtib vähemalt 70 aastat pärast fonogrammi väljaandmist. Kui fonogrammi ei anta välja 50 aasta jooksul pärast selle salvestamist, kehtib kaitse vähemalt 50 aastat alates fonogrammi salvestamisest¹.

¹ Lepinguosaline võib võtta tõhusaid meetmeid, et tagada 50-aastasele kaitsetähtajale järgneva 20 aasta jooksul teenitud kasumi õiglane jaotamine fonogrammide esitajate ja tootjate vahel.

4. Ringhäälingusaadete seotud õiguste kaitse kehtib vähemalt 50 aastat pärast ringhäälingusaate esmakordset edastamist.
5. Käesolevas artiklis sätestatud tähtaegu arvestatakse nende aluseks olevale sündmuse toimumisaastale järgneva aasta esimesest jaanuarist.

ARTIKKEL 14.14

Piirangud ja erandid

Lepinguosaline võib artiklites 14.8–14.12 sätestatud õigustega seotud piiranguid ja erandeid ette näha üksnes teatavatel erijuhtudel, mis ei ole vastuolus objekti tavapärase kasutamisega ega mõjuta põhjendamatult õiguste omaja õigustatud huve, kooskõlas konventsioonide ja rahvusvaheliste lepingutega, mille osaline ta on.

ARTIKKEL 14.15

Kunstniku õigus kunstiteos edasi müüa

Lepinguosalised nõustuvad vahetama arvamusi ja teavet seoses õigusega saada algupärase kunstiteose edasimüümise eest tasu ning sellekohase olukorraga Euroopa Liidus ja Jaapanis.

ARTIKKEL 14.16

Kollektiivne esindamine

Lepinguosalised

- a) tunnistavad, et on tähtis edendada koostööd mõlema lepinguosalise kollektiivse esindamise organisatsioonide vahel;
- b) nõustuvad suurendama kollektiivse esindamise organisatsioonide läbipaistvust ning
- c) püüavad hõlbustada õiguste omajate mittediskrimineerivat kohtlemist kollektiivse esindamise organisatsioonide poolt, kes esindavad õiguste omajaid otse või muu kollektiivse esindamise organisatsiooni kaudu.

ARTIKKEL 14.17

Olemasolevate objektide kaitse

1. Lepinguosaline kohaldab teoste, esituste ja fonogrammide suhtes ning nendele objektidele käesoleva alajao kohaselt antud õiguste ja kaitse suhtes *mutatis mutandis* Berni konventsiooni artiklit 18 ning TRIPS-lepingu artikli 14 lõiget 6.

2. Lepinguosaline ei ole kohustatud taastama sellise objekti kaitset, mis lepingu jõustumise kuupäeval on lepinguosalise territooriumil juba üldkasutatavaks muutunud.

2. ALAJAGU

Kaubamärgid

ARTIKKEL 14.18

Kaubamärgist tulenevad õigused

Lepinguosaline tagab, et registreeritud kaubamärgi omanikul on ainuõigus takistada kõiki kolmandaid isikuid, kellel ei ole omaniku luba, kasutamast¹ kaubanduses identseid või sarnaseid märke kaupade või teenuste puhul, mis on identsed või sarnased nende kaupade või teenustega, mille jaoks asjaomane kaubamärk on registreeritud, kui selline kasutamine põhjustaks tõenäoliselt segiajamist. Kui identsete kaupade või teenuste puhul kasutatakse identseid märke, on tõenäoline segiajamine eeldatav. Eespool kirjeldatud õigused ei piira ühtki varasemat kehtivat õigust ega mõjuta lepinguosalise võimalust teha õigused sõltuvaks kasutamisest.

¹ Käesoleva artikli kohaldamisel hõlmab kõnealuse märgi kasutamine vähemalt selliste kaupade või kaubapakkide importimist, mille külge märk on kinnitatud.

ARTIKKEL 14.19

Erandid

Lepinguosaline näeb ette kaubamärgiga antavate õiguste piiratud erandid, näiteks kirjeldavate terminite mõistliku kasutamise,¹ ja võib sätestada ka teisi piiratud erandeid, tingimusel et nende erandite puhul võetakse arvesse kaubamärgi omaniku ja kolmandate isikute õigustatud huve.

ARTIKKEL 14.20

Ettevalmistavad toimingud, mida käsitatakse rikkumisena

Seoses etikettide ja pakendiga näeb lepinguosaline ette vähemalt kõigi järgmiste ettevalmistavate toimingute käsitamise registreeritud kaubamärgiga seotud õiguste rikkumisena, kui selline toiming ei ole tehtud kaubamärgi omaniku loal:

- a) tootmine;
- b) importimine ning

¹ Kirjeldavate terminite mõistlik kasutamine hõlmab selliste tähiste kasutamist, mis viitavad kaupade või teenuste geograafilisele päritolule kooskõlas ausate tööstus- ja kaubandustavadega.

c) tutvustamine,¹

mis on seotud etikettide või pakenditega, mis kannavad² registreeritud kaubamärgiga identset või sarnast märki, ning mille eesmärk on kasutada sellist märki või lasta seda kasutada selliste kaupade või teenustega kauplemisel, mis on identsed või sarnased nende kaupade või teenustega, mille jaoks kaubamärk on registreeritud.

ARTIKKEL 14.21

Tuntud kaubamärgid

Tuntud kaubamärkide kaitsmiseks vastavalt Pariisi konventsiooni artiklile 6 *bis* ning TRIPS-lepingu artikli 16 lõigetele 2 ja 3 kinnitavad lepinguosalisel, et peavad oluliseks ühissoovitust tuntud kaubamärke käsitlevate sätete kohta, mille tööstusomandi kaitse Pariisi konventsiooni assamblee ja Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni (WIPO) peaassamblee võtsid vastu WIPO liikmesriikide assambleede 34. istungjärgul 1999. aastal.

¹ Käesoleva artikli kohaldamisel käsitab Euroopa Liit „tutvustamist“ pakkumise või turulelaskmisena ning Jaapan käsitab „tutvustamist“ omandiõiguse üleandmisena.

² Käesoleva artikli kohaldamisel Jaapanis tähendab „kannavad“, et kaubad on varustatud asjakohase märgiga.

3. ALAJAGU

Geograafilised tähised

ARTIKKEL 14.22

Kohaldamisala

1. Käesolevat alajagu kohaldatakse lepinguosaliste territooriumilt pärit veinide, kangete alkoholsete jookide ja muude alkoholsete jookide¹ ning põllumajandustoodete² geograafiliste tähiste tunnustamise ja kaitse suhtes.
2. Käesoleva peatüki kohaldamisel tähendab „geograafiline tähis“ tähist, mis näitab, et kaup on pärit lepinguosalise territooriumilt või lepinguosalise territooriumi teatavast piirkonnast või paikkonnast, kui kauba teatav omadus, maine või muu iseloomulik tunnus on olulisel määral seostatav kauba geograafilise päritoluga.

¹ Käesoleva alajao kohaldamisel tähendavad „alkohoolsed joogid“ Jaapanis geograafiliste tähiste kaitsmise seisukohast jooke, mille alkoholisisaldus on vähemalt üks protsent.

² Käesoleva alajao kohaldamisel tähendavad „põllumajandustooted“ Jaapanis geograafiliste tähiste kaitsmise seisukohast põllumajandus-, metsandus- ja kalandustooted ning toiduaineid, mis ei hõlma alkoholsete jookide.

3. Lepinguosalise geograafilised tähised, mis on loetletud 14-B lisas, on käesoleva lepingu alusel teise lepinguosalise pool kaitstud, kui need kuuluvad seda liiki kaupade hulka, mida teine lepinguosaline kaitseb vastavalt oma õigusnormidele, mis on loetletud 14-A lisas.

ARTIKKEL 14.23

Geograafiliste tähiste kaitse süsteem

1. Lepinguosaline kehtestab või jätab kehtima süsteemi oma territooriumil geograafiliste tähiste registreerimiseks¹ ja kaitsmiseks.
2. Lõikes 1 osutatud süsteem sisaldab vähemalt järgmisi elemente:
 - a) ametlik vahend registreeritud geograafiliste tähiste loetelu üldsuse kättesaadavaks tegemiseks;

¹ Käesoleva alajao kohaldamisel võib seoses geograafiliste tähiste kaitsega Jaapanis pidada „registreerimise“ sünonüümiks „määramist“ või „kaitse kinnitamist“ vastavalt Jaapani asjaomastele õigusnormidele.

- b) haldusmenetlus, millega tõendatakse, et geograafiline tähis, mis kavatakse punkti a kohaselt registreerida, näitab, et kaup on pärit lepinguosalise territooriumilt või lepinguosalise territooriumil asuvast piirkonnast või paikkonnast, kui kauba teatav omadus, maine või muu iseloomulik tunnus on olulisel määral seostatav kauba geograafilise päritoluga;
- c) vastuväitemenetlus, mis võimaldab arvesse võtta kolmandate isikute õigustatud huve ning
- d) geograafilise tähise kaitse lõpetamise menetlus,¹ mille puhul võetakse arvesse kolmandate isikute ning kõnealuste registreeritud geograafiliste tähiste kasutajate õigustatud huve².

¹ Käesoleva alajao kohaldamisel võib seoses geograafiliste tähiste kaitsega Jaapanis pidada „kaitse lõpetamise“ sünonüümiks „kaitstavate kaupade hulgast väljaarvamist“ vastavalt Jaapani asjaomastele õigusnormidele.

² Ilma et see piiraks tema õigusnormide kohaldamist lõikes 1 osutatud süsteemi suhtes, näeb lepinguosaline ette õiguslikud meetmed geograafiliste tähiste registreerimise kehtetuks tunnistamiseks.

ARTIKKEL 14.24

Geograafiliste tähiste loetelu

1. Pärast vastuväitemenetluse lõpetamist ning 14-B lisa 1. osa A jaos ja 2. osa A jaos loetletud Euroopa Liidu geograafiliste tähiste kontrollimist tunnistas Jaapan, et kõnealused tähised on geograafilised tähised TRIPS-lepingu artikli 22 lõike 1 tähenduses ning et need on Euroopa Liidu poolt registreeritud vastavalt artiklis 14.23 osutatud süsteemile. Jaapan kaitseb kõnealuseid geograafilisi tähiseid vastavalt käesolevale alajaole.
2. Pärast vastuväitemenetluse lõpetamist ning 14-B lisa 1. osa B jaos ja 2. osa B jaos loetletud Jaapani geograafiliste tähiste kontrollimist tunnistas Euroopa Liit, et kõnealused tähised on geograafilised tähised TRIPS-lepingu artikli 22 lõike 1 tähenduses ning et need on Jaapani poolt registreeritud vastavalt artiklis 14.23 osutatud süsteemile. Euroopa Liit kaitseb kõnealuseid geograafilisi tähiseid vastavalt käesolevale alajaole.

ARTIKKEL 14.25

Geograafiliste tähiste kaitse ulatus

1. Kooskõlas artikliga 14.29 tagab lepinguosaline seoses teise lepinguosalise geograafiliste tähistega, mis on loetletud 14-B lisas, õiguslikud vahendid, mille abil huvitatud isikud saavad tema territooriumil takistada¹:
 - a) geograafilise tähise kasutamist, mis näitab samasuguse kaubana² sellist kaupa, mis ei vasta geograafilise tähise kirjelduse suhtes kohaldatavatele nõuetele, isegi kui:
 - i) kauba tegelik päritolu on märgitud;

¹ Lõike 1 kohaldamiseks ja olenemata C jao 2. alajaost võib lepinguosaline ette näha õiguskaitse tagamise haldusmeetmetega.

² Käesoleva lõike, artikli 14.27 lõike 4 ning artikli 14.29 lõigete 1 ja 2 kohaldamisel tähendab termin „samasugune kaup“ seoses kaubaga, mille geograafiline tähis on kaitstud lepinguosalise artikli 14.23 lõikes 2 osutatud süsteemiga, sellist kaupa, mis jääks lepinguosalise registris samasse kategooriasse kui kaup, mille geograafiline tähis on registreeritud.

- ii) geograafiline tähis on esitatud¹ tõlgituna või translitereerituna²; või
 - iii) geograafilisele tähisele on lisatud sellised märged nagu „liik“, „tüüp“, „laad“, „imitatsioon“;
- b) kõigi selliste kauba tähistamise või tutvustamise viiside kasutamist, mis näitavad või lubavad oletada, et kõnealune kaup pärineb mujalt kui sellest geograafilisest piirkonnast, kust see tegelikult pärit on, eksitades üldsust kauba geograafilise päritolu või laadi suhtes ning
- c) mis tahes muud kasutamist, mille puhul on tegemist ebaausa konkurentsiga Pariisi konventsiooni artikli 10 *bis* tähenduses.
2. Lepinguosaline võib kindlaks määrata otstarbekohased tingimused, mille alusel homonüümseid geograafilisi tähiseid saab tema territooriumil üksteisest eristada, arvestades vajadust tagada asjaomaste tootjate õiglane kohtlemine ning hoiduda tarbijate eksitamisest.

¹ Suurema kindluse huvides täpsustatakse, et seda hinnatakse iga juhtumi puhul eraldi. Seda sätet ei kohaldata juhul, kui esitatakse tõendid selle kohta, et kaitstud nimetuse ja tõlgitud või translitereeritud termini vahel puudub seos.

² Käesoleva alajao kohaldamisel hõlmab translitereerimine märkide teisendamist lähtuvalt asjaomase geograafilise tähise originaalkeele või -keelte foneetikast.

3. Kui lepinguosaline kavatseb rahvusvahelisest lepingust tulenevalt kaitsta kolmanda riigi geograafilist tähist, mis on teise lepinguosalise käesoleva lepingu kohaselt kaitstud geograafilise tähise homonüüm, teavitab esimesena nimetatud lepinguosaline teist lepinguosalist hiljemalt vastuväidete esitamiseks avaldamise kuupäeval märkuste esitamise võimalusest, kui kolmanda riigi asjaomase kaitstava geograafilise tähisega seotud vastuväitemenetlus algatatakse pärast käesoleva lepingu jõustumist.

4. Artiklis 14.24 osutatud vastuväitemenetluse ja kontrollimise käigus võib lepinguosaline kaaluda järgmisi põhjendusi, millest tulenevalt asjaomane lepinguosaline ei ole kohustatud nimetust kaitsma 14-B lisas loetletud geograafilise tähisena:

- a) kõnealune nimetus on vastuolus taimesordi või loomatõu nimetusega ning võib seetõttu eksitada tarbijat kauba tegeliku päritolu osas ning
- b) kõnealune nimetus on tavalises keelepruugis asjaomase kauba üldnimetusena kasutatav termin.

5. Olenemata lõike 1 punktis a osutatud geograafilise tähise kirjeldusest ei välista 14-B lisas loetletud konkreetsele Euroopa Liidu geograafilisele tähisele käesoleva alajao alusel ette nähtud kaitse, mida kohaldatakse seitsme aasta jooksul alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast, võimalust teha Jaapani territooriumil asjaomase geograafilise tähisega tähistatud kaubaga selliseid toiminguid nagu riivimine, viilutamine ja pakendamine, sealhulgas portsjoniteks lõikamine ja sisepakendisse panek, tingimusel et kõnealune kaup on ette nähtud Jaapani turu jaoks, mitte reeksportimiseks.

6. Lepinguosalised vaatavad lõike 5 sätete rakendamise läbi hiljemalt kolme aasta jooksul alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast, et jõuda mõlemale lepinguosalisele vastuvõetava lahenduseni enne kõnealuses lõikes osutatud seitsmeaastase ajavahemiku lõppu.

ARTIKKEL 14.26

Geograafiliste tähiste kasutamise ulatus

1. Isik võib kasutada käesoleva alajao kohaselt kaitstavaid geograafilisi tähiseid, kui neid kasutatakse seoses kaupadega, mis vastavad geograafilise tähise määratlusele ja on kooskõlas käesoleva lepingu kohase kaitse ulatusega.

2. Kui geograafiline tähis on käesoleva lepingu kohaselt teise lepinguosalise territooriumil kaitstud, ei või kaitstud nimetuse kasutamise eeltingimuseks kehtestada kasutaja registreerimist või lisatasude maksmist teise lepinguosalise territooriumil.

ARTIKKEL 14.27

Seos kaubamärkidega

1. Kui geograafiline tähis on käesoleva alajao kohaselt kaitstud, keeldub lepinguosaline registreerimast sellist kaubamärki, mille kasutamine põhjustaks tõenäoliselt kauba kvaliteediga seotud eksitusi, kui registreerimistaotlus esitatakse pärast asjaomasel territooriumil geograafilise tähise kohaldamise kuupäeva,¹ nagu on osutatud lõigetes 2 ja 3. Käesoleva lõike sätteid rikkudes registreeritud kaubamärgid tunnistatakse kehtetuks.
2. Selliste geograafiliste tähiste suhtes, millele käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval on osutatud artiklis 14.24 ja mis on loetletud 14-B lisas, hakatakse kaitset kohaldama alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast.

¹ Lõike 1 kohaldamisel võetakse geograafilise tähise avaldamist vastuväidete esitamiseks arvesse sellise kaubamärgitaotluse läbivaatamisel, mis esitatakse lepinguosalisele pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva või artiklis 14.24 osutatud kuupäeva, mil asjaomane geograafiline tähis avaldati vastuväidete esitamiseks, olenevalt sellest, kumb kuupäev on hilisem.

3. Selliste geograafiliste tähiste suhtes, millele käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval on osutatud artiklis 14.30, kuid mida ei ole loetletud 14-B lisas, hakatakse kaitset kohaldama alates 14-B lisa muudatuse jõustumise kuupäevast.
4. Lepinguosalisel tunnistavad, et varasema vastuolulise kaubamärgi olemasolu lepinguosalise territooriumil ei välista täielikult seda, et asjaomase lepinguosalise territooriumil hakatakse samasuguste kaupade geograafilise tähise suhtes tulevikus kohaldama käesoleva lepingu kohast kaitset¹.
5. Kui kaubamärki taotleti või see registreeriti heauskselt või kui õigused kaubamärgile omandati heauskse kasutamise kaudu lepinguosalise territooriumil enne, kui geograafiline tähis käesoleva lepingu kohaselt kõnealuse lepinguosalise territooriumil kaitstud oli, ei piirata käesoleva alajao rakendamiseks vastu võetud meetmetega registreeritud kaubamärgi või kaubamärgi kasutamise õiguse kõlblikkust või kehtivust põhjusel, et selline kaubamärk on identne või sarnane geograafilise tähisega.

¹ Pädevad asutused võivad nõuda, et varasema olemasoleva kaubamärgiga vastuolus oleva geograafilise tähise kaitsmiseks oleksid täidetud teatavad tingimused.

ARTIKKEL 14.28

Kaitse tagamine

Lepinguosaline volitab oma pädevaid asutusi võtma kooskõlas lepinguosalise õigusnormidega ametiülesande korras või huvitatud isiku taotluse korral asjakohaseid meetmeid, et kaitsta 14-B lisas loetletud geograafilisi tähiseid.

ARTIKKEL 14.29

Erandid

1. Olenemata artikli 14.25 lõikest 1 ei võimalda lepinguosaline jätkata oma territooriumil teise lepinguosalise sellise konkreetse geograafilise tähise eelnevat kasutamist, mis on loetletud 14-B lisas ja näitab kaupade või teenustega seoses põllumajandustoodet samasuguse kaubana pärast üleminekuperioodi, mis ei või olla pikem kui seitse aastat alates kuupäevast, mil esimesena nimetatud lepinguosaline hakkas kohaldama kõnealuse geograafilise tähise kaitset. Esimesena nimetatud lepinguosalise territooriumil toodetud kaubad, mida selline kasutus mõjutab, on varustatud tegelikku geograafilist päritolu kajastava selge ja nähtava märgistusega.

2. Olenemata artikli 14.25 lõikest 1, välja arvatud TRIPS-lepingu artikli 24 lõike 4 kohaldamise korral, ei võimalda lepinguosaline jätkata oma territooriumil teise lepinguosalise sellise konkreetse geograafilise tähise eelnevat kasutamist, mis on loetletud 14-B lisas ja näitab veini, kanget alkoholset jooki või muud alkoholset jooki kaupade või teenuste puhul samasuguse kaubana pärast üleminekuperioodi, mis ei või olla pikem kui viis aastat alates kuupäevast, mil esimesena nimetatud lepinguosaline hakkas kohaldama kõnealuse geograafilise tähise kaitset. Esimesena nimetatud lepinguosalise territooriumil toodetud kaubad, mida selline kasutus mõjutab, on varustatud tegelikku geograafilist päritolu kajastava selge ja nähtava märgistusega.
3. Lepinguosaline võib määrata praktilised tingimused, mille alusel eristada oma territooriumil lõigetes 1 ja 2 osutatud eelnevat kasutamist geograafilisest tähisest, pidades silmas vajadust tagada, et tarbijaid ei eksitata.
4. Lõikes 1 osutatud üleminekuperioodi ei kohaldata, kui geograafilise tähise kasutamine lõikes 1 osutatud teise lepinguosalise territooriumil toodetud asjaomase kauba puhul ei vasta kõnealuse lepinguosalise territooriumil kohaldatavatele asjaomastele õigusnormidele, mis on loetletud 14-A lisas.
5. Ükski käesoleva alajao säte ei piira ühegi isiku õigust kasutada äritegevuses enda või oma ärialase eelkäija nime, välja arvatud juhul, kui seda nime kasutatakse üldsust eksitaval viisil.

ARTIKKEL 14.30

Geograafiliste tähiste loetelude muutmine

1. Lepinguosaliselised lepivad kokku, et 14-B lisa geograafiliste tähiste loetelusid on võimalik muuta vastavalt artikli 14.53 lõigetele 3 ja 4, kui vastuväitemenetlus on lõpule viidud ja geograafilised tähised on läbi vaadatud artikli 14.24 kohaselt ning mõlemad lepinguosalisi rahuldaval viisil.
2. Artikli 14.25 lõiget 4 kohaldatakse seoses geograafilise tähisena kaitstava nimetuse kandmisega 14-B lisasse.
3. Ükski käesoleva alajao säte ei kohusta lepinguosalist kaitsma teise lepinguosalise geograafilist tähist, mida ei kaitsta või mille kaitse on lõpetatud kooskõlas teise lepinguosalise õigusnormidega. Lepinguosaliselised teavitavad üksteist, kui geograafilist tähist nende territooriumil enam ei kaitsta.
4. Lepinguosalise taotluse korral korraldavad lepinguosaliselised 14-B lisa muutmist käsitleva konsultatsiooni, et arutada küsimusi, mis mõjutavad kõnealuses lisas loetletud geograafiliste tähiste kaitse jätkumist ja jõuda mõlemale lepinguosalisele vastuvõetava lahenduseni.

4. ALAJAGU

Tööstusdisainilahendused¹

ARTIKKEL 14.31

Tööstusdisainilahendused

1. Lepinguosaline näeb ette sõltumatult loodud uudsete või originaalsete tööstusdisainilahenduste kaitse, sealhulgas toote² osade disainilahenduste kaitse, sõltumata sellest, kas kõnealust osa saab tootest eraldada. Kaitse tekib registreerimisel ja annab nende omanikele ainuõiguse vastavalt käesoleva artikli sätetele.

¹ Käesoleva alajao kohaldamisel viitab termin „tööstusdisainilahendused“ Euroopa Liidu puhul registreeritud disainilahendustele.

² Käesoleva lõike ja lõike 2 kohaldamisel tõlgendatakse „toodet“ kaubaartiklina.

2. Disainilahendust, mida on kasutatud või mis sisaldub mitmeosalise toote koostisosaks olevas tootes, käsitatakse uudse ja originaalsena järgmistel juhtudel¹:
- a) kui koostisosa on pärast mitmeosalisse tootesse paigutamist toote tavakasutuse² käigus nähtav ning
 - b) sel määral, kui need koostisosa nähtavad omadused vastavad uudseks ja originaalseks tunnistamise tingimustele.
3. Lepinguosaline võib kehtestada piiratud erandid tööstusdisainilahenduste kaitsele viisil, mis on kooskõlas TRIPS-lepingu artikli 26 lõikega 2.
4. Käesoleva artikli sätteid ei piira käesoleva peatüki sätete ega kummagi lepinguosalise õigusnormide kohaldamist seoses muu intellektuaalomandiga, sealhulgas toodete, kaubamärkide või muude eristatavate tähiste ja patentide registreerimata välimusega.

¹ Alternatiivina punktides a ja b ette nähtud juhtudele võib lepinguosaline disainilahendust, mida on kasutatud või mis sisaldub mitmeosalise toote koostisosaks olevas tootes, käsitada uudse ja originaalsena vastavalt oma õigusnormidele.

² Käesoleva lõike kohaldamisel tähendab „tavakasutus“ kasutamist lõppkasutaja poolt ning see ei hõlma hooldust, teenindust ega remonti.

5. Lepinguosaline tagab, et kaitstud tööstusdisainilahenduse omanikul on vähemalt õigus takistada kolmandatel isikutel ilma tema nõusolekuta valmistada, müüa, importida või eksportida esemeid, mis on osaliselt või täielikult valmistatud kaitstud disainilahendusega identse või sarnase disainilahenduse järgi, kui seda tehakse kaubanduslikul eesmärgil.
6. Lepinguosaline näeb ette, et tööstusdisainilahenduse registreerimist taotlev isik võib taotleda pädevalt asutuselt, et see ei avaldaks disainilahendust taotleja kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul, mis ei ole pikem kui lepinguosalise õigusnormidega ette nähtud tähtaeg.
7. Lepinguosaline tagab, et tööstusdisainilahenduste kaitse kehtib kokku vähemalt 20 aastat.

5. ALAJAGU

Toote registreerimata välimus

ARTIKKEL 14.32

Toote registreerimata välimus

1. Lepinguosalised tunnistavad, et toote välimust võib kaitsta tööstusdisainilahenduste, autoriõiguse või ebaausa konkurentsi takistamist käsitlevate õigusaktide abil.
2. Lepinguosaline näeb ette õiguslikud meetmed toote registreerimata välimuse kasutamise takistamiseks, kui selline kasutus tuleneb toote registreerimata välimuse kopeerimisest lepinguosalise õigusnormides sätestatud ulatuses. Selline kasutus hõlmab vähemalt toote müügiks pakkumist, turule laskmist, importi ja eksporti¹.
3. Toote registreerimata välimuse kaitset kohaldatakse vähemalt kolm aastat kooskõlas lepinguosaliste asjaomaste õigusnormidega.

¹ Käesoleva artikli kohaldamisel võib lepinguosaline käsitada „kopeerimise“, „välimuse“, „müügiks pakkumise“ ja „turule laskmise“ sünonüümidega vastavalt „imiteerimist“, „väliskuju“, „esitlemist“ ja „müüki“.

6. ALAJAGU

Patendid

ARTIKKEL 14.33

Patendid

1. Lepinguosaline tagab, et patent annab omanikule järgmised ainuõigused:
 - a) juhul kui patendi objekt on toode, õiguse takistada kolmandaid isikuid, kellel ei ole selleks omaniku luba, kõnealust toodet valmistamast, kasutamast, müügiks pakkumast,¹ müümast või selleks otstarbeks importimast ning
 - b) juhul kui patendi objekt on meetod, õiguse takistada kolmandaid isikuid, kellel ei ole selleks omaniku luba, kõnealust meetodit kasutamast ning vähemalt otse selle meetodi tulemusena saadud toodet kasutamast, müügiks pakkumast, müümast või selleks otstarbeks importimast.

¹ Käesoleva lõike kohaldamisel võib „müügiks pakkumine“ hõlmata eksportimist.

2. Lepinguosaline võib teha piiratud erandeid patendiga antavate ainuõiguste puhul, tingimusel et sellised erandid ei ole patendi tavapärase kasutamisega põhjendamatult vastuolus ega kahjusta liigselt patendiomaniku õigustatud huve, võttes arvesse kolmandate isikute õigustatud huve.
3. Lepinguosalisel tunnistavad oma territooriumil ühtse patendikaitse süsteemi, sealhulgas ühtse kohtusüsteemi kohaldamise tähtsust.
4. Lepinguosalisel teevad jätkuvalt koostööd, et edendada rahvusvahelise patendialase materiaalsoo õiguse ühtlustamist muu hulgas uudsussoodustuse, varemkasutusõiguse ja menetluses olevate patenditaotluste avaldamisega seotud küsimustes.
5. Lepinguosalisel pööravad nõuetekohast tähelepanu koostööle, mida tehakse otsingu- ja kontrollimistulemuste vastastikuse kasutamise edendamiseks, näiteks patendikoostöölepingul põhinevale koostööle ja muudele vastastikuse kasutamise viisidele,¹ et võimaldada taotlejatel saada patente tõhusalt ja kiiresti, ilma et see piiraks lepinguosaliste teostatavat patentide sisulist kontrolli.

¹ Selline kasutamine võib hõlmata patenditaotluste menetlemise kiirtee kaudu saadud tulemusi.

ARTIKKEL 14.34

Patendid ja rahvatervis

1. Lepinguosalised tunnistavad 14. novembril 2001 WTO ministrite konverentsil vastu võetud TRIPS-lepingut ja tervisekaitset käsitleva Doha deklaratsiooni tähtsust. Lepinguosalised tagavad käesolevas peatükis sätestatud õiguste ja kohustuste tõlgendamisel ning rakendamisel vastavuse sellele deklaratsioonile.
2. Lepinguosalised järgivad WTO peanõukogu 30. augusti 2003. aasta otsust TRIPS-lepingut ja tervisekaitset käsitleva Doha deklaratsiooni lõike 6 rakendamise kohta ning aitavad seda rakendada.

ARTIKKEL 14.35

Ravimitele¹ ja agrookeemiatoodetele² patendiga antud õiguste kehtivusaja pikendamine

Ravimite ja agrookeemiatoodetega seotud leiutistele antavate patentide puhul näeb lepinguosaline oma kohaldatavate õigusnormide tingimustest lähtudes ette kompenseeriva kaitseaja ajavahemikuks, mille jooksul patenditud leiutist ei saa rakendada müügiloo andmise protsessi tõttu. Alates käesoleva lepingu allkirjastamise kuupäevast nähakse kummagi lepinguosalise asjaomaste õigusnormidega ette, et kompenseeriva kaitseaja maksimaalne pikkus on viis aastat³.

¹ Euroopa Liidu puhul viidatakse käesolevas artiklis terminiga „ravimid“ ravimitele, nagu need on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. mai 2009. aasta määruses (EÜ) nr 469/2009 ravimite täiendava kaitse tunnistuse kohta.

² Euroopa Liidu puhul viidatakse käesolevas artiklis terminiga „agrookeemiatooted“ taimekaitsevahenditele, nagu need on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 1996. aasta määruses (EÜ) nr 1610/96 taimekaitsevahendite täiendava kaitsestifikaadi kasutuselevõtu kohta.

³ Euroopa Liidus on võimalik kuue kuu võrra pikendada nende ravimite kaitset, mille kohta on tehtud pediatrilised uuringud, kui selliste uuringute tulemused kajastuvad tootekirjelduses.

7. ALAJAGU

Ärisaladused ja avalikustamata uuringuandmed või muud andmed

ARTIKKEL 14.36

Ärisaladuste kaitse ulatus

1. Lepinguosaline tagab oma õigusnormidega ärisaladuste piisava ja tulemusliku kaitse vastavalt TRIPS-lepingu artikli 39 lõikele 2.
2. Käesoleva artikli ning C jao 3. alajao kohaldamisel lähtutakse järgmistest määratlustest:
 - a) „ärisaladus“ – teave:
 - i) mis on saladus selles tähenduses, et see ei ole kogumis või üksikosade täpses paigutuses ja kokkupanus üldteada või kergesti kättesaadav nende ringkondade isikutele, kes tavaliselt kõnesolevat laadi teabega tegelevad;
 - ii) millel on kaubanduslik väärtus selle salajasuse tõttu ning

iii) mille üle seaduslikku kontrolli omav isik on asjaoludest lähtuvalt võtnud vajalikke meetmeid, et hoida seda salajas ning

b) „ärisaladuse omaja“ – isik, kellel on ärisaladuse üle seaduslik kontroll.

3. Käesoleva artikli ja C jao 3. alajao kohaldamiseks näeb lepinguosaline oma õigusnormide kohaselt ette, et ausate äritavadega vastuolus olevaks peetakse vähemalt järgmisi toiminguid:

a) ärisaladuse omandamine ärisaladuse omaja nõusolekuta, kui see toimub ebaseaduslikult või ärisaladuse omaja valduses olevatele dokumentidele, objektidele, materjalidele, ainetele või elektroonilistele failidele, mis sisaldavad ärisaladust või millest saab tuletada ärisaladuse, loata juurdepääsu hankimise, nende omastamise või kopeerimise teel;

b) ärisaladuse omaja nõusolekuta ärisaladuse kasutamine või avaldamine isiku poolt, kes vastab mis tahes järgmisele tingimusele:

i) ta on omandanud ärisaladuse punktis a osutatud meetodil;

- ii) ta rikub konfidentsiaalsuslepingut või muud kohustust ärisaladust mitte avalikustada, et saada ebaõiglast tulu või kahjustada ärisaladuse omajat või
 - iii) ta rikub lepingulist või muud kohustust piirata ärisaladuse kasutamist, et saada ebaõiglast tulu või kahjustada ärisaladuse omajat ning
- c) ärisaladuse omandamine, kasutamine või avaldamine isiku poolt, kes omandamise, kasutamise või avaldamise ajal teadis või oleks asjaolusid arvesse võttes pidanud teadma,¹ et ärisaladus on otseselt või kaudselt omandatud isikult, kes avaldas ärisaladuse punktis b osutatud viisil, sealhulgas juhul, kui isik kallutas teist isikut kõnealuses punktis b nimetatud tegudele.
4. Ükski käesoleva alajao säte ei kohusta lepinguosalist pidama järgmisi toiminguid ausate äritavadega vastuolus olevaks ega kohaldama nende toimingute suhtes C jao 3. alajaos osutatud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid:
- a) isik avastab või loob asjaomase teabe iseseisvalt;

¹ Käesoleva artikli kohaldamisel võib lepinguosaline tõlgendada fraasi „oleks pidanud teadma“ fraasina „ei teadnud raske hooletuse tõttu“.

- b) toote pöördprojekteerimine isiku poolt, kelle valduses toode on õiguspäraselt ja kelle suhtes ei kehti õiguslik kohustus piirata asjaomase teabe omandamist;
- c) lepinguosalise asjaomastest õigusnormidest tulenevalt nõutav või lubatud teabe omandamine, kasutamine või avaldamine;
- d) töötajate poolt selliste kogemuste ja oskuste kasutamine, mille nad on omandanud ausal viisil oma tavapärast tööd tehes või
- e) teabe avaldamine väljendus- ja teabevabaduse kasutamise kaudu.

ARTIKKEL 14.37

Turustusloa menetluse katseandmete käsitlemine

1. Uusi toimeaineid sisaldavate ravimite¹ puhul takistab lepinguosaline turustusloa taotlejaid tuginemast või viitamast avalikustamata uuringuandmetele või muudele andmetele, mille on lepinguosalise pädevale asutusele esitanud esimene taotleja, teatava ajavahemiku jooksul, mida arvestatakse alates kõnealuse taotluse heakskiitmise kuupäevast. Alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast nähakse kummagi lepinguosalise asjaomaste õigusnormidega ette, et selle ajavahemiku pikkus on vähemalt kuus aastat.

¹ Euroopa Liidu puhul viidatakse käesolevas artiklis terminiga „ravimid“ ravimitele, nagu need on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. mai 2009. aasta määruses (EÜ) nr 469/2009 ravimite täiendava kaitse tunnistuse kohta.

2. Kui lepinguosaline nõuab uusi keemilisi ühendeid sisaldavatele agrokeemiatoodetele¹ turustusloa andmise tingimusena avalikustamata uuringuandmete või muude selliste andmete esitamist, mille koostamine nõuab märkimisväärsed pingutusi, tagab see lepinguosaline vastavalt oma asjaomastele õigusnormidele, et:

- a) nõuet, mille kohaselt turustusloa taotlejatel on keelatud tugineda või viidata andmetele, mille lepinguosalise pädevale asutusele on esitanud esimene taotleja, kohaldatakse vähemalt kümme aastat alates kõnealuse taotluse heakskiitmise kuupäevast või
- b) nõuet, mille kohaselt turustusloa taotleja peab üldjuhul esitama katseandmete tervikliku kogumi ka siis, kui sama toote kohta on varem esitatud taotlus, kohaldatakse vähemalt kümme aastat alates kõnealuse varasema taotluse heakskiitmise kuupäevast.

¹ Euroopa Liidu puhul viidatakse käesolevas artiklis terminiga „agrokeemiatooted“ taimekaitsevahenditele, nagu need on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 1996. aasta määruses (EÜ) nr 1610/96 taimekaitsevahendite täiendava kaitsesertifikaadi kasutuselevõtu kohta.

8. ALAJAGU

Uued taimesordid

ARTIKKEL 14.38

Uued taimesordid

Lepinguosaline näeb ette kõigisse taimeperekondadesse ja -liikidesse kuuluvate uute sortide kaitse vastavalt oma õigustele ja kohustustele, mis tulenevad 1991. aasta rahvusvahelisest uute taimesortide kaitse konventsioonist (UPOV konventsioon).

9. ALAJAGU

Ebaaus konkurents

ARTIKKEL 14.39

Ebaaus konkurents

1. Lepinguosaline näeb vastavalt Pariisi konventsioonile¹ ette tulemusliku kaitse ebaausa konkurentsina käsitatava tegevuse vastu.

¹ Suurema kindluse huvides on lepinguosalisel kokku leppinud, et Pariisi konventsiooni artikkel 10 *bis* hõlmab teenuste osutamisega seotud ebaausa konkurentsina käsitatavat tegevust vastavalt lepinguosaliste asjaomastele õigusnormidele.

2. Euroopa Liidu ja Jaapani riigidomeeni nimede¹ puhul on olemas lepinguosaliste õigusnormidele vastavad asjakohased õiguskaitsevahendid,² mida saab kasutada vähemalt nendel juhtudel, kus isik registreerib või omab pahauskse tulu teenimise eesmärgil domeeninime, mis on kaubamärgiga identne või segadusseajavalt sarnane.
3. Lepinguosaline näeb ette tulemusliku kaitse kaubamärkide loata kasutamise eest Pariisi konventsiooni artikli 6 *septies* lõike 2 kohaldamise kaudu.

¹ Suurema kindluse huvides täpsustatakse, et Euroopa Liidu puhul kehtib see lõige üksnes „eu“ domeeninimede kohta.

² Lepinguosalised mõistavad, et sellised õiguskaitsevahendid võivad hõlmata muu hulgas registreeritud domeeninime tühistamist, registreeringu lõpetamist ja registreeritud domeeninime üleandmist, domeeninime registreerinud või seda omava isiku eest õiguskaitse kohaldamist või kahjutasu väljanõudmist domeeninime registreerinud või seda omavalt isikult.

C JAGU

Õiguskaitse tagamine

1. ALAJAGU

Üldsätted

ARTIKKEL 14.40

Õiguskaitse tagamine – üldist

1. Lepinguosalised kinnitavad oma kohustusi, mis tulenevad TRIPS-lepingust ja eelkõige selle III jaost. Lepinguosalised näevad ette järgmised täiendavad meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid,¹ mis on vajalikud intellektuaalomandi õiguskaitse tagamiseks. Kõnealused meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid peavad olema õiglased ja erapooletud ning need ei tohi olla ülemäära keerukad või kulukad ega sisaldada sobimatuid tähtaegu või tekitada põhjendamatuid viivitusi.

¹ Ilma et see piiraks käesolevas peatükis sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist, võib lepinguosaline intellektuaalomandi õiguste rikkumise juhtumite korral ette näha muid sobivaid sanktsioone.

2. Lõikes 1 nimetatud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad¹ ning neid tuleb rakendada viisil, mis võimaldab vältida tõkete loomist seaduslikule kaubandusele ja ette näha kaitsemeetmeid nende kuritarvitamise vastu.
3. Lepinguosaline teeb kõik mõistlikud jõupingutused, et:
- a) soodustada selliste avalik-õiguslike või eraõiguslike nõuanderühmade moodustamist, mis tegelevad vähemalt võltsimist ja piraatlust käsitlevate küsimustega, ning
 - b) tagada oma intellektuaalomandi õiguskaitsega tegelevate pädevate asutuste töö sisekoordineerimine ja soodustada nende ühistegevust sõltuvalt olemasolevatest vahenditest.

ARTIKKEL 14.41

Õigustatud taotlejad

Lepinguosaline tunnistab käesolevas jaos isikutena, kellel on õigus nõuda meetmete, protseduuride ja õiguskaitsevahendite kohaldamist:

- a) intellektuaalomandi õiguste omajad vastavalt lepinguosalise õigusnormidele;

¹ Käesoleva artikli kohaldamisel võib lepinguosaline terminit „hoiatav“ käsitada TRIPS-lepingu artiklis 41 kasutatud termini „rikkumisi ennetav“ sünonüümina.

- b) artiklis 14.36 osutatud ärisaladuse omajad ning
- c) kõik muud isikud ja üksused, kui see on lepinguosalise õigusnormidega lubatud ja kooskõlas.

2. ALAJAGU

Õiguskaitse tagamine – tsiviilõiguslikud kaitsevahendid^{1 2}

ARTIKKEL 14.42

Tõendite säilitamise meetmed

1. Lepinguosalise õigusasutustel on õigus teha ettekirjutusi kiirete ja tõhusate ajutiste meetmete võtmiseks, et säilitada olulist tõendusmaterjali väidetava rikkumise kohta kooskõlas menetlustega, millega tagatakse konfidentsiaalse teabe nõuetekohane kaitse.

¹ Käesolevat alajagu kohaldatakse intellektuaalomandi õiguste suhtes, mida kirjeldatakse B jao 1.–9. alajaos, välja arvatud 7. alajagu.

² Jaapani puhul tagatakse geograafiliste tähiste tsiviilõiguslik kaitse Pariisi konventsiooni artikli 10 *bis* ja TRIPS-lepingu artikli 22 kohaselt.

2. Lepinguosalise õigusasutustel on õigus võtta vajaduse korral ajutisi meetmeid *inaudita altera parte*, eriti kui mis tahes viivitus tõenäoliselt tekitaks õigusevaldajale korvamatut kahju või kui on ilmne tõendite hävitamise oht.

3. Intellektuaalomandi õiguste rikkumiste puhul tagab lepinguosaline, et tsiviilkohtumenetluse käigus on tema õigusasutustel õigus nõuda rikkumisega seotud kahtluseluste kaupade, materjalide ja seadmete ning rikkumisega seotud tõendavate dokumentide originaalide või koopiate arestimist või muul moel kinnipidamist.

ARTIKKEL 14.43

Õigus teabele

Ilma et see piiraks privileege, teabeallika konfidentsiaalsuse kaitset või isikuandmete töötlemist käsitlevate õigusnormide kohaldamist, tagab lepinguosaline, et intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisega seotud tsiviilkohtumenetluses on tema õigusasutustel õigus nõuda õiguserikkujalt või oletatavalt õiguserikkujalt, et ta esitaks õiguste omaja põhjendatud taotluse korral õiguste omajale või õigusasutustele vastavalt kohaldatavatele õigusnormidele vähemalt tõendite kogumise eesmärgil asjakohase teabe, mida õiguserikkuja või eeldatav õiguserikkuja valdab või kontrollib. Selline teave võib hõlmata teavet isikute kohta, kes on seotud rikkumise või väidetava rikkumise mis tahes aspektiga, ning teavet rikkumisega seotud või väidetavalt rikkumisega seotud kaupade ja teenuste tootmise vahendite või turustuskanalite kohta, sh kolmandate isikute kohta, kes on väidetavalt kaasatud selliste kaupade või teenuste tootmisse ja turustamisse, samuti nende turustuskanalite kohta.

ARTIKKEL 14.44

Ajutised meetmed ja ettevaatusabinõud

1. Lepinguosaline tagab, et tema õigusasutused saavad hageja taotluse korral teha väidetavale õiguste rikkujale ajutise ettekirjutuse, mille eesmärk on hoida ära eelseisev intellektuaalomandi õiguste rikkumine, või ajutiselt (ja vajaduse korral korduva rahalise karistuse abil, kui see on ette nähtud õigusnormidega) peatada väidetava õigusrikkumise jätkamine või nõuda jätkamise tingimusena tagatise, mis rikkumise tuvastamise korral kindlustavad õiguste omajale hüvitise maksmise. Kui see on asjakohane, võib ajutise ettekirjutuse samadel tingimustel teha ka kolmandale isikule,¹ kui kõnealune isik kuulub asjaomase õigusasutuse jurisdiktsiooni alla ning kui tema teenuseid kasutatakse intellektuaalomandi õiguste rikkumiseks.
2. Ajutise ettekirjutusega võib anda ka korralduse intellektuaalomandiõiguste rikkumise kahtlusega kaupade arestimiseks, et takistada nende pääsemist turustuskanalitesse ja seal liikumist.

¹ Käesoleva artikli kohaldamisega seoses võib lepinguosaline näha ette, et „kolmas isik“ hõlmab vahendajat.

3. Kaubandusliku ulatusega väidetava rikkumise korral tagab lepinguosaline, et kui hageja tõendab kahju sissenõudmist tõenäoliselt takistada võivate asjaolude olemasolu, võivad tema õigusasutused anda hagi tagamiseks korralduse arestida väidetava rikkuja vallas- ja kinnisvara, sealhulgas blokeerida väidetava õiguste rikkuja pangakontod ja muu vara.

ARTIKKEL 14.45

Parandusmeetmed

1. Lepinguosaline tagab, et tema õigusasutused võivad hageja taotluse korral, ilma et see piiraks õiguste rikkumisest õiguste omajale tuleneda võiva kahju hüvitamise nõuet, anda korralduse vähemalt turustuskanalitest püsivalt kõrvaldada või hävitada (välja arvatud erandjuhtudel) kaubad, mis on tunnistatud intellektuaalomandi õigusi rikkuvaks, ilma et nende eest makstaks hüvitist. Õigusasutused võivad vajaduse korral anda ka korralduse hävitada peamiselt kõnealuste kaupade loomisel või valmistamisel kasutatavad materjalid ning seadmed.
2. Lepinguosalise õigusasutustel on õigus nõuda nimetatud meetmete rakendamist rikkuja kulul, välja arvatud seda välistavate erandlike asjaolude korral.

ARTIKKEL 14.46

Ettekirjutused

Lepinguosaline tagab, et kui kohtuotsusega on tuvastatud intellektuaalomandi õiguste rikkumine, võivad lepinguosalise õigusasutused teha ettekirjutuse rikkumise lõpetamiseks rikkujale, kuid vajaduse korral ka kolmandale isikule,¹ kui kõnealune isik kuulub asjaomase õigusasutuse jurisdiktsiooni alla ning kui tema teenuseid kasutatakse intellektuaalomandi õiguste rikkumiseks.

ARTIKKEL 14.47

Kahjutasu

1. Lepinguosaline tagab, et tsiviilkohtumenetluste puhul on tema õigusasutustel õigus kohustada rikkujat, kes teadis või pidi põhjendatult teadma, et ta rikub oma tegevusega intellektuaalomandiõigusi, maksma õiguste omajale kahjutasu, mis oleks piisav kompenseerimaks kahju, mida õiguste omaja on saanud intellektuaalomandi õiguste rikkumise tõttu.

¹ Käesoleva artikli kohaldamisega seoses võib lepinguosaline näha ette, et mõiste „kolmas isik“ hõlmab ka vahendajat.

2. Intellektuaalomandi õiguste rikkumisest tuleneva kahjuhüvitise summa kindlaksmääramisel on lepinguosalise õigusasutustel lubatud võtta väärtuse hindamisel muu hulgas arvesse iga põhjendatud väidet, millele õiguste omaja tugineb, sealhulgas väiteid saamata jäänud tulu kohta.

3. Lepinguosaline võib oma õigusnormidega ette näha eeldused,¹ millest lähtudes määratakse kindlaks lõikes 1 osutatud kahjutasu summa.

¹ Selliste eelduste kohaselt võib kahjutasu summa:

- a) olla vähemalt võrdväärne summaga, millele õiguste omajal oleks olnud õigus tema intellektuaalomandi õiguste teostamise tulemusena ning mis võib hõlmata mõistlikku litsentsitasu, et kompenseerida õiguste omajale tema intellektuaalomandi loata kasutamine;
- b) õiguste rikkuja poolt rikkumise tulemusena teenitud tulu või
- c) õiguste omaja intellektuaalomandi õigusi rikkuvate ja tegelikult kolmandatele isikutele edastatud kaupade hulk korrutatuna sellise kaubaartikli müügilt teenitud tuluga, mida oleks müünud õiguste omaja, kui ei oleks toimunud rikkumist.

ARTIKKEL 14.48

Kulud

Lepinguosaline tagab, et tema õigusasutustel on intellektuaalomandi õiguste rikkumisega seotud tsiviilkohtumenetluse lõppedes vajaduse korral õigus kohustada kaotajat tasuma võitja kohtukulud või -tasud ja asjakohased advokaaditasud või muud kulud, vastavalt lepinguosalise õigusnormidele.

ARTIKKEL 14.49

Autorsuse ja omandiõiguse presumptsioon

1. Lepinguosaline tagab, et kirjandus- või kunstiteose autorina käsitatakse isikut, kelle puhul on vastupidiste tõendite puudumisel piisav, kui tema nimi esineb teosel tavapärasel viisil, ja sellest tulenevalt on tal õigus alatada rikkumismenetlus.

2. Lepinguosaline võib kohaldada lõiget 1 *mutatis mutandis* kaitstud objektide autoriõigusega kaasnevate õiguste omajate suhtes.

3. ALAJAGU

Ärisaladuste omastamise vastase kaitse tagamine

ARTIKKEL 14.50

Tsiviilkohtumenetlused ja õiguskaitsevahendid

1. Lepinguosaline näeb ette nõuetekohased tsiviilkohtumenetlused ja õiguskaitsevahendid, mida ärisaladuse omaja saab kasutada, et takistada ärisaladuse omandamist, kasutamist või avaldamist vastuolus ausate äritavadega ning saada selle eest hüvitist.

2. Lepinguosaline tagab vastavalt oma õigusnormidele, et tema õigusasutustel on õigus teha kohtuvaidluse pooltele, nende advokaatidele ja muudele asjaomase tsiviilkohtumenetlusega seotud isikutele ettekirjutus, mille kohaselt neil ei ole lubatud kasutada või avalikustada ärisaladusi või väidetavaid ärisaladusi, mille õigusasutus on huvitatud isiku nõuetekohaselt põhjendatud taotluse korral määratlenud konfidentsiaalse teabena¹ ja mis on saanud kõnealustele pooltele, nende advokaatidele ja muudele isikutele teatavaks tsiviilkohtumenetluses osalemise tulemusena.

3. Lepinguosaline tagab, et tema õigusasutustel on asjaomase tsiviilkohtumenetluse raames õigus teha vähemalt järgmist:

- a) anda korraldus esialgse õiguskaitse kohaldamiseks, et takistada ärisaladuse omandamist, kasutamist või avalikustamist vastuolus ausate äritavadega;
- b) mõista isikult, kes teadis või oleks pidanud teadma,² et ta omandab, kasutab või avalikustab ärisaladust vastuolus ausate äritavadega, ärisaladuse omaja kasuks välja kahjutasu proportsionaalselt sellise ärisaladuse omandamise, kasutamise või avalikustamisega tekitatud tegeliku kahjuga;

¹ Suurema kindluse huvides võib lepinguosaline oma õigusasutustele ette näha võimaluse kaitsemäärusega määratleda ärisaladus konfidentsiaalse teabena.

² Käesoleva artikli kohaldamisel võib lepinguosaline tõlgendada fraasi „oleks pidanud teadma“ fraasina „ei teadnud raske hooletuse tõttu“.

- c) võtta erimeetmeid, et säilitada sellise ärisaladuse või väidetava ärisaladuse konfidentsiaalsus, mis on saanud teatavaks tsiviilkohtumenetluses, mis käsitleb ärisaladuse väidetavat omandamist, kasutamist ja avalikustamist vastuolus ausate äritavadega. Kooskõlas lepinguosalise õigusnormidega võivad sellised erimeetmed hõlmata võimalust piirata juurdepääsu teatavatele dokumentidele tervikuna või osaliselt, võimalust piirata juurdepääsu kohtuistungitele ning nende salvestistele või stenogrammidele ja võimalust avaldada kohtuotsuse mittekonfidentsiaalne versioon, millest on eemaldatud ärisaladust sisaldavad lõigud või milles neid on redigeeritud, ning
- d) määrata pooltele, nende advokaatidele ja muudele asjaomase tsiviilkohtumenetlusega seotud isikutele karistusi selliste lõikes 2 osutatud kohtumääruste rikkumise eest, mis on seotud menetluses teatavaks saanud ärisaladuse või väidetava ärisaladuse kaitsega.
4. Lepinguosaline ei ole kohustatud ette nägema lõikes 1 osutatud tsiviilkohtumenetlusi ja õiguskaitsevahendeid, kui ausate äritavadega vastuolus olev tegevus toimub kooskõlas lepinguosalise asjakohaste siseriiklike õigusnormidega, et paljastada õigusvastane käitumine, rikkumine või ebaseaduslik tegevus või et kaitsta seadusega tunnustatud õigustatud huvi.

4. ALAJAGU

Õiguskaitse tagamine – piiril võetavad meetmed

ARTIKKEL 14.51

Õiguskaitse tagamine – piiril võetavad meetmed

1. Lepinguosaline kehtestab imporditavate või eksporditavate kaupadega¹ seotud protseduurid, mille kohaselt õiguste omaja võib taotleda, et lepinguosalise toll peataks kaubamärgiõiguse, autoriõiguste ja nendega seotud õiguste, geograafilise tähise,² patendi-, kasuliku mudeli, tööstusdisainilahenduse ja sordikaitse õiguste rikkumises kahtlustatavate kaupade (käesolevas artiklis edaspidi „kahtlusalused kaubad“) vabastamise või peavad need kinni.

¹ Käesoleva artikli kohaldamisel käsitatakse „imporditavaid või eksporditavaid kaupu“ Euroopa Liidu puhul tollikontrolli all olevate kaupadena, mis tuuakse ELi tolliterritooriumile, viiakse sealt välja või ladustatakse seal ajutiselt, suunatakse tolliprotseduurile või reeksporditakse.

² Geograafiliste tähistega seoses võib Jaapan käesolevas artiklis sätestatud kohustuste täitmiseks näha ette haldusmeetmed, mille abil Jaapani asjaomased pädevad asutused takistavad kahtlusaluste kaupade vabastamist riigi siseturu jaoks vastavalt Jaapani õigusnormidele.

2. Lepinguosalisel peavad olema elektroonilised süsteemid, mille abil tema toll haldab lõikes 1 osutatud taotlusi, kui need on rahuldatud või registreeritud.
3. Lepinguosalise toll võtab vastu otsuse lõikes 1 osutatud taotluste rahuldamise või registreerimise kohta mõistliku aja jooksul pärast taotluse esitamist.
4. Lepinguosaline näeb ette lõikes 1 osutatud taotluste rakendamise mitme saadetise puhul.
5. Lepinguosalise toll on seoses imporditavate või eksporditavate kaupadega volitatud tegutsema omal algatusel, et peatada kahtlusaste kaupade vabastamine või pidada need kinni kõnealuse lepinguosalise tolliterritooriumil¹.

¹ Käesoleva lõike kohaldamisel võib Jaapan ette näha karistused, mida kohaldatakse rikkumisega seotud kaupade tollitransiidi või ümberlaadimise suhtes. Sellisel juhul kehtivad järgmised määratlused:

- a) „tollitransiit“ – tolliprotseduur, mida kohaldatakse kaupade veol tollikontrolli all ühest tolliasutusest teise ning
- b) „ümberlaadimine“ – tolliprotseduur, mille raames kaubad viiakse tollikontrolli all importivast transpordivahendist üle ekspordivasse transpordivahendisse ühe tolliasutuse piires, mis on nii imporditolliasutus kui ka eksporditolliasutus.

6. Käesolevas artiklis osutatud kahtlusosaluste kaupade tuvastamine on hõlmatud artikliga 4.9.

7. Ilma et see piiraks lepinguosalise selliste õigusnormide kohaldamist, mis käsitlevad eraelu puutumatust ja teabe konfidentsiaalsust, võib lepinguosaline volitada oma tolli andma õiguste omajale teavet selliste kaupade, sealhulgas nende kirjelduse ja hulga kohta, mille vabastamine on peatatud või mis on kinni peetud, samuti kõnealuste kaupade saatja, importija, eksportija või vastuvõtja ja päritoluriigi kohta, kui selline teave on olemas.

8. Lepinguosaline võib kehtestada või säilitada menetlused, mille alusel tema pädevad asutused võivad otsustada mõistliku aja jooksul pärast lõigetes 1 ja 5 kirjeldatud menetluste algatamist, kas kahtlusosalused kaubad on intellektuaalomandiõigustega vastuolus. Sellisel juhul on pädevatel asutustel õigus anda korraldus kaupade hävitamiseks, kui on tehtud otsus, mille kohaselt kaubad on vastuolus intellektuaalomandiõigustega. Lepinguosaline võib olla kehtestanud kahtlusosaluste kaupade hävitamise menetluse, mille puhul ei ole vaja ametlikult kindlaks teha rikkumist, kui asjaomased isikud on hävitamisega nõus või ei esita selle kohta vastuväiteid.

9. Kui lepinguosaline nõuab õiguste omajatelt selliste kaupade ladustamise või hävitamisega seotud kulude katmist, mille vabastamine on peatatud või mis on kinni peetud vastavalt lõigetele 1 ja 5, vastavad sellised kulud kaupade ladustamiseks või hävitamiseks osutatud teenuste maksumusele.

10. Puudub kohustus kohaldada käesolevat artiklit muus riigis õiguste omaja nõusolekul turule lastud kaupade impordi suhtes. Lepinguosaline võib vabastada käesoleva artikli kohaldamisest reisijate isiklikus pagasis olevad väikesed kaubakogused, mis ei ole kaubanduslikku laadi.

11. Artikli 4.3 lõikes 4 osutatud konsultatsioonide raames käsitletakse ka käesoleva artikli kohaselt lepinguosalise tolli poolt piiril võetavaid meetmeid.

12. Lepinguosaliste tolliasutused võivad teha piiril võetavate meetmete alast koostööd, et võidelda käesolevas alajaos käsitletud intellektuaalomandiõiguste rikkumise vastu.

13. Ilma et see piiraks artiklis 14.53 osutatud intellektuaalomandi komitee vastutust, võib artiklis 4.14 osutatud päritolureeglite ja tolliküsimuste komitee kaaluda võimalust teha koostööd järgmistes küsimustes:

- a) rikkumisega seotud või kahtluseluste kaupade arestimist käsitleva üldise teabe vahetamine ning
- b) dialoogi pidamine konkreetsel ühist huvi pakkumatel teemadel seoses
 - i) üldise teabega kahtluseluste kaupade avastamiseks kasutatavate riskijuhtimissüsteemide kohta ning

- ii) üldise teabega rikkumisega seotud kaupade vastase võitluse raames tehtava riskianalüüsi kohta.

D JAGU

Koostöö ja institutsioonilised kokkulepped

ARTIKKEL 14.52

Koostöö

1. Lepinguosalised tunnistavad intellektuaalomandi kaitse kasvavat mõju nendevahelise kaubanduse ja investeeringute edasisele edendamisele ning teevad koostööd intellektuaalomandi valdkonnas, vahetades muu hulgas teavet, mis käsitleb lepinguosalise suhteid kolmandate riikidega intellektuaalomandi alastes küsimustes, lähtudes lepinguosalise asjaomastest õigusnormidest ja sõltuvalt olemasolevatest vahenditest.
2. Lõike 1 kohaldamisel võib koostöö hõlmata teabe vahetamist, kogemuste ja oskuste jagamist ning muid koostöövorme ja toiminguid, milles lepinguosalised kokku lepivad. Selline koostöö võib hõlmata järgmisi valdkondi:
 - a) lepinguosalise enda ja rahvusvaheliste intellektuaalomandipõhimõtete areng;

- b) intellektuaalomandi haldamise ja registreerimise süsteemid;
- c) intellektuaalomandiga seotud koolitused ja teadlikkus;
- d) intellektuaalomandi alased küsimused, mis on seotud järgmisega;
 - i) väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad;
 - ii) tegevus teaduse, tehnika ja innovatsiooni valdkonnas ning
 - iii) tehnoloogia loomine, edastamine ja levitamine;
- e) põhimõtted seoses intellektuaalomandi kasutamisega teadusuuringute, innovatsiooni ja majanduskasvu otstarbel;
- f) mitmepoolsete intellektuaalomandikokkulepete, näiteks WIPO egiidi all sõlmitud või hallatavate kokkulepete rakendamine;
- g) arengumaadele antav tehniline abi;
- h) intellektuaalomandiõiguste rikkumise vastase võitlusega seotud parimad tavad, projektid ja programmid ning

- i) intellektuaalomandiõiguste rikkumiste vastaste ülemaailmsete ühiste jõupingutustega seotud täiendava tegevuse võimaluste uurimine.

3. Lepinguosalised püüavad teha koostööd seoses meetmetega, mille eesmärk on täiustada rahvusvahelist intellektuaalomandi valdkonna rahvusvahelist õigusraamistikku, muu hulgas soodustades kehtivate rahvusvaheliste lepingute jätkuvat ratifitseerimist ning edendades intellektuaalomandiõiguste rahvusvahelist ühtlustamist, haldamist ja kaitse tagamist, samuti tehes koostööd selliste rahvusvaheliste organisatsioonidega nagu WTO ja WIPO.

ARTIKKEL 14.53

Intellektuaalomandi komitee

1. Artikli 22.3 kohaselt moodustatud intellektuaalomandi komitee (käsitlevas artiklis edaspidi „komitee“) vastutab käsitleva peatüki tulemusliku rakendamise ja toimimise eest.
2. Komiteel on järgmised funktsioonid:
 - a) käsitleva peatüki rakendamise ja toimimise läbivaatamine ja järelevalve;

- b) teabevahetus geograafiliste tähistega seotud õigusloome- ja poliitikaalaste muudatuste kohta ning muudes ühist huvi pakkuvates küsimustes geograafiliste tähiste valdkonnas, sealhulgas kõigis küsimustes, mis tulenevad 14-B lisa loetletud geograafiliste tähiste kirjelduste suhtes kohaldatavatest nõuetest seoses nende käesoleva lepingu kohase kaitsega;
 - c) intellektuaalomandiga seotud küsimuste arutamine eesmärgiga tõhustada intellektuaalomandi kaitset ja intellektuaalomandi õiguskaitse tagamist ning edendada intellektuaalomandi süsteemide tõhusat ja läbipaistvat haldamist;
 - d) ühiskomitee teavitamine oma järeldustest ja arutelude tulemustest ning
 - e) muud ülesanded, mida ühiskomitee talle artikli 22.1 lõike 5 punkti b kohaselt võib delegeerida.
3. Komitee esitab lepinguosalise taotluse korral ühiskomiteele soovitusi 14-A lisa ja 14-B lisa muutmise kohta.
4. Lepinguosaline vaatab läbi teise lepinguosalise kõik taotlused 14-B lisa muutmiseks vastavalt artiklile 14.30.
5. Komitee võib kutsuda osalema muude asjaomaste üksuste kui lepinguosaliste esindajaid, sealhulgas erasektori esindajaid, kellel on arutatavate küsimuste kohta vajalikke eriteadmisi.

ARTIKKEL 14.54

Julgeolekuerandid

Käesoleva peatüki kohaldamisel inkorporeeritakse TRIPS-lepingu artikkel 73 käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.

ARTIKKEL 14.55

Vaidluste lahendamine

Artikli 14.52 suhtes ei kohaldata 21. peatüki kohast vaidluste lahendamise mehhanismi.

15. PEATÜKK

ÄRIÜHINGU ÜLDJUHTIMINE

ARTIKKEL 15.1

Eesmärgid

1. Lepinguosalised tunnistavad, et tõhus äriühingu üldjuhtimise raamistik on oluline vahend saavutamaks majanduskasvu hästi toimivate turgude ja usaldusväärsete finantssüsteemide kaudu, mis põhinevad läbipaistvusel, tõhususel, usaldusel ja aususel.

2. Lepinguosaline võtab asjakohased meetmed, et arendada oma territooriumil välja tõhus äriühingu üldjuhtimise raamistik, pidades silmas asjaolu, et sellised meetmed aitavad ligi tõmmata ja soodustada investeeringuid, suurendades investorite usaldust ning edendades konkurentsivõimet ja võimaldades nii kasutada suurimal võimalikul määral ära võimalusi, mis tulenevad asjaomase lepinguosalise võetud kohustustest turulepääsu alal.
3. Ilma et see piiraks kummagi lepinguosalise suutlikkust töötada välja oma õigus-, institutsioonilist ja regulatiivset raamistikku seoses börsil noteeritud äriühingu üldjuhtimisega, kohustuvad lepinguosalised austama käesoleva peatüki põhimõtteid ja järgima selle sätteid niivõrd, kuivõrd nad hõlbustavad juurdepääsu üksteise turgudele, nagu on ette nähtud käesoleva lepinguga.
4. Lepinguosalised teevad koostööd, et arendada välja käesoleva peatüki kohaldamisalasse kuuluv tõhus äriühingu üldjuhtimise raamistik.

ARTIKKEL 15.2

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „juhatuse“ – börsil noteeritud äriühingu juhtorgan, millel on otsustuspädevus äriühingu tegevuse järelevalve küsimustes ning mille liikmed valitakse äriühingut juhtima tavaliselt äriühingu aktsionäride poolt;

- b) „äriühingu üldjuhtimine“ – äriühingu juhtkonna, selle juhatuse, aktsionäride ja muude sidusrühmade vaheliste suhete kogum; see moodustab ka struktuuri, mille kaudu äriühingut juhitakse ja kontrollitakse, eelkõige seepärast, et sellest sõltub äriühingu eesmärkide seadmise viis ning nende saavutamiseks kasutatavate vahendite valik, samuti tulemuslikkuse järelevalve;
- c) „äriühingu üldjuhtimise raamistik“ – börsil noteeritud äriühingu üldjuhtimist käsitlevad siduvat või mittesiduvat laadi põhimõtted ja eeskirjad, mida kohaldatakse vastavalt asjaomase lepinguosalise pädevusele ja õigusaktidele, ning
- d) „börsil noteeritud äriühing“ – juriidiline isik, kelle aktsiad on kantud börsinimekirja või noteeritud avalikuks kauplemiseks lepinguosalise väärtpaberibörsil või reguleeritud väärtpaberiturul vastavalt kõnealuse lepinguosalise õigusnormides sätestatud määratlusele.

ARTIKKEL 15.3

Üldpõhimõtted

1. Lepinguosalised tunnistavad, et äriühingu üldjuhtimise raamistik avaldab olulist mõju nende jurisdiktsiooni alla kuuluvate börsil noteeritud äriühingutega seotud olulisi küsimusi käsitleva teabe, sealhulgas äriühingute finantsseisundit, tulemuslikkust, omandisuhteid ja juhtimist käsitleva teabe õigeaegsele ja täpsele avaldamisele.

2. Lepinguosalised tunnistavad samuti, et äriühingu üldjuhtimise raamistik on oluline selle tagamiseks, et juhtkond ja juhatus vastutavad nõuetekohaselt aktsionäride ees, juhatus teeb sõltumatul ja objektiivsel analüüsil põhinevaid vastutustundlikke otsuseid ning sama liiki aktsionäre koheldakse võrdselt.
3. Suurema kindluse huvides võib lepinguosalise äriühingu üldjuhtimise raamistiku sätteid, millele on osutatud artiklites 15.4 ja 15.5, rakendada nii õiguslikult siduvate mehhanismide kaudu kui ka mittesiduvate vahenditega, näiteks lähtudes reeglist „täida või põhjenda täitmatajätmist“.
4. Lepinguosaline võib ette näha, et teatavaid äriühingu üldjuhtimise põhimõtteid ei kohaldata teatavate äriühingute¹ suhtes, kui see on põhjendatud sellistest objektiivsetest ja mittediskrimineerivatest kriteeriumidest lähtuvalt, mis on seotud näiteks varase arenguetaapi või äriühingu suurusega.

¹ Selliste äriühingute hulka, kes on Euroopa Liidus vabastatud teatavate äriühingu üldjuhtimise põhimõtete ja eeskirjade kohaldamisest, kuuluvad näiteks väljaspool reguleeritud turge noteeritud äriühingud.

ARTIKKEL 15.4

Aksionäride õigused ja omandiõigusega seotud funktsioonid

1. Lepinguosalise äriühingu üldjuhtimise raamistik peab hõlmama sätteid, mille eesmärk on kaitsta ja hõlbustada börsil noteeritud äriühingute puhul aktsionäride õiguste tulemuslikku kasutamist. Selliste õiguste hulka kuulub, kui see on asjakohane, üldkoosolekul osalemise ja hääletamise õigus ning juhatuse liikmete valimise ja ametist kõrvaldamise õigus vastavalt äriühingu juhtimisstruktuurile, et aktsionäridel oleks võimalik kontrollida juhatuse tegevust¹ ja osaleda äriühingu seisukohast oluliste otsuste tegemises.
2. Lepinguosalise äriühingu üldjuhtimise raamistik peab hõlmama sätteid, mille eesmärk on soodustada äriühingu juhtimisega seotud sellise teabe avaldamist, mis võib olla väärtuslik ja kasulik investoritele. Selline teave hõlmab näiteks kapitalistruktuuri, mille puhul on vajaduse korral loetletud eri liiki aktsiad, oluliseks peetavat otsest ja kaudset osalust ning erikontrolliõigusi käsitlevat teavet.

¹ Suurema kindluse huvides tuleb märkida, et juhatuse tegevuse kontrollimine ei tähenda, et aktsionärid peaksid juhatuse tegevuse üle igapäevast järelevalvet teostama.

ARTIKKEL 15.5

Juhatuse ülesanded

Selleks et lepinguosalise äriühingu üldjuhtimise raamistikuga edendataks vastutustundlike otsuste tegemist äriühingu juhatuse tasandil, peab kõnealune raamistik hõlmama järgmiste eesmärkide saavutamisele suunatud sätteid:

- a) juhatuse poolt juhtimistegevuse üle teostatav tulemuslik järelevalve, mis põhineb sõltumatutel ja objektiivsetel alustel ning mille teostamiseks võib rakendada näiteks piisavat arvu sõltumatuid juhte¹;
- b) on tagatud juhatuse vastutus aktsionäride ees; ning
- c) on tagatud investorite jaoks olulise teabe, näiteks juhatuse koosseisu, juhatuse komiteesid ning juhtide sõltumatust käsitleva teabe piisav avalikustamine.

¹ Lepinguosaline võib oma jurisdiktsioonis kas kvalitatiivsetel või kvantitatiivsetel alustel kindlaks määrata, mida käsitatakse sõltumatute juhtide piisava arvuna.

ARTIKKEL 15.6

Ülevõtmine

Lepinguosaline näeb ette börsil noteeritud äriühingute ülevõtmise eeskirjad ja menetlused. Selliste eeskirjade ja menetluste eesmärk on võimaldada eespool nimetatud tehingute tegemist läbipaistva hinnaga ja õiglastel tingimustel.

ARTIKKEL 15.7

Vaidluste lahendamine

Käesoleva peatüki sätete suhtes ei kohaldata 21. peatüki kohast vaidluste lahendamise mehhanismi.

16. PEATÜKK

KAUBANDUS JA KESTLIK ARENG

ARTIKKEL 16.1

Kontekst ja eesmärgid

1. Lepinguosalised tunnistavad, et praeguste ja tulevaste põlvkondade heaolu huvides on oluline edendada rahvusvahelise kaubanduse arengut viisil, mis aitab kaasa kestlikule arengule, võttes arvesse 14. juunil 1992 ÜRO keskkonna- ja arengukonverentsil vastu võetud tegevuskava Agenda 21, 18. juunil 1998 Rahvusvahelisel Töökonverentsil vastu võetud ILO tööalaste aluspõhimõtete ja põhiõiguste deklaratsiooni ning selle järgimismehhanismi, 4. septembril 2002 ülemaailmsel säästva arengu tippkohtumisel vastu võetud rakenduskava, 5. juulil 2006 ÜRO majandus- ja sotsiaalnõukogus vastu võetud ministrite deklaratsiooni „Riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil keskkonna loomine, mis soodustab täieliku ja produktiivse tööhõive saavutamist ja kõigi jaoks inimväärse töö tagamist, ning selle mõju kestlikule arengule“, 10. juunil 2008 Rahvusvahelisel Töökonverentsil vastu võetud ILO deklaratsiooni sotsiaalse õigluse kohta õiglase üleilmastumise nimel, 27. juulil 2012 ÜRO Peaassamblee poolt vastu võetud ÜRO säästva arengu konverentsi lõppdokumenti „Tulevik, mida me soovime“ ning 25. septembril 2015 ÜRO Peaassamblee poolt vastu võetud 2015. aasta järgse arengukava vastuvõtmiseks korraldatud ÜRO tippkohtumise lõppdokumenti „Muudame oma maailma: kestliku arengu kava aastani 2030“.

2. Lepinguosaliselised tunnistavad, et käesoleva lepinguga edendatakse kestlikku arengut, mille üksteist tugevdavad osad on majandusareng, sotsiaalne areng ja keskkonnakaitse. Lepinguosaliselised tunnistavad samuti, et käesoleva peatüki eesmärk on tugevdada lepinguosaliste vahelisi kaubandussuhteid ja koostööd viisil, mis edendab kestlikku arengut; peatüki eesmärk ei ole ei ühtlustada lepinguosaliste keskkonnanorme või tööstandardeid.

ARTIKKEL 16.2

Õigus kehtestada õigusnorme ja kaitsetaset

1. Tunnustades lepinguosalise õigust kehtestada oma kestliku arengu poliitikameetmed ja prioriteedid, määrata kindlaks enda keskkonna- ja töökaitseõudened ning kehtestada ja muuta vastavalt vajadusele asjaomaseid õigusnorme kooskõlas rahvusvahelistest tunnustatud standarditest ja lepinguosalise osalusel sõlmitud rahvusvahelistest kokkulepetest tulenevate kohustustega, püüab lepinguosaline tagada, et tema õigusnormides ja nendega seotud poliitikameetmetes nähakse ette keskkonna- ja töökaitse kõrge tase ning püüdleb selle poole, et jätkata kõnealuste õigusnormide ning nende aluseks olevate kaitsetasemetete täiustamist.

2. Lepinguosalisel ei soodusta kaubandust või investeeringuid oma keskkonna- ja tööalaste õigusnormidega ette nähtud kaitsetaseme alandamise teel. Seega ei loobu lepinguosalisel kõnealuste õigusnormide järgimisest, et tee neist erandeid ega ei jäta järjepideva või korduva tegevuse või tegevusetuse kaudu neid tõhusalt täitmisele pööramata viisil, mis mõjutab lepinguosaliste vahelist kaubandust või investeeringuid.

3. Lepingosalised ei kasuta oma keskkonna- ja tööalaseid õigusnorme viisil, mis kujutab endast teise lepinguosalise meelevaldset või põhjendamatut diskrimineerimist või rahvusvahelise kaubanduse varjatud piiramist.

ARTIKKEL 16.3

Rahvusvahelised tööstandardid ja -konventsioonid

1. Lepinguosalisel tunnustavad, et majandus-, tööhõive- ja sotsiaalprobleemidega toimetulekul mängivad olulist rolli täielik ja tootlik tööhõive ning kõigi jaoks inimväärse töö tagamine. Lepinguosalisel tunnustavad samuti, et on tähtis edendada rahvusvahelise kaubanduse arengut viisil, mis soodustab täielikku ja tootlikku tööhõivet ning inimväärset tööd kõigi jaoks. Seda silmas pidades vahetavad lepinguosalisel ühist huvi pakkuvate kaubandusalaste tööhõiveküsimustega seotud seisukohti ja teavet artikli 22.3 kohaselt moodustatud kaubanduse ja säästva arengu komitee koosolekutel ja vajaduse korral muudel foorumitel.

2. Lepinguosalisised kinnitavad veel kord oma kohustusi, mis tulenevad Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (edaspidi „ILO“) liikmesusest¹. Lisaks kinnitavad lepinguosalisised veel kord oma kohustusi seoses ILO tööalaste aluspõhimõtete ja põhiõiguste deklaratsiooni ning selle järgimismehhanismiga. Sellest tulenevalt järgivad, edendavad ja rakendavad lepinguosalisised oma õigusnormide ja tavade kaudu rahvusvaheliselt tunnustatud tööalaste põhiõigustega seotud järgmisi põhimõtteid:

- a) ühinemisvabadus ja kollektiivlääbirääkimiste õiguse tegelik tunnustamine;
- b) kõigi sunni- ja kohustusliku töö vormide kaotamine;
- c) lapstööjõu kasutamise tegelik kaotamine ning
- d) tööhõive ja kutsealaga seotud diskrimineerimise kõrvaldamine.

3. Lepingosaline teeb omal algatusel jätkuvaid ja järjepidevaid jõupingutusi, et ratifitseerida ILO põhikonventsioonid ning muud ILO konventsioonid, mille ratifitseerimist lepingosaline asjakohaseks peab.

¹ Euroopa Liidu puhul tähendab ILO liikmesus Euroopa Liidu liikmesriikide ILO liikmesust.

4. Lepinguosalisel vahetavad teavet, mis käsitleb nende olukorda seoses ILO konventsioonide ja protokollide, sealhulgas ILO põhikonventsioonide ratifitseerimisega.
5. Lepinguosaline kinnitab veel kord oma kohustust rakendada oma õigusnormides ja tavades tõhusalt ILO konventsioonid, mille on ratifitseerinud vastavalt Jaapan ja Euroopa Liidu liikmesriigid.
6. Lepinguosalisel tunnistavad, et lõikes 2 osutatud tööalaste põhiõigustega seotud rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtete rikkumist ei tohi tuua õigustuseks või muul viisil kasutada õiguspärase suhtelise eelise saamiseks ning tööstandardeid ei tohiks kasutada kaubanduse kaitsemeetmena.

ARTIKKEL 16.4

Mitmepoolsed keskkonnalepingud

1. Lepinguosalisel rõhutavad mitmepoolsete keskkonnalepingute, eriti mõlema lepinguosalise osalusel sõlmitud lepingute tähtsust mitmepoolse keskkonnaalase juhtimise vahendina, mille abil rahvusvaheline üldsus saab lahendada üleilmseid või piirkondlikke keskkonnaprobleeme. Lisaks rõhutavad lepinguosalisel, et on tähtis saavutada kaubanduse ja keskkonnapoliitika vastastikune täiendavus. Seda silmas pidades vahetavad lepinguosalisel ühist huvi pakkuvate kaubandusalaste keskkonnaküsimustega seotud seisukohti ja teavet kaubanduse ja kestliku arengu komitee koosolekutel ja vajaduse korral muudel foorumitel.
2. Lepinguosaline kinnitab veel kord oma kohustust rakendada oma õigusnormides ja tavades tõhusalt mitmepoolseid keskkonnalepinguid, mille osaline ta on.
3. Lepinguosaline vahetab teise lepinguosalisega teavet oma olukorra ja edusammude kohta seoses mitmepoolsete keskkonnalepingute (mille järgimine on kõnealuse lepinguosalise hinnangul asjakohane) ja nende muudatuste ratifitseerimise, heakskiitmise või kinnitamisega, samuti selliste lepingutega liitumise ja nende rakendamise.

4. Lepinguosalisel tunnistavad 9. mail. 1992 New Yorgis sõlmitud ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni lõppeesmärgi saavutamise tähtsust seoses kliimamuutuste otsese ohu leevendamisega ning kaubanduse rolli selles protsessis. Lepinguosalisel kinnitavad veel kord oma kohustust rakendada tõhusalt ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ja 12. detsembril 2015 Pariisis ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 21. istungjärgul sõlmitud Pariisi kokkulepet. Lepinguosalisel teevad koostööd, et edendada kaubanduse positiivset panust üleminekusse vähesele kasvuhoonegaaside heitele ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele arengule. Lepinguosalisel kohustuvad tegema koostööd, et tegeleda kliimamuutuste probleemiga ning saavutada ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni lõppeesmärk ja Pariisi kokkuleppe siht.
5. Ükski käesoleva lepingu säte ei takista lepinguosalisel kehtestada või jätta kehtima meetmeid, et rakendada mitmepoolseid keskkonnalepinguid, mille osalisel nad on, kui selliseid meetmeid ei rakendata viisil, mis võiks põhjustada teise lepinguosalise meelevaldset või põhjendamatut diskimineerimist või kaubanduse varjatud piiramist.

ARTIKKEL 16.5

Kestlikku arengut soodustav kaubandus ja investeerimine

Lepinguosalised tunnistavad, et on oluline suurendada kaubanduse ja investeeringute rolli kestliku majandus-, sotsiaal- ja keskkonnaarengu edendamisel. Sellest tulenevalt lepinguosalised:

- a) tunnistavad, et kestliku majandusliku ja sotsiaalse arengu ning tõhususe seisukohast on tähtsad põhimõtted, mis on seotud tööalaste põhiõiguste, kõigi jaoks inimväärse töö tagamise ning selliste põhiväärtustega nagu vabadus, inimväärikus, sotsiaalne õiglus, turvalisus ja mittediskrimineerimine; samuti peavad nad tähtsaks kõnealuste põhimõtete paremat lõimimist kaubandus- ja investeerimispoliitikaga;
- b) püüdleval selle poole, et toetada ja edendada kauplemist keskkonnakaupade ja -teenustega ning neisse investeerimist viisil, mis on kooskõlas käesoleva lepinguga;
- c) püüdleval selle poole, et toetada kauplemist eelkõige kliimamuutuste leevendamise seisukohalt eriti oluliste kaupade ja teenustega (mis on seotud näiteks säästva taastuvenergia, energiatõhusate toodete ja teenustega) ning nendesse investeerimist viisil, mis on kooskõlas käesoleva lepinguga;

- d) püüdlevad selle poole, et soodustada kauplemist kaupadega, mis aitavad parandada sotsiaalseid tingimusi ja edendada keskkonnasäästlikke tavasid (sealhulgas kaupadega, mille suhtes kohaldatakse märgistamiskavasid) ning neisse investeerimist; samuti selle poole, et tunnistada muude vabatahtlike algatuste (ka erasektori algatuste) panust jätkusuutlikkusse ning
- e) edendavad ettevõtja sotsiaalset vastutust ja jagavad selle teemaga seotud seisukohti ning teavet kaubanduse ja kestliku arengu komitee ja vajaduse korral muude foorumite kaudu. Sellega seoses tähtsustavad lepinguosalise rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtteid ja suuniseid, sealhulgas OECD suuniseid rahvusvahelistele ettevõtjatele, mis moodustavad osa 21. juunil 1976 vastu võetud OECD rahvusvaheliste investeeringute ja hargmaiste ettevõtete deklaratsioonist ning 1977. aasta novembris Tööorganisatsiooni juhtorgani vastu võetud kolmepoolset deklaratsiooni rahvusvaheliste ettevõtete ja sotsiaalpoliitika põhimõtete kohta.

ARTIKKEL 16.6

Bioloogiline mitmekesisus

1. Lepinguosaline tähtsustab kaubanduse ja investeerimise rolli seoses bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja säästva kasutamisega vastavalt asjaomastele rahvusvahelistele lepingutele, mille osaline ta on, eelkõige 5. juunil 1992 Rio de Janeirois sõlmitud bioloogilise mitmekesisuse konventsioonile ja selle protokollidele ning 3. märtsil 1973 Washington D.C.-s sõlmitud ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega rahvusvahelise kauplemise konventsioonile (edaspidi „CITES“).
2. Sellega seoses lepinguosaline:
 - a) soodustab selliste toodete kasutamist, mis on saadud loodusvarade säästva kasutamise tulemusena ja mis aitavad kaasa bioloogilise mitmekesisuse kaitsele ja säästvale kasutamisele, muu hulgas märgistamiskavade kaudu, võttes arvesse selliste toodetega kauplemise tähtsust;
 - b) rakendab tõhusaid meetmeid, näiteks eeskirjade täitmise järelevalve ja tagamise meetmeid ning teadlikkuse suurendamise meetmeid, et võidelda ebaseadusliku kauplemise vastu CITESis loetletud ohustatud looduslike looma- ja taimeliikide puhul ning vajaduse korral muude ohustatud liikide puhul;

- c) rakendada vastavalt vajadusele otsuseid, mis on vastu võetud tulenevalt lõikes 1 osutatud rahvusvahelistest lepingutest, muu hulgas õigusaktide, määruste, strateegiate, kavade ja programmide kaudu, ning
- d) vahetada teise lepinguosalisega teavet ja konsulteerida temaga kahe- ja mitmepoolisel tasandil käesoleva artikli seisukohast olulistest küsimustes, mis hõlmavad looduslikest liikidest ja loodusvaradest saadud toodetega kauplemist, ökosüsteemide väärtuse kindlaksmääramist, kaardistamist ja hindamist ning nendega seotud teenuseid, juurdepääsu geneetilistele ressurssidele ning nende kasutamisest saadava kasu õiglast ja võrdset jaotamist.

ARTIKKEL 16.7

Säästev metsamajandamine ning puidu ja puittoodetega kauplemine

1. Lepinguosalised tunnistavad kaubanduse ja investeeringute tähtsust ja rolli metsa kaitses ja säästvas majandamises.
2. Sellega seoses lepinguosalised:
 - a) soodustavad metsa kaitset ja säästvat majandamist ning kauplemist puidu ja puittoodetega, mis on saadud ülestöötamisriigi õigusaktide kohaselt ülestöötatud metsast;

- b) annavad panuse võitlusse ebaseadusliku metsaraie ja sellega seotud kaubanduse vastu, sealhulgas vastavalt vajadusele ka kauplemisel kolmandate riikidega; ning
- c) vahetavad teavet ja jagavad kahe- ja mitmepoolisel tasandil kogemusi, et edendada metsa kaitset ja säästvat majandamist ning seaduslikult ülestöötatud puidu ja sellest saadud toodetega kauplemist ning võidelda ebaseadusliku metsaraie vastu.

ARTIKKEL 16.8

Kalavarude ja säästva vesiviljelusega seotud kaubandus ja säästev kasutamine

1. Lepinguosalised tähtsustavad kaubanduse ja investeerimise rolli kalavarude kaitse ning säästva kasutamise ja majandamise tagamisel, mereökosüsteemide kaitsmisel ning vastutustundliku ja säästva vesiviljeluse edendamisel.

2. Sellega seoses lepinguosalised:

- a) järgivad Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsiooni, 24. novembril 1993 Roomas sõlmitud kokkulepet, millega ergutatakse avamerekalalaevu täitma rahvusvahelisi kaitse- ja majandamiseeskirju, ning 4. augustil 1995 New Yorgis sõlmitud rakenduskokkulepet Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni 1982. aasta 10. detsembri mereõiguse konventsiooni piirialade kalavarude ja pika rändega kalavarude kaitset ja majandamist käsitlevate sätete kohta, võtavad meetmeid Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni konverentsi 31. oktoobri 1995 istungil vastu võetud vastutustundliku kalapüügi juhendi eesmärkide ja põhimõtete järgimiseks, edendavad sadamariigi meetmete rakendamist üleilmsel ja piirkondlikul tasandil ning julgustavad vastavalt vajadusele kolmandaid riike ratifitseerima, heaks kiitma ja kinnitama asjaomaseid rahvusvahelisi lepingud, milles mõlemad lepinguosalisel osalevad, või selliste lepingutega ühinema.
- b) edendavad kalavarude kaitset ja säästvat kasutamist selliste asjakohaste rahvusvaheliste organisatsioonide või asutuste kaudu, milles mõlemad lepinguosalisel osalevad, näiteks piirkondlike kalavarude majandamise organisatsioonide kaudu, vajaduse korral piirkondlike kalavarude majandamise organisatsioonide koostatud resolutsioonide, soovitude ja meetmete tõhusa järelvalve, kontrollimise või täitmise tagamise ning nende püügidokumentide süsteemide või sertifitseerimiskavade rakendamise kaudu.

- c) kehtestavad ja võtavad kasutusele oma tõhusad vahendid ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi (edaspidi „ETR-kalapüük“) vastaseks võitluseks, muu hulgas õigusaktide kaudu, ning vajaduse korral kontrolli-, järelevalve-, täitmise tagamise ja püügivõimsuse haldamise meetmed, tunnistades et ETR-kalapüüki käsitleva teabe vabatahtlik jagamine suurendab selliste vahendite tulemuslikkust ETR-kalapüügi vastases võitluses ning rõhutades, et suure kalandustoodete turuga piirkondlike kalavarude majandamise organisatsioonide liikmed täidavad olulist rolli kalavarude säästva kasutamise võimendamisel; ning
- d) edendavad säästva ja vastutustundliku vesiviljeluse arengut, võttes arvesse selle majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnavalaseid aspekte.

ARTIKKEL 16.9

Teadusinfo

Kui lepinguosalised kavandavad ja rakendavad keskkonna kaitsmiseks ja töötingimuste parandamiseks meetmeid, mis võivad mõjutada kaubandust või investeeringuid, peavad nad võtma arvesse olemasolevat teadus- ja tehnikainfot ning vajaduse korral asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid, suuniseid ja soovitusi ning ettevaatuspõhimõtet.

ARTIKKEL 16.10

Läbipaistvus

Lepinguosaline tagab, et kõiki käesoleva peatüki eesmärkide saavutamiseks võetavaid üldkohaldatavaid meetmeid hallatakse läbipaistval viisil vastavalt lepinguosalise õigusnormidele ja 17. peatükile, sealhulgas üldsusele märkuste esitamiseks piisava võimaluse ja aja andmise ning kõnealuste meetmete avaldamise kaudu.

ARTIKKEL 16.11

Säästvale arengule avalduva mõju läbivaatamine

Lepinguosalised tunnistavad vajadust oma olemasolevate ning käesoleva lepingu alusel loodavate protsesside ja institutsioonide kaudu ühiselt või eraldi läbi vaadata, jälgida ja hinnata käesoleva lepingu rakendamise mõju kestlikule arengule.

ARTIKKEL 16.12

Koostöö

Tunnistades keskkonna- ja tööhõivepoliitika kaubanduse ja investeeringutega seotud aspektide alal tehtava koostöö tähtsust käesoleva lepingu eesmärkide saavutamiseks, võivad lepinguosalisel muu hulgas:

- a) teha kahe- või mitmepoolisel tasandil koostööd keskkonnakaitse ja tööhõive valdkonnas, sealhulgas asjakohaste rahvusvaheliste organisatsioonide või organite kaudu, mille tegevuses mõlemad lepinguosalisel osalevad;
- b) teha koostööd seoses kaubanduse ja keskkonna ning kaubanduse ja tööhõive vastastikuse mõju hindamisega, samuti seoses sellise mõju tugevdamise, ärahoidmise või leevendamise viiside kindlakstegemisega, võttes arvesse lepinguosaliste poolt tehtud seire ja hindamise tulemusi, Euroopa Liidu puhul näiteks kestlikkust käsitlevaid mõjuhindanguid;
- c) teha koostööd, et toetada ja edendada kauplemist keskkonnakaupade ja -teenustega ning neisse investeerimist viisil, mis on kooskõlas käesoleva lepinguga, muu hulgas teabevahetuse kaudu;
- d) teha koostööd seoses märgistamiskavadega, muu hulgas ökomärgiseid käsitleva teabevahetuse teel, samuti seoses muude meetmete ja algatustega, mis aitavad kaasa kestlikkuse tagamisele, sealhulgas vajaduse korral õiglase ja eetilise kaubanduse kavade kaudu;

- e) teha koostööd ettevõtjate sotsiaalse vastutuse edendamise valdkonnas, eelkõige teabe ja parimate tavade vahetamise kaudu, muu hulgas seoses rahvusvahelistel kokkulepetel põhinevate suuniste ja põhimõtete järgimise, rakendamise ja levitamisega ning asjakohaste järelmeetmete võtmisega;
- f) teha koostööd ILO inimväärse töö programmi kaubandusaspektide alal;
- g) teha koostööd mitmepoolsete keskkonnalepingute kaubandusaspektide alal, muu hulgas CITESi rakendamisega seotud seisukohtade ja teabe vahetamise ning tehnilise ja tollikoostöö kaudu;
- h) teha koostööd rahvusvahelise kliimamuutuste režiimi kaubandusaspektide alal, muu hulgas seoses vähese CO₂-heitega tehnoloogia, muu kliimasõbraliku tehnoloogia ja energiatõhususe edendamise vahenditega;
- i) teha koostööd bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja säästva kasutamise, sealhulgas ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega ebaseadusliku kauplemise vastase võitluse alal;
- j) teha koostööd, et edendada metsa kaitset ja säästvat majandamist ning seaduslikult ülestöötatud puidu ja sellest saadud toodetega kauplemist ning võidelda ebaseadusliku metsaraie vastu ja

- k) teha koostööd kahepoolselt või selliste asjakohaste rahvusvaheliste organisatsioonide või organite kaudu, mille tegevuses mõlemad lepinguosalised osalevad, et edendada säästvaid kalandus- ja vesiviljelustavasid ning seaduslikult omandatud kalavarudega kauplemist, samuti võidelda ETR-kalapüügi vastu.

ARTIKKEL 16.13

Kaubanduse ja kestliku arengu komitee

1. Artikli 22.3 kohaselt moodustatud kaubanduse ja kestliku arengu komitee (käesolevas peatükis edaspidi „komitee“) vastutab käesoleva peatüki tulemusliku rakendamise ja toimimise eest.
2. Komiteel on järgmised funktsioonid:
 - a) käesoleva peatüki rakendamise ja toimimise läbivaatamine ning järelevalve ja vajaduse korral asjakohaste soovitude tegemine ühiskomitees arutatavate teemade kohta seoses artikli 22.1 lõike 5 punktiga d;
 - b) kõigi muude käesoleva peatükiga seotud küsimuste arutamine, kui lepinguosalised selles kokku lepivad;

- c) käesoleva peatüki rakendamist käsitlev suhtlus kodanikuühiskonnaga¹;
 - d) muud ülesanded, mida ühiskomitee talle artikli 22.1 lõike 5 punkti b kohaselt võib delegeerida, ning
 - e) lahenduste leidmine lepinguosaliste vahel käesoleva peatüki tõlgendamisel tekkinud erimeelsustele, sealhulgas artikli 16.17 lõike 5 kohaste menetluste² kaudu.
3. Komitee kohtub ühe aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva. Seejärel toimuvad komitee koosolekud vastavalt artikli 22.3 lõike 3 punktis a sätestatule, ilma et see piiraks artikli 16.17 lõike 5 kohaste menetluste kohaldamist.
4. Komitee püüab saavutada kooskõla oma töö ja ILO ning asjaomaste mitmepoolsete keskkonnaorganisatsioonide või -organite tegevuse vahel ja teha nimetatud üksustega koostööd.

¹ Käesoleva peatüki kohaldamisel tähendab „kodanikuühiskond“ sõltumatuid majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonna-alaseid sidusrühmi, sealhulgas tööandjate ja töövõtjate organisatsioone ning keskkonnaorganisatsioone.

² Suurema kindluse huvides märgitakse, et komitee käesoleva punkti kohase tegevuse raames võetakse arvesse artikli 16.17 lõikes 4 esitatud nõuandeid.

ARTIKKEL 16.14

Kontaktpunktid

Lepinguosaline määrab käesoleva lepingu jõustumisel kontaktpunkti, mis hõlbustab käesoleva peatükiga seotud küsimusi käsitleva teabe vahetamist lepinguosaliste vahel ja edastab teisele lepinguosalisele kontaktandmed, sealhulgas teabe asjaomaste ametnike kohta. Lepinguosalised teavitavad teineteist viivitamata kõikidest kõnealuste kontaktandmete muudatustest.

ARTIKKEL 16.15

Sisenõuanderühm

1. Lepinguosaline korraldab oma uue või olemasoleva sisenõuanderühma koosoleku või selliste nõuanderühmade koosolekud, kus käsitletakse käesoleva peatükiga seotud majandus-, sotsiaal- ja keskkonnaküsimusi ning konsulteerib nõuanderühma(de)ga vastavalt oma õigusnormidele ja tavadele.

2. Lepinguosaline peab tagama sõltumatute majandus-, sotsiaal- ja keskkonnakaitse valdkonna sidusrühmade, sealhulgas tööandjate ja töövõtjate organisatsioonide ning keskkonnaorganisatsioonide tasakaalustatud esindatuse nõuanderühma(de)s.
3. Lepinguosalise nõuanderühm võib (nõuanderühmad võivad) korraldada koosolekuid omal algatusel ja esitada lepinguosalisest sõltumatult käesoleva peatüki rakendamist käsitlevaid seisukohti, mis edastatakse asjaomasele lepinguosalisele.

ARTIKKEL 16.16

Ühisdialoog kodanikuühiskonnaga

1. Lepinguosalised kutsuvad kokku nende territooriumil asuvaid kodanikuühiskonna organisatsioone kaasava ühisdialoogi (käesolevas peatükis edaspidi „ühisdialoog“), mis hõlmab muu hulgas artiklis 16.15 osutatud sisenõuanderühmade liikmeid, et viia läbi käesolevat peatükki käsitlev dialoog.
2. Lepinguosalised aitavad ühisdialoogi puhul kaasa asjaomaste sidusrühmade, sealhulgas nii majandus-, keskkonna- ja sotsiaalvaldkonna huve esindavate sõltumatute organisatsioonide kui ka vajaduse korral muude asjakohaste sidusrühmade tasakaalustatud esindatuse tagamisele.

3. Ühisdialoog korraldatakse hiljemalt ühe aasta jooksul alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast. Seejärel toimub ühisdialoog regulaarselt, kui lepinguosalisel ei lepi kokku teisiti. Lepinguosalisel lepivad ühisdialoogi korraldamistingimustes kokku enne selle esmakordset toimumist. Ühisdialoogis võib osaleda mis tahes ajakohase sidevahendi kaudu vastavalt lepinguosaliste kokkuleppele.

4. Lepinguosalisel esitavad ühisdialoogile teavet käesoleva peatüki rakendamise kohta. Ühisdialoogi seisukohad ja arvamused võidakse esitada komiteele ja teha üldsusele kättesaadavaks.

ARTIKKEL 16.17

Konsulteerimine valitsusega

1. Kui lepinguosalistel tekib lahkavamus käesoleva peatüki kohaldamisega seotud küsimustes, võivad nad nende lahendamiseks kasutada üksnes käesolevas artiklis ja artiklis 16.18 sätestatud menetlusi. Käesoleva peatüki sätete suhtes ei kohaldata 21. peatüki kohast vaidluste lahendamise mehhanismi.

2. Lepinguosaline võib taotleda kirjalikult konsultatsioone teise lepinguosalisega kõigis käesoleva peatüki tõlgendamise ja kohaldamisega seotud küsimustes. Konsultatsiooni taotleb lepinguosaline esitab taotluse põhjused, sealhulgas küsimuse ning selle faktilise ja õigusliku aluse kirjelduse, ning lisab käesoleva peatüki asjaomased sätted.
3. Kui lepinguosaline taotleb lõike 2 kohase konsultatsiooni algatamist, vastab teine lepinguosaline viivitamata ja alustab konsultatsiooni, et leida küsimusele mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus.
4. Konsultatsiooni vältel esitavad mõlemad lepinguosalised piisavalt teavet, et asjaomane küsimus oleks võimalik täielikult läbi vaadata. Lepinguosalised võtavad arvesse ILO ja muude selliste asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonide või organite tegevust, kus mõlemad lepinguosalised osalevad, ning võivad kõnealustelt rahvusvahelistelt organisatsioonidelt ja asutustelt või muudelt ekspertidelt küsida juhtumipõhiseid nõuandeid, kui lepinguosalistel selleks vajadus tekib. Lepinguosalised arutavad sobilikke meetmeid, mida tuleks võtta, arvestades kõnealuseid nõuandeid.
5. Kui lõigete 2–4 kohaselt korraldatud konsultatsioonide tulemusena lahendust ei leita, kutsutakse lepinguosalise taotluse korral viivitamata kokku komitee koosolek, et arutada asjaomast küsimust.
6. Lepinguosalised tagavad, et käesoleva artikli kohaste konsultatsioonide tulemusena leitud lahendused tehakse ühiselt üldsusele kättesaadavaks, kui lepinguosalised ei ole kokku leppinud teisiti.

ARTIKKEL 16.18

Ekspertkomisjon

1. Kui lepinguosalisel ei ole hiljemalt 75 päeva jooksul alates kuupäevast, kui lepinguosaline esitas taotluse artikli 16.17 lõike 5 kohase komitee moodustamiseks, jõudnud mõlemat lepinguosalist rahuldava lahenduseni käesoleva peatüki asjaomaste artiklite tõlgendamise või rakendamisega seotud küsimuses, võib lepinguosaline taotleda, et moodustataks ekspertkomisjon, kes uurib küsimust lõikes 2 osutatud pädevuse kohaselt. Kõnealune taotlus tuleb esitada teisele lepinguosalisele kirjalikult artiklis 16.14 osutatud kontaktpunkti kaudu ning selles tuleb märkida taotluse esitamise põhjused, sealhulgas kirjeldada lahendamist vajavat küsimust ning esitada teave selle faktilise ja õigusliku aluse kohta.

2. Komitee kehtestab ühe aasta jooksul alates käesoleva lepingu jõustumisest eksperdikomisjoni kodukorra ja pädevuse. Kodukorras määratakse kindlaks asjakohase teabe leidmiseks kasutatavad menetlused. Eksperdikomisjon tõlgendab käesoleva peatüki asjaomaseid artikleid vastavalt rahvusvahelise avaliku õiguse tõlgendamise tavadele, sh 23. mail 1969 Viinis sõlmitud rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioonile. Kuni kõnealust kodukorda ja pädevust ei ole kehtestatud, kohaldatakse *mutatis mutandis* artiklis 21.30 osutatud kodukorda ning kui lepinguosalisel ei lepi hiljemalt viie päeva jooksul alates eksperdikomisjoni moodustamise kuupäevast kokku teisiti, on selle pädevus järgmine:

uurida eksperdikomisjoni moodustamise taotluses nimetatud küsimust, võttes arvesse 16. peatüki asjakohaseid artikleid, ning anda kooskõlas artikli 16.18 lõikega 5 välja aruanne, milles esitatakse soovitused küsimuse lahendamiseks.

3. Eksperdikomisjon võib hankida teavet mis tahes allikast, mida ta asjakohaseks peab. ILO vahendite või mitmepoolsete keskkonnalepingutega seotud küsimustes peaks eksperdikomisjon küsima teavet ja nõu asjakohastelt rahvusvahelistelt organisatsioonidelt või organitelt. Käesoleva lõike kohaselt saadud teave esitatakse lepinguosalistele, et nad saaksid lisada oma märkused.

4. Ekspertdikomisjon koosneb kolmest liikmest. Liikmed valitakse vastavalt punktidele a–e.
- a) Ekspertidel peab olema asjakohane tehniline või õiguslane oskusteave seoses käesolevas peatükis käsitletud küsimustega. Nad peavad olema mõlemast lepinguosalisest sõltumatud ning ei tohi olla nendega seotud ega neilt juhiseid saada. Nad peavad täitma oma ülesandeid üksikisikuna, ei tohi vastu võtta juhiseid mitte üheltki organisatsioonilt ega valitsuselt ning ei tohi olla olnud ühelgi moel seotud uuritava küsimusega.
- b) Lepinguosaline määrab hiljemalt 45 päeva jooksul alates ekspertdikomisjoni moodustamise taotluse kättesaamise kuupäevast ühe eksperdi, kes võib olla kõnealuse lepinguosalise kodanik, ning pakub välja kuni kolm kandidaati ekspertdikomisjoni eesistuja kohale. Ekspertdikomisjoni eesistuja ei tohi olla kummagi lepinguosalise kodanik. Lepinguosalised peavad väljapakutud kandidaatide seast eesistuja määramise küsimuses kokkuleppele jõudma hiljemalt 15 päeva jooksul pärast 45-päevase ajavahemiku lõppu.
- c) Kui lepinguosaline ei ole eksperti määranud või kui lepinguosalisel ei ole jõudnud kokkuleppele eesistuja määramises ega teda määranud vastavalt punktile b, valitakse määramata eksperdid või eesistuja hiljemalt 15 päeva jooksul pärast punktiga b ette nähtud 15-päevase ajavahemiku lõppu loosi teel kandidaatide seast, kes esitatakse vastavalt punktile d.

- d) Ühe aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist koostab komitee nimekirja vähemalt 10 isikust, kes soovivad ja saavad tegutseda ekspertidena käesoleva artikli kohaselt ning vastavad punktis a sätestatud nõuetele. Nimekiri koosneb kolmest osanimekirjast: kummagi lepinguosalise osanimekirjast ja ühest osanimekirjast, kuhu kuuluvad isikud, kes ei ole kummagi lepinguosalise kodanikud ja võivad tegutseda eksperdikomisjoni eesistujana. Kumbki lepinguosaline valib vähemalt kolm isikut, kes kantakse ekspertidena tema osanimekirja. Kui lepinguosalisel ei lepi kokku teisiti, valivad nad ühiselt neli isikut, kes kantakse eesistujate osanimekirja. Komitee tagab, et nimekirja kuuluvate isikute arv on alati kooskõlas käesoleva punkti nõuetega.
- e) Eksperdikomisjoni moodustamise kuupäev on selle eesistuja määramise päev.

5. Eksperdikomisjon esitab lepinguosalistele vahearuaruande ja lõpparuande, mis sisaldab kättesaadavaid fakte, teavet asjakohaste artiklite tõlgenduse või kohaldatavuse kohta ning järelduste ja soovitude peamisi põhjendusi. Pärast seda, kui lepinguosalised on kätte saanud vahearuaruande, mis tuleb esitada hiljemalt 90 päeva jooksul alates eksperdikomisjoni moodustamise kuupäevast, võivad nad hiljemalt 45 päeva jooksul alates vahearuaruande kättesaamise kuupäevast teha selle kohta kirjalikke märkusi. Pärast kõnealuste kirjalike märkustega tutvumist võib eksperdikomisjon aruannet muuta ja vajaduse korral asjaolusid täiendavalt uurida. Lõpparuanne esitatakse hiljemalt 180 päeva jooksul alates eksperdikomisjoni moodustamise kuupäevast, kui eksperdikomisjoni eesistuja ei teata lepinguosalistele kirjalikult, et tähtajast ei ole võimalik kinni pidada. Viimasel juhul esitatakse lõpparuanne hiljemalt 200 päeva jooksul alates eksperdikomisjoni moodustamise kuupäevast, kui lepinguosalised ei lepi kokku teisiti. Lõpparuanne tehakse üldsusele kättesaadavaks. Lepinguosalised tagavad konfidentsiaalse teabe kaitse.

6. Lepinguosalised arutavad meetmeid kõnealuse küsimuse lahendamiseks, võttes arvesse eksperdikomisjoni lõpparuannet ja soovitusi. Lepinguosaline teavitab teist lepinguosalist ja oma sisenõuanderühma (sisenõuanderühmi) mis tahes järeelmeetmetest või -toimingutest hiljemalt kolme kuu jooksul alates lõpparuande esitamise kuupäevast. Järeelmeetmete või -toimingute üle teostab järelevalvet komitee. Sisenõuanderühm(ad) ja ühisdialoog võivad sellega seoses esitada komiteele oma tähelepanekud.

ARTIKKEL 16.19

Läbivaatamine

1. Komitee arutab vastavalt vajadusele artiklite 16.13, 16.17 ja 16.18 institutsionaalsete ja konsultatsiooniga seotud sätete rakendamist ja toimimist, võttes muu hulgas arvesse käesoleva peatüki rakendamise ja toimimise tulemusel saadud kogemusi ning kummagi lepinguosalise asjaomaste poliitikameetmete arengut. Selliste arutelude käigus võib käsitleda eespool nimetatud artiklite võimalikku muutmist.
2. Võttes arvesse lõikes 1 osutatud arutelude tulemusi, võib komitee vastavalt artikli 16.13 lõike 2 punktile a soovitada ühiskomiteel muuta lõikes 1 osutatud artikleid.

17. PEATÜKK

LÄBIPAISTVUS

ARTIKKEL 17.1

Mõisted

Käesoleva peatüki kohaldamisel tähendab „üldkohaldatav meede“ käesoleva lepinguga hõlmatud küsimuse suhtes üldiselt kohaldatavat õigusakti, määrust, eeskirja, haldus- või kohtuotsust ning haldus- või kohtumenetlust.

ARTIKKEL 17.2

Läbipaistev regulatiivne keskkond

Tunnistades mõju, mida tema regulatiivne keskkond võib avaldada lepinguosaliste kaubandus- ja investeerimissuhetele, tagab lepinguosaline läbipaistva regulatiivse keskkonna, mis on tulemuslik ja prognoositav selliste isikute jaoks nagu ettevõtjad, eelkõige väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad.

ARTIKKEL 17.3

Avaldamine

Üldkohaldatavaid meetmeid rakendades või muutes lepinguosaline

- a) avaldab kõnealused üldkohaldatavad meetmed viivitamata või teeb need muul moel üldsusele kättesaadavaks koos nende eesmärgi ja põhjendust käsitleva selgitusega ning, kui see on teostatav, selliste elektrooniliste vahendite kaudu nagu ingliskeelne veebisait ning
- b) püüab jätta mõistliku ajavahemiku kõnealuste üldkohaldatavate meetmete avaldamise või üldsusele kättesaadavaks tegemise aja ning nende jõustumise vahele, välja arvatud nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel.

ARTIKKEL 17.4

Päringud

1. Lepinguosaline vastab teise lepinguosalise taotluse korral mõistliku aja jooksul tema esitatud konkreetsetele küsimustele üldkohaldatavate meetmete kohta ning annab teisele lepinguosalisele selliseid meetmeid käsitlevat teavet.

2. Lepinguosaline teeb üldsusele hõlpsasti kättesaadavaks tema üldkohaldatavate meetmete eest vastutavate pädevate asutuste nimed ja aadressid.
3. Lepinguosalised kehtestavad või jätavad kehtima asjakohased mehhanismid, mille abil saab vastata isikute päringutele üldkohaldatavate meetmete kohta.
4. Lepinguosalised tunnistavad, et lõikes 3 osutatud küsimustele antud vastused ei ole tingimata lõplikud või õiguslikult siduvad, vaid täidavad üksnes teavitamise eesmärki, kui lepinguosalise õigusnormides ei ole sätestatud teisiti.

ARTIKKEL 17.5

Üldkohaldatavate meetmete haldamine

1. Lepinguosalised haldavad üldkohaldatavaid meetmeid järjepidevalt, objektiivselt, erapooletult ja mõistlikult.

2. Kui üldkohaldatavaid meetmeid kohaldatakse haldusmenetluse käigus konkreetsetel juhtudel teise lepinguosalise teatavate isikute, kaupade või teenuste suhtes, annab lepinguosaline vastavalt oma õigusnormidele kõnealustest haldusmenetlustest otseselt mõjutatud isikutele:

- a) mõistliku aja jooksul teavet menetluse algatamise aja, menetluse õigusliku aluse, menetluse laadi ning asjaomaste faktide ja küsimuste kohta ning
- b) piisava võimaluse esitada fakte ja väiteid oma seisukohtade toetuseks enne lõpliku haldusotsuse tegemist, välja arvatud kiireloomulistel juhtudel.

ARTIKKEL 17.6

Läbivaatamine ja edasikaebamine

1. Lepinguosaline asutab või säilitab kohtud, vahekohtud või halduskohtud või kehtestab asjakohased menetlused, et käesoleva lepinguga hõlmatud küsimused oleks võimalik viivitamata läbi vaadata või edasi kaevata ning vajaduse korral korrigeerida selliste küsimustega seotud haldusmeetmeid või (vastavalt lepinguosalise õigusnormides ettenähtule) tegevusetust. Need kohtud või menetlused peavad olema erapooletud või sõltumatud ametist või asutusest, kelle ülesanne on võtta asjakohaseid halduslikke täitemeetmeid, ning neil ei tohi olla olulist huvi küsimuse lahenduse suhtes.

2. Lepinguosaline tagab, et kohtutes arutatavate küsimuste või lõikes 1 osutatud menetlustega seotud osalistele antakse

- a) piisav võimalus toetada või kaitsta oma seisukohti ning
- b) õigus otsusele, mis põhineb tõenditel ja esitatud andmetel.

3. Lepinguosaline tagab, et asjakohane amet või asutus rakendab asjaomase haldusmeetmega seotud otsuse, millele on osutatud lõike 2 punktis b, kusjuures sellise otsuse võib lepinguosaliste õigusnormide alusel uuesti läbi vaadata või edasi kaevata.

ARTIKKEL 17.7

Läbipaistvuse suurendamise alane koostöö

Kui see on asjakohane, teevad lepinguosalised koostööd kahepoolsetel, piirkondlikel ja mitmepoolsetel foorumitel, leidmaks viise, kuidas suurendada rahvusvahelise kaubanduse ja investeeringute läbipaistvust.

ARTIKKEL 17.8

Seos teiste peatükkidega

Käesoleva peatüki kohaldamine ei piira käesoleva lepingu teiste peatükkide erisätete kohaldamist.

18. PEATÜKK

HEA REGULEERIMISTAVA JA REGULATIIVNE KOOSTÖÖ

A JAGU

Hea reguleerimistava ja regulatiivne koostöö

1. ALAJAGU

Üldsätted

ARTIKKEL 18.1

Eesmärgid ja üldpõhimõtted

1. Käesoleva jao eesmärk on edendada häid reguleerimistavasid ja lepinguosaliste vahelist regulatiivset koostööd, et tugevdada kahepoolseid kaubandus- ja investeerimissuhteid järgmiste vahenditega:

- a) tulemusliku, läbipaistva ja prognoositava regulatiivse keskkonna edendamine;
- b) kokkusobivate reguleerimispõhimõtete edendamine ja tarbetult koormavate, dubleerivate või erinevate reguleerimismõjude vähendamine;

- c) lepinguosalise reguleerimismeetmete, -tavade või -meetodite arutamine, pöörates sealjuures tähelepanu nende tõhusale kohaldamisele ning
- d) lepinguosaliste kahepoolse koostöö tugevdamine rahvusvahelistel foorumitel.

2. Ükski käesoleva jao säte ei mõjuta lepinguosalise õigust määrata kindlaks või reguleerida oma kaitsetaset, et aidata kaasa avaliku poliitika eesmärkide saavutamisele sellistes valdkondades nagu

- a) rahvatervis;
- b) inimeste, loomade ja taimede elu ja tervis;
- c) töötervishoid ja tööohutus;
- d) töötingimused;
- e) keskkond, sealhulgas kliimamuutused;
- f) tarbijad;
- g) sotsiaalkaitse ja sotsiaalkindlustuse;
- h) isikuandmed ja küberjulgeolek;
- i) kultuuriline mitmekesisus;

j) finantsstabiilsus ning

k) energiajulgeolek.

3. Ühtki käesoleva jao sätet ei tõlgendata nii, et see takistaks lepinguosalist:

a) kehtestamast, kehtima jätmast või kohaldamast reguleerimismeetmeid vastavalt tema õigusraamistikule, põhimõtetele¹ ja tähtaegadele, et saavutada oma avaliku poliitika eesmärkide puhul tema hinnangul asjakohane kaitsetase ning

b) osutamast ja toetamast üldhuviteenuseid, sealhulgas veevarustuse, tervishoiu ja hariduse valdkonnaga seotud teenuseid ning sotsiaalteenuseid.

4. Reguleerimismeetmed ei tohi põhjustada kaubanduse varjatud tõkestamist.

5. Ühtki käesoleva jao sätet ei tõlgendata nii, et see tekitaks lepinguosalistele kohustuse saavutada konkreetne reguleerimistulemus.

¹ Euroopa Liidu puhul hõlmavad need Euroopa Liidu toimimise lepingus sätestatud põhimõtteid ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 289 alusel vastu võetud määrustes ja direktiivides sätestatud põhimõtteid.

ARTIKKEL 18.2

Mõisted

Käesolevas jaos on kasutatud järgmisi mõisteid:

- a) „reguleeriv asutus“ –
 - i) Euroopa Liidu puhul Euroopa Komisjon ja
 - ii) Jaapani puhul Jaapani valitsus; ning
- b) „reguleerimismeetmed“ – üldkohaldatavad meetmed, mis on
 - i) Euroopa Liidu puhul:
 - A) määrused ja direktiivid, nagu on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklis 288 ja
 - B) rakendusaktid ja delegeeritud õigusaktid, nagu on sätestatud vastavalt ELi toimimise lepingu artiklites 290 ja 291 ning

ii) Jaapani puhul:

- A) õigusaktid;
- B) valitsuse korraldused ja
- C) ministri määrused.

ARTIKKEL 18.3

Kohaldamisala

1. Käesolevat jagu kohaldatakse selliste reguleerimismeetmete suhtes, mille lepinguosalise reguleeriv asutus on võtnud seoses käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustega.
2. 3. ja 4. alajagu kohaldatakse muude üldkohaldatavate meetmete suhtes, mille on võtnud lepinguosalise reguleeriv asutus ja mis on seotud regulatiivse koostööga, näiteks suuniste, poliitikadokumentide ja poliitiliste soovitude ning lõikes 1 osutatud reguleerimismeetmete suhtes.

2. ALAJAGU

Hea reguleerimistava

ARTIKKEL 18.4

Sisekoordineerimine

Lepinguosalised rakendavad sisekoordineerimisprotsesse ja -mehhanisme, et soodustada heade reguleerimistavade, sealhulgas käesoleva jaoga ette nähtud reguleerimistavade rakendamist.

ARTIKKEL 18.5

Reguleerimisprotsessid ja -mehhanismid

Lepinguosaline teeb üldsusele kättesaadavaks selliste protsesside ja mehhanismide kirjeldused, mille alusel reguleeriv asutus koostab, hindab ja vaatab läbi oma reguleerimismeetmeid.

Kõnealustes kirjeldustes käsitletakse asjaomaseid suuniseid, eeskirju või menetlusi, mis muu hulgas hõlmavad üldsusele kättesaadavaid võimalusi esitada märkusi.

ARTIKKEL 18.6

Varajane teave kavandatavate reguleerimismeetmete kohta

Lepinguosalise reguleeriv asutus teeb vähemalt üks kord aastas üldsusele kättesaadavaks loetelu tema poolt kavandatavatest olulistest¹ reguleerimismeetmetest, mis hõlmab meetmete ulatuse ja eesmärkide lühikirjeldust, sealhulgas nende vastuvõtmiste eeldatavat ajakava, kui see on teada. Kui lepinguosalise reguleeriv asutus ei tee sellist loetelu üldsusele kättesaadavaks, esitab lepinguosaline kõnealuse loetelu koos lühikirjeldusega igal aastal nii kiiresti kui võimalik artikli 22.3 kohaselt moodustatud regulatiivse koostöö komiteele. Lepinguosalise reguleeriv asutus võib teha üldsusele kättesaadavaks kõnealuse loetelu koos lühikirjeldusega, välja arvatud konfidentsiaalsena määratletud teabe.

¹ Lepinguosalise reguleeriv asutus võib määrata kindlaks, millist reguleerimismeedet peetakse asutuse käesolevast jaost tulenevate kohustuste täitmisel oluliseks.

ARTIKKEL 18.7

Avalikud konsultatsioonid

1. Oluliste reguleerimismeetmete ettevalmistamisel teeb lepinguosalise reguleeriv asutus vajaduse korral ning kooskõlas asjaomaste eeskirjade ja menetlustega järgmist:
 - a) avaldab reguleerimismeetmete eelnõud või konsultatsioonidokumendid, kus on ettevalmistatavate reguleerimismeetmete kohta esitatud piisavalt üksikasjalik teave, et kõik isikud saaksid hinnata, kas ja kuidas kõnealused meetmed nende huve oluliselt mõjutavad;
 - b) annab huvitatud isikutele diskrimineerimata piisava võimaluse esitada märkusi ning
 - c) võtab arvesse esitatud märkusi.
2. Lepinguosalise reguleeriv asutus peaks kasutama elektroonilisi sidevahendeid ning võtma eesmärgiks asjakohase ühtset juurdepääsu pakkuva veebiportaali haldamise, et jagada teavet ja võtta vastu märkusi avalike konsultatsioonide kohta.

3. Lepinguosalise reguleeriv asutus peab tegema üldsusele kättesaadavaks kõik talle esitatud märkused või konsultatsioonide tulemuste kokkuvõtte. Seda kohustust ei kohaldata, kui on vaja kaitsta konfidentsiaalset teavet ja isikuandmeid või jätta avaldamata sobimatu sisu, ning muudel põhjendatud juhtudel, näiteks juhul, kui teabe avaldamine võib kahjustada kolmanda isiku huve.

ARTIKKEL 18.8

Mõju hindamine

1. Lepinguosalise reguleeriv asutus seab eesmärgiks koostada ettevalmistamisel olevate oluliste reguleerimismeetmete kohta süstemaatiliselt mõjuhinnanguid kooskõlas asjaomaste eeskirjade ja menetlustega.
2. Mõjuhinnangu koostamisel lepinguosalise reguleeriv asutus kehtestab ja rakendab järjekindlalt protsesse ja mehhanisme, mille raames võetakse arvesse järgmisi tegureid:
 - a) vajadust reguleerimismeetme järele, sealhulgas selle küsimuse laadi ja tähtsust, mida reguleerimismeetme abil kavatsetakse lahendada;
 - b) kõiki teostatavaid ja asjakohaseid reguleerivaid või mittereguleerivaid alternatiive, mis on olemas, sealhulgas võimalust küsimust mitte reguleerida, ning mis aitaksid saavutada lepinguosalise avaliku poliitika eesmärgid;

- c) kõnealuste alternatiivide potentsiaalset sotsiaalset, majanduslikku ja keskkonnamõju, kui see on võimalik ja asjakohane, sealhulgas nende mõju kaubandusele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ning
 - d) kaalutavate võimaluste seoseid asjaomaste rahvusvaheliste standarditega, kui see on asjakohane, sealhulgas võimalike lahknevuste põhjuseid.
3. Lepinguosalise reguleeriv asutus avaldab mõju hindamiste tulemused hiljemalt samal ajal kui avaldatakse asjaomane kavandatud või lõplik reguleerimismeede.

ARTIKKEL 18.9

Tagasiulatuv hindamine

1. Lepinguosalise reguleeriv asutus rakendab protsesse või mehhanisme jõustunud reguleerimismeetmete perioodiliseks tagasiulatuvaks hindamiseks.
2. Lepinguosalise reguleeriv asutus teeb üldsusele kättesaadavaks oma kavade tagasiulatuvate hindamiste korraldamiseks ning selliste hindamiste tulemused asjaomastele õigusnormidele vastavas ulatuses.

ARTIKKEL 18.10

Märkuste esitamise võimalus

Ilma et see piiraks lepinguosalise avaliku poliitika eesmärkide saavutamist, võimaldab lepinguosalise reguleeriv asutus kõikidel isikutel esitada märkusikehtivate reguleerimismeetmete parandamise kohta, sealhulgas lihtsustamise ja tarbetu koormuse vähendamisega seotud ettepanekuid.

ARTIKKEL 18.11

Häid reguleerimistavasid käsitleva teabe vahetamine

Reguleerivad asutused püüavad muu hulgas regulatiivse koostöö komitee kaudu vahetada teavet selliste käesolevas alajaos osutatud heade reguleerimistavade kohta nagu mõju hindamise, sealhulgas kaubanduse ja investeeringute mõju hindamisega seotud tavad või tagasiulatuva hindamisega seotud tavad.

3. ALAJAGU

Regulatiivne koostöö

ARTIKKEL 18.12

Regulatiivse koostöö raames toimuv tegevus

1. Lepinguosaline võib esitada teisele lepinguosalisele ettepaneku regulatiivse koostöö tegemiseks. Selline ettepanek esitatakse artikli 18.15 kohaselt määratud kontaktpunkti kaudu.
2. Teine lepinguosaline vaatab ettepaneku sobiva aja jooksul läbi ja teatab ettepaneku teinud lepinguosalisele, kas tema arvates on kavandatav tegevus regulatiivse koostöö puhul asjakohane.
3. Lepinguosalise taotluse korral arutab lõikes 1 osutatud tegevusega seotud regulatiivse koostöö küsimust regulatiivse koostöö komitee.
4. Regulatiivseks koostööks sobiva tegevuse kindlakstegemiseks kaalub lepinguosaline
 - a) artiklis 18.6 sätestatud loetelu ning

- b) lepinguosalise isikute esitatud regulatiivse koostöö ettepanekuid, mis on põhjendatud ja millele on lisatud asjakohane teave.
5. Kui lepinguosalised otsustavad teha regulatiivset koostööd, siis lepinguosalise reguleeriv asutus
- a) teavitab teise lepinguosalise reguleerivat asutust kõnealuse regulatiivse koostöö valdkonnaga seotud uute meetmete väljatöötamisest või olemasolevate meetmete läbivaatamisest;
- b) annab taotluse alusel teavet ja arutab meetmeid, mis on seotud asjaomase regulatiivse koostöö valdkonnaga ning
- c) võtab uusi reguleerimis- või muid meetmeid välja töötades või olemasolevaid meetmeid läbi vaadates võimaluse korral arvesse reguleerimismeetodeid, mida teine lepinguosaline kasutab asjaomases valdkonnas või sellega seotud muus valdkonnas.
6. Lepinguosalised teevad regulatiivset koostööd vabatahtlikkuse alusel. Lepinguosaline võib keelduda või loobuda regulatiivse koostöö tegemisest. Lepinguosaline, kes keeldub või loobub regulatiivse koostöö tegemisest, peaks selgitama teisele lepinguosalisele oma otsuse põhjuseid.
7. Vajaduse korral võivad reguleerivad asutused vastastikusel kokkuleppel usaldada regulatiivse koostöö tegemise ülesande lepinguosaliste asjakohastele organitele.

ARTIKKEL 18.13

Head tavad õigusnormide kooskõla edendamiseks

Lepinguosalise reguleeriv asutus võtab õigusnormide kooskõla edendamist silmas pidades muu hulgas arvesse järgmist:

- a) ühiste põhimõtete, suuniste, tegevusjuhendite, vastastikuse samaväärsuse tunnistamise ja rakendusvahendite edendamine, et vältida regulatiivsete nõuete, näiteks testide, kvalifikatsioonide, auditite või ülevaatuste tarbetut dubleerimist ning
- b) kahepoolne koostöö ja kolmandate riikidega tehtav koostöö asjaomaste rahvusvaheliste foorumite kaudu, kui see on teostatav, sealhulgas ühisalgatuste ja -ettepanekute kaudu, mille eesmärk on arendada ja edendada rahvusvaheliste regulatiivsete standardite, suuniste ja muude lähenemisviiside kasutuselevõttu ja rakendamist.

4. ALAJAGU

Institutsioonilised sätted

ARTIKKEL 18.14

Regulatiivse koostöö komitee

1. Artikli 22.3 kohaselt moodustatud regulatiivse koostöö komitee täiustab ja edendab häid reguleerimistavasid ning regulatiivset koostööd lepinguosaliste vahel kooskõlas käesoleva jao sätetega.
2. Regulatiivse koostöö komitee võib kutsuda oma koosolekutel osalema huvitatud isikuid.
3. Regulatiivse koostöö komitee võib eelkõige
 - a) arutada regulatiivse koostööga seotud ettepanekuid;
 - b) edendada häid reguleerimistavasid ja vahetada neid käsitlevat teavet;

- c) soovitada regulatiivse koostöö tegemist lepinguosalistele ühist huvi pakkuvates küsimustes, sealhulgas reguleerimiseelse uurimistöö alal;
- d) edendada sellise kahepoolse regulatiivse koostöö tegemist, mis on suunatud mõlema lepinguosalise puhul omavahel sobivate reguleerimistulemuste saavutamisele, eelkõige valdkondades, kus reguleerimismeetmed puuduvad või kus nende arendamine on algstaadiumis;
- e) toetada praktiliste mehhanismide, rakendusvahendite ja parimate tavade väljatöötamist, mille eesmärk on edendada häid reguleerimistavasid ja regulatiivset koostööd;
- f) soodustada regulatiivset koostööd ja koordineerimist rahvusvahelistel foorumitel, sealhulgas perioodilist kahepoolset teabevahetust seoses asjaomase käimasoleva ja kavandatud tegevusega;
- g) määrata perioodiliselt kindlaks ja anda heakskiit esmatähtsatele regulatiivse koostöö valdkondadele;
- h) pakkuda vajaduse korral suuniseid, et ühtlustada regulatiivset koostööd muude artiklis 22.3 osutatud erikomiteede ja muude kahepoolsete regulatiivse koostöö foorumite raames;
- i) kaaluda artikli 18.16 lõikes 8 osutatud konsultatsioonide tulemusi käsitlevat aruannet ja kontrollida vajaduse korral artikli 18.16 lõikes 6 osutatud rahuldava lahenduse rakendamisel tehtavaid edusamme, ning

j) luua vajaduse korral konkreetsete regulatiivse koostööga seotud ülesannete täitmiseks ajutisi töörühmi, kes annavad aru regulatiivse koostöö komiteele.

4. Regulatiivse koostöö komitee

- a) tuleb kokku ühe aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist ning seejärel vähemalt üks kord aastas, kui lepinguosaliste esindajad ei otsusta teisiti ning
- b) võtab vastu oma kodukorra komitee esimesel käesoleva lepingu jõustumise järgsel koosolekul.

ARTIKKEL 18.15

Kontaktpunktid

Lepinguosaline määrab käesoleva lepingu jõustumisel käesoleva jao rakendamise ja artikli 18.16 kohase teabevahetusega tegeleva kontaktpunkti ja edastab teisele lepinguosalisele kontaktandmed, sealhulgas teabe asjaomaste ametnike kohta. Lepinguosalised teavitavad teineteist viivitamata kõikidest kõnealuste kontaktandmete muudatustest.

ARTIKKEL 18.16

Kavandatavaid või olemasolevaid reguleerimismeetmeid käsitlev teabevahetus

1. Lepinguosaline võib taotleda teiselt lepinguosaliselt teavet ja selgitusi seoses teise lepinguosalise kavandatavate või olemasolevate reguleerimismeetmetega. Lepinguosaline, kellele taotlus esitatakse, püüab sellele viivitamata vastata.
2. Lepinguosaline võib taotleda, et teine lepinguosaline kaaluks tema tõstatatud probleeme seoses teise lepinguosalise kavandatava või olemasoleva reguleerimismeetmega. Taotluse esitanud lepinguosaline täpsustab oma taotluses, millise reguleerimismeetmega on probleem seotud, kirjeldab murekohti ning vajaduse korral esitab küsimusi.
3. Taotluse saanud lepinguosaline esitab võimalikult kiiresti, kuid mitte hiljem kui 60 päeva jooksul alates taotluse kättesaamisest, kui vastuse viibimine ei ole põhjendatud, kirjalikud märkused seoses probleemidega, mille tõstas taotluse esitanud lepinguosaline vastavalt lõikele 2. Kui see on võimalik, hõlmavad kõnealused märkused muu hulgas reguleerimismeetme poliitilist eesmärki ja põhjendust ning, kui see on asjakohane, selgitust, miks ei valitud vähem kaubandust või investeeringuid piiravat meetet, mille abil saaks saavutada sama poliitilise eesmärgi sama tõhusalt. Taotluse saanud lepinguosaline vastab kõikidele taotluse esitanud lepinguosalise täpsustavatele küsimustele.

4. Taotluse esitanud lepinguosaline võib taotleda konsultatsiooni taotluse saanud lepinguosalisega

a) pärast lõikes 3 osutatud kirjalike märkuste kättesaamist või

b) pärast lõikes 3 osutatud tähtaja möödumist, kui taotluse saanud lepinguosaline ei ole esitanud selle ajavahemiku jooksul kirjalikke märkusi.

5. Konsultatsioonid võivad toimuda isiklike kohtumiste vormis või elektrooniliste vahendite abil. Kumbki lepinguosaline määrab ametniku, kes vastutab koosolekute korraldamise eest.

6. Konsultatsiooni käigus püüavad lepinguosaliselised heas usus leida võimalikku rahuldavat lahendust, mis leevendaks taotluse esitanud lepinguosalise tõstatatud probleeme; muu hulgas kaalutakse ettepanekuid asjaomase reguleerimismeetme kohandamiseks või kaubandust või investeeringuid vähem piirava reguleerimismeetme vastuvõtmiseks, kui see on asjakohane.

7. Lepinguosaliselised ei ole kohustatud avalikustama konfidentsiaalset ega tundlikku teavet või andmeid.

8. Taotluse esitanud lepinguosaline koostab konsultatsiooni tulemuste kohta aruande, konsulteerides selleks taotluse saanud lepinguosalisega. Taotluse esitanud lepinguosalise kontaktpunkt edastab aruande kaalumiseks regulatiivse koostöö komiteele.

9. Lõikes 2 osutatud taotluse võib esitada ka juhtudel, kui asjaomase erikomitee tasandil ei ole leitud rahuldavat lahendust, ning selline taotlus ei piira lepinguosaliste jaoks 21. peatükist või muus kohaldatavas lepingus sätestatud vaidluste lahendamise menetlusest tulenevate õiguste ja kohustuste kohaldamist.

10. Lõikes 2 osutatud taotluse esitamine ei kohusta taotluse saanud lepinguosalist saavutama konkreetset reguleerimistulemust ega põhjusta reguleerimismeetme vastuvõtmise viibimist.

B JAGU

Loomade heaolu

ARTIKKEL 18.17

Loomade heaolu

1. Lepinguosalised teevad mõlemapoolset kasu silmas pidades koostööd loomade heaolu küsimustes, keskendudes põllumajandusloomadele, et parandada vastastikust arusaamist lepinguosaliste asjaomastest õigusnormidest.

2. Selleks võivad lepinguosalised võtta vastastikusel kokkuleppel vastu töökava, milles määratakse kindlaks käesoleva artikli alusel tehtava koostöö prioriteedid ja sellega hõlmatavad loomade kategooriaid, ning luua loomade heaolu tehniliste küsimuste töörühma, et vahetada loomade heaoluga seotud teavet, teadmisi ja kogemusi ning uurida võimalusi edasise koostöö edendamiseks.

C JAGU

Lõppsätted

ARTIKKEL 18.18

A jao kohaldamine

1. A jao sätteid ei kohaldata B jao suhtes ega finantsregulatsiooni alal tehtava regulatiivse koostöö suhtes, mis on ette nähtud 8. peatüki E jao 5. alajaoga.
2. Olenemata artiklist 18.3 on käesoleva lepingu muude peatükkide erisätted ülimuslikud A jao sätete suhtes ulatuses, mis on vajalik erisätete kohaldamiseks.

ARTIKKEL 18.19

Vaidluste lahendamine

Käesoleva peatüki sätete suhtes ei kohaldata 21. peatüki kohast vaidluste lahendamise mehhanismi.

19. PEATÜKK

PÕLLUMAJANDUSKOOSTÖÖ

ARTIKKEL 19.1

Eesmärgid

Lepinguosalised tunnistavad, et nende mõlema huvides on omavahelise põllumajandustoodete¹ ja toiduainetega kauplemise edendamine ning võtavad eesmärgiks koostöö edendamise seoses säästva põllumajanduse, sealhulgas maaelu arengu ning tehniliste teabe ja parimate tavade vahetamisega, et pakkuda Euroopa Liidu ja Jaapani tarbijatele ohutuid ja kvaliteetseid toiduaineid.

¹ Käesoleva peatüki kohaldamisel ei hõlma põllumajandustooted metsandus- ega kalandustooted.

ARTIKKEL 19.2

Kohaldamisala

1. Lepinguosaliselised teevad koostööd artiklis 19.1 osutatud valdkondades vastavalt oma asjaomastele õigusnormidele. Lepinguosaliselised soodustavad ja hõlbustavad oma asjaomaste rühmade, üksuste, pädevate asutuste ja muude organisatsioonide vahelist koostööd.
2. Lõikes 1 osutatud koostöö hõlmab järgmist:
 - a) põllumajandustoodete ja toiduainetega kauplemise edendamine, sealhulgas asjaomaseid õigusakte käsitlev dialoog;
 - b) põllumajandusettevõtete juhtimise, tootlikkuse ja konkurentsivõime parandamiseks tehtav koostöö, mis seisneb muu hulgas säästva põllumajanduse ning tehnoloogia kasutamise ja innovatsiooniga seotud parimate tavade vahetamises;
 - c) koostöö põllumajandustoodete ja toiduainetega seotud tootmise ja tehnoloogia valdkonnas;
 - d) koostöö põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika, sealhulgas geograafiliste tähiste valdkonnas,¹ kui selline koostöö ei kattu ülesannetega, mida geograafiliste tähiste puhul täidab artikli 22.3 kohaselt moodustatud intellektuaalomandi komitee;

¹ Käesoleva peatüki kohaldamisel tähendab „põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika“ geograafiliste tähiste valdkonnas sellist põllumajandustoodete kvaliteedipoliitikat geograafiliste tähiste valdkonnas, mida rakendatakse artikliga 14.22 hõlmatud toodete suhtes.

- e) koostöö ja parimate tavade vahetamine maaelu arengu edendamise valdkonnas, näiteks seoses tootjate ja noorte põllumajandusettevõtjate maapiirkondadesse jäämist soodustava poliitikaga ning
- f) konsultatsioonid muudes artikliga 19.1 hõlmatud küsimustes vastavalt lepinguosaliste kokkuleppele.

ARTIKKEL 19.3

Ettevõtluskeskkonna täiustamiseks tehtav koostöö

1. Lepinguosaline võtab vastavalt oma õigusnormidele asjakohaseid meetmeid, et täiustada põllumajanduse ja toiduainete valdkonnas ettevõtluskeskkonda teise lepinguosalise isikute jaoks, kes tegelevad ettevõtlusega esimesena nimetatud lepinguosalise territooriumil.
2. Ettevõtluskeskkonna täiustamiseks edendavad lepinguosalisel kooskõlas oma asjaomaste õigusnormidega koostööd avaliku sektori asutuse ning vastavate põllumajandus- ja toiduainesektori esindajate vahel.

ARTIKKEL 19.4

Teabenõue

Lepinguosaline võib taotleda teiselt lepinguosaliselt teavet ja selgitusi põllumajanduse või toiduainetega seotud meetmete kohta. Taotluse saanud lepinguosaline esitab nii kiiresti kui võimalik, kuid mitte hiljem kui 60 päeva jooksul alates taotluse kättesaamisest, kui lepinguosalised ei ole kokku leppinud teisiti, kirjaliku teabe teise lepinguosalise esitatud taotluse kohta.

ARTIKKEL 19.5

Põllumajanduskoostöö komitee.

1. Artikli 22.3 kohaselt moodustatud põllumajanduskoostöö komitee (käesolevas peatükis edaspidi „komitee“) vastutab käesoleva peatüki tulemusliku rakendamise ja toimimise eest.
2. Komiteel on järgmised funktsioonid:
 - a) käesoleva peatüki rakendamise ja toimimise tagamine ja läbivaatamine;
 - b) kõigi käesoleva peatükiga seotud küsimuste arutamine;

- c) ühiskomitee teavitamine komitee järeldest;
 - d) lepinguosaliste erasektorite vahelise koostöö edendamine, mis aitab kaasa käesoleva peatüki eesmärkide saavutamisele ning
 - e) muud ülesanded, mida ühiskomitee talle artikli 22.1 lõike 5 punkti b kohaselt võib delegeerida.
3. Komitee võtab vastu oma kodukorra ja käesolevas peatükis osutatud koostöö üksikasjad.
4. Komitee võib konsensuse alusel kutsuda osalema muude asjaomaste üksuste kui Euroopa Komisjoni ja Jaapani valitsuse esindajaid, kellel on arutatavate küsimuste kohta vajalikke eriteadmisi.

ARTIKKEL 19.6

Kontaktpunktid ja teabevahetus

1. Lepinguosaline määrab käesoleva lepingu jõustumisel vähemalt ühe kontaktpunkti, mis tegeleb kõiki käesoleva peatükiga seotud küsimusi käsitleva lepinguosaliste vahelise teabevahetuse hõlbustamisega ja edastab teisele lepinguosalisele selle kontaktandmed, sealhulgas teabe asjaomaste ametnike kohta. Lepinguosalisel teavitavad teineteist viivitamata kõikidest kõnealuste kontaktandmete muudatustest.
2. Lepinguosalise kontaktpunkt teatab mõistliku aja jooksul käesolevas artiklis osutatud teise lepinguosalise kontaktpunktile käesoleva peatükiga seotud taotlustest, mille on esitanud lepinguosalise asjakohased üksused, välja arvatud Euroopa Komisjon ja Jaapani valitsus.
3. Käesolevas peatükis osutatud teabevahetus toimub inglise keeles.

ARTIKKEL 19.7

Seos teiste peatükkidega

1. Kui lepinguosalised ei ole kokku leppinud teisiti, ei kohaldata käesolevat peatükki 2., 6., 7. ja 14. peatükiga hõlmatud küsimuste suhtes.
2. Ükski käesoleva peatüki säte ei mõjuta lepinguosaliste õigusi ja kohustusi, mis tulenevad 2., 6., 7. ja 14. peatükist.

ARTIKKEL 19.8

Vaidluste lahendamine

Käesoleva peatüki sätete suhtes ei kohaldata 21. peatüki kohast vaidluste lahendamise mehhanismi.

20. PEATÜKK

VÄIKESED JA KESKMISE SUURUSEGA ETTEVÕTJAD

Artikkel 20.1

Eesmärk

Lepinguosalised tähtsustavad käesolevat peatükki ja käesoleva lepingu muid sätteid, mille eesmärk on tugevdada koostööd lepinguosaliste vahel väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjatega (käesolevas peatükis edaspidi „VKEd“) seotud küsimustes või mis võivad muul viisil eelkõige VKEdele kasu tuua.

ARTIKKEL 20.2

Teabevahetus

1. Lepinguosaline loob või säilitab avaliku veebisaidi, mis sisaldab teavet käesoleva lepingu kohta, sealhulgas
 - a) käesoleva lepingu teksti koos kõikide lisadega, eelkõige tariifiloendite ja tootepõhiste päritolureeglitega;

- b) käesoleva lepingu kokkuvõtet ning
 - c) VKEdele suunatud teavet, mis hõlmab
 - i) käesoleva lepingu nende sätete kirjeldust, mis on lepinguosalise hinnangul VKEde jaoks olulised ning
 - ii) lisateavet, mida lepinguosaline peab kasulikuks nende VKEde jaoks, kes on huvitatud käesoleva lepingu pakutavate võimaluste kasutamisest.
2. Lepinguosalise veebisait, millele osutati lõikes 1, sisaldab linke järgmistele saitidele:
- a) teise lepinguosalise samaväärne veebisait;
 - b) lepinguosalise valitsusasutuste ja muude asjakohaste üksuste veebisaidid, mille kaudu antakse teavet, mida lepinguosaline peab kasulikuks kauplemisest, investeerimisest või kõnealuse lepinguosalise territooriumil ettevõtlusega tegelemisest huvitatud isikute jaoks ning
 - c) ELi ja Jaapani tööstuskoostöö keskuse või selle õigusjärglasest organisatsiooni veebisait.

3. Lepinguosaline tagab, et lõike 2 punktis b osutatud lingitud veebisaidid sisaldavad järgmiste teemadega seotud teavet:

- a) tollialased õigusaktid ja tolliprotseduurid ning kõnealuse lepinguosalise tolliterritooriumile importimiseks, sealt eksportimiseks või läbi selle toimuva transiidi jaoks nõutavate protseduuride, praktiliste sammude, vormide, dokumentide ja muu teabe kirjeldus;
- b) intellektuaalomandi õigustega seotud õigusnormid, sealhulgas menetlused;
- c) tehnilised normid ja vastavushindamismenetlused;
- d) impordi ja ekspordiga seotud sanitaar- ning fütosanitaarmedid;
- e) artikli 10.4 kohaste riigihanketeade ning muu asjaomase teabe avaldamine;
- f) ettevõtte registreerimise menetlused;
- g) impordiprotseduuri käigus kogutud maksud, kui see on asjakohane ning
- h) muu teave, mida lepinguosaline VKEdes jaoks kasulikuks peab.

4. Lepinguosaline lisab oma veebisaidile, millele on osutatud lõike 1 punktis a, lingi tariifinomenklatuuri koodil põhineva elektroonilise otsingufunktsiooniga andmebaasile, mis hõlmab, kui lepinguosaline seda asjakohaseks peab, järgmist teavet seoses ligipääsuga lepinguosalise turule:

- a) lepinguosalise poolt teise lepinguosalise päritolustaatuslega kaupade suhtes kohaldatavad tollimaksumäärad, enamsoodustusrežiimi tollimaksumäärad ja tariifikvoodid, mille on kindlaks määranud lepinguosaline;
- b) tolli- või muud tasud, sealhulgas tootepõhused tasud, mida makstakse importimiselt ja eksportimiselt või nendega seoses;
- c) muud tariifsed meetmed;
- d) päritolueeskirjad;
- e) tollimaksu tagastamine, tollimaksu edasilükkamine ja muud hüvitised, millega vähendatakse või makstakse tagasi tollimakse või vabastatakse tollimaksu tasumisest;
- f) kauba tolliväärtuse määramise kriteeriumid;
- g) päritoluriigi märgistamisnõuded, sealhulgas märgise paigutus ja märgistamisviis ning
- h) muud asjakohased meetmed.

5. Lepinguosaline vaatab lõigetes 1–4 osutatud teabe ja lingid läbi regulaarselt või teise lepinguosalise taotluse korral, et tagada nende ajakohasus ja täpsus.
6. Lepinguosaline püüab tagada, et käesoleva artikli kohaselt jagatav teave esitatakse VKEde jaoks lihtsalt kasutataval kujul. Lepinguosaline püüab teha kõnealuse teabe kättesaadavaks inglise keeles.
7. Kummagi lepinguosalise üheltki isikult ei nõuta tasu juurdepääsu eest lõigete 1–4 kohaselt pakutavale teabele.

ARTIKKEL 20.3

VKEde kontaktpunktid

1. Lepinguosaline määrab käesoleva lepingu jõustumisel käesoleva peatüki rakendamisega tegeleva kontaktpunkti (käesolevas peatükis edaspidi „VKEde kontaktpunkt“) ja edastab teisele lepinguosalisele kontaktandmed, sh teabe asjaomaste ametnike kohta. Lepinguosalised teavitavad teineteist viivitamata kõikidest kõnealuste kontaktandmete muudatustest.

2. VKEde kontaktpunktidel on vastavalt kummagi lepinguosalise õigusnormidele järgmised funktsioonid:

- a) tagada, et käesoleva lepingu rakendamisel võetakse arvesse VKEde vajadusi;
- b) kaaluda, kuidas tugevdada VKEde jaoks olulistest küsimustest lepinguosaliste vahelist koostööd ja pakkuda VKEdele rohkem kaubandus- ja investeerimisvõimalusi;
- c) otsida võimalusi ja vahetada teavet, mis aitaks kummagi lepinguosalise VKEdel käesolevast lepingust tulenevaid uusi võimalusi paremini ära kasutada;
- d) teha järelevalvet artikli 20.2 rakendamise üle ning tagada, et mõlema lepinguosalise esitatav teave on VKEde jaoks aja- ja asjakohane;
- e) esitada regulaarseid aruandeid oma tegevuse kohta ning asjakohaseid soovitusi ühiskomiteele, ning
- f) kaaluda kõiki muid käesoleva lepinguga hõlmatud küsimusi, mis on VKEde jaoks olulised.

3. VKEde kontaktpunktid võivad vastavalt kummagi lepinguosalise õigusnormidele esitada ühiskomiteele soovitusi, et lepinguosalisel lisaksid täiendavat teavet oma veebisaitidele, millele on osutatud artiklis 20.2.
4. VKEde kontaktpunktide eesmärk on tegeleda ka kõigi muude VKEdele huvi pakkuvate teemadega, mis on seotud käesoleva lepingu rakendamisega, sealhulgas
- a) tegeledes teabevahetusega, et aidata lepinguosalistel teostada käesoleva lepingu üle järelevalvet VKEde jaoks olulistest küsimustest;
 - b) osaledes käesoleva lepingu alusel moodustatud erikomiteede ja tööühiste, sealhulgas regulatiivse koostöö ja mittetariifsete küsimustega tegelevate erikomiteede ja tööühiste töös, ning juhtides erikomiteede ja tööühiste tähelepanu nende pädevusvaldkondades esinevatele konkreetsetele teemadele, mis pakuvad erilist huvi VKEdele, vältides samas töö dubleerimist, ning
 - c) kaaludes mõlemale lepinguosalisele vastuvõetavaid lahendusi, mis võimaldaksid suurendada VKEde suutlikkust osaleda lepinguosaliste vahelises kaubandus- ja investeerimistegevuses.

5. VKEde kontaktpunktide koosolekud toimuvad vastavalt vajadusele ja kontaktpunktid täidavad oma ülesandeid asjakohaste sidekanalite vahendusel, mis võivad hõlmata e-posti, videokonverentse ning muid vahendeid.
6. VKEde kontaktpunktid püüavad vajaduse korral teha oma ülesannete täitmise raames koostööd VKEde valdkonna ekspertide ja välisorganisatsioonidega.

ARTIKKEL 20.4

Vaidluste lahendamine

Käesoleva peatüki sätete suhtes ei kohaldata 21. peatüki kohast vaidluste lahendamise mehhanismi.

21. PEATÜKK

VAIDLUSTE LAHENDAMINE

A JAGU

Eesmärk, kohaldamisala ja mõisted

ARTIKKEL 21.1

Eesmärk

Käesoleva peatüki eesmärk on luua tulemuslik ja tõhus mehhanism, et lahendada lepinguosaliste vahelisi vaidlusi seoses käesoleva lepingu sätete tõlgendamise ja kohaldamisega ning leida mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus.

ARTIKKEL 21.2

Kohaldamisala

Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse käesolevat peatükki kõikide käesoleva lepingu sätete tõlgendamise või kohaldamisega seotud vaidluste suhtes, mis lepinguosaliste vahel tekivad.

ARTIKKEL 21.3

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „vahekohtunik“ – vahekohtu liige;
- b) „kiireloomulised juhtumid“ ja „kiireloomulised küsimused“ – juhtumid ja küsimused, mis on seotud kaupade või teenustega, mille kvaliteet ja seisukord halvenevad lühikese aja jooksul või mis kaotavad kiiresti oma kaubandusliku väärtuse;
- c) „käitumisjuhend“ – vahekohtunike käitumisjuhend, millele on osutatud artiklis 21.30;
- d) „kaebuse esitanud lepinguosaline“ – lepinguosaline, kes taotleb vahekohtu moodustamist vastavalt artiklile 21.7;
- e) „hõlmatud sätted“ – käesoleva lepingu sätted, mis on hõlmatud käesoleva peatükiga vastavalt artiklile 21.2;
- f) „vaidluste lahendamise organ“ – WTO vaidluste lahendamise organ;

- g) „vahekohus“ – artikli 21.7 kohaselt moodustatud vahekohus;
- h) „lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati“ – lepinguosaline, kelle suhtes on vastavalt artiklile 21.7 algatatud vahekohtus lahendatav vaidlus, ning
- i) „kodukord“ – vahekohtu kodukord, millele on osutatud artiklis 21.30.

B JAGU

Konsulteerimine ja vahendamine

ARTIKKEL 21.4

Teabenõue

Enne konsultatsiooni või vahendamise taotlemist vastavalt artikli 21.5 või 21.6 alusel võib lepinguosaline kirjalikult taotleda asjakohast teavet vaidlusaluse meetme kohta. Lepinguosaline, kellele sellekohane taotlus esitatakse, teeb kõik endast oleneva, et esitada kirjalik vastus taotletud teabega, mis edastatakse hiljemalt 20 päeva jooksul alates taotluse kättesaamise kuupäevast.

ARTIKKEL 21.5

Konsulterimine

1. Lepinguosalised püüavad lahendada kõik artiklis 21.2 osutatud vaidlused omavahel heas usus toimuvate konsultatsioonide teel, et jõuda mõlemat lepinguosalist rahuldava lahenduseni.
2. Lepinguosaline võib esitada konsultatsiooni alustamiseks teisele lepinguosalisele kirjaliku taotluse. Konsultatsiooni taotleb lepinguosaline lisab taotlusele selle esitamise põhjused, sealhulgas vaidlusaluse meetme ning selle faktilise ja õigusliku aluse kirjelduse, täpsustades asjaomased hõlmatud sätted.
3. Konsultatsioonide käigus esitab lepinguosaline piisavalt teavet, et oleks võimalik põhjalikult uurida vaidlusalust meetet, sealhulgas kõnealuse meetme mõju käesoleva lepingu toimimisele ja kohaldamisele.

4. Lepinguosaline, kellele esitatakse taotlus konsultatsiooni algatamiseks, vastab taotlusele hiljemalt kümne päeva jooksul alates taotluse kättesaamise kuupäevast. Lepinguosalised alustavad konsultatsiooni hiljemalt 30 päeva jooksul alates taotluse kättesaamise kuupäevast. Konsultatsioonid loetakse lõppenuks hiljemalt 45 päeva pärast taotluse kättesaamise kuupäeva, kui lepinguosalised ei lepi kokku teisiti. Kui mõlemad lepinguosalised peavad juhtumit kiireloomuliseks, loetakse konsultatsioonid lõppenuks hiljemalt 25 päeva pärast taotluse kättesaamise kuupäeva, kui lepinguosalised ei lepi kokku teisiti.
5. Konsultatsioonid võivad toimuda asjaomaste isikute kohtumise vormis või muu sidevahendi kaudu, milles lepinguosalised on kokku leppinud. Kui lepinguosalised ei lepi kokku teisiti, toimuvad isikliku kohtumise vormis aset leidvad konsultatsioonid selle lepinguosalise territooriumil, kellele taotlus esitati.
6. Konsultatsioonid, sealhulgas kõik andmed ja seisukohad, mille lepinguosalised kõnealuse menetluse käigus avaldavad, on konfidentsiaalsed, ilma et see piiraks kummagi lepinguosalise õigusi mis tahes edasises menetluses.

ARTIKKEL 21.6

Vahendamine

1. Lepinguosaline võib teiselt lepinguosaliselt igal ajal taotleda vahendusmenetluse algatamist küsimuses, mis kuulub käesoleva peatüki kohaldamisalasse ja kahjustab lepinguosaliste vahelist kaubandust või investeeringuid.
2. Lepinguosalised võivad igal ajal kokku leppida, et nad kohaldavad vahendusmenetlust, mis algatatakse, teostatakse ja lõpetatakse kooskõlas vahendusmenetluse korraga, mille ühiskomitee võtab vastu oma esimesel koosolekul vastavalt artikli 22.1 lõike 4 punktile f.
3. Kui lepinguosalised selles kokku lepivad, võib vahendusmenetlus toimuda samaaegselt C jaos sätestatud vahekohtumenetlusega.

C JAGU

Vahekohtumenetlus

ARTIKKEL 21.7

Vahekohtu moodustamine

1. Lepinguosaline, kes taotles vastavalt artiklile 21.5 konsultatsiooni algatamist, võib taotleda vahekohtu moodustamist järgmistel juhtudel:
 - a) teine lepinguosaline ei reageeri konsultatsiooni algatamise taotlusele kümne päeva jooksul alates selle kättesaamise kuupäevast või ei alusta konsultatsiooni 30 päeva jooksul alates taotluse kättesaamise kuupäevast;
 - b) lepinguosalised lepivad kokku, et konsultatsiooni ei alustata, või
 - c) lepinguosalised ei suuda vaidlust konsultatsiooni teel lahendada 45 päeva jooksul või kiireloomulise juhtumi puhul 25 päeva jooksul alates konsultatsiooni algatamise taotluse kättesaamise kuupäevast, kui lepinguosalised ei lepi kokku teisiti.

2. Lõike 1 kohase vahekohtu moodustamise taotlus esitatakse kirjalikult lepinguosalisele, kelle vastu kaebus esitati. Kaebuse esitanud lepinguosalise kaebuses peab olema selgelt määratletud

a) vaidlusalune meede;

b) õiguslik alus, milles käsitletakse asjaomaseid hõlmatud sätteid, et oleks selgelt näidatud, kuidas on kõnealune meede nende sätetega vastuolus ning

c) faktiline alus.

ARTIKKEL 21.8

Vahekohtu koosseis

1. Vahekohus koosneb kolmest vahekohtunikust.

2. Hiljemalt kümne päeva jooksul alates kuupäevast, kui lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, on kätte saanud vahekohtu moodustamise taotluse, peavad lepinguosaliselised omavahel konsulteerima, et leppida kokku vahekohtu koosseis.

3. Kui lepinguosalisel ei jõua lõikes 2 sätestatud tähtaja jooksul vahekohtu koosseisus kokkuleppele, nimetab kumbki lepinguosaline hiljemalt viie päeva jooksul pärast lõikes 2 ette nähtud tähtaja möödumist ühe vahekohtuniku oma osanimekirjast, mis on koostatud artikli 21.9 kohaselt. Kui lepinguosaline kõnealuse ajavahemiku jooksul vahekohtunikku ei määra, valib kaebuse esitanud lepinguosalise määratud ühiskomitee kaaseesistuja hiljemalt viie päeva jooksul pärast kõnealuse tähtaja möödumist loosi teel vahekohtuniku selle lepinguosalise artikli 21.9 kohasest osanimekirjast, kes ei ole vahekohtunikku määranud. Kaebuse esitanud lepinguosalise määratud ühiskomitee kaaseesistuja võib delegeerida vahekohtuniku loosi teel valimise ülesande oma esindajale.

4. Kui lepinguosalisel ei jõua vahekohtu eesistuja suhtes kokkuleppele lõikes 2 ette nähtud tähtaja jooksul, valib kaebuse esitanud lepinguosalise poolt määratud ühiskomitee kaaseesistuja lepinguosalise taotluse korral vahekohtu eesistuja hiljemalt viie päeva jooksul alates kõnealuse taotluse esitamise kuupäevast loosi teel artikli 21.9 kohasest eesistujate osanimekirjast. Kõnealusest taotlusest tuleb teavitada samaaegselt teist lepinguosalist. Kaebuse esitanud lepinguosalise määratud ühiskomitee kaaseesistuja võib delegeerida vahekohtu eesistuja loosi teel valimise ülesande oma esindajale.

5. Kui artikli 21.9 kohaseid nimekirju ei ole koostatud või need ei sisalda vähemalt üheksa isiku nime, nagu on sätestatud kõnealuses artiklis, kohaldatakse järgmisi menetlusi:

a) eesistuja valimisel:

- i) kui eesistujate osanimekiri sisaldab vähemalt kahe isiku nime, kelle suhtes lepinguosalisel on jõudnud kokkuleppele, valib kaebuse esitanud lepinguosalise määratud ühiskomitee kaaseesistuja nende isikute seast loosi teel eesistuja hiljemalt viie päeva jooksul alates lõikes 4 osutatud taotluse esitamise kuupäevast;
- ii) kui eesistujate osanimekiri sisaldab ühe isiku nime, kelle suhtes lepinguosalisel on jõudnud kokkuleppele, asub eesistuja ülesandeid täitma see isik või
- iii) kui lepinguosalistel ei õnnestu eesistujat valida punkti i või ii kohaselt või kui eesistujate osanimekiri ei sisalda ühegi isiku nime, kelle suhtes lepinguosalisel oleksid jõudnud kokkuleppele, valib kaebuse esitanud lepinguosalise määratud ühiskomitee kaaseesistuja hiljemalt viie päeva jooksul alates lõikes 4 osutatud taotluse esitamise kuupäevast loosi teel eesistuja nende isikute seast, kelle lepinguosaline oli ametlikult eesistujana välja pakkunud artiklis 21.9 osutatud vahekohtunike nimekirja koostamisel või ajakohastamisel. Lepinguosaline võib pakkuda välja uue isiku, kui varem eesistujana välja pakutud isik ei saa enam eesistuja ülesandeid täita ning

b) muu vahekohtuniku kui eesistuja valimisel:

- i) kui lepinguosalise osanimekiri sisaldab vähemalt kahe isiku nime, kelle suhtes lepinguosalisel on jõudnud kokkuleppele, valib kõnealune lepinguosaline vahekohtunike nende isikute seast hiljemalt viie päeva jooksul pärast lõikes 2 sätestatud tähtaja möödumist;
- ii) kui lepinguosalise osanimekiri sisaldab ühe isiku nime, kelle suhtes lepinguosalisel on jõudnud kokkuleppele, asub vahekohtuniku ülesandeid täitma see isik või
- iii) kui vahekohtunikku ei ole võimalik valida punkti i või ii kohaselt või kui lepinguosalise vahekohtunike osanimekiri ei sisalda ühegi isiku nime, kelle suhtes lepinguosalisel oleksid jõudnud kokkuleppele, valib kaebuse esitanud lepinguosalise poolt määratud ühiskomitee kaaseesistuja välja vahekohtuniku, kohaldades *mutatis mutandis* punktis a osutatud menetlust.

6. Vahekohtu moodustamise kuupäev on päev, mil viimane kolmest vahekohtunikust on teatanud lepinguosalistele, et ta nõustub enda nimetamisega vahekohtunikuks.

ARTIKKEL 21.9

Vahekohtunike nimekiri

1. Ühiskomitee koostab oma esimesel koosolekul, mis toimub vastavalt artikli 22.1 lõikele 2, nimekirja vähemalt üheksast isikust, kes soovivad ja saavad tegutseda vahekohtunikena. Nimekiri koosneb kolmest osanimekirjast: kummagi lepinguosalise osanimekirjast ja ühest osanimekirjast, kuhu kuuluvad isikud, kes ei ole kummagi lepinguosalise kodanikud ja kes võivad tegutseda vahekohtu eesistujana. Igasse osanimekirja kantakse vähemalt kolm isikut. Eesistujate osanimekirja koostamisel või ajakohastamisel võib kumbki lepinguosaline välja pakkuda kuni kolm isikut. Ühiskomitee tagab, et vahekohtunike nimekirja kuuluvate isikute arv on alati kooskõlas käesoleva lõike nõuetega.
2. Ühiskomitee võib koostada täiendava nimekirja, mis koosneb isikutest, kes omavad tõendatult oskusteavet käesoleva lepinguga hõlmatud konkreetsetes sektorites; kõnealust nimekirja võib kasutada vahekohtu moodustamisel.

ARTIKKEL 21.10

Vahekohtunike kvalifikatsioon

Kõik vahekohtunikud peavad

- a) omama tõendatud teadmisi õigusest, rahvusvahelisest kaubandusest ja muudest käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustest; vahekohtu eesistujal peab olema ka vahekohtumenetluses osalemise kogemus;
- b) olema mõlemast lepinguosalisest sõltumatud ning ei tohi olla nendega seotud ega neilt juhiseid saada;
- c) täitma oma ülesandeid üksikisikuna ja mitte võtma vaidlusega seotud küsimustes vastu juhiseid üheltki organisatsioonilt ega valitsuselt ning
- d) järgima käitumisjuhendit.

ARTIKKEL 21.11

Vahekohtunike asendamine

Kui algse vahekohtu mõni liige ei saa käesoleva peatüki kohase vahekohtumenetluse käigus vahekohtu töös osaleda, astub tagasi või ei täida käitumisjuhendis sätestatud nõudeid ja ta tuleb seetõttu asendada, kohaldatakse artiklis 21.8 sätestatud menetlust.

ARTIKKEL 21.12

Vahekohtu funktsioonid

Artikli 21.7 kohaselt moodustatud vahekohus

- a) annab objektiivse hinnangu arutatavale küsimusele, mis muu hulgas hõlmab hinnangu andmist juhtumiga seotud faktidele, hõlmatud sätete kohaldatavusele ning nende kooskõlale vaidlusaluste meetmetega;
- b) esitab oma otsuses tuvastatud faktilised ja õiguslikud asjaolud ning põhjendab tehtud tähelepanekuid ja järeldusi ning
- c) peaks konsulteerima regulaarselt lepinguosalistega ja pakkuma piisavalt võimalusi mõlemat lepinguosalist rahuldava lahenduse leidmiseks.

ARTIKKEL 21.13

Pädevus

1. Kui lepinguosalisel ei lepi hiljemalt kümne päeva jooksul alates vahekohtu moodustamise kuupäevast kokku teisiti, on vahekohtu pädevus järgmine:
vaadata vahekohtu loomise taotluses osutatud küsimus läbi, pidades silmas käesoleva lepingu asjaomaseid hõlmatud sätteid, millele on viidanud lepinguosalisel, teha otsus selle kohta, kas vaidlusalune meede on kooskõlas käesoleva lepingu asjaomaste hõlmatud sätetega, ja esitada aruanne vastavalt artiklitele 21.18 ja 21.19.
2. Kui lepinguosalisel lepivad kokku muus kui lõikes 1 osutatud pädevuses, teatavad nad sellest vahekohtule hiljemalt kolme päeva jooksul pärast kokkuleppele jõudmist.

ARTIKKEL 21.14

Otsus kiireloomulisuse kohta

Lepinguosalise taotlusel teeb vahekohus hiljemalt 15 päeva jooksul alates vahekohtu moodustamise kuupäevast otsuse selle kohta, kas asjaomane vaidlus on seotud kiireloomuliste küsimustega.

ARTIKKEL 21.15

Vahekohtumenetlus

1. Kõik vahekohtu istungid on avalikud, välja arvatud juhul, kui lepinguosalised on kokku leppinud teisiti või kui lepinguosalise esildised ja väited sisaldavad konfidentsiaalset teavet. Vahekohtu kinnised istungid on konfidentsiaalsed.
2. Kui lepinguosalised ei lepi kokku teisiti, toimuvad istungid vaheldumisi mõlema lepinguosalise territooriumil ning esimene istung toimub selle lepinguosalise territooriumil, kelle vastu kaebus esitati.
3. Vahekohus ja lepinguosalised käsitavad konfidentsiaalsena lepinguosalise poolt vahekohtule esitatud ja konfidentsiaalsena määratletud teavet. Kui kõnealune lepinguosaline esitab vahekohtule kirjaliku esildise konfidentsiaalse versiooni, peab ta teise lepinguosalise taotluse korral samuti esitama mittekonfidentsiaalse kokkuvõtte oma esildises esitatud teabest, mille võib üldsusele avaldada, koos selgitusega, miks avalikustamata teave on konfidentsiaalne.
4. Vahekohtu arutelud on konfidentsiaalsed.

5. Lepinguosalistele antakse võimalus osaleda menetlusega seotud ettekannete, tunnistuste, väidete ja vastuväidete esitamisel. Lepinguosalised teevad üksteisele kättesaadavaks kogu vahekohtule esitatud teabe ja kõik kirjalikud esildised, sealhulgas märkused vahearuanne kirjeldava osa kohta, vastused vahekohtu küsimustele ning kirjalikud kommentaarid kõnealustele vastustele.
6. Vahearuanne ja lõpparuanne koostatakse ilma lepinguosaliste juuresolekuta ning lähtudes esitatud teabest ja antud tunnistustest. Vahekohtunikud võtavad täieliku vastutuse aruannete koostamise eest ja ei delegeeri seda ülesannet ühelegi muule isikule.
7. Vahekohus püüab teha oma otsused, sealhulgas lõpparuandes esitatava otsuse, konsensuse alusel. Vahekohus võib samuti teha otsuseid, sealhulgas lõpparuandes esitatava otsuse, häälteenamusega, kui otsuse suhtes ei ole võimalik konsensusele jõuda. Vahekohtunike eriarvamusi ei avaldata.
8. Vahekohtu otsused on lõplikud ja lepinguosaliste jaoks siduvad. Lepinguosalised peavad otsuseid tingimusteta aktsepteerima. Kõnealused otsused ei suurenda ega vähenda lepinguosaliste õigusi ja kohustusi, mis tulenevad käesolevast lepingust. Vahekohtu otsuseid ei tõlgendata nii, et neist tuleneks isikute jaoks õigusi või kohustusi.

ARTIKKEL 21.16

Tõlgendamisreeglid

Vahekohus tõlgendab hõlmatud sätteid vastavalt rahvusvahelise avaliku õiguse tõlgendamise väljakujunenud reeglitele, mis on sätestatud muu hulgas Viini lepinguõiguse konventsioonis. Vahekohus võtab arvesse ka asjakohaseid tõlgendusi, mis on esitatud vaidluste lahendamise organi poolt vastu võetud vaekogu ja apellatsioonikogu aruannetes.

ARTIKKEL 21.17

Teabe saamine

1. Vahekohus võib lepinguosalise taotluse korral või omal algatusel nõuda lepinguosalistelt asjaomast teavet, mida ta peab vajalikuks ja asjakohaseks. Lepinguosalised vastavad vahekohtu teabenõudele kiiresti ja ammendavalt.
2. Vahekohus võib lepinguosalise taotluse korral või omal algatusel küsida mis tahes allikalt mis tahes teavet, sealhulgas konfidentsiaalset teavet, mida ta peab asjakohaseks. Vahekohtul on õigus küsida ka ekspertide arvamust, kui ta peab seda asjakohaseks.

3. Lepinguosalise füüsilised isikud või lepinguosalise territooriumil asutatud juriidilised isikud võivad esitada vahekohtule *amicus curiae* kokkuvõtteid.

4. Mis tahes teave, mille vahekohus on omandanud käesoleva artikli kohaselt, tehakse lepinguosalistele kättesaadavaks ja lepinguosalised võivad kõnealuse teabe kohta vahekohtule märkusi esitada.

ARTIKKEL 21.18

Vahearuanne

1. Vahekohus esitab hiljemalt 120 päeva jooksul alates vahekohtu moodustamise kuupäevast lepinguosalistele kirjeldavat osa ning vahekohtu järeldusi ja otsuseid sisaldava vahearuanne viisil, mis võimaldab lepinguosalistel selle läbi vaadata. Kui vahekohus leiab, et sellest tähtjast ei ole võimalik kinni pidada, teavitab vahekohtu eesistuja sellest lepinguosalisi kirjalikult, märkides ära viivituse põhjused ja kuupäeva, mil vahekohus kavatseb vahearuanne esitada. Lõpparuannet ei esitata mingil juhul hiljem kui 30 päeva pärast tähtaega.

2. Lepinguosaline võib hiljemalt 15 päeva jooksul alates vahearuanne esitamise kuupäevast esitada vahekohtule kirjalikke märkusi ja kirjaliku taotluse vahearuanne konkreetsete aspektide läbivaatamiseks. Pärast lepinguosaliste poolt vahearuanne kohta esitatud kirjalike märkuste ja taotluste kaalumist võib vahekohus vahearuanne muuta ja vajaduse korral asjaolusid täiendavalt uurida.

3. Kiireloomuliste juhtumite puhul

- a) teeb vahekohus kõik võimaliku, et esitada vahearuanne hiljemalt 60 päeva jooksul alates vahekohtu moodustamise kuupäevast ja ei esita vahearuannet mingil juhul hiljem kui 75 päeva pärast vahekohtu moodustamise kuupäeva ning
- b) lepinguosaline võib hiljemalt seitsme päeva jooksul alates vahearuande esitamise kuupäevast esitada vahekohtule kirjalikke märkusi ja kirjaliku taotluse vahearuande konkreetsete aspektide läbivaatamiseks.

ARTIKKEL 21.19

Lõpparuanne

- 1. Vahekohus esitab lõpparuande lepinguosalistele hiljemalt 30 päeva jooksul alates vahearuande esitamise kuupäevast. Kui vahekohus leiab, et sellest tähtajast ei ole võimalik kinni pidada, teavitab vahekohtu eesistuja sellest lepinguosalisi kirjalikult, märkides ära viivituse põhjused ja kuupäeva, mil vahekohus kavatseb lõpparuande esitada. Lõpparuannet ei esitata mingil juhul hiljem kui 30 päeva pärast tähtaega.

2. Kiireloomuliste juhtumite puhul teeb vahekohus kõik võimaliku, et esitada lõpparuanne hiljemalt 15 päeva jooksul alates vahearuande esitamise kuupäevast ja ei esita lõpparuannet mingil juhul hiljem kui 30 päeva pärast vahearuande esitamise kuupäeva.
3. Lõpparuanne peab sisaldama asjakohast arutelu, mis käsitleb kõiki lepinguosaliste esitatud kirjalikke märkusi ja taotlusi seoses vahearuandega. Vahekohus võib oma lõpparuandes teha ettepanekuid selle kohta, kuidas lõpparuannet võiks rakendada.
4. Lepinguosalisel teevad lõpparuande tervikuna üldsusele kättesaadavaks hiljemalt kümne päeva jooksul alates selle esitamise kuupäevast, välja arvatud juhul, kui nad otsustavad konfidentsiaalse teabe kaitsmiseks avaldada üksnes lõpparuande teatavad osad või loobuda lõpparuande avaldamisest.

ARTIKKEL 21.20

Lõpparuande soovitude täitmine

1. Vajaduse korral võtab lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, vajalikud meetmeid, et täita kiiresti ja heauskselt lõpparuande soovitusi vastavalt artiklile 21.19.

2. Lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, teatab hiljemalt 30 päeva jooksul alates lõpparuande avaldamise kuupäevast kaebuse esitanud lepinguosalisele, milline on mõistlik tähtaeg, mille vältel ta suudab lõpparuande soovitud täita, ning lepinguosalisel püüavad kokku leppida soovitude täitmise mõistliku tähtaja. Kui lepinguosalisel ei suuda mõistlikus tähtajas kokkuleppele jõuda, võib kaebuse esitanud lepinguosaline esitada algsele vahekohtule kirjaliku taotluse mõistliku tähtaja kindlaksmääramiseks hiljemalt 20 päeva jooksul alates käesoleva lõike kohaselt esitatud teate saamise kuupäevast lepinguosaliselt, kelle vastu kaebus esitati. Sellisest taotlusest tuleb teavitada samaaegselt lepinguosalist, kelle vastu kaebus esitati. Algne vahekohus teavitab lepinguosalisi oma otsusest hiljemalt 30 päeva jooksul alates taotluse esitamise kuupäevast.
3. Lõpparuande soovitude täitmise mõistlikku tähtaega võib pikendada lepinguosaliste vastastikusel kokkuleppel.
4. Lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, teavitab kaebuse esitanud lepinguosalist kirjalikult vahekohtu lõpparuande soovitude täitmisest vähemalt üks kuu enne lõpparuande soovitude täitmise mõistliku tähtaja lõppu, kui lepinguosalisel ei lepi kokku teisiti.

ARTIKKEL 21.21

Soovituste täitmise kontroll

1. Lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, teavitab kaebuse esitanud lepinguosalist lõpparuande soovituste täitmiseks võetud meetmetest hiljemalt lõpparuande soovituste täitmise mõistliku tähtaja lõppkuupäeval.
2. Kui esineb lahkavamusi seoses lõpparuande soovituste täitmiseks võetavate meetmete olemasoluga või nende vastavusega hõlmatud sätetele, võib kaebuse esitanud lepinguosaline kirjalikult taotleda, et algne vahekohus kõnealust küsimust uuriks. Kõnealusest taotlusest tuleb teavitada samaaegselt lepinguosalist, kelle vastu kaebus esitati.
3. Lõikes 2 osutatud taotluses tuleb esitada kaebuse faktiline ja õiguslik alus, sealhulgas konkreetsete vaidlusaluste meetmete kirjeldus, milles märgitakse selgelt, kuidas kõnealused meetmed on vastuolus asjaomaste hõlmatud sätetega.
4. Vahekohus teavitab lepinguosalisi oma otsusest hiljemalt 90 päeva jooksul alates kuupäevast, kui kõnealuses küsimuses nende poole pöörduti.

ARTIKKEL 21.22

Ajutised õiguskaitsevahendid soovitude täitmata jätmise korral

1. Lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, peab osalema kaebuse esitanud lepinguosalise taotluse korral konsultatsioonis, mille eesmärk on jõuda kokkuleppele mõlemat lepinguosalist rahuldava kompensatsiooni või muu lahenduse suhtes, kui
 - a) algne vahekohus leiab vastavalt artiklile 21.21, et meetmed, mille võtmisest lõpparuande soovitude täitmise eesmärgil on teatanud lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, ei ole kooskõlas asjaomaste hõlmatud sätetega;
 - b) lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, ei teata meetmete võtmisest lõpparuande soovitude täitmiseks enne artikli 21.20 lõike 2 kohaselt kindlaks määratud mõistliku tähtaja möödumist või
 - c) lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, teatab kaebuse esitanud lepinguosalise, et tal ei ole võimalik täita lõpparuande soovitusi artikli 21.20 lõike 2 kohaselt kindlaks määratud mõistliku tähtaja jooksul.

2. Kui kaebuse esitanud lepinguosaline otsustab lõike 1 kohast taotlust mitte esitada või kui taotlus esitatakse, kuid 20 päeva pärast lõike 1 kohase taotluse kättesaamise kuupäeva ei ole saavutatud kokkulepet mõlemat poolt rahuldavas kompensatsiooni ega muus lahenduse kohta, võib kaebuse esitanud lepinguosaline teatada kirjalikult lepinguosalisele, kelle vastu kaebus esitati, et ta kavatseb peatada kõigi hõlmatud sätete kohaste kontsessioonide või muude kohustuste täitmise. Teates märgitakse, millises ulatuses kontsessioonide või muude kohustuste täitmine kavatakse peatada.
3. Kaebuse esitanud lepinguosalisel on õigus rakendada kontsessioonide või muude kohustuste täitmise peatamist, millele osutati eelmises lõikes, 15 päeva jooksul pärast teate kättesaamist lepinguosalise poolt, kelle vastu kaebus esitati, välja arvatud juhul, kui lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, on taotlenud vahekohtumenetluse algatamist kooskõlas lõikega 6.
4. Kontsessioonide või muude kohustuste täitmise peatamise korral
- a) peab peatamise tase vastama soodustuste saamatajäämise või vähenemise määrale, mis tuleneb asjaolust, et lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, ei ole täitnud lõpparuande soovitusi, ning
 - b) võib peatamist kasutada ka sellise sektori või selliste sektorite puhul, mille suhtes kohaldatakse artikli 21.2 kohast vaidluste lahendamise menetlust, kuid mille puhul vahekohus ei ole kindlaks teinud soodustuste saamatajäämist või vähenemist, eelkõige juhul, kui kaebuse esitanud lepinguosaline on seisukohal, et selline peatamine on mõjus vahend soovitude täitmise tagamiseks.

5. Kontsessioonide või muude kohustuste täitmise peatamist või kompensatsioone või muid käesolevas artiklis osutatud alternatiivseid lahendusi kohaldatakse ajutiselt ja üksnes seni, kuni lõpparuandes esile toodud meetme vastuolu asjaomaste hõlmatud sätetega on kõrvaldatud või kuni lepinguosalisel on kokku leppinud mõlema lepinguosalise jaoks rahuldavas kompensatsioonis või muus alternatiivses lahenduses.

6. Kui lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, on seisukohal, et kontsessioonide või muude kohustuste täitmise peatamine ei ole kooskõlas lõikega 4, võib kõnealune lepinguosaline esitada algsele vahekohtule kirjaliku taotluse küsimuse läbivaatamiseks hiljemalt 15 päeva jooksul alates lõikes 2 osutatud teate kättesaamise kuupäevast. Kõnealusest taotlusest tuleb samaaegselt teavitada kaebuse esitanud lepinguosalist. Algne vahekohus teavitab lepinguosalisi oma otsusest kõnealuses küsimuses hiljemalt 30 päeva jooksul alates taotluse esitamise kuupäevast. Kontsessioonide või muude kohustuste täitmist ei peatata enne, kui algne vahekohus on oma otsuse teatavaks teinud. Kontsessioonide või muude kohustuste täitmise peatamine peab toimuma kooskõlas vahekohtu otsusega.

ARTIKKEL 21.23

Soovituste täitmise kontroll pärast ajutiste õiguskaitsevahendite kohaldamist

1. Kui lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, teatab kaebuse esitanud lepinguosalisele lõpparuande soovituste täitmiseks võetud meetmest,
 - a) lõpetab kaebuse esitanud lepinguosaline kontsessioonide või muude kohustuste täitmise peatamise hiljemalt 30 päeva jooksul alates teate kättesaamise kuupäevast, kui ta on kasutanud artikli 21.22 kohast õigust peatada kontsessioonide või muude kohustuste täitmine, välja arvatud lõikes 2 loetletud juhtudel, või
 - b) kui on kokkuleppele jõutud mõlemat lepinguosalist rahuldavas kompensatsioonis või muus lahenduses, võib lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, lõpetada kõnealuse kompensatsiooni või lahenduse kohaldamise hiljemalt 30 päeva jooksul alates teate kättesaamise kuupäevast, välja arvatud lõikes 2 loetletud juhtudel.

2. Kui lepinguosalisel ei jõua 30 päeva jooksul alates teate kättesaamise kuupäevast kokkuleppele, kas lõike 1 kohaselt teatatud meede on kooskõlas asjaomaste hõlmatud sätetega, esitab kaebuse esitanud lepinguosaline algsele vahekohtule kirjaliku taotluse selle küsimuse läbivaatamiseks. Kõnealusest taotlusest tuleb teavitada samaaegselt lepinguosalist, kelle vastu kaebus esitati. Lepinguosalisi teavitatakse vahekohtu otsusest hiljemalt 45 päeva jooksul alates taotluse esitamise kuupäevast. Kui vahekohus otsustab, et lõike 1 kohaselt teatatud meede on kooskõlas asjaomaste hõlmatud sätetega, lõpetatakse kontsessioonide või muude kohustuste täitmise peatamine või kompensatsiooni või muu lahenduse kohaldamine hiljemalt 15 päeva jooksul alates otsuse tegemise kuupäevast. Vajaduse korral muudetakse vahekohtu otsusest lähtudes kontsessioonide või muude kohustuste täitmise peatamise või kompensatsiooni või muu lahenduse kohaldamise ulatust.

ARTIKKEL 21.24

Menetluse peatamine ja lõpetamine

Lepinguosaliste ühise taotluse korral peatab vahekohus mis tahes ajal menetluse lepinguosaliste poolt kokku lepitud ajavahemikuks, mis ei ole pikem kui 12 järjestikust kuud. Menetluse peatamise korral pikendatakse asjakohaseid tähtaegu selle aja võrra, mille jooksul vahekohtu menetlus on peatatud. Vahekohus jätkab menetlust mis tahes ajal lepinguosaliste ühise taotluse alusel või pärast kokkulepitud peatamisaja lõppu lepinguosalise kirjaliku taotluse alusel. Taotlusest teatatakse vahekohtu eesistujale ja vajaduse korral teisele lepinguosalisele. Kui vahekohtu menetlus on olnud peatatud rohkem kui 12 järjestikust kuud, siis vahekohtu moodustamise õigus aegub ning vahekohtu menetlus lõpetatakse. Lepinguosalised võivad igal ajal kokku leppida vahekohtu menetluse lõpetamises. Lepinguosalised teavitavad sellisest kokkuleppest ühiselt vahekohtu eesistujat.

D JAGU

Üldsätted

ARTIKKEL 21.25

Vaidluste lahendamise menetluse haldamine

1. Lepinguosaline
 - a) määrab ametiasutuse, kes vastutab käesoleva peatüki kohase vaidluste lahendamise menetluse haldamise eest;
 - b) vastutab määratud ametiasutuse tegevuse ja kulude katmise eest; ning
 - c) edastab teisele lepinguosalisele kirjalikult ametiasutuse asukoha ja kontaktandmed hiljemalt kolme kuu jooksul alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast.
2. Olenemata lõikest 1 võivad lepinguosalised leppida kokku selles, et ühiselt usaldatakse käesoleva peatüki kohase vaidluste lahendamise menetlusega seotud teatavate haldusülesannete täitmine välisele asutusele.

ARTIKKEL 21.26

Mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus

1. Lepinguosalised võivad millal tahes kokku leppida mõlemat lepinguosalist rahuldavas lahenduses kõigi artiklis 21.2 osutatud vaidluste puhul.
2. Kui mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus leitakse vahekohtu- või vahendusmenetluse jooksul, teatavad lepinguosalised kokkulepitud lahendusest üheskoos vahekohtu eesistujale või vahendajale. Pärast sellise teate saamist vahekohtumenetlus või vahendusmenetlus lõpetatakse.
3. Lepinguosaline võtab vajalikud meetmed, et rakendada mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus kokkulepitud aja jooksul.
4. Lahendust rakendav lepinguosaline teatab hiljemalt kokkulepitud ajavahemiku lõpuks teisele lepinguosalisele kirjalikult kõikidest mõlemat lepinguosalist rahuldava lahenduse rakendamiseks võetud meetmetest.

ARTIKKEL 21.27

Vaidluste lahendamise organi valik

1. Kui vaidlus käsitleb konkreetse meetme väidetavat vastuolu käesolevast lepingust tuleneva kohustusega ning sisuliselt samaväärset kohustust, mis tuleneb muust rahvusvahelisest lepingust, millega mõlemad lepinguosalisel on ühinenud, sealhulgas WTO asutamislepingust, valib vaidluste lahendamise organi kaebuse esitanud lepinguosaline.
2. Kui lepinguosaline on seoses lõikes 1 osutatud konkreetse meetmega valinud käesoleva peatüki või muu rahvusvahelisele lepingu kohase vaidluste lahendamise organi ja algatanud vaidluse lahendamise menetluse, ei algata ta kõnealuse konkreetse meetmega seoses vaidluse lahendamise menetlust muu vaidluste lahendamise organi vahendusel, välja arvatud juhul, kui esimesena valitud vaidluste lahendamise organ ei saa jurisdiktsioonist tulenevatel või menetluslikel põhjustel otsust teha.
3. Lõike 2 kohaldamisel:
 - a) peetakse käesoleva peatüki kohast vaidluste lahendamise menetlust algatatuks lepinguosalise taotlusega artikli 21.7 lõike 1 kohase vahekohtu moodustamiseks;
 - b) peetakse WTO asutamislepingu kohast vaidluste lahendamise menetlust algatatuks, kui lepinguosaline esitab kooskõlas vaidluste lahendamise käsitusleppe artikliga 6 taotluse vahekohtu moodustamiseks ning

c) loetakse ükskõik millise muu lepingu kohane vaidluste lahendamise menetlus algatatuks, kui lepinguosaline esitab kooskõlas kõnealuse lepingu asjaomaste sätetega taotluse moodustada vaidluste lahendamiseks vahekohus.

4. Ükski käesoleva lepingu säte ei takista lepinguosalist peatamast kontsessioonide või muude kohustuste täitmist WTO vaidluste lahendamise organi loal. Lepinguosaline ei tugine WTO asutamislepingule, et takistada teist lepinguosalist peatamast hõlmatud sätete kohaste kontsessioonide või muude kohustuste täitmine.

ARTIKKEL 21.28

Ajavahemik

1. Kõiki käesoleva peatükiga ette nähtud ajavahemikke arvestatakse viidatud toimingule või sündmusele järgnevast päevast.

2. Kõiki käesolevas peatükis osutatud ajavahemikke võib lepinguosaliste vastastikusel kokkuleppel muuta konkreetse vaidluse asjaoludest lähtuvalt. Vahekohus võib igal ajal teha lepinguosalistele ettepaneku muuta käesolevas peatükis osutatud ajavahemikke, lisades ettepaneku põhjenduse. Lepinguosalise taotluse korral otsustab vahekohus, kas artikli 21.18 lõikes 2 ja lõike 3 punktis b osutatud ajavahemikku muudetakse, ning esitab oma otsuse põhjendused, pidades muu hulgas silmas asjaomase vaidluse keerukust.

ARTIKKEL 21.29

Kulud

Kui lepinguosalised ei lepi kokku teisiti, katavad vahekohtu tööga seotud kulud, sealhulgas vahekohtunikele makstava tasu, mõlemad lepinguosalised võrdsetes osades vastavalt kodukorrale.

ARTIKKEL 21.30

Kodukord ja käitumisjuhend

Käesoleva peatükiga ette nähtud vahekohtumenetlus toimub kooskõlas vahekohtu kodukorraga ja vahekohtunike käitumisjuhendiga, mis võetakse vastu ühiskomitee esimesel koosolekul vastavalt artikli 22.1 lõike 4 punktile f.

22. PEATÜKK

INSTITUTSIOONILISED SÄTTED

ARTIKKEL 22.1

Ühiskomitee

1. Lepinguosalised moodustavad ühiskomitee, mis koosneb mõlema lepinguosalise esindajatest.
2. Ühiskomitee esimene koosolek toimub kolme kuu jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist. Seejärel toimuvad ühiskomitee koosolekud üks kord aastas, kui lepinguosaliste esindajad ei ole teisiti kokku leppinud, või kiireloomulistel juhtudel kummagi lepinguosalise taotluse korral. Ühiskomitee kohtumised võivad toimuda isikliku kohtumisena või muul viisil, milles lepinguosaliste esindajad on kokku leppinud.
3. Ühiskomitee koosolekud toimuvad vaheldumisi Euroopa Liidus ja Jaapanis, kui lepinguosaliste esindajad ei ole teisiti kokku leppinud. Ühiskomitee tööd juhivad ühiselt Euroopa Komisjoni liige ja Jaapani ministrite tasandi esindaja, kes vastutavad lepinguga seotud küsimuste eest, või nende esindajad.

4. Selleks et tagada käesoleva lepingu nõuetekohane ja tulemuslik toimimine, teeb ühiskomitee järgmist:

- a) vaatab läbi ja kontrollib käesoleva lepingu rakendamist ja toimimist ning vajaduse korral jagab lepinguosalistele asjakohaseid soovitusi;
- b) teostab järelevalvet kõigi käesoleva lepingu kohaselt moodustatud erikomiteede, tööühmade ja muude organite tegevuse üle, koordineerib vajaduse korral kõnealust tegevust ning soovitab neile vajalikke meetmeid;
- c) püüab, ilma et see piiraks 21. peatüki kohaldamist, lahendada probleeme, mis võivad tuleneda käesolevast lepingust, või lahendada vaidlusi, mis võivad tuleneda käesoleva lepingu tõlgendustest või kohaldamisest;
- d) kaalub kõiki muid käesolevast lepingust tulenevaid huvipakkuvaid küsimusi, mille suhtes lepinguosalisel võivad kokku leppida;
- e) võtab esimesel koosolekul vastu oma kodukorra; ning
- f) võtab esimesel koosolekul vastu vahekohtu kodukorra ja vahekohtunike käitumisjuhendi, nagu on osutatud artiklis 21.30, samuti vahendusmenetluse korra, nagu on osutatud artikli 21.6 lõikes 2.

5. Selleks et tagada käesoleva lepingu nõuetekohane ja tulemuslik toimimine, võib ühiskomitee teha järgmist:

- a) moodustada või saata laiali erikomiteesid, töörühmi või muid organeid, välja arvatud need, millele on osutatud artiklites 22.3 ja 22.4, ning määrata kindlaks nende koosseisu, funktsiooni ja ülesanded;
- b) anda ülesandeid erikomiteedele, töörühmadele või muudele organitele;
- c) anda üldsusele teavet käesoleva lepingu kohaldamisalasse kuuluvate teemade kohta;
- d) esitada lepinguosalistele soovitusi käesoleva lepingu muudatuste kohta või võtta vastu käesoleva lepingu muutmise otsuseid juhtudel, mis on konkreetselt ette nähtud artikli 23.2 lõikega 4;
- e) võtta vastu käesoleva lepingu sätete tõlgendusi, mis on lepinguosaliste ja kõikide käesoleva lepingu kohaselt moodustatud erikomiteede, töörühmade ja muude organite, sealhulgas 21. peatüki alusel moodustatud vahekohtute jaoks siduvad ning
- f) võtta oma funktsioonide täitmisel muid meetmeid, milles lepinguosalistel on kokku leppinud.

ARTIKKEL 22.2

Ühiskomitee otsused ja soovitused

1. Ühiskomitee võib teha otsuseid, kui see on käesoleva lepinguga ette nähtud. Need otsused on lepinguosaliste jaoks siduvad. Lepinguosaline võtab tehtud otsuste rakendamiseks vajalikke meetmeid.
2. Ühiskomitee võib esitada soovitusi seoses käesoleva lepingu rakendamise ja toimimisega.
3. Kõik ühiskomitee otsused ja soovitused võetakse vastu konsensuse alusel ning nende vastuvõtmine võib toimuda isikliku kohtumise või kirjaliku menetluse tulemusena.

ARTIKKEL 22.3

Erikomiteed

1. Käesolevaga luuakse ühiskomitee juurde järgmised erikomiteed:
 - a) kaubavahetuskomitee;

- b) päritolureeglite ja tolliküsimuste komitee;
- c) sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitee;
- d) tehniliste kaubandustõkete komitee;
- e) teenuskaubanduse, investeeringute liberaliseerimise ja e-kaubanduse komitee;
- f) riigihankekomitee;
- g) intellektuaalomandi komitee;
- h) kaubanduse ja kestliku arengu komitee;
- i) regulatiivse koostöö komitee ning
- j) põllumajanduskoostöö komitee.

2. Lõikes 1 osutatud erikomiteede kohustused ja funktsioonid on vajaduse korral kindlaks määratud käesoleva lepingu asjakohastes peatükkides ning neid võib muuta ühiskomitee otsusega, kuid erikomiteede kohustused peavad siiski jääma nende peatükkide piiresse, mille rakendamise ja toimimise eest kõnealused komiteed vastutavad.

3. Erikomiteed, kui käesoleva lepinguga ei ole ette nähtud teisiti,

- a) kohtuvad üks kord aastas, kui lepinguosaliste esindajad erikomiteedes ei ole kokku leppinud teisiti, või lepinguosalise või ühiskomitee taotluse korral;
- b) koosnevad lepinguosaliste esindajatest;
- c) nende tööd juhivad ühiselt lepinguosaliste asjakohase tasandi esindajad;
- d) korraldavad koosolekuid vaheldumisi Euroopa Liidus ja Jaapanis, kui lepinguosaliste esindajad erikomiteedes ei ole kokku leppinud teisiti, või muude asjakohaste sidevahendite kaudu;
- e) lepivad kokku oma koosolekute ajakava ja kehtestavad konsensuse alusel nende päevakorra ning
- f) võtavad kõik otsused ja soovitusel vastu konsensuse alusel isikliku kohtumise või kirjaliku menetluse tulemusena.

4. Erikomiteed võivad vastu võtta oma kodukorra. Kuni nad ei ole oma kodukorda vastu võtnud, kohaldatakse *mutatis mutandis* ühiskomitee kodukorda.
5. Erikomiteed võivad esitada ettepanekuid, mis käsitlevad ühiskomitee tehtavaid otsuseid, või võtta vastu otsuseid kooskõlas käesoleva lepingu asjaomaste sätetega.
6. Lepinguosalise taotluse või asjaomase erikomitee palve korral võib ühiskomitee tegeleda küsimustega, mida asjaomane erikomitee ei ole lahendanud.
7. Iga erikomitee teavitab ühiskomiteed oma koosolekute ajakavast ja päevakorrast piisavalt varakult ning teavitab ühiskomiteed iga koosoleku tulemustest ja järeldustest.
8. Erikomitee olemasolu ei takista lepinguosalist pöördumast mis tahes küsimusega otse ühiskomitee poole.

ARTIKKEL 22.4

Töörühmad

1. Käesolevaga moodustatakse kaubavahetuskomitee egiidi all veinide töörühm ning mootorsõidukite ja nende osade töörühm. Kõnealuste töörühmade kohustused ja funktsioonid on kindlaks määratud artikliga 2.35 ja 2-C lisa artikliga 20.
2. Kooskõlas asjaomaste peatükkidega võidakse moodustada järgmised töörühmad:
 - a) ajutised töörühmad sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komitee egiidi all;
 - b) ajutised tehnilised töörühmad tehniliste kaubandustõkete komitee egiidi all;
 - c) ajutised töörühmad regulatiivse koostöö komitee egiidi all ning
 - d) loomade heaolu tehniliste küsimuste töörühm ühiskomitee egiidi all.

3. Kui käesoleva lepinguga ei ole ette nähtud teisiti või kui lepinguosaliste esindajad töörühmades ei ole kokku leppinud teisiti,

- a) kohtuvad töörühmad üks kord aastas või lepinguosalise või ühiskomitee taotluse korral;
- b) nende tööd juhivad ühiselt lepinguosaliste asjakohase tasandi esindajad;
- c) korraldavad töörühmad koosolekuid vaheldumisi Euroopa Liidus ja Jaapanis või muude asjakohaste sidevahendite kaudu, mille kasutamises on kokku leppinud lepinguosaliste esindajad töörühmades;
- d) lepivad töörühmad kokku oma koosolekute ajakava ja kehtestavad konsensuse alusel nende päevakorra ning
- e) võtavad kõik otsused ja soovitused vastu konsensuse alusel isikliku kohtumise või kirjaliku menetluse tulemusena.

4. Töörühmad võivad vastu võtta oma kodukorra. Kuni nad ei ole kodukorda vastu võtnud, kohaldatakse *mutatis mutandis* ühiskomitee kodukorda.

5. Töörühmad teavitavad vajaduse korral asjaomaseid erikomiteesid või ühiskomiteed oma koosolekute ajakavast ja päevakorrast piisavalt varakult enne koosolekute toimumist. Nad annavad oma tegevuse kohta vajaduse korral aru asjaomase erikomitee või ühiskomitee igal koosolekul.

6. Töörühma olemasolu ei takista lepinguosalist pöördumast mis tahes küsimusega otse ühiskomitee või asjaomaste erikomiteede poole.

ARTIKKEL 22.5

Erikomiteede, töörühmade ja muude organite tegevus

Käesoleva lepingu kohaselt moodustatud erikomiteed, töörühmad ja muud organid väldivad oma funktsioonide täitmisel tehtava töö dubleerimist.

ARTIKKEL 22.6

Kontaktpunktid

1. Kumbki lepinguosaline määrab käesoleva lepingu jõustumisel käesoleva lepingu rakendamisega tegeleva kontaktpunkti ja edastab teisele lepinguosalisele kontaktandmed, sh teabe asjaomaste ametnike kohta. Lepinguosalisel teavitavad teineteist viivitamata kõikidest kõnealuste kontaktandmete muudatustest.

2. Kontaktpunktid

- a) edastavad ja võtavad vastu kõik teated ja kogu teabe, mida lepinguosalisel käesoleva lepingu kohaselt vahetavad, kui käesoleva lepinguga ei ole ette nähtud teisiti;
- b) hõlbustavad mis tahes muud lepinguosaliste vahelist suhtlust seoses kõigi käesoleva lepinguga seotud küsimustega ning
- c) koordineerivad ühiskomitee koosolekute ettevalmistamist.

23. PEATÜKK

LÕPPSÄTTED

ARTIKKEL 23.1

Üldine läbivaatamine

Ilma et see piiraks muudes peatükkides esitatud läbivaatamist käsitlevate sätete kohaldamist, korraldavad lepinguosalisel käesoleva lepingu rakendamise ja toimimise üldise läbivaatamise kümnenadal aastal pärast käesoleva lepingu jõustumist või muul lepinguosaliste kokkulepitud ajal.

ARTIKKEL 23.2

Muudatused

1. Käesolevat lepingut võib muuta lepinguosaliste kokkuleppel.
2. Kõnealused muudatused jõustuvad teise kuu esimesel päeval pärast kuupäeva, mil lepinguosalisel teavitavad üksteist sellest, et nende poolt on kõnealuste muudatuste jõustumiseks vajalikud õiguslikud nõuded täidetud ja menetlused lõpule viidud; muudatused võivad jõustuda ka lepinguosaliste poolt kokku lepitud hilisemal kuupäeval. Lepinguosalisel teavitavad üksteist Euroopa Liidu ja Jaapani valitsuse vahelise diplomaatiliste nootide vahetamise kaudu.
3. Vastavalt lepinguosaliste asjaomastele õigusmenetlustele võib ühiskomitee teha otsuseid käesoleva lepingu muutmiseks lõikes 4 osutatud juhtudel. Olenemata lõikest 2 toimub selliste muudatuste kinnitamine ja jõustumine Euroopa Liidu ja Jaapani valitsuse vahelise diplomaatiliste nootide vahetamise tulemusena, kui lepinguosalisel ei ole kokku leppinud teisiti.

4. Lõiget 3 kohaldatakse:

- a) 2-A lisa suhtes, kui muudatused tehakse kooskõlas harmoneeritud süsteemi muudatustega ja nendega ei muudeta tollimaksumäärasid, mida lepinguosaline kohaldab teise lepinguosalise päritolustaatusiga kaupade suhtes vastavalt 2-A lisale;
- b) 2-C lisa ning 2-C-1 ja 2-C-2 liite suhtes;
- c) 2-E lisa suhtes;
- d) 3. peatüki, 3-A lisa kuni 3-F lisa ning 3-B-1 liite suhtes;
- e) 10. lisa suhtes;
- f) 14-A lisa suhtes;
- g) 14-B lisa suhtes ning
- h) käesoleva lepingu selliste sätete suhtes, millega osutatakse rahvusvaheliste lepingute sätetele või millega rahvusvaheliste lepingute sätted inkorporeeritakse käesolevasse lepingusse, kui tegemist on kõnealuste lepingute muutmisega või kõnealustele lepingutele järgnevate lepingutega.

ARTIKKEL 23.3

Jõustumine

Käesolev leping jõustub teise kuu esimesel päeval pärast kuupäeva, mil lepinguosaliselised teavitavad üksteist sellest, et nende poolt on käesoleva lepingu jõustumiseks vajalikud õiguslikud nõuded täidetud ja menetlused lõpule viidud, kui lepinguosaliselised ei lepi kokku teisiti. Lepinguosaliselised teavitavad üksteist Euroopa Liidu ja Jaapani valitsuse vahelise diplomaatiliste nootide vahetamise kaudu.

ARTIKKEL 23.4

Lepingu lõpetamine

1. Käesolev leping kehtib kuni selle lõpetamiseni vastavalt lõikele 2.
2. Kumbki lepinguosaline võib teisele lepinguosalisele kirjalikult teatada oma kavatsusest käesolev leping lõpetada. Lepingu lõpetamine jõustub kuus kuud pärast seda, kui teine lepinguosaline on saanud kätte sellekohase teate, kui lepinguosaliselised ei lepi kokku teisiti.

ARTIKKEL 23.5

Isikutele otsese mõju puudumine

Ühtki käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata nii, et sellega saaks isikutele anda õigusi või määrata kohustusi; see ei piira õigusi ja kohustusi, mis tulenevad isikute jaoks muust rahvusvahelisest avalikust õigusest.

ARTIKKEL 23.6

Lisad, liited ja joonealused märkused

Käesoleva lepingu lisad ja liited on käesoleva lepingu lahutamatu osa. Suurema kindluse tagamiseks on ka joonealused märkused käesoleva lepingu lahutamatu osa.

ARTIKKEL 23.7

Uute riikide ühinemine Euroopa Liiduga

1. Euroopa Liit teavitab Jaapanit igast kolmanda riigi esitatud taotlusest Euroopa Liiduga ühinemiseks.

2. Läbirääkimiste ajal Euroopa Liidu ja lõikes 1 osutatud riigi vahel teeb Euroopa Liit järgmist:
 - a) esitab Jaapani taotluse korral võimaluste piires kogu teabe, mis on seotud käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustega ning
 - b) võtab arvesse kõiki Jaapani tõstatatud probleeme.
3. Ühiskomitee vaatleb kolmanda riigi Euroopa Liiduga ühinemise mõju käesolevale lepingule piisavalt varakult enne sellise ühinemise kuupäeva.
4. Lepinguosalised teevad enne käesoleva lepingu jõustumist kolmanda riigi Euroopa Liiduga ühinemisel vajaduse korral järgmist:
 - a) muudavad lepingut vastavalt artiklile 23.2 või
 - b) kehtestavad ühiskomitee otsusega käesoleva lepinguga seotud muud vajalikud kohandused või üleminekukorra.

ARTIKKEL 23.8

Autentne tekst

1. Käesolev leping koostatakse kahes eksemplaris bulgaaria, horvaadi, tšehhi, taani, hollandi, inglise, eesti, soome, prantsuse, saksa, kreeka, ungari, itaalia, läti, leedu, malta, poola, portugali, rumeenia, slovaki, sloveenia, hispaania, rootsi ja jaapani keeles, kusjuures kõik nimetatud tekstid on võrdselt autentsed, välja arvatud 2-A lisa 2. osa, Euroopa Liidu loendid I–IV lisas ja 10. lisa 2. osa A jagu, mis koostatakse kahes eksemplaris bulgaaria, horvaadi, tšehhi, taani, hollandi, inglise, eesti, soome, prantsuse, saksa, kreeka, ungari, itaalia, läti, leedu, malta, poola, portugali, rumeenia, slovaki, sloveenia, hispaania ja rootsi keeles, kusjuures kõik nimetatud tekstid on võrdselt autentsed.

2. Tõlgendamise lahknevuste korral on ülimuslik selles keeles koostatud tekst, mida kasutati läbirääkimiste pidamisel.

SELLE KINNITUSEKS on nõuetekohaselt volitatud esindajad käesolevale lepingule alla kirjutanud.

SÕLMITUD [KUUPÄEV] [KUU] [AASTAARV] aastal.

Euroopa Liidu nimel:

Jaapani nimel: